

JUSTITIA
CAUSÆ PALATINÆ,
SIVE
DEFENSIO
JURIS REGALIS
PALATINI

IN
HOMINES PROPRIOS &c.
EDITIO SECUNDA,
ET
PRIORE, QUÆ ANTE ANNOS
XXV.

PUBLICA AUTHORITY PRODIIT,
EMENDATIO R.

Heidelbergæ Anno MDCC II.

NUNC

*Reimpressum Mannhemii Anno Domini
MDCCXXXVIII.*

JURIS REGALIS
PALATINI
CAUSAE PALATINAE
DEFENSIO
JURIS REGALIS
PALATINI

HOMINES
EDITIO
HOMINES
EDITIO

PRIORE, QUE ANTE ANNOS
XXXV.

PUBLICA AUTHORITY PROBIT
EMENDATIO

Heidelberg Anno MDCCII

NUNC
Reimpresum Mense Martii Anno Domini
MDCCXXXIII

JUSTITIA
CAUSÆ PALATINÆ,

SIVE

DEFENSIO
JURIS REGALIS
PALATINI

IN

HOMINES PROPRIOS,

*Sæculorum aliquot Usu, Cæsarum Pluri-
morum Specialibus Privilegiis, Confirmationibus,
Renovationibus, Investituris : Ut & Multorum Imperii Procerum
Autoritate, ac Vicinorum Conventionibus Firmati,*

NUPER VERO IMPUGNATI

FACTIONE, LEGIBUS IMPERII ET INSTR. PACIS ADVERSA,
INJUSTISQUE ARMIS

QUORUNDAM, ELECTORUM
PRINCIPUM COMITUM &c.

NEC NON

EFFRÆNATA CONVITIANDI AUDACIA
SCRIPTORIS

VINDICIARUM SECUNDUM LIBERTA-
TEM &c. CONTRA PALATINUM WILDFANGIATUM &c.

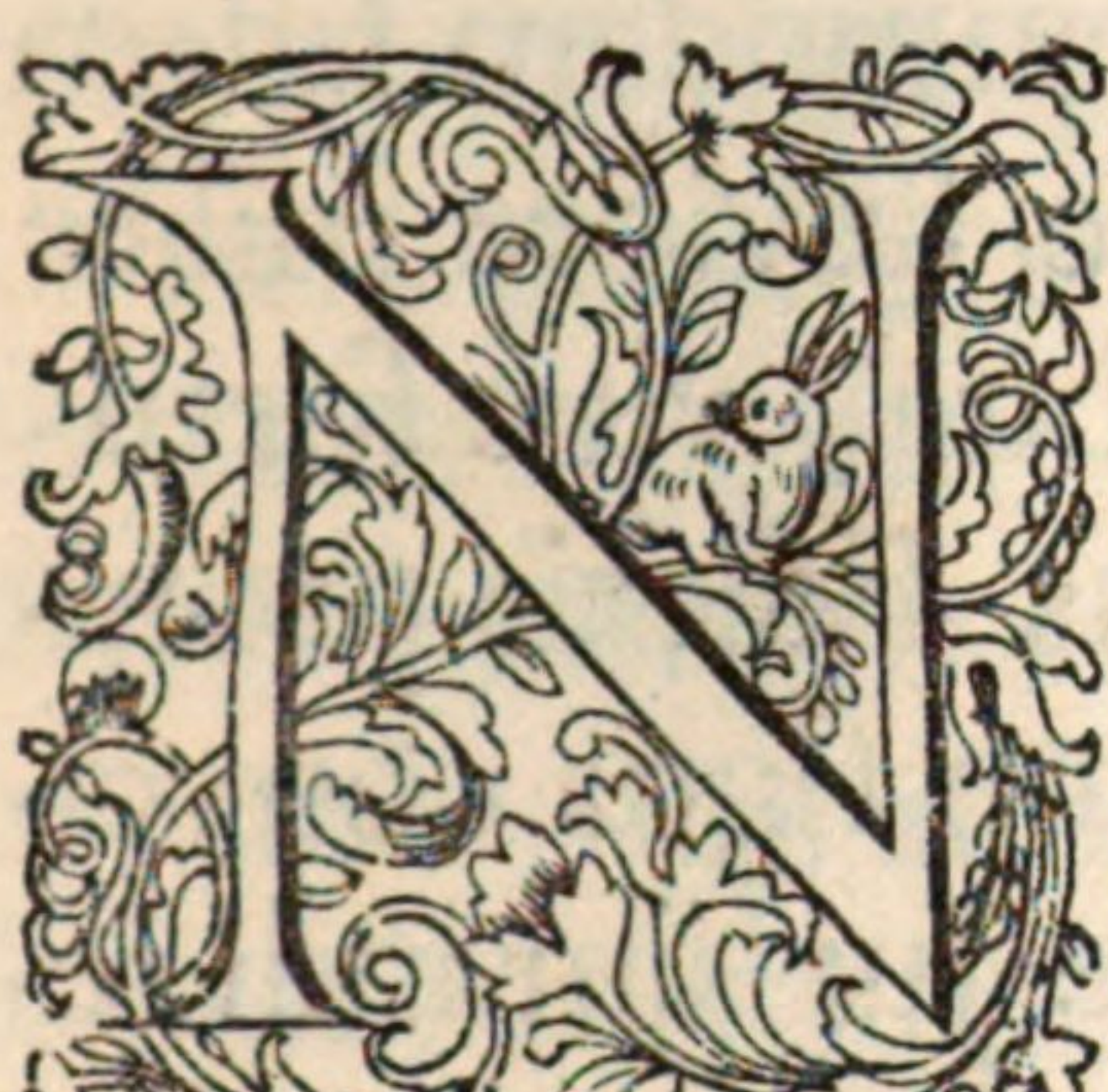
ACERBISSIMA, ET INJUSTISSIMA INTE-
STINI BELLII AUTHORUM FACTA VERBORUM
INJURIIS ÆQUARE CONATI.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

PRÆFATIO,

Quâ ambitiosus Vindiciarum titulus examinatur, Status controversiæ explicatur, & Refutationis hujus summa capita recensentur.

 Unquam ad Arma, licèt injustissima, conclamatum est sine justæ Necessitatisve prætextu. Neque facilè quis tam procax sacri humanique Juris contemptor videri voluit, ut, sine ulla causa innocuum caput Vi publicâ à se petitum, non diffiteretur. Qui ne simulatæ quidem Honestatis curam habent, turbatæ tamen Pacis dedecus tolerabili larvâ velare solent, ne Bonis omnibus invisa, ferro per aliena grassandi Libido, plures contravocet. Sic eorum, qui rapinæ, cædi, cæterisque armatorum injuriis destinantur, prima calamitas est, falsis criminationibus onerari. Et qui alios oppressum eunt, eorum potissimùm in ore sunt pericula, injuriæ, damna ab imbecillioribus illata. Scenam hanc sæpissimè actam, **V**eteres

P R Æ F A T I O.

teres emblemate Lupi, oviculam, licèt inferiore fluminis parte libentem, turbatæ aquæ (rei per naturam impossibilis) obtentu aggredientis, indigitavêre. Eadem hodieque luditur fabula, mutatis personis. Visi nuper octo Germaniæ Principes, Comitum aliqua, & major adhuc Nobilium turba, infesta signa squalido adhuc ex civili bello Palatinatu inferre, omnes in unum Palatinum, nec tot Aggressoribus parem, nec ad improvisum, nedum tantum casum, paratum, ingruere, terras, viasque publicas Ejus miserè infestare, trepidantes Agricolas ad ejurandam fidem Liçtore, carnifice, aut utroque sæviore milite cogere, Angarias, cæteraque debita, vitæ fortunarumque dispendia minitantibus Ediçtis prohibere, antiqua Palatinorum Jurium signa convellere, Officialium, cæterorumque Jurisjurandi religionem violare, detrectantium alios nece, alios exilio mulçtare, plerorumque Bonuscula licentiæ militum, sine disciplina pergræcantium exponere, & ne ipse Princeps absque valida manu tutò pedem domo efferre posset, proximam Ei urbem occupare, ibi sedem belli figere, crebras inde excursiones facere, commeatum, aliaque necessaria adveçta, vel impedire, vel intercipere: nec ipsius vitæ Principis parcere, sed in Eum, unà cum Legato Brandenburgico obequitantem, tormenta majora dirigere, iisque glandes non sine discrimine explodere, denique nihil reliqui facere, quod ad augen-

P R Æ F A T I O.

augendam injuriam, damna, & calamitates Palatinatûs patrari posse videbatur.

Atrox fanè facinus, & tantò audacius, quòd omnes armorum Socii Legibus. Imperioque Cæsaris tenentur, & per legitimos tramites, si quam Actionem habere putent, procedere jubeantur: Bello nec ansâ, nec excusatione relictis. Quâ enim ratione excusabis eos, qui, quod ipsimet illicitum judicant, mox temerario ausu perpetrant: Qui ad arma, contra refractariam Civitatem sumenda, assensu sententiâque Imperatoris sibi opus esse agnoscetes, mox, ubi illius belli foelix successus, paratæ copiæ, & formidanda armorum societas animum afflaverunt, Principem, & quidem è numero Eorum, qui Cæsarem legunt, sine venia, sine assensu Imperatoris, imò Ipso invito, & familiari epistolâ dehortante, gravi Bello petere non verecundabantur. Quis Appelles indignissimum illud Factum, ipsomet Authorum suorum exemplo improbatum tam leni penicillo delineabit, ut grande illud nefas non incurrat in oculos Eorum, qui, quid justum, quid rectum, quidque de Pace Germaniæ, & Principum Controversiis sancitum sit, non ignorant? Non variegatus color, non verborum phaleræ hanc iniquitatem æquam reddent, non ipsa persuadebit Suada, salvâ Legum, salvâ Cæsaris autoritate, tantam Principum Comitum, Nobiliumque Manum in Principem unum, innocuum, nullius noxæ convictum

P R Æ F A T I O.

viētum, nedum condemnatum, armatâ Vi irruisse. Offenderint Palatini Vicinum, exegerint plusculum, limitem excefferint; (de quibus tamen necdum quicquam constat) hoccine protinus acerbi intestinique Belli Causa Jis, qui Cæsarem, qui Judicum Tribunalia, qui Austregas habent? Quæ umbra æquitatis perniciosissimam illam, privatis armis vindicandi rationem, defendet? Quis prætextus cordatis tranquillitatis publicæ Amatoribus, non præsentia tantum turbari, sed & futuris tumultibus Viam sterni, indignantibus, satisfaciet? Usitatae quidem, sed suspectæ Validiorum querelæ, jamque notæ sunt artes Eorum, qui, alienis inhiandi libidini suæ honestam speciem ut quærant, sibi injuriam & vim parari spargunt. Hoc tamen Coadunatorum Principum, Comitum, Nobiliumque unicum præsidium est, quo infectis suis Armis auram aliquam popularem captatum eunt. Dum undique accitis copiis Palatinatui incumbunt, dum inermem adhuc Vicinum armis premunt, dum damnorum, calamitatumque nec finem, nec modum faciunt; se sua defendere, sibi vim, sibi injuriam fieri, ebuccinant. Et licet res evidens, & factum verbis valde contrarium sit, malæ tamen causæ insignem Oratorem conductum eunt. Is nunc rei, quæ Legibus & moribus contraria, quæque ex Æquo & Bono defendi non poterat, patrocinio suscepto, dicendi artis egregiè exercitæ, & operæ, quam
loca-

P R Æ F A T I O.

locaverat, fideliter navatæ, haud obscurum specimen dedit, atque ex minimis maxima, ex maximis minima, ex pessimis optima, rursus ex optimis pessima confingendo, acerba Clientum facta leniendo, adversæ Partis lenia exasperando, si quod causæ suæ favere videretur, mirè elevando, plurima contraria astuto silentia involvendo, nunc Religionis (quam nec ipse sequi cupit) causam jactando, nunc Imperii salutem appellando, nunc Libertatis favorem obtendendo, denique omnia ad scopum suum contorquendo, pro Belli & turbatæ Pacis Authoribus ita dixit, ut planè confidere vidcantur, solo isthoc Scripto, largissimè in vulgus sparso, sine teste, sine tabulis, nulli non persuasum iri, dare injurias Imbecilliorum qui accipit, innumeros armatos ab uno Inermi oppressos, & non minùs justè quàm temerè spretam Imperatoris, Legumque auctoritatem, totque Belli mala exercita esse; Et fortè incautis nonnullis tale quid impositum est. Enimverò, quibus circa verborum corticem hærere volupe est, eos hic dicendi artifex vel solo titulo in sententiam suam pertraxerit. Eccum honestate & gratia ambitosum Operis ejus frontispicium: *Vindiciæ Secundùm Libertatem*. Vindiciarum, quæ non Armis, sed Prætorum Authoritate postulantur, voce exordiri visum fuit Oratori, ut in ipso limine, ferro grassantes Clientes odio & invidiâ nonnihil liberaret, & quæ Illi Vi & Armis petunt,

P R Æ F A T I O.

in Jure vindicari simularet. Ast ficta & simulata hæc esse, convincunt Clarigationis literæ, easque subsecuti Exercitus, & in hanc diem continuatæ Palatinorum calamitates. Ad hæc, *Secundum Libertatem* Vindicias postulans, causam favoris plenam se acturum promittit, faventioresque inde sine dubio Judices sperat. Quid enim Libertatis obtentus non potest? Appio Claudio Vindicias, secundum Libertatem postulas, non protinus decernente, Plebs rebellionis, & Magistratum auctoritate suâ exuendi occasionem arripuit. Dii nunc omen avertant! Facient autem eò facilius, quòd non vera Libertas, sed libertatis prætextu injustum heic Bellum defenditur, & Romanâ servitute peiores compedes Legibus, & Judicibus Vi armatâ injiciuntur. Quæ verò Libertas, secundum quam Vindiciæ scriptæ? Non deditia, aut Vulgaris aliqua, sed *Imperialis quorundam Electorum, Principum, & Statuum, nec non immediatæ Nobilitatis Sacri Romani Imperii.* En iterum splendidam commendationem. Ita causam proponit Orator, ut nec agendi necessitas, nec excipiendi locus superesse videatur. Stupent meritò attoniti omnes, & indignantur, quotquot Imperialis Libertatis controversiam non solum Equestris ordinis Viris, sed & summis illis Imperii Proceribus moveri audiunt. At falsum illud causæ datum nomen quantò facilius ignaris palpum obtrudit, tantò magis gnaris, & qui nudis titulis, Verbo-

P R Æ F A T I O.

Verborumque lenociniis non falluntur, movet stomachum. Graviter namque ferunt tam apertas illusiones, in Causis magnis, & inter Magnos. Quis unquam audivit, Libertatem illam Imperialem Electorum, Principum, aliorumque in dubium vocari? Ubi Elector Palatinus vel verbo, vel facto eam impugnavit? Homines proprios, sive in suo, sive in alienis Territoriis agentes, quæque cum iis longus Usus Electorali Palatinæ Domui dedit, Jura, vindicat: si hoc est Libertatem Imperialem auferre, jam dudum illa apud omnes evanuit. Quis enim Ditionem tam liberam habet, ut non in illa Vicinus aliquis in hujus, aut illius Juris partem veniat? Quemadmodum enim privatorum prædia, alia aliis servitutes urbanas, rusticas, oneris ferendi, tigni immittendi, aquæ ductuum, itinerum, & similia sexcenta debent; sic inter Territoriorum Dominos nihil frequentius, quàm alteri in alterius Ditione quæsitæ nobiliores Servitutum species, Jurisdictionum, meri mixtique Imperii, Censuum, Conducendi, Hominum priorum, aliaque. Hæc Libertati Imperiali nihil derogare, omnes liberi Status suo exemplo probant. Probat & ipse Elector Palatinus. Deus bone, quantum in hujus Territorio Jurium sibi vindicant alii, & plerique ex ipsis Adversariis! Quot in eodem Homines proprios numerant? Quoties Jurisdictionem civilem? quoties criminalem? quoties alia Jura exercent? Sed instare hîc

P R Æ F A T I O.

videtur Vindiciarum Assertor, & cætera quidem tolerabilia, hoc unum verò intolerabile ducere, quòd, quos fortuna aliis subditos, aliis corpore proprios fecit, illi huc, non isti Domino Angarias, Collectas, Sequelam, similiaque præstant. Verùm qui ea, quæ iusta, quamvis molesta sint, ferre possunt, omnia hæc tolerabilia reputant, dummodò legitimis modis adquisita sint. Sic Elector Palatinus aliorum Homines proprios, in suo Territorio degentes, cuncta illa iis præstare permittit. Testes sunt plurimi in pago Edictoben/Præfecturæ Neostadiensis, nec pauci in pago Clingenmünster, Præfecturæ Germersheimensis, degentes, qui in Palatinorum subditorum indubitato numero, sed Episcopo Spirensi corpore proprii existentes, huic, non Illi, collectas, sequelam, aliaque subditis consueta, præstant. Invisæ quidem sunt istæ præstationes, sive servitutes, æquis juxtà, ac iniquis prædiorum servientium Dominis: At illi, commodis suis absque aliorum injuria intenti, pretio, vel aliis legitimis modis, eas redimunt: Hi, cùm occasio est, Vi, Armis, malisque artibus excutiunt. Frustra, frustra ergo periculum Imperialis Libertatis Electorum, Principum, & cæterorum jactatur. Si pro ea pugnat Vindiciarum Assertor, solus in arena consistit, & aerem verberat. Quis enim adversatur? Certè, non Elector Palatinus, qui, ut aliis, salvà libertate suâ, in suo Territorio, controversa, aliaque Jura indul-

P R Æ F A T I O.

indulſit ; ita hæc in ipſorum terris, ſine præjudicio Imperialis Libertatis, Majorum more exercet. Cæterùm, quàm non interſit in hoc negotio Electorum, Principum, Comitum, immediatæque Nobilitatis, quorum magnificam mentionem oſtentat Vindiciarum titulus, ſatis ſuperque alibi oſtenſum eſt, & in ipſo hoc Opere fuſiùs ſuo loco demonſtrabitur. Nunc ad reliqua, in limine luſtranda, progrediendum, Ecce autem feralia & horrenda nomina : *Contra Palatinum Wildfangiatum, Mancipatum, aliasque Violentias.* Illud ignotum monſtrum, iſtud Chriſtianis exoſum, hoc omnibus Magiſtratum colentibus gentibus improbatum videtur. Ne quis autem ambigat, quid portenti Wildfangiatus, vel Mancipatus ſit, de Violentiarum genere eſſe, poſtrema verba indicant. Quare, ſi nec dulcis Imperialis Libertatis prætextus, nec tot ſplendida Elect. Principum, Statuum, Immediatæ Nobilitatis S. R. I. nomina, Vindiciis favorem conciliare poſſent, (non poſſunt autem, quòd vanæ jactationes ſunt) Cauſam tamen Palatinam tam atro depingit colore Aſſertor, ut eam ſic non exoſam modò, ſed & abominabilem reddere videatur. Ita enim argumentum proponit, ut indè colligi velit, *divinis & humanis legibus adverſum Venatum, reformationem in belluas, miſerias, infamem ſervitutem, & meras violentias* (his namque epithetis Wildfangiatum & Mancipatum paſſim exprimit)

P R Æ F A T I O.

à Palatinis exerceri & defendi, contra eas autem à se Vindicias scribi. Quod si sic esset, quis non abominaretur Palatinorum Causam? sed calumniatur hîc audaciter nimis, & pudorem omnem exuit Vindiciarum Author. Mancipia, & servi ignorantur in Palatinatu. Homines proprii, uti passim in Europa, ita & heic habentur, meliore tamen, quàm alibi, conditione. *Wildfangiatus* nihil aliud est, quàm Jus in numerum hominum priorum cooptandi, extra legitimum thorum natos, & adventitios, qui suâ sponte ad loca, ubi advenas ejusmodi inter homines proprios post certum tempus censi moris est, se conferunt, ibidemque domicilium figunt. Non autem miseria, non violentia, sive novitiis hominibus propriis, quos *Wildfangios* dicunt, sive veteranis metuenda à Palatino, imò semper ipsis certa, & insignis Protectio & Defensio adversus quascunque injurias & violentias, denique tam justa & grata vitæ conditio est, ut in quibus id Juris exercet palatinus, loca frequentiori hominum istorum accursu longè majora aliis incrementa capere, experientia edoceat, nec Adversarii diffiteantur. Singula tamen hæc infra exactiùs probabuntur. Et sic quidem liquet Vindiciarum tituli vanitas, & falsitas. Necesse etiam videtur, de Vero ut Lectori constet. Si remoto velo Opus conspicias, Ecce

ORA-

PRÆFATIO.

ORATIO.

*Pro Fœdere, contra constitutionem Pacis
publicæ factò,*

*Pro Armis, in præjudicium Cæsareæ, &
Judicium auctoritatis sumptis;*

*Pro Bello, divinis & humanis legibus ad-
verso, proque illatis indè Palatinatui
innumeris damnis & injuriis:*

*quæ patrata sunt
Raro ausu*

*Quorundam Elect., Principum, & Statuum,
Nec non*

*Immediatæ Nobilitatis S. R. Imperii,
Conspirantium*

*In perniciem Domûs Electoralis Palatinæ,
Ejusdem antiquorum Privilegiorum,
Inprimis*

*Regalis Hominum propriorum Juris,
à sæculis aliquot obtenti*

*Plurimorum Cæsarum Diplomatum, nec
paucorum Imperii Procerum Autoritate,
atque immemoriali Usu,*

*Belli Pacisque temporibus confirmati: Pace
Monasteriensi, & Ferdinandi Tertii
Imperatoris expressis Investituræ
literis redintegrati;*

P R Æ F A T I O.

*Et sic Fure optimo Maximo nixi, nec suâ
aliquâ iniquitate, sed solâ Vicinorum
invidiâ laborantis;*

Cui

*Fertilior seges est alienis semper in agris,
Vicinumque pecus grandius uber habet.*

Habes Lector, ingenuè & apertè structum Vindiciarum argumentum. Non te fallit hic titulus. Res ipsa fidem facit. Quid enim aliud istis agitur, quàm ut ad Vim in Imperio Parandam initum, Legibus autem de Pace publica manifestè prohibitum Foedus, ex eoque, tanquam foecunda malorum Matre, natæ calamitates, & hostiles per Palatinatum grassationes excusentur? Nec excusentur tantùm, sed & alii ad audendum similia invitentur? Verba & sententias, quibus Author id palàm agit, ipsa heic singula referremus, nisi series eorum Præfationis hujus limites excederet. Quem verò favorem mereatur id Scripti genus, cuilibet conjicere in proclivi est. Sanè ne exactâ quidem refutatione dignum videtur. Pro Bello enim solidè argumentari, Constitutiones de Pace non permittunt. Antiqua verò Palatinorum Jura impugnare, probationum inopia haud patitur. Quos testes, quas tabulas, quæ fidem faciant, producit Vindiciarum Affer-
tor? Solæne de oppignorato quondam Ladeburgo probationis loco adjectæ Literæ, quæ ne ad
rem

P R Æ F A T I O.

rem quidem fundum facient ? Ubi illa argumentorum vis, quâ non immemorialis, aut centenaria tantum, sed sæculorum aliquot Possessio, Cæsarum, Statuum, Vicinorumque confirmatione munitissima, enervabitur ? An considerationes philologicæ ? An nuda Hominum Palatino priorum, in hujus vel illius Territorio agentium, designatio ? An incertæ narrationes de Testamentis, Sententiis, Consiliis, quæ eâdem facilitate à Palatinis rejici, quâ ab Adversariis produci possunt ? An nuda illa litigantis verba ? Qui Controversiam hanc rectâ reputant viâ, idem sine dubio de Vindiciis, quod Lacon quondam ad lusciniam : *Nil nisi vox es.* Vindicantur Jura, Electori Palatino possessa, sed Jus vindicandi non probatur. Duobus ergo verbis, imò duabus illis Prætori Romano usitatis literis totum Vindiciarum Opus prosternere licet, N. L. id est, *Non liquet.* Sola hæc Exceptio Serenissimo Electori Palatino sufficere posset ad amovendas Adversariorum iniquas criminationes ; maximè, cum non in Imperio Germanico tantum, sed exteris quoque Regnis constet, Indolem Ei generosiorē, quàm ut tenuiorum fortunis insidiari, & prudentiam esse longè majorem, quàm ut plures potentiores bello laceßere cupiat. Contrà, si Adversarios spectes, ibi ingens armorum Societas, apud Cæsarem, & Tribunalia Authoritas, Spes captandi bello lucri, denique omnia Jis abundè adsunt, quæ facilè ani-

P R Æ F A T I O.

mum ad contemnendos Judices, & parandum Bellum impellunt. Hæc cum evidenter ita se habeant, quis credat, Hos ab Illo armis petitos? Quis Vindiciis fidem adhibeat, contra quas & sua probationum inopia, & tot militans præsumptiones, quot sunt negotii circumstantiæ? Quamvis autem earundem prolixior refutatio superflua cense-
feri possit; operæ pretium tamen visum, decretumque est, ut veritas magis splendescat, efficere, non quidem omnibus in Opus immensum accurate congestis Probationibus, (quod neque per temporis angustiam licet, neque per antiquam Possessionem, probandi onere Palatinos liberantem, necessarium est) sed invictis Documentis nonnullis, quibus & Justitia Palatinæ Causæ, & Vindiciarum iniquitas satis patefcet; in medium adductis. Duo ergo illa nunc breviter exequemur. 1. De Jure Electoris Palatini circa Homines proprios Lectorem certiores reddemus: 2. post, ad Vindicias specialius respondebimus. Pars Prima sex Capitibus absolvetur, quorum

Primum, *Hominum priorum Originem & conditionem, per Germaniam & pleraque Europæ loca, indicabit.*

Secundum, *Eorum, qui Palatino Furi sub-
sunt, conditionem, longèque felicioris cæteris
statum docebit: Convicto erroris, & iniquitatis
Vindiciarum Assertore, Servorum, & Adscri-
ptitiorum*

P R Æ F A T I O.

*ptitiorum inusitatas alibi, iniquas, & invisas mis-
serias istis perperam adscribente.*

*Tertium, Regale Electorum Palatinorum
Jus in homines eos plurimis Imperatorum Con-
cessionibus, & Confirmationibus, quâvis exceptio-
ne majoribus, adstruet.*

*Quartum, Vicinorum Electorum, Principum,
Comitum, & Nobilium Confirmationes, Assensus,
& Approbationes indubitatas exhibebit.*

*Quinto, Exercitium & Possessio ejusdem à
pluribus retro sæculis confirmabitur.*

*Sexto, diluentur figmenta nonnulla, ad invi-
diam sive Furis ipsius, sive Electoris Palatini
sparsa: Veluti de Extensione in infinitum per vi-
cina Vicinorum Territoria; De prætensis Furi-
bus Superioritatis; De jactato illo absurdo, quòd
bello vastatum, & vacuum pagum implentes novi
subditi omnes Furi Palat. cedant.*

*Altera Pars singula Vindiciarum capita suo
numero, & ordine recensabit, exactè confutabit,
per singulos paragraphos & versus sparsas falla-
cias, injurias, errores, & commendandæ pessimæ
causæ quæsitæ artes investigabit, & nudas
Lectori conspiciendas proponet.*

P R E F A T I O.

Præfatio in qua agitur de iure, iudicio, & iustitia.

Præfatio in qua agitur de iure, iudicio, & iustitia. Præfatio in qua agitur de iure, iudicio, & iustitia.

Præfatio in qua agitur de iure, iudicio, & iustitia. Præfatio in qua agitur de iure, iudicio, & iustitia.

Præfatio in qua agitur de iure, iudicio, & iustitia. Præfatio in qua agitur de iure, iudicio, & iustitia.

Præfatio in qua agitur de iure, iudicio, & iustitia. Præfatio in qua agitur de iure, iudicio, & iustitia.

Præfatio in qua agitur de iure, iudicio, & iustitia. Præfatio in qua agitur de iure, iudicio, & iustitia.

Præfatio in qua agitur de iure, iudicio, & iustitia. Præfatio in qua agitur de iure, iudicio, & iustitia.

PARS PRIMA.

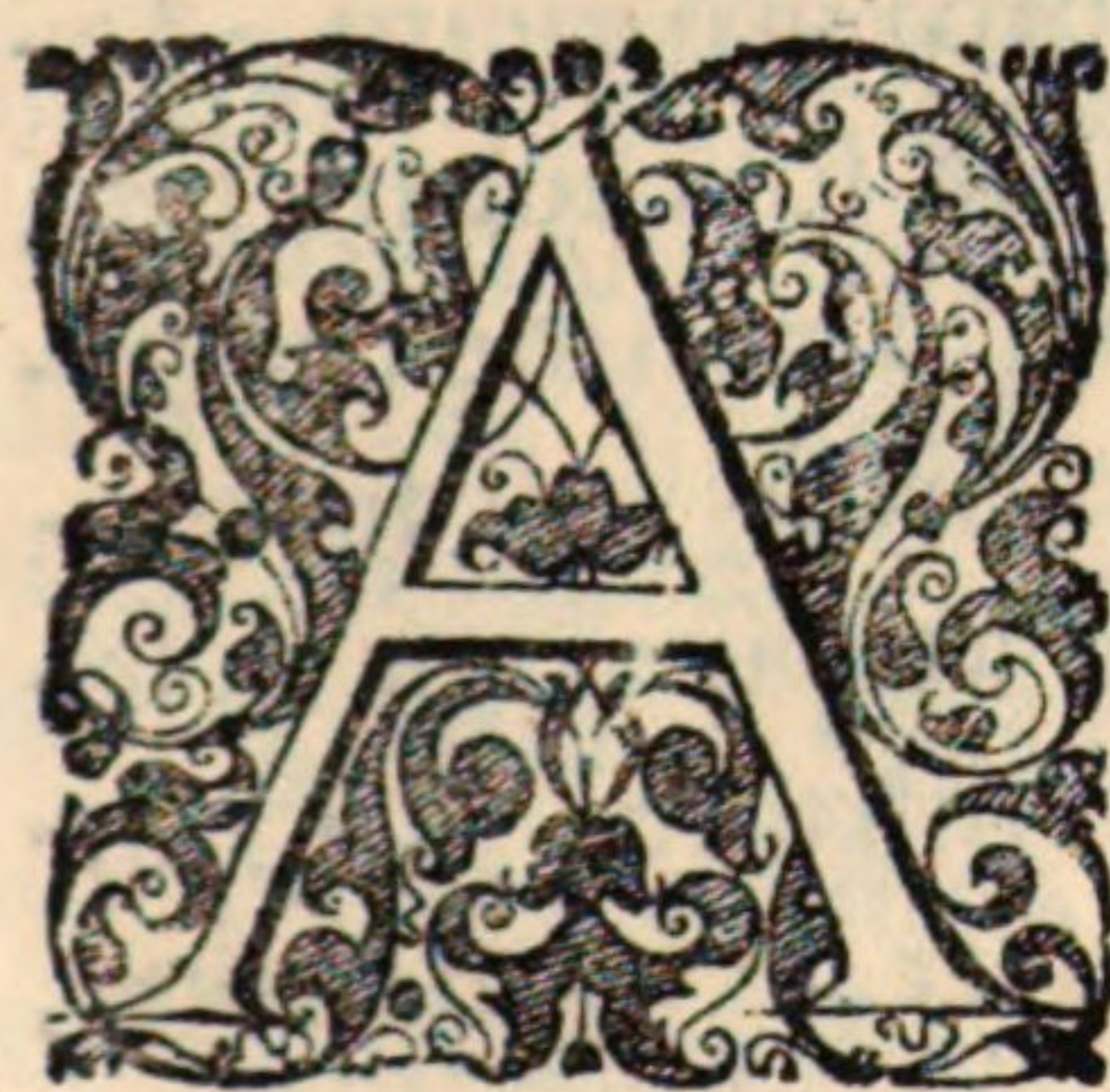
CAPUT I.

De Hominum priorum Origine,
& Conditione per Germaniam, &
plæraque Europæ loca.

SUMMARIA.

1. Conditionis horum hominum introductio Clodoveo, & Carolo Magno accepta fertur.
2. Primo solorum Imperatorum, post & aliorum fuere, conditione & nominibus diversis. Durissimè ab Ecclesiasticis tractati.
3. Et hodie magna eorum differentia, tam extra Germaniam, quàm in eadem. Ubi Variarum Provinciarum consuetudines recensentur, quarum nonnulla extra Palatinatum adhuc satis dura.

§. I.

Ad fluenta Rheni, usque ad mare, liberas gentes olim habitasse, è Tacito, Ege-
sippo, aliisque Authoribus novimus. (a) Pro-
priorum hominum nostræ ætatis (libera
quorum non minùs, ac veterum colonorum
Germanicorum, conditio) originem ad Clo-
dovei tempora referunt: (b) Is Francicum Im-
perium refugientes, sæpiusque excutientes, tandem debellatos Al-
lemannos, Romanorum exemplo servitute quâdam coërcuit, &
armis honoribusque detractis, servos Regios fecit. (c) Clodo-
veum

(a) Knichen de Vest. pact. part. 2. c. 3. n. 1. Gail. de Pignor. obs. 8. Zasius lib. 2. resp. 7. n. 76. Mevius im Bedencken von Bauers. Leuten. p. 6. Erhard. de Oper. rust. thes. 3.

(b) Lehman. Chron. Spir. lib. 2. cap. 22. Speidel. in Spec. Var. obs. in verb. Leibeigene Leut.

(c) Trithem. lib. 1. Annal. Franc. Stumpff. Chron. Helvet. lib. 3. c. 57. Stam. de Servit. pers. lib. 31. cap. 1. Mevius d. l. p. 9. Speidel. d. loco.

veum imitatus Carolus Magnus in Westphalia, Saxoniaque (d) Lassos, quòd devicti, servili quadam specie Provinciæ suæ relictæ, id est, **gelassen** / essent, (e) dictos effecit.

§. 2. Neque tamen durior conditio hominibus istis perpetua, neque ipsi omnes in solorum Regum bonis diu fuere: sed alii pretio, alii gratis, pristinae libertati restituti, alii Cœnobiis dati, alii Fisco Regio servati, alii etiam à Ducibus, Comitibus, Nobilibus, aliisque beneficiario titulo possessi, diversa nomina prodidère, **Kloster-Leute / Gotts-Haus-Leute / St. Peters-Leute / Königs-Leute / Fiscals-Leute.** (f) Accessit post aliud nomen eorum, qui non tam Regis, quàm Imperii sunt, indeque **Reichs-Leute** dicuntur; quorum hodieque magnam partem Præfectura Oppenheimensis habet. In nonnullis antiquis Documentis alii vocantur, **des Heiligen Creuzes Leute** / quòd per Crucem, certo Altari, vel Ecclesiæ sacratam, ejus in bonis esse designentur. In Constitutionibus Caroli Magni, edente Amerbachio, Aldiones, Aldianes, & Liddi dicuntur; sic enim scriptum ibi legimus: *De Aldionibus publicis, ad Jus publicum pertinentibus. Aldiones vel Aldianes eâ lege vivant in Italia, in servitute Dominorum suorum. quâ Fiscalini, vel Liddi vivunt in Francia.* (g) Dominorum nominumque hæc differentia diversas hominum eorum conditiones introduxit. Uti cuique lenior, aut durior Dominus obtigit, ita conditio melior aut pejor: Ut dispari jure non tantum diversas provincias incolentes, sed etiam proximi vicini, sæpè habitati fuerint, hodieque habeantur. Pessima fors eorum fuit, qui Episcopos, Prælatos, & sacri ordinis viros, Dominos respexere. Illi vivis intolerabilia imponere, nec mortuis, si solvendo non fuerant, parcere; sed manum dextram amputatam in solutum poscere, ne manumissis quidem servitia remittere. (h) Indigna Christianis, nedum Episcopis fuisse refert Lehnmannus, additâ speciali locorum Wormatiæ, Spiræque mentione. Quare Vadianus (i) sic graviter in eos invehitur: *Civiles (inquit) Domini Episcopos & Monachos benignitate vicerunt; cum contra hos, vel*
uno

(d) *Æmil. lib. 2. Car. Mag. Brusch. lib. sing. de Episc. German.*

(e) *Sächsisch Land-Recht / Art. 44. lib. 3. ibique gloss.*

(f) *Stumpff. lib. 4. cap. 27. f. 285. Stam. de serv. pers. lib. 3. c. 1. n. 4. Magerus de Advoc. arm. c. 6.*

(g) *Goldast. Alemann. tom. 3. folio 80. Besold. d. l. Th. Pr.*

(h) *Lehman Chron. Spir. lib. 4. cap. 22.*

(i) *De Colleg. & Monast. fol. 75.*

uno Religionis nomine admonitos, ne oblatam sibi hanc ipsam servitutis miseriam tam durè tractare decuisset; si modò veram magis, quàm simulatam Religionem profiteri voluissent. Sic alii aliis duriorē servitutē serviebant. Omnium idem fatum erat, misera, nec multum à Romana servitute abludens conditio. Herus homines cum Liberis & Fortunis alienare, liberorum Nuptias prohibere, Acquisita sibi habere, Testamenti factione excludere, Agris, Vincis, Domibus Censum imponere, fugitivos persequi, ubi ubi latentes vindicare, in exosos fermè impunè sævire, denique nihil non in ipsos audere. Quæ res Germanis antiquis in proverbium hoc abiit: **Er ist mein eigen / ich mag ihn sieden oder braten.** (k) Posteriora tempora clementiora illis fuere, & evanuit (ut ait Besoldus) (l) servitus vetus, quam Franci induxerunt, uti olim Romana, Invalescentis Christianæ Religionis, & communis Baptismatis (ut nonnullis creditum est) causâ. (m)

§, 3. Magnum tamen hodieque, & varium inter illos est discrimen. Poloniam, Russiam, Bohemiamque, homines, miseris Romanorum servis valde affines, adhucdum alere, plures testantur. Vandalorum Agrestes Dominis & corpore, & fortunis subjecti. Nec alia ferè eorum ratio in Lithauania. (n) Habent & Galli suos Manumortales, quos Corveables, vel Talliables hommes & femmes de corps, item Mains Morts, ou talliables dicunt, benigniùsque tractant: (o) Sic & Itali suos homines Demansata: (p) Hispani suos Solariegas: (q) Dani & Holsati suos proprios homines, quos Bondons appellant, (r) aliique similes alios; (s) quorum statum exactiùs explorare, longius à scopo præsentī videtur. In Germania varia quoque hominum istorum sunt genera. Qui rectum iudicium de his, quibus obnoxii illi sunt, ferre cupiunt, Jurisprudentum illâ cautione opus habent: *Nihil generaliter definire, sed ad cuiusque Provinciæ, Præfecturæ, Pa-*

A 2

gique

(k) Pruckman. de Solut. Pr. pot. cap. 1. num. 104. Lehnman. d. cap. 20. Erhard. d. l. concl. 1. p. 250.

(l) Cap. 6. de Trib. domest. soc. spec.

(m) Besold. Thes. Pr. verb. Leibeigen. Guilliman. de Reb. Helvet. lib. 2. cap. 10. & seqq.

(n) Sdeidel. Spec. verb. Leibeigen. Stam. de Servit. pers. l. 3. c. 17. ibique Arniseus & Choninus.

(o) Chassan. in Consuet. Burg. 9. n. 24. & § 10. in verb. Corveables.

(p) Specul. de Feud. §. quoniam super homagio. 37.

(q) Garz. de Expens. cap. 9. num. 52.

(r) Hering. de Fidejus. cap. 7. n. 317. Wöhner. in susp. Obs. Pr. verb. Leibeigen.

(s) Stam. d. l. 3. cap. 22. num. 3.

gigue usum & consuetudinem respicere. (t) In Marchia Brandenburgensi Jus hominum priorum non personas tantum, sed & bona afficit. Hi pluribus servitiis & oneribus obnoxii, propius adhuc ad servitutem antiquam accedere videntur. (u) Haud multum dissimiles istis esse qui Pomeraniam incolunt, ex Ordinatione Pom. de Agrestibus constat. (x) Rugia maiorem libertatem concedit. (y) Megapolitanorum autem personæ, & prædia Dominis ita obnoxia sunt, ut si illi velint, expellere homines suos invitos possint: Hi, si emigrare cupiant, non possint. (z) Aliud receptum in Hassiâ, Thuringia, & alibi. (aa) Westphalici ad durum Brandenburgensem, Megapolitanorum, & Pomeranorum statum accedunt, Dominis & in personas, & in bona plurimum Juris exercentibus, (bb) Vivi pro prædii emolumentis prædiorum Censum solvere, Angarias præstare, se, liberosque Herilibus servitiis exhibere, mortuorum liberi potiore rem ex mobilibus Domino cedere, cætera cum Eodem dividere, tum, quod colunt prædium, ære redimere cõguntur. Equidem durum, tot præstationibus teneri: Sed tamen Episcopatus Monasteriensis, Osabrugensis, aliæque terræ adjacentes, plenæ hominum istorum, non Territoriorum tantum Dominis priorum, sed & Eorundem subditis, quæ Nobilibus, quæ plebejis. Cæterum in confirmationem dictorum juvat hoc adjicere ex Cothmanno: *Præscire* (inquit) (ec) nos oportet, apud Germanos esse genus mortalium, quos proprios homines, appellamus, qui, licet Adscriptitiis aliqua ratione adnumerari, (dd) vel potius hominibus, per longissimum tempus colonariâ conditione detentis, adscribi queant; (ee) tamen in omnibus, & per omnia, neque servi, neque adscriptitii, neque coloni, neque capite censi, neque liberti, neque statu liberi sunt; sed faciunt novam quandam speciem, de omnium illorum natura, & conditione aliquid participantem, (ff) eosque

(t) Coppen. *Illustr. Quest.* 13. n. 1. *Vultei. de Fend. lib. 1. cap. 4. Hottom. Vol. 1. consil. 42. n. 25.*

(u) Schepliz. in *Consuet. Brandenburg. part. 4. tit. 7. §. 2. n. 3. Cõpp. decis. 44 n. 6. Erh. concl. 5. p. 265.*

(x) Mevius d. l. pag. 27.

(y) Mevius d. l. pag. 61.

(z) Husan. de *Hom. propr. cap. 2. n. 32. & c. 8. n. 11.*

(aa) Husan. d. c. 8. n. 1. Mevius d. l. p. 61. Steph. de *Jurisd. p. 1. c. 7. memb. 2. n. 200.*

(bb) Besold. *Thes. Pr. verb. Leibeigen. Arnis. de Republ. fol. 115. n. 4.*

(cc) *Volum. 1. resp. 40.*

(dd) Figlius *Zuichemus in §. testes n. 11. verb. neque servus. Inst. de Testam. ordin.*

(ee) l. cum satis. §. cum autem. C. de *Agric. & Censit. lib. 11.*

(ff) Uldric. *Zaf. sing. resp. l. 2. c. 7. n. 8.*

que nonnulli *Leibeigen* / (gg) *Alii*, iique rectius, *Halbeigen* / nominant (hh) Sed & hi homines proprii in Germania non sunt ejusdem conditionis, sed alii præ aliis vel meliore, vel deteriore loco habentur. (ii) Consentaneum his est, quod tradit Arnifæus, (kk) quando ait; Postquam inter Christianos antiqua servitus desit, inopia plebis, & amplitudo divitum familiarum, plerisque Terris Gallorum, Germanorum, Polonorum, Ungarorum, Russorum, Danorum, Suecorum, induxerunt novum genus servorum, quos Anonymos vocat Zasius. (ll) Nec enim, inquit, adscriptitii sunt. nec coloni, nec capite censi, nec statu liberi, nec liberti: de omnium tamen natura aliquid participant. Eos Poloni vocant *Kmetones*, Dani *Bondons*, quod rustici sint ferè ejus conditionis, Germani *Leibeigen* / & veteri idiomate, quod in literis Nativitatis imitantur Saxones, *Leben und eigen* / Galli *Taillables*, ou mains mortes. Condicio verò omnium ubique non est eadem. Nam in Suevia, quos describit Zasius, (mm) propè accedunt ad ingenuos, ut & *Taillables* in Burgundia & Subaudia: in Ducatu verò Megapolitano, Pomerania, Polonia, Russia, parum absunt ab antiquorum servitute. Omnes verò id commune habent, quod ita sint annexi conditioni Domini, ut Ipso invito sese emancipare, aut aliò conferre. vel ad Municipia civitatum, vel ad capeffenda Sacerdotia, (nn) vel ad alium Dominum non possint; Et scio, in Ducatu Megapolitano, quàm jungitur Pomeraniæ, ante hominis memoriam priorum hominum quendam in Vicinam urbem se recepisse, mox Domino in solitudine obviam factum agnitumque, atque adeò virum, ut occurrerat, in media Domini sylva combustum fuisse, quod factum in pecunia tantum, ut tunc erant mores, vindicatum fuit; quasi non homicidium, sed excessus crudelitatis tantum, ad pœnam raptus, fuisset. Et paulò post: Plerisque in locis, quicquid in bonis habent id genus homines, agri, pascua, aedes, boves, equi, pecudes, utensilia, apud Polonos etiam elegantiores vestes, pertinent ad Dominum. Ipsis solus conceditur usus ad nutum & commoda Domini, prout de colonis, Censibus adscriptis, sancitum est, (oo) quod non sibi, sed Do-

B

minis

(gg) Andr. Gail. de Pign. Obs. 8. n. 3.

(hh) Matt. Wesemb. consil. 18. n. 17. part. 1.

(ii) Uldric. Zas. d. loco.

(kk) De Republ. lib. 1. cap. 3. se& 9.

(ll) Lib. 2. Resp. sing. c. 7. n. 8. ubi agit de rebus in jure innominatis.

(mm) 1. Resp. sing. c. 3. n. 77. & seqq.

(nn) c. ult. de Serv. non ordin.

(oo) l. Coloni. C. In quib. caus. colon. l. 11. Cujas. ib. in Rubr. l. litibus 20. C. de Agricol. & Cens. l. 11.

minis possideant; (pp) Nisi quantum sagacitate, suum defraudantes genium, comparcere, & peculium inde condere possint. In Sabaudia tamen & Burgundia liberè bonis à Domino sibi traditis fruuntur, & Testamenta inter suos faciunt, quamdiu cognatorum quisquam superest; Cum ultimo verò eorum moritur libertas, & bonorum non tantum à Domino dependentium, sed quaecunque industria Colonorum parta sunt, possessio redit ad Dominum. (qq) Poloni Nobiles olim, dum iter faciebant, diripiebant villas rusticorum, & eorum sumptu proficiscebantur: sed Casimirus Imus id correxit Anno 1580. & Kmetonum possessiones tutas à vi Dominorum reddidit. (rr) Ex quo cæperunt bonis suis pro arbitrio, salvo Jure Domini, uti, & possessionem ad hæredes transmittere. (ss) Alibi defunctis in aliqua portione succedunt, observatione non eadem: Nonnulli dimidiam, alii tertiam, aut quartam partem bonorum accipiunt; Quidam vestibus, aut supellectile contenti sunt. Aliis annuus census, aut canones præstantur, ut olim à rusticis colonis. (tt) Plura hujus farinae ex variis Authoribus adferre superfluum est. Ex hisce enim de conditione satis durâ multorum hominum priorum, extra Palatinos, vicinosque limites viventium, constat.

(pp) l. 2. C. de Præscript. 30. vel 40. ann. l. 2. C. Comm. de Ufuc. l. commun. 7. §. neque. 11. Comm. di-
vid. Petr. Fæd. de Caus. & Mat. succ. C. 2. num. 14. cap. 3. num. 20.

(qq) Ant. Fab. Jurispr. Pap. t. 5. Pr. 2. illat 7.

(rr) Crom. lib. 6. Hist. Pol. Michov. lib. 3. cap. 24.

(ss) Lib. 2. Stat. Pol. cap. 17. art. 3. l. 4. & 8.

(tt) l. 5. 8. 10. 2C. Cod. de Agric. & Cens. sib. 11. Zasius, 2. Resp. sing. cap. 3. num. 78.

CAPUT II.

Quo eorum, qui Palatino Juri subsunt, Homi-
num propriorum conditio, longèque felicior cæteris omnibus sta-
tus docetur, Convicto erroris, & iniquitatis Vindiciarum
Assertore, servorum & Adscriptitiorum inauditas,
iniquas, & invisas Misérias istis perpe-
ram adscribente.

SUMMARIA.

1. *Omnia hîc ex singulorum locorum consuetudine æstimanda.*
2. *De Wildfangiis, sive novitiis hominibus propriis. Unde, & cur ita dicti. Quæ ipsorum conditio.*
3. *Wildfangiatum non tantum in Palatinatu, sed & alibi, & passim in Germania, Galliaque receptum esse, citatis verbis Stammii, nec non aliorum auctoritate probatum.*
4. *Præstationes Hominum propriorum. (1) Der Sahe-Gulden, sive Honorarium pro receptione, ubi vis præstari solitum.*
5. *Præstant & Juramentum, quod etiam Juri, & moribus aliarum Provinciarum consentaneum esse, Icti Eximii probant.*
6. *Dant & corporis exiguum Censum, passim receptum, nec Adversariis molestum.*
7. *Dant & Mortuarium, Das Haupt Recht, quæ antiquissima præstatio. Successio hîc non adimitur, ut alibi. De genere Hominum, quod usus, Hagestelben, appellat.*
8. *Præstant & Angarias, Operasque, Dienst und Frohn, quod & alibi frequentissimum esse DD. testantur.*
9. *Item Armorum usum, Lustrationumque, Reiß, Folge, Musterung: quod etiam non novum, sed & alibi moris esse, DD. testimonio evincitur.*
10. *Idem de Collect. 15. dicitur.*
11. *Idem de Jure detractiōis, Nachsteuer, DD. traditionibus, & ipsis Constitutionibus Imperii probatur.*
12. *Idem Judicium de pretio Manumissionis.*
13. *De Pœna abalienatæ per Matrimonium prolis, von Ungenossen.*
14. *Et in Palatinatu, & alibi, Dominorum Jussibus in certis causis obtemperare te-*

nentur Homines proprii. Ubi simul de Præfectis Adventitiorum, von Ausfauthen, quorum usus egregiè defenditur Stammii verbis.

15. Tutoris datio. Admonitio ad lectorem, quòd omnia hæc Jura rarò simul, & quæ horum exercentur, in illis tantum locis obtineant, in quibus specialis Consuetudo, aut Conventio hæc firmavit, quæque plerumque non nudo Hominum propriorum, sed & aliis Palatinatus Juxibus subsunt.

16. Cur nec Homines proprii, nec Territoriorum, in quibus illi habitant, Domini, de Jure Palatino justè conqueri possint.

§. I.

Longè benigniùs, quàm de aliis dictum, agitur cum iis, qui Palatino Juri subsunt, quorum statum, commoda, & incommoda hoc Capite exactiùs nobis recensenda, prædictam Jurisprudentum cautionem ante omnia repetendam, nec quicquam generaliter definiendum; sed ex cujusque Loci, aut Pagi Usu, & consuetudine singula jura æstimanda esse monent. Diversissima etenim conditio: Unum tamen commune fatum est, quòd omnes Censu annuo (quem corporis Censum, *Leib. Zins/ Leibß. Bethen*/ Germani appellant) Dominos agnoscere, statumque suum profiteri coguntur, nec conditionem hanc invito Hero exuere possunt. Cætera cum Locis variant. Ne ipsum quidem Jus recipiendi Advenas, in numerum Propriorum Hominum (quos, dum novitii sunt, Wildfangios dicunt) ubique observatur. De hisce nonnihil præmittere, pretium operæ videtur. Prior autem nominis horridi & ignoti, tum ipsius rei, & potior quidem, cura habenda erit.

§. 2. Wildfangios, à Germanico *Wild/ & fangen*/ dictos esse non dubium est. Ratio tamen denominationis haud omnibus obvia. Indè Vindiciarum Assertor occasionem rapuit, Electoribus Palatinis, divinis & humanis legibus adversum Venatum imputandi, quòdque hominibus, ceu feris, retia & laqueos tendant, captosque infami servitute, atque summis miseriis affligant, inque belluas eos deformant, jactandi; Sed contra Facti veritatem. Novitiorum enim id hominum propriorum, sive Wildfangiorum genus ideo nomen à Germanico, *Wild*/ accepit, quòd, quo Palatino se homo ille submittit tempore, Domino, & certâ Societate civili careat, nec ullius civitatis Juribus obstrictus sit, Germanis res incertæ curæ, dominiique frequen-
ter,

ter, **Wild** / appellantibus; Quod exemplo arborum, fruticum, fructuum, aliarumque rerum manifestum est. A capiendo autem dicuntur **Wildfange** / non, quòd ferarum in morem inviti in casses pertrahantur: Nihil enim hîc violenti; sed quòd suâ sponte venientes in loca, ubi S. E. Palatino Homines proprios acquirendi Jus est, fixâ ibi fortunarum sede, nec anni spatio à Domino quopiam vindicati, in Censum Palatinatus Propriorum hominum, inque Clientelam Electoris recipiuntur, præstitis paucis, ab antiquo præstari solitis. Res voce longè blandior, & Novis illis hominibus adeò grata, ut, Experienciâ & Adversariis ipse testibus, Loca, quibus id Juris exercetur, crebriori Exterorum accursu insignia, & cæteris mājora incrementa capiant. Nec mirum, parato sic advenis adversus quascunque injurias Electorali Patrocinio. Quibusdam autem locis Jus illud recipiendi & defendendi Homines proprios receptum quidem, sed non nomen Wildfangiorum. In Præfectura enim Oppenheimensi Homines Imperiales, **Reichs-Leute** / in antiquis Documentis sæpius Adventitii, **ankommende Leute** / dicuntur. Multis in locis nec Res, nec Nomen usitatum, & in iis ipsis, ubi id observatur Juris, aliter tamen, atque aliter, quandoque laxiùs, quandoque strictiùs exercetur; Nonnunquam, admissis promiscuè Advenis, nonnunquam, exclusis citramontanis, iisque, qui navigabile non transierunt flumen, vulgatâ formulâ dicunt, **die nicht über Berg / oder Schiffreiche Wasser kommen** / prout Pacta, aut Consuetudo de quoque Pago volunt.

§. 3. Cæterum nihil novi in hoc acquirendi Agricolas modo, sed cum passim in Germaniam, & alias regiones Consuetudine introductum, Palatinis Elect. autem Privilegio speciali datum esse, tradit gravissimus quondam Cameræ Imperialis Assessor, Hermannus Stamm: (a) *Quantum ad Germaniam, (inquit) Consuetudine in plerisque locis etiam hoc invaluit, ut, si quis aliunde veniens dimittat se terrâ, ubi Incolæ sunt homines proprii, non, ut de Burgundia modò dictum, bonorum, sed soliùs habitationis, & inde percipiendæ commoditatis, & protectionis intuitu, ex libero conditionis servilis fiat* (b) *Hujus conditionis servilis etiam Spiram, & Wormatiam habitatum aliun-*

C

de.

(a) Lib. 3. cap. 14. num. 2.

(b) Arniseus de Rep. lib. 1. cap. 3. Sect. 6. n. 13. Besold. 1. Polit. cap. 5. §. 5. n. 27. ubi: & sunt hodie in Germania Domini nonnulli, scribit, ubi, qui in subditum recipiendus, simul fit homo proprius.

de venientes quondam obnoxii fuerunt, ut quidem ex manumissionis Privilegiis constat, quæ verbotenus refert Lehnman. (c) Habet & Elector & Comes Palatinus de Privilegio Imperatoris hoc speciale Jus, ut, si liber quispiam nuptias cum alterius propria contrahat, Adscriptorum in numerum referatur, voceturque **Wildfang**. (d) Hæc ita de Consuetudine; quæ an valeat, cum primis verò, an Consuetudine aut Statuto induci possit, ut solius Domicilii contracti intuitu ex homine Libero quis alius Domini proprius fiat? si queratur: Questionem, cæteris, de quibus infra h. c. concurrentibus, affirmo, tum quia homines Liberi, etiam jure Romano, ex Inquilinatu Adscriptitiorum numero adscribebantur, & cum illis ejusdem conditionis fiebant, text. in l. definimus. C. de Agric. quem ad decisionem presentis Questionis citat, & per eum idem tenet Oldendorp. (f) tum quia Liber homo se potest Pacto legitimo facere hominem meum; Ergo etiam Statuto. Hactenus Stamm, cui addendus Wehnerus. (g) Prælibatis hiis de Wildfangiis, Statum, commoda, & incommoda Hominum priorum lustremus.

§. 4. Prima pensitatio Novitiorum, in numerum Propriorum cooptatorum, est Honorarium, quod more omnium, qui in Collegium vel Universitatem recipiuntur, penditur Præfecto ipforum curam suscipienti, tutelam promittenti, nomenque in Album referenti. Exigua autem est, florenus tantum, quem receptionis, **den Sabe-Gulden** / usus vocat.

§. 5. Secundò, Principi fidem promittunt, alii stipulatâ manu, alii juratò, alii statim coram Præfectis hominum Adventitiorum, **für den Ausfautben** / alii à Præfectura superiori edictâ die, ex consuetudine cujusque loci. Neque tamen hoc speciale his Palatinis Hominibus propriis, aut iniquum; sed etiam passim in Germania receptum est, teste post alios Besoldo. (h) Hodie (inquit) ex moribus Germaniæ non tantum Dominis, in quorum Territoriis habitant, sed etiam **ihrem Leibs-Herrn** / obedientiam jurant, utris-

(c) Spenrische Chronie. lib. 4. cap. 22.

(d) Thur-Pfalz Lands-Ordnung. tit. 8. Knichen. de Investitur. Pact. p. 2. cap. 3. num. 27. quo fac. not. cap. seq. n. ult.

(f) 3. Act. 9. circa fin.

(g) Obs. Pr. in voce **Wildfang** / & in verbo, **Königs-Leute**.

(h) Thes. Pract. in verb. **Leibeigene Leute**.

utrisque tamen diverso respectu, secundum Jasonem, (i) quem refert & sequitur referens apud Gilmannum. (k) Hæcque est ratio, cur Pfalburgi in Civitatibus olim non fuerint tolerati, ea scilicet de causa, quod subjecti essent Dominis suis. Confirmat hoc etiam Stammerius. (l)

§. 6. Tertiò, corporis Censum annum dant, à nonnullis ære, (rarò exiguam obulorum summam excedente) ab aliis, imprimis à fœminis, gallinâ, aut parte ejus, solvendum. A solutionis tempore dicunt, ein Faßnachts-Hun / Herbst-Hun / Pfingst-Hun / Sommer-Hun / vel aliàs ein Zins-Hun / Leibz-Hun / Haupt-Hun / Hurten-Hun / & Rauch-Hun. Exigua, & passim hiæce in locis recepta, nec Adversariis molesta præstatio.

§. 7. Quartò, Dominus vindicat sibi, quod in casum mortis penditur. Canonum Interpretes Mortuarium, Germani das Haupt-Recht / den Todtsfall / das Gläß / Antiqui, Budtheil dixere. Quorundam autem locorum consuetudine, Marito defuncto, pecudum præstantissimum, das beste Haupt / Uxore mortuâ, Vestium optimam, das Weidmahl / vel Wadmahl vocant, nonnunquam alia, certamve pecuniæ summam Dominus pro Mortuario accipit; hæredibus de eo plerumque transigentibus, quod Germani, das Haupt-Recht theidigen / appellant. Successio siue ex Testamento, siue ab Intestato, Hominum Palatinatui priorum legitimis hæredibus non adimitur; (m) Nisi defunctus vel extrà conjugium, vel sine parente, prole, fratribus, aut indotatis sororibus, & sine testamento, decedat. Quod genus mortalium, Hagestelsen / nuncupatur, & Fisco in hæreditate locum faciunt. Duriorem in Sabaudia, Delphinatu, aliisque locis, Priorum statum esse, ibique Fiscum proximos Agnatos, (quos & à spuriorum hæreditate excludi, apud Palatinos moris, & partim Juris communis est) imò Parentes excludere, trahit Ant. Faber. (n) Alicubi nihil, nisi suæ conditionis hominibus relin-

C 2

quere

(i) *In l. rogast. 11. ff. si Cert. pet.*(k) *Decis. 46. num. 54.*(l) *Lib. 3. cap. 25.*(m) *Thur. Pfsalz / Lands-Ordnung / tit. 8.*(n) *Lib. 7. def. 17. Guid. Pap. dec. 244.*

quere possunt. [o] Cæterum Mortuarii etiam præstationem Palatinatui haud propriam, sed & plurimis aliis in locis ab antiquo receptam esse, non dubium est. [p]

§. 8. Quintò nonnullis in locis Elector Angariis, & Operis horum Agricolarum fruitur; quod iterum frequentissimum, & antiquissimum apud alios Dominos Hominum priorum. [q]

§. 9. Sextò, Armorum, Sequelæ, Lustrandi, similibusque Juribus, Domino obnoxii sunt Homines proprii, quibusdam in locis. Neque hac in re novi quid, aut iniqui habet Elector, teste Klockio. (r)

§. 10. Septimò, Collectas, similiaque Onera publica, Domino suo nonnulli præstare tenentur; quod aliis quoque in locis observari docet Hufanus. (s)

§. 11. Octavò, Solum cum familia versuris Hominibus propriis nonnullibi Jus detractionis, **die Nachsteuer** / solvendum est. Quod tamen etiam Palatinatui haud speciale, & Recessibus Imperii consentaneum esse, constat. (t)

§. 12. Nonò, à manumittendis pretium Manumissionis solvitur, quod ubique ferè receptum, & dictâ Constitutione Imperii de Anno 1555. comprobatum est. Nonnunquam, factâ permutatione, alius Homo proprius pro alio datur; qua de re confectas literas Germani, **Schleich-Brieffe** / vocant. (u) *Sanè Hominum*

(o) *Stamm. de Servit. pers. lib. 3. c. 17. n. 8. Fab. d. l. 7. def. 17.*

(p) *Mager. de Advocat. armat. cap. 17. n. 730. & seqq. Stamm. d. l. 3. cap. 22. Wehner. in verbis Zeibeigen / Weidmahl / Haupt-Recht.*

(q) *Besold. Thes. Pract. verb. Zeibeigen / vers. Homines autem. Hering. de Fidejus. fol. 16. n. 317. Hufanus cap. 6. n. 60. Stam. d. l. 3. cap. 21. Cothman. vol. 1. resp. 4. n. 40. Zas. lib. 1. resp. 3. Goldast. tom. 3. p. 75. Wehner. in verb. Zeibeigen / & in verbo, Allerdienst.*

(r) *De Contribut. cap. 3. num. 284. & seqq. Stam. d. l. 3. cap. 23. num. 9. Hufan. cap. 6. num. 97. Ehrman. de hom. propr. pag. 361.*

(s) *d. l. 6. n. 38. & seqq. Stam. d. l. 3. cap. 23. n. 8. alique.*

(t) *Stam. lic. 3. cap. 37. n. 10. Bodin. d. republ. cap. 5. Rauchbar. l. 2. q. 22. n. 22. Reichs Abschied de Anno 1555. §. wo aber Unsere / auch der Chursürsten.*

(u) *Wehner. in verb. Schleich-Brieffe.*

minum propriorum (verba sunt Zafu (x) Nexus usque adeò Dominis in-
violatus, & solidus, ut ne à Principe quidem Romano manumitti homo pro-
prius soleat, invito Domino. Quod & l. fin. ff. de Natal. rest. elegan-
ter est provisum. Quapropter Divus Maximilianus, Princeps nunquam
satis laudatus, persuaderi ab homine proprio non potuit, ut ei, nisi consen-
tiente Domino, Manumissionis beneficium largiretur. Longobardorum
legibus manumissus homo denarialis, vel denariatus dicitur, quòd,
jactato coram Rege denario, manumitteretur. (y)

§. 13. Decimò, Antiquissimo, & passim recepto more Ho-
mo proprius, Matrimonium contrahens cum persona alterius He-
ri, pœnam, quòd Dominum fructu liberorum defraudavit, pen-
dit, eaque vocatur, **ungenossame** / vel **ungenossen**. (z)

§. 14. Undecimò, Homines proprii certis in casibus Justis-
bus Electoris, ut Heri sui, **als ihrem Leibs, Herrn** / obtempe-
rare tenentur. Quem in finem Hic Officiales, & Ministros suos
habet, quos vocant Præfectos Adventitiorum, **Außfauthe** / Item
Fauthe / **Höerfauthe**. Quod nec novum, nec iniquum esse,
celeberrimus ille Camerae Assessor, Stammerius, hisce planum facit:
Potest (inquit) (aa) Dominus Agricolationis certos Officiales, vulgò
Auß: Hoer, item **Hünerfauth** / constituere, qui homines proprios, &
eorum descendentes ad unum omnes habeant specificè descriptos, mortuos ex
Albo deleant, supervenientes annuatim addant: Ad Mortuvariorum, & alio-
rum, ad quæ pro more Regionis Homines proprii suis Dominis tenentur, præ-
stationem illos fideliter admoneant, contra vim injustam defendant; ne si-
ne Domini sui consensu aliò suum domicilium transferant, &, ut summa-
tim dicam, ne Domino in suo Agricolationis Jure aliquod præjudicium cre-
etur, sed ut Jus illius crescat potius, sedulò provideant; Ceu hæc omnia
latius exprimuntur in der **Chur. Pfalz Lands: Ordnung** / tit. 8.
Nam quia interest, Dominum Jus tueri, observare, meritò Custodes, qui
illius curam habeant, apponit, per text. ad hoc notabilem. (bb) ubi

D

de

(x) Lib. 1. resp. 3.

(y) Pytheus in glos. leg. Longobard. lib. 2. pag. 70. quem refert Besold. Thes. Pr. verb. Leib
eigene Leute.

(z) Wehner. Obs. Pract. in dictis vocabulis. Goldast. Rer. Akman. tom. C. pag. 81.

(aa) Lib. 3. cap. 24. §. 11.

(bb) In l. si ita. 16. §. 11. ff. d. d. Usu & hab.

de Domino Proprietatis dicitur, quòd etiam, invito Usufructuario, per sal-
tuum aedes & fundum custodire possit. Quid igitur? Anne Princeps,
qui Homines proprios in alius Domini Territorio habet habitantes, Officia-
lem, **Auß- und Hünersfauth**, ad tuitionem sui Juris inibi ordinare
poterit? Poterit, argumento ejus, quòd etiam Decimas habens in alius Do-
mini Territorio, inibi Custodem, qui quantitatem Messum, & Vindemie
videat & colligat, habere possit. (cc) Possit & Dominus, qui Vasal-
lum suum habet suspectum, pro suo interesse in Castro Vasalli Custodem ap-
ponere. (dd) Et, quoad Jurisdictionalia, non sit inconueniens, ut in
certis saltem casibus, & causis Jurisdictionem habens peculiares Judices con-
stituat, qui in causis illis litigantibus Jus dicant. (ee) Ita enim de cau-
sis militaribus, Rector militum: (ff) De contrahentibus annonam, Præ-
fectus annonæ: (gg) In causis Mercatorum, Consul: (hh) Et causis cri-
minalibus, Latruncultores cognoscebant. (ii) Ad horum Exemplum, ut
etiam Dominus, Jus Agricolationis in alterius Territorio habens, Officia-
lem constituat, qui inibi Jus suum tueatur, rectè concluditur.

§. 15. Duodecimò, Elector Palatinus in nonnullis locis per
suos Officiales hominibus istis Tutores & Curatores dat, Inventaria
confici jubet, Rationes reddi curat, atque ita suos Agricolas
non tantum contra violentes raptores, & Invasores, similesque
injurias defendit; sed & contra Tutorum domesticorum, alio-
rumque fraudes tuetur, nec ipsorum Territorii Dominorum inju-
riis, aut immodicis exactionibus vexari patitur: quòd quàm alie-
num sit à novitate & iniquitate, ex dictis Stammii satis liquet. At-
que hæc omnia, uti non ubique, sed in locis Pacto aut Consue-
tudine designatis, nec in omnes Proprios suos mortales, sed ali-
quos, & plerumque illos, in quos alia, quàm quæ à conditione
hominum priorum dependent, habent Jura; ita nec absque
moderatione exercent Electores Palatini.

§. 16. Ur

(cc) Bald. in d. l. si ita. §. Dominus. 1. ff. de Usu & habit. Jacob. de S. Greg. de Reg. subdit. n. 88.
Cayc. decis. 27. num. 37.

(dd) Boerius. decis. 212. n. 10. & 11. Roland. à Valle. 2. cons. 69. per tot. Jacoq. d. l.

(ee) Cap. 1. de Offic. ordin. 6.

(ff) l. fin. C. de Jurisd. omn. Jud.

(gg) l. C. de Offic. Præf. Urbis.

(hh) l. viri ff. eod.

(ii) l. Solemus. §. Latruncultores. ff. de Juri.

§. 16. Ut adeò quisque hæc æquo animo meritò ferre debeat. Nec enim Agricolaë, de quo conquerantur, habent, dum auxilium Protectionis Electoralis longè majus, quàm Præstationum onus est. Et qui conditionem horum comparat cum statu Westphalicorum, Pomeranorum, Polonicorum, aliorumque, quibus rerum suarum Arbitrium, Testamenti factionem, & potiore partem Commerciï humani adeptam, contrà, durissimum Heri Imperium, verbera, vulnera, necesque parata esse, capite primo visum est; facilè videt, quot parasangis illorum fors horum antecedit. Neque etiam Territoriorum Domini de ereptis sibi subditis jure contendunt. Tralatitium enim est, eosdem, quos fors Palatino Electori proprios, alteri verò subditos fecit, duplici Jure censi, Hujusque subditos, Illiusque proprios Homines manere. Hac de re ita Stamm. (kk) *Nec absurdum reputandum, unum eundemque hominem, diverso respectu, diverso Jure censi. Hoc enim & Juri communi, (ll) & Usui hodierno maximè convenit. (mm) Consimiliter in proposito, unus idemque, ut subditus, ad hæc, ut homo proprius verò ad alia onera tenetur.* Et Homines proprios plerumque in alieno Territorio habitare, Author est Wehnerus: (nn) Eosdem tamen subditis in eodem adnumerari, nemo negat. Hæc etiam ratio est, quòd Elector Palatinus Dominis Territorialibus Jus Religionis introducendæ, merum mixtumque Imperium, Jurisdictionem civilem, aliaque similia in Homines suos nunquam negaverit; Sed de hoc suo loco fusiùs. Nunc statum Palatinorum hominum breviter descripsisse, eumque præ aliis tolerabilem, passim in Germania receptum, optimis Authoribus probatum, adeoque nec novum, nec inauditum, nec injustum esse, demonstrasse sufficiat.

D 2

CAPUT

(kk) Lib. 3. cap. 23. n. 2.

(ll) l. si Consul. 3. cum l. seq. ff. de Adopt. c. postulasti. X. de Concess. Prab. c. per Venerabilem. X. Qui filii sunt legit

(mm) Andr. Gail. de Arrest. Imper. c. 6. 6. n. 1 C. & seqq. appositè Bald. d. l. & Paul. post.

(nn) Obs. pr. in verb. Zeibeigen. vers. Hi verò.

CAPUT III.

Quo Regale Electorum Palatinorum Jus in Homines proprios plurimis Imperatorum Concessionibus, & Confirmationibus, quavis exceptione majoribus, firmatur, variaque rescripta & Privilegia recensentur.

SUMMARIA.

1. Referuntur litera Maximiliani primi 1518. Augusta data, quibus confirmavit, & de novo dedit Electori Ludovico, Ejusque heredibus, qui Electores sunt, singulare Jus circa Bastardos, Wildfangios, &c.
2. Referuntur litera Imp. Caroli Quinti, Anno 1521. Colonia data, quibus predictum Maximiliani Privilegium Electori Palatino, Ejusque heredibus, qui Electores sunt, de novo datur, & confirmatur.
3. Idem Imp. Carolus predictum suum, Maximilianique Privilegium repetiit A. 1530.
4. Idem Imperator eadem secundum repetiit, auxitque Spira, Anno 1544.
5. Ferdinandus primus, Rex Rom. 1556. Vienna predicta Privilegia de novo dedit, insignique augmento firmavit, non tantum adversus hominum violationes, sed & fortuitos casus. Verba Ferdinandi referuntur.
6. Idem Ferdinandus, Imperator Romanus factus, eandem Concessionem Electori, Ottavio Henrico, repetiit Francofurti, 1558.
7. Idem eadem dedit. confirmavitque Electori, Friderico tertio, Augusta A. 1559.
8. Eadem totidem verbis dedit, & confirmavit Maximilianus secundus Augusta, Anno 1566.
9. Idem prastitit Imper. Rudolphus Electori Ludovico, Praga 1578.
10. Idemque Imperator Johanni Casimiro, Tutori Friderici IV. hac firmavit, Praga 1585.
11. Ipsique Electori Friderico quarto, cum in tutelam suam pervenisset, eadem recepta tum amplissima Privilegiorum forma data, confirmataque est ab eodem Imp. Rudolpho, Ratisbona 1594.
12. Eandem Dationis Confirmationisque formulam à Matthia Imperatore impetravit Elector, Fridericus Quintus, Ratisbona, 1613.
12. Provocatur ad Authentica, quoties opus, exhibenda. Consideratur toties facta Donatio, Renovatio, & Confirmatio hujus Privilegii.

14. Refe-

14. Referuntur plures Cas. Concessionēs, & Confirmationes. Item quomodo Elect. Fridericus tertius, Feudum Electorale, expressè factā mentione hujus Juris, petierit, & acceperit in Comitibus.

15. Concessio hæc repetita 1566. 1578. 1585. 1594.

16. Accedunt tot Confirmationes hujus Juris, quot sunt de Feudo Electorali Investitura; Semper enim mentionem ejus faciunt.

17. Confirmatio ex Instrumento Pacis.

18. Ferdinandus tertius in literis Investituræ de Palatinatu inferiore hujus quoque Juris expressam mentionem fecit, Praga 1652.

19. Idem modernus Imperator, Leopoldus, fecit, Vienna 1660.

20. Uterque Imperator expressè cavet, ita hæc concedi, ut olim Palatinis data, & ab illis possessa fuere.

21. Ex circumstantiis tot, tamque concatenatâ serie factarum Concessionum, & Renovationum breviter concluditur, nihil certi esse posse, si non hoc Jus Electorum Palatinorum certum sit.

22. Adjicitur Rescriptum Imper. Wenceslai.

Nunc Cæsarum Diplomata nonnulla, Jus Electorale circa Homines proprios confirmantia, videamus. Primum autem inter ea locum sibi vendicat plurimorum Invidorum, Adversariorumque inficiationibus, cavillationibusque celebre, Maximiliani Primi, Augusti, Rescriptum, cujus hic est tenor.

§. 1. Nos Maximilianus, Dei gratiâ Electus Rom. Imper. semper Augustus, hisce publicè profiteamur atque universis notum facimus. Quamvis innatâ Nobis Imperatoriâ benignitate ad omnium & singulorum nostrorum, & sacri Imperii Subditorum, & fidelium, dignitatem, incrementa, ac bonum promovenda, atque augenda propensî simus; Imperatorius tamen animus noster Eos, qui erga Nos, atque Sac. Rom. Imperium fidis, sedulis, atque indefessis servitiis præ cæteris honestos se gerunt, demonstrant, atque probant, & Nobiscum in partem S. R. Imp. onerum veniunt, Gratiâ, & Privilegiis nostris Cæsareis amplioribus donandi cupidus est. Quando ergo Celsissimus Ludovicus, Comes Palatinus Rheni, & Bavariæ Dux, S. R. I. Archidapifer, noster dilectus Avunculus, Affinis, atque Elector, Nobis proposuit Majores suos, tanquam S. R. I. Electores, & Vicarios, à Nobis & Majoribus nostris, Imperatoribus Regibusque Romanis, laudabili Privilegio, Gratiâ, atque Provisione præditos fuisse, eorumque Possessionem, Utilitatem, Securitatem, & Usus habuisse, atque etiamnum habere, ut omnes Bastardi, & aliæ Peregrinæ personæ, Mares, & Fæminæ, quæ non habent persequentem Dominum, nemine excepto, ut Wildfangii,

E

qui

qui in ejusdem Principatu & Provinciis, & adjacentibus Ecclesiasticis & Secularibus Dominiis, Oppidis, Pagis, & Ditionibus, in Urbibus, vel Agris nati fuerint, vel qui Domicilium ibi ceperint. Homines ipsius proprii. ad Eumque pertinentes fiant, Ipsique eorum Bastardorum, cum absque Descendentibus, aut legitimo, rito, firmoque Testamento decesserint, nec minus aliarum personarum, quæ heredem non habent, aut relinquunt, omnes hereditates, & bona mobilia & immobilia, nomina, & pignora, aliaque ubicunque sita, absque ullius rei exceptione, ceu Principi Territoriali, hereditario jure obveniant. Ad quæ Nos submissè imploravit & rogavit, ut Nos, tanquam Electus Romanorum Imperator, Ipsi, ac Hæredibus Ipsius gratiam, honorem, Privilegia, Immunitates, Consuetudines, & Jura hæc confirmare, corroborare, stabilire, & de novo donare clementer vellemus. Quare respeximus has Ejus submissas, diligentes, & æquas preces, nec minus grata, fidelia, utilia, & indefessa servitia, quæ ipse nobis sacroque Imperio multifariam, sæpè, promptè præstitit, & probavit, & impostè præstare potest & debet; Et idcirco deliberato animo, benè maturo consilio, certâ scientiâ, & proprio motu, prædicto nostro dilecto Avunculo, Affini, & Electori, Comiti Palatino Ludovico, Ejusque Hæredibus qui Electores sunt, antèmemoratam gratiam, honorem, Privilegia, immunitates, Consuetudines, & Jura prædictorum Bastardorum, & Wildfangiorum, accidentium & hereditatum clementer confirmavimus, corroboravimus, stabilivimus, de novo dedimus, concessimusque; Scien- ter confirmamus, stabilimus, renovamus, & concedimus Ipsi ea quoque de Rom. Imperatoris potestate & plenitudine, vigore harum literarum, atque censemus, constituimus, & volumus, ut Ipsi, Ejusque Hæredes qui Electores sunt, tales Bastardos, ut & alias Peregrinas personas, quæ persequentem Dominum non habent, veluti Wildfangios, qui in prædictis Ipsorum Principatu ac provinciis, nec minus in adjacentibus Ecclesiasticis & Secularibus Dominiis, Oppidis, Pagis, & Ditionibus nati fuerint, vel Domicilium ibi fixerint in agris vel Urbibus, in numerum Hominum propriorum recipere, & constituere, ut & Bastardorum eorum, si absque legitimis descendantibus, aut justo, rito, atque valido Testamento decedant, uti etiam aliarum personarum, si legitimum heredem non habent, aut relinquunt, hereditatem & bona immobilia, nomina, pignora, ceteraque ubicunque sita, sine ullius rei exceptione, quæ aliàs secundum scripta Jura nostræ, nostrorumve Successorum in Imperio, Imperatorum aut Regum Camera cessura fuissent, ad manus suas proprias recipere & acceptare, ista in usum, utilitatem, & fructum suum

suum convertere, & de iis per omnia, uti de aliis propriis Bonis, pro voluntate & libitu suo disponere debeat & possit, citra nostram, Successorum nostrorum in Imperio, aliorumve turbationem & impedimentum. Ad hoc omnibus & singulis Electoribus, Principibus Ecclesiasticis & Secularibus, Prelatis, Comitibus, Baronibus, Dominis, Equitibus, Servis, Centurionibus, Vice-Dominis, Præfectis, Tutoribus, Administratoribus, Officialibus, Prætoribus, Consulibus, Judicibus, Consiliariis, Civibus, Universitatibus, cæterisque omnibus nostris & Imperii subditis & fidelibus, cujuscunque dignitatis, status, aut conditionis, hisce literis severe & constanter mandamus, & volumus, ne illi prædictum nostrum dilectum Avunculum, Affinem, & Electorem, Comitem Palatinum, Ejusque Heredes in prædicta gratia, honoribus, Privilegiis, Immunitatibus, Consuetudine, & Juribus præmemoratorum Bastardorum, & Wildfangiorum, accidentium & hereditatum, atque hac nostra Cæsarea Confirmatione, corroboratione, & renovatione turbent, aut impendant; sed Eos hisce quietè uti, frui, & per omnia gaudere sinant, nec quidquam contra faciant, aliumve ullo modo facere permittant, uti cuique studium fuerit, nostram, Imperiique offensam, coërcitionemque, & præterea pœnam evitare, quinquaginta scilicet marcarum auri puri; cujus quisque, quoties pervicaciter contra hæc fecerit, dimidiam Nobis ad nostram & Imperii Cameram, alteram dimidiam partem prædicto nostro dilecto Avunculo. Affini, & Electori, Comiti Palatino Ludovico, Ejusque Heredibus qui Electores sunt, sine mora pendere obnoxius erit; testantibus hisce literis Cæsareo nostro sigillo signatis. Datum in nostra, & Imperii civitate, Augusta, tertia die Mensis Septembris, Anno à Nativitate Christi, Millesimo, quingentesimo, decimo octavo.

§. 2. Maximilianum proximè secutus Imperator, Carolus, non minoris authoritatis Diplomate idem Privilegium dedit, renovavit, confirmavit. Rescriptum ita habet:

Nos CAROLUS, Dei gratiâ Electus Romanorum Imperator, &c. nostro Successorumque nostrorum nomine in Imperio palàm hisce literis profite-mur, atque notum facimus universis: Quando nuper omnium Serenissimus Princeps, Imperator Maximilianus, dilectus noster Dominus & Avus, laudatæ recordationis, Celsissimo Ludovico, Comiti Palatino Rheni, & Duci Bavarie, S. R. I. Archidapifero, nostro dilecto Avunculo, & Electori, hanc gratiam & Privilegium, quod Majoribus Ejus; tanquam Electori-

bus & Vicariis S. R. I. in omnes Bastardos, & alias Peregrinas personas
 mares, & fœminas, quæ persequentem Dominum non habent, nemine ex-
 cepto, tanquam *WVildfangios*, in Electoratu & provinciis suis, nec non
 adjacentibus Ecclesiasticis & Secularibus Dominiis, Oppidis, Pagis, & Di-
 tionibus, in Urbibus, vel Agris natos, vel ibidem Domicilium figentes,
 datum, cujus etiam Possessionem, Utilitatem, Securitatem, &
 Usu habuere, atque Ille etiamnum habet, confirmavit, stabilivit,
 & de novo dedit secundum *Cesar. suæ Majestatis literarum tenorem*, qua-
 rum hæc sunt verba: (sequitur suprà relatum Diploma) Quod nos pro-
 inde benè deliberato animo, maturo consilio, & certâ scientiâ præ-
 dicto nostro dilecto Avunculo, Comiti Palatino Ludovico, Ejusque Hære-
 dibus qui Electores sunt, præmemoratam gratiam, honorem, Privile-
 gium, Immunitatem, Consuetudinem, & Jura antè dictorum Bastardo-
 rum, accidentium & hereditatum clementer confirmavimus. corroboravi-
 mus, stabilivimus, & de novo dedimus; scienter confirmamus, corro-
 boramus, stabilimus, & concedimus ipsis ea quoque de Rom. *Cæsarea pote-
 state & plenitudine, vigore harum literarum. Censemus, constituimus,
 & volumus, &c.* (sequitur ulterior Dispositio, & Mandatum pœ-
 nale, ut in literis Maximiliani) Datum in nostra & Imperii Civitate,
*Colonia, die quarta Mensis Novembris, Anno à Nativitate Christi, mille-
 simo, quingentesimo, vigesimo primo, Regnorum nostrorum, Romani secun-
 do, cæterorum quinto. Carolus, Ad mandatum Domini Imperatoris pro-
 prium. Albertus Cardinalis Moguntinensis, Archi-Cancellarius. Nicolaus
 Ziegler, Vice-Cancellarius.*

§. 3. Idem Imperator, Carolus Quintus, anno 1530. die
 29. Septembris, inter alia nonnulla Privilegia Palatina confirma-
 ra, istius de Hominibus propriis, & spuris confirmationem suam
 4. Novembris 1521. factam repetiit, relato integro suæ, Maximi-
 lianique Concessionis contextu; Atque hoc in gratiam Electoris
 Ludovici, vulgò, Barbatî, dicti.

§. 4. Neque hîc substitit Augustus ille, sed Electori Frideri-
 co secundo, Spiræ anno 1544. die quarta Maij eandem Confir-
 mationem fecit, imò auxit. Indictâ prævaricatoribus pœnâ 100.
 Marcarum auri puri, irritisque pronunciatis omnibus, quæ in con-
 trarium agerentur, actave essent.

§. 5. Ca-

§. 5. Caroli Frater, Ferdinandus primus, in Imperii societatem admissus, Rexque Romanorum salutatus, 20. Octobris 1556. Viennæ dato diplomate Electori Ottoni Henrico, omnia illa Maximiliani, Carolique rescripta, totidem verbis repetita, non firmavit tantum, sed & novo, insignique augmento adjuvit, & contra casum amittendi Authentici, contraque quæcunque alia Cæsarea Rescripta, acta, sententias, & res judicatas munivit; Præmissis longâ serie causis Concessionis, & aliis pro Palatinis Electoribus Edictis. Confirmatio ipsa, & auctius Mandatum hisce verbis subsequitur.

Constabilimus, inquit, corroboramus, renovamus, & confirmamus Ipsis (Electoribus Palatinis) etiam hæc universa, & singula, in omnibus punctis, articulis, tenoribus & contentis, in optima forma, per præsentem literas. Et Supradicta Cæsarea Majestas debet, & vult Eos etiam in hisce, & circa hæc fideliter manutenere, defendere & tueri. Si etiam contingat, prædictorum Originalium, vel alias sue Dilectionis (Ottonis Henrici) litteras, Privilegia, Documenta, vel Immunitates, sive unum eorum, sive plura, circa pergamenum, scripturam, sigilla, vel alia, igne consumi, humida fieri, perforari, ladi, corrumpi, vel perdi, quocunque modo id etiam fiat; Nihilominus tamen, istis, vel illis, præsertim etiam, quæ hisce inserta sunt, plenam fidem adhiberi, taleque robur, ac si vera Originalia sigillata extarent. & producta essent, tribui, vice & loco jam dictæ Cæsareæ Majestatis volumus. Si verò contra gratiam, & Privilegia talia, in uno, vel pluribus punctis, aliquid tentetur, agatur, judicetur, sententia pronuncietur, aut procedatur quocunque modo, aut ratione, per quemcunque id etiam fiat, illud, & quicquid ex eo sequitur, inutile, & nullum esse censi debet. Omnia etiam illa, & singula ex prædicta Dilectionis, & Cæsareæ Majestatis Cæsarea potestate & plenitudine, vigore harum literarum, nunc, ut tunc, & tunc, ut nunc, inutilia & invalida declarare volumus. Quæque etiam literæ, vel Privilegia ab Antecessoribus nostris, Romanis Imperatoribus, Regibus, vel Nobismet ipsis generaliter, vel specialiter, contra tales literas, Privilegia, Immunitates, Superioritates, Regalia, Fura, Feuda, Vasallagia, Provincias, Homines, Manufirmationes, Observantias, & laudabiles Consuetudines, alicui impetrata aut data, vel adhuc danda vel impetranda fuerint, tales literas, & Privilegia dicto Principi, Ottoni Henrico, Comiti Palatino,

no, Electori, Ejus Heredibus & Successoribus, nec damno esse, nec Eos turbare, sed quibus locis, quibusque partibus ejusmodi literæ vel Privilegia Ipsi, Heredibus Ejus, aut Successoribus damnoſa fuerint, ea planè invalida & inutilia esse; neque ullum Rescriptum, aut Privilegium, quod ab Antecessoribus, vel moderna Cæsarea Majestate aliquando emanavit, verbis, vel intellectu in detrimentum Comitis Palatini, Ottonis Henrici, Principatus, & Ejus Provinciarum, Jurium, Consuetudinum & Observantiarum, ullo modo intelligi debere constituimus, censemus, & volumus. Et idcirco mandamus seriò & constanter, de supradictæ Cæsareæ Majestatis Romano - Cæsarea potestate hisce literis, omnibus & singulis Electoribus, Principibus Secularibus & Ecclesiasticis, Prælatibus, Comitibus, Baronibus, Dominis, sedium Dominis, Equitibus, famulis, Præsidibus Provinciæ, Præfectis, Officialibus, Judicibus, Judicibus Curiarum & Provinciarum, Freigraviis, Scabinis, Judicibus, Schultheissis, Consulibus, Consiliariis, & Universitatibus, quarumcunque Civitatum, Mercarum, liberorum Judiciorum, & Pagorum, ceterisque omnibus nostris, Imperiique subditis & fidelibus, quocunque loco, statu & dignitate illi sint, ne prædictum Comitem Palatinum, Ottonem Henricum, omnes Heredes Ejus, & Successores, in prædictis Gratiis, Immunitatibus, Juribusque, Rescriptis, Privilegiis, manus-firmationibus, atque hac à Nobis nomine & vice Cæsareæ Majestatis data Confirmatione, Renovatione, corroboratione, & stabilitione, aliquo modo turbent, aut impedian; sed hæc ipsis, suæ Dilectionis, & Cæsareæ Majestatis, Imperiique de causa missa faciant, & eorum fidelem manutentionem, defensionem & tutelam præbeant, uti omnibus & singulis istis studium fuerit, gravem Dilectionis suæ, & Cæsareæ Majestatis, Imperiique offensam & pœnam, quæ in prædictis, aliisque suæ Dilectionis, & Cæsareæ Majestatis, & Antecessorum nostrorum Rescriptis, & Privilegiis continetur, evitare; Prætereaque pœnam, centum scilicet Marcarum auri puri, cujus quisque, quoties pervicaciter contra hæc, eorumque aliquam partem fecerit, quoad dimidiam partem suæ Dilectionis, & Cæsareæ Majestatis, Imperiique Camera; quoad aliam dimidiam autem, prædicto nostro Avunculo, & Electori, Comiti Palatino, Ottoni Henrico, Ejus heredibus, Successoribusque, sine intermissione persolvenda reus erit. In cujus rei testimonium literæ hæ sigillo nostro Regio signatæ. Datum actumque in nostra Civitate, Vienna, die vigesima sexta Octobris, à Nativitate Domini & Servatoris nostri, Christi, anno Millesimo, quingentesimo, quinquagesimo sexto, Regnorum nostrorum, Romani vigesimo sexto, cæterorum trigesimo.

§.6. Im-

§. 6. Imperio Cæsareoque nomine potitus Idem Gloriosissimus Ferdinandus prædictam Concessionem repetiit, atque Francofurti anno 1558. die decima sexta Martii iisdem verbis eidem Electori denuò concessit.

§. 7. Defuncto haud multò post Electore, Ottone Henrico, Septemviratuque tum ad Palatinos Simmerianos devoluto, Fridericus tertius anno 1559. die 28. Junii, Augustæ Vindelicorum eandem ab eodem Augustissimo Ferdinando Concessionis, Confirmationisque formulam impetravit.

§. 8. Hunc secutus Invictissimus Maximilianus secundus anno 1566. die 23. Aprilis, Augustæ idem eidem Electori, iisdemque verbis dedit, & confirmavit.

§. 9. Continuata est illa Gratia Cæsarea ab Augustissimo Rudolpho in Electore Ludovico, dato Pragæ anno 1578. die 6. Octobris, in eundem sensum, eademque formulâ, Diplomate.

§. 10. Erepto è vivis Ludovico, ab eodem optimo Cæsare Principi Joanni Casimiro, Friderici quarti tum Tutori, & rerum Electoralium Administratori, Pragæ anno 1585. die 20. Maij, eadem Confirmatio facta.

§. 11. Friderico autem quarto, cùm in tutelam suam pervenisset, anno 1594. die 12. Augusti ejusdem Imperatoris Clementia Ratisbonæ repetita est.

§. 12. Neque hoc Augustissimus Imperator, Matthias, negare potuit Electori Friderico quinto, cui Ratisbonæ anno 1613. die 17. Octobris, iisdem planè, quibus Antecessores, Rescripti verbis, & robore sæpè dictum Privilegium certius reddidit.

§. 13. Ecce Maximiliani Concessionem de Hominibus propriis, & Bastardis, decies, & ampliùs repetitam, toties renovatam, toties Cæsarum manu sigilloque, nec non Archi-Cancellarii, vicemve ejus gerentis adnotatione confirmatam, severissimis

Edictis, Clausulis cassatoriis, aliisque ad defensionem ejus utilissimis cautionibus ab Imperatoribus sæpius ita defensam, ut omnes facile agnoscant, nihil ad robur Privilegii à Cæsare addi posse, quod non huic tributum sit. Asservantur beneficio divino in hanc diem authentica illa omnia in Archivo Electorali, cuius conspienda, calumniosis autem Inficiatoribus (si quæ ipsis adhuc frons) pudorem facile incutientia.

§. 14. Adsunt tamen plura alia haud minùs ad rem facientia Cæsarum rescripta.

Fridericus tertius ex Simmeriana linea, ad Electoratum admittendus in frequentissimo confessu tum Ecclesiasticorum tum sæcularium Principum, Comitum, Nobiliumque, ad Comitata Augustana anno 1559. prefectorum feudum Electorale nec aliter petiit, nec aliter accepit, quàm nominatim factâ mentione Privilegii Jurisque in Bastardos & Wildfangios. Verba Augusti Imperatoris Ferdinandi primi eâ de re hæc sunt: *Quare respeximus hanc Ejus (Friderici tertii) honestam et equam petitionem, puramque fidelitatem, quâ erga Nos & Imperium affectus est; Proinde deliberato animo benèque maturo consilio nostrorum atque S. Romani Imperii Electorum, Principum, Comitum, Nobilium et fidelium, èque certâ scientia prædicto nostro dilecto Avunculo et Electori ante memorata sua Regalia, nempe Electoratum cum suis pertinentiis et Juribus, Palatinum Comitatum Rheni, et Ducatum Bavarie, ceteraque omnia Dominia, Provincias, homines, castella, bona, quæ quondam Cellissimi Philippus & Ludovicus, nec non Ludovicus, et Fridericus, Pater et filius, ut et Otto Henricus, Comites Palatini Rheni, et Bavarie Duces possedere, et (uti dictum) hereditario jure ipsi (Friderico tertio) obvenere, unâ cum omnibus et singulis Electoralibus et Principalibus dignitatibus, honoribus, ornamentis, privilegiis, præfecturis, juribus, superioribus et inferioribus jurisdictionibus, fluminibus, rivis, vectigalibus, Conductibus terrâ marique, feudis & Vasallagiis, Bastardorum accidentibus, Wildfangiis, proprietatibus, &c. Tradimus ista & concedimus illi hisce, de Romana Cæsareâ potestate, scienter. Datum in nostrâ & S. I. Civitate Augusta die vigesima octava mensis Julii, anno à Christi Domini Nativitate 1529. Regnorum nostrorum, Romani vigesimo nono, ceterorum trigesimo tertio. Ferdinandus.*

dinandus. Ad Mandatum S. Cæs: Majestatis proprium Daniel Archi-Episcopus Moguntinensis, Archi-Cancellarius, ut & Seld. Haller.

§. 15. Concessio hæc à sequentibus aliquot Imperatoribus, scilicet Maximiliano secundo Anno 1566. 23. Aprilis, Rudolpho anno 1578 6. Octobris, Eodemque, anno 1585. 20. Maji, atque iterum Eodem, anno 1594. 12. Aug. & Matthia Anno 1613. 17. Octobris, confirmata toties novam renovandi Privilegii de Bastardis & Wildfangiis occasionem dedit.

§. 16. Accedunt ad hæc Confirmationes plures Investituræ literæ, quibus & ante, & post Fridericum tertium eadem formulâ Jus illud de Bastardis & Wildfangiis, ceu pars feudi Electoralis, nominatim conceditur. Omnes longo Ordine heic recensere superfluum & tædiosum. Toties eas concedi, quoties vel Dominus, vel Vassallus mutatur, veteremque formulam religiosè servari notum est. Earum ergò etiam occasione tot sunt Juris de Bastardis & Wildfangiis Confirmationes, quot Cæsarum, Electorumvè Palatinorum mutationes ab eo tempore fuere. Durante bello civili, quamvis Electores Palatini ipso feudo Electorali, & annexo hoc Privilegio exclusi, alii tamen interea isthoc, nomine Palatinatûs, gavisi fuere. Nec quicquam de insigni illo Privilegio vel medio in bello remissum est, quod capite quinto clariùs patebit. Nos heic loco Cæsareorum rescriptorum, quibus Palatini ab Anno 20. ad Annum 42. gaudere potuissent, nisi bellici tumultus obstitissent, Pacis tabulas & Cæsaris Ferdinandi tertii Restitutionem subjiciemus.

§. 17. Pace Monasteriensi, Art. 4. §. 6. ita cautum legimus: *Deinde ut Inferior Palatinatus totus cum omnibus & singulis Ecclesiasticis & secularibus Bonis, Juribus & appertinentiis, quibus ante motus Bohemicos Electores Principesque Palatini gavisi sunt, omnibusque documentis, regeſtis, rationariis, & cæteris actis huc spectantibus Eidem (Carolo Ludovico Electori) plenariè restituantur; Cassatis iis, quæ in contrarium acta sunt, idque authoritate Cæsareâ effectum iri, ut neque Rex Catholicus, neque ullus alius, qui exinde aliquid tenet, se huic Restitutioni ullo modo opponat. Et art. 8. Ut autem provisum sit, ne post-*
G
hac

hac in statu politico controversiæ suboriantur, omnes & singuli Electores, Principes, & Status Imperii Romani in antiquis suis, prærogativis, libertate, Privilegiis, libero Juris territorialis tam in Ecclesiasticis quàm politicis exercitio, ditionibus, Regalibus, horumque omnium possessione vigore hujus Transactionis ita stabiliti firmitque sunt, ut à nullo unquam, sub quocunque prætextu, de facto turbari possint, vel debeant.

§. 18. Glorissimæ memoriæ Ferdinandus tertius Augustus uti per Pacis Monasteriensis expressas condiciones Palatinatum inferiorem cum omnibus Juribus & Privilegiis annexis restituere tenebatur; ita quoque solennibus Investituræ literis Anno 1652. die 5. Augusti Pragæ datis Serenissimo Electori, Domino Carolo Ludovico ea concessit, factâ nominatim mentione Privilegii Jurisve in Homines proprios, Bastardos, & Wildfangios. Hæc enim ibi enumerat concessa Regalia: *Octavam Electoralem Dignitatem, Eligendique Jus, cum omnibus suis pertinentiis, Palatinatum ad Rhenum, qui in instrumento Pacis Palatinatus inferior dicitur, ac cætera omnia dominia, terras & homines, arces & bona, uti ea quondam Celsissimi, Philippus, Ludovicus quoque & Fridericus, nec non Otto Henricus, Fridericus, Ludovicus, & uterque Fridericus Pater & Filius ante motus Bohemicos possederunt, quodcumque Dilectioni suæ prætereà vigore sæpè dictæ Pacis competit, cum omnibus & singulis Electoralibus & Principalibus Superioritatibus, Honoribus, Dignitatibus, Usibus & pertinentiis, Privilegiis, Præfecturis, Juribus, superioribus & inferioribus judiciis, fluminibus, fluviis, Vectigalibus, Conductibus per flumina & terras, Feudis & Vassallagiis, Bastardorum accidentibus, Wildfangiis, Proprietatibus.*

§. 19. Concessionem hanc nominationemque expressam Privilegii in Bastardos, Wildfangios, & Homines proprios Augustissimus Imperator Leopoldus Viennæ 13. Martij anno 1660. solennibus Investituræ literis repetiit.

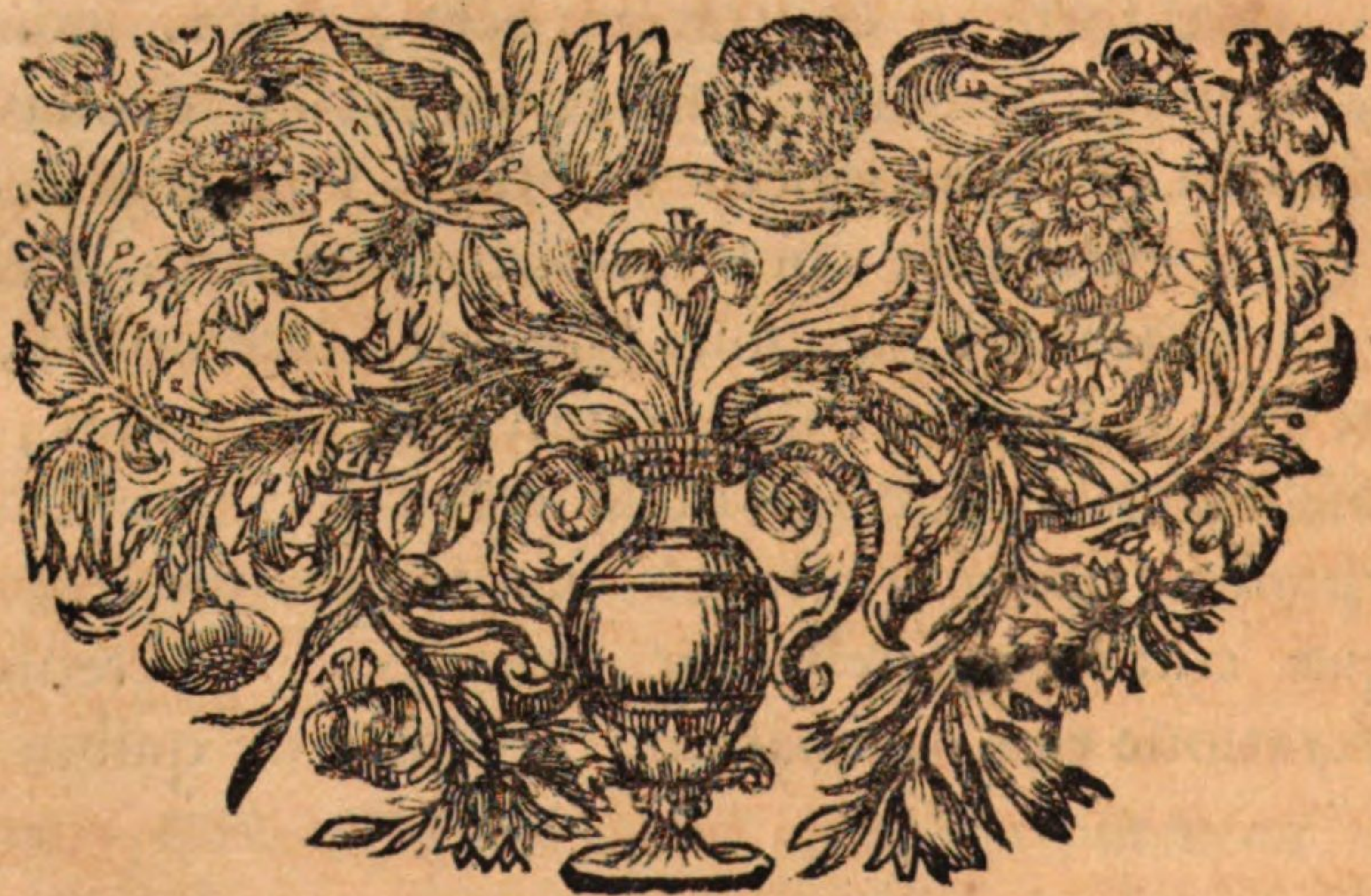
§. 20. Uterque autem optimus Cæsar disertis verbis edicit, ita hæc restitui, uti quondam possessa fuere. Unde non est, quòd quisquam arbitretur, aliquo modo restrictum, aut saltem non cum tam multis amplisque Imperatoriæ Gratia, & enixæ pro
hoc

hoc Palatinorum Jure voluntatis indicibus, cautionibus, & clausulis id Privilegii restitutum esse, quàm datum, sæpiusque confirmatum est, sicut superius in medium adducta Rescripta evincunt.

§. 21. Sanè qui tantam tamque continuam antiquarum, mediarum, recentiumque Imperatoriarum Confirmationum seriem justâ trutinâ ponderat; Qui temporum locorumque, quibus data sunt, circumstantias expendens non Maximiliani Primi tantum anno 1518. sed & plurimorum aliorum Cæsarum, Caroli, Ferdinandi, Matthiæ, Concessionem in ipsis Comitibus, atque totius Imperii conspectu factas esse considerat; Qui, quod tot Optimi Cæsares (quos sublestæ fidei nemo nisi sacrilegus acculabit) se non ad sub- aut obreptitias preces, sed ex certâ scientiâ, maturo deliberatoque consilio, motu proprio, Jus hoc non tantum confirmasse, sed & de novo dedisse tam luculenter testantur, rectè secum reputat; Qui severas in prævaricatores ejus statutas repetitasque pœnas penitiùs intuetur; Qui sollicitam omnium, quæ fortè in contrarium acta, gesta. judicata, aut concessa, agenda, gerenda, judicanda, concedendave essent, improbationem & rejectionem cogitat; Qui anxias cautiones adversus ipsam fortunam cum ratione examinat; Denique qui Rescripta Imperatorum hæc justa metitur decempedâ, nã ille nihil certi esse, si Jus hoc Palatinorum non sit certum, pronuntiabit. Sic literis Imperatores quidem hoc Jus expressè confirmarunt; Sæpiusculè tacitè, actuque ipso id quoque fecerunt, rejectis, quæ contrâ adferebantur, precibus; decretisve, quæ pro conservatione ejus rogabantur, edictis, de quibus infra suo loco.

§. 22. Priusquàm autem hinc ad Procerum Confirmationes abeamus, Venceslai Imperatoris literis ostendere lubet, Imperatores tum temporis adhuc Jus in homines proprios vicina Palatinatus loca incolentes sibi vindicasse, Electori Palatino verò eos redimendi copiam, imò mandatum dedisse. Verba hæc sunt:

Nos Wenceslaus D. G. Romanorum Rex &c. Profitemur & manifestum facimus hasce lectionis, legendasve audituris, scilicet de Homi-
nibus propriis, qui Regij dicuntur, inter Mosbacum & Laudum cir-
citer Tractum illum degentibus, qui nomine S. R. I. Rosenbergiis pi-
gnorati, qualescunque illi sint, aut quomodocunque appellentur, quod
Nos Celsissimo Ruperto Juniori, Comiti Palatino ad Rhenum, Duci Ba-
variae, Avunculo nostro dilecto & Principi concesserimus, & singulari
ex gratia indulserimus, & mandaverimus, Regios istos nostros homines à
predicto Rosenbergio S. R. I. nomine Redemptos in manum tutelamque
suam recipere, & retinere pro eo are, uti Rosenbergiis oppignorati,
secundum tenorem literarum, quas Rosenbergius à S. R. I. eà de cau-
sa habet. Et predictus Princeps Rupertus Junior, heredesque Ejus ho-
mines istos proprios cum omnibus juribus quietè possidebunt, & retine-
bunt &c. Datum Francofurti Anno 1398.

CAPUT IV.

Quo Vicinorum Electorum, Principum, Comitum, & Nobilium assensus & approbationes indubitatae Privilegii Palatini de Hominibus propriis, &c. exhibentur.

SUMMARIA.

1. Nullum Jus aut Privilegium firmum esse potest, si non id est, quod tot Caesarum Rescriptis firmatum constat.
2. Sed præter Caesarum auctoritatem, nemine contradicente sæpius in Comitibus concessio hoc Privilegio, totum Imperium tacite in id consensisse videtur.
3. Electori Friderico tertio ex consilio Imperii nominatim datum est hoc Privilegium.
4. Anno 1582. typis publicato Privilegio, additis severis ad Officiales Palatinos edictis de Usu ejus striete servando, nec contradicere, aut contra scripsere vicini. Imo ab eo tempore Doctorum, & ipsius Camera Assessorum allegationibus & commentationibus illustratum, nec minus in Comitibus confirmatum est.
5. Concluditur ex istis Vicinos, usu & auctoritate Caesarum egregie firmatum hoc esse Privilegium, agnovisse.
6. Speciales Vicinorum approbationes recensentur, & primò quidem Electores Moguntinos decies amplius subscriptione suâ id approbasse docetur.
7. Statim post datum Maximiliani Privilegium Elector Moguntinus singulari diplomate omnia Privilegia, quæ Palatini à Maximiliano acceperant, confirmavit. Refertur diploma.
8. Pridie istius diei, quâ confirmatio Moguntina data est, talem dedit Elector Coloniensis, eâdem plane formulâ.
9. Eâdem die idem præstitit Elector Brandenburgicus.

H

10. Refere

10. Refertur Epistola Electoris Moguntini Anno 1587. data, Jus Palatinum haud obscure confirmans.

11. Modernum Electorem Moguntinum transactione & facto ipso agnovisse Privilegium, ostenditur.

12. Episcopum Wormatiensem sigillo suo approbasse Privilegium Palatinum demonstratur, Instrumentumque Episcopi super eodem factum refertur.

13. Variæ approbationes Episcoporum Spirensium recensentur. Probatur contractu inter Episcopum & Electorem Palatinum centum & tribus annis Privilegio Reg. Maxim. antiquiore, Electorem Palatinum tum homines Regios in Episcopatu habuisse, eorundemque utilitatem ipsi Episcopo locasse.

14. Wildfangiatum, variaque Jura in Homines proprios, Episcopatum Spirensium incolentes, consentiente Episcopo & Capitulo Electores Palatinos exercuisse, probatur contractu vigintifere annis Max. concessione antiquiore.

15. Probatur alio documento, Episcopum Spirensium Anno 1502. Privilegium Palatinum approbasse.

16. Idem probatur contractu Episcopi & Capituli cum Elect. Palat. Anno 1521. inito.

17. Idem probatur consimili contractu eodem anno celebrato.

18. Idem probatur novo contractu anno 1607. inito & superiores conventiones confirmante.

19. Idem probatur literis Episcopi anno 1616. datis ad El. Palat.

20. Episcopus Spirensis argumento, quo usus est contra Archiducem Austria, confessus est justitiam causæ Palatina.

21. Probatur conventionem anno 1538. factâ Comites Falckensteinenses, quorum nomine Domus Lotharingica se nunc gravatam esse prætendit, Privilegium Elect. Palat. aperte agnovisse.

22. Querela de Rheingravium nonnullorum ingratitudine & iniquitate in Electoralem Pal. Domum.

23. Probatur contractu, Rheingravios anno 1492. Wildfangiatum in nonnullis suis pagis ab Elect. Palat. in feudum accepisse & agnovisse.

24. Idem probatur literis reversalibus Rheingravium anno 1593. datis.

25. Rheingravios re & verbis Wildfangiatum ceteraque Elect. Palat. Jura in Homines proprios, sub Imperio Rheingravium viventes, anno 1601. agnovisse probatur.

26. Atque hanc ipsam agnitionem eo tempore factam esse, quo Electoralis Domus Palatina longè plures homines in ditione Rheingravium longèque strictius observata Jura habebat, demonstratur, tantoque iniquiorem esse nuperam Rheingravium ferociam contra Elect. Pal. evincitur.

27. Rheingravios excellentiora Regalia & plenam territorialem potestatem in pagis Alzeiano tractu contentis olim non habuisse, sed hæc Palatinorum fuisse, probatur.

28. Recensentur literæ reversales Rheingravium, quibus agnoscunt, Electores Palatinos jus metallifodinarum in sua Rheingravium, ditione habere, A. 1471.

29. Recensentur literæ reversales, quibus Rheingravius ex gratia & permissu Electorum Palatinorum se subditis suis Tributum indicere agnoscit, anno 1520.

30. Aliorum quoque Vicinorum eorumque Majorum consensus in Privilegium Palatinum secundum temporis seriem à tribus seculis docetur.

31. Addu-

31. Adducuntur literæ reversales Adelsheimiorum anno 1404. datæ, Homines proprios in alienis locis, variaque Jura in eos nomine Imperii Palatinis competere probantes.

32. Anno 1454. Magister ordinis Teutonici, Comes de Leiningen, & Ludovicus ab Ast in lite inter Elect. Mogunt. & Elect. Palat. hujus Privilegium in Bastardos disertis probarunt verbis, quæ referuntur.

33. Idem ratione Hominum propriorum pro El. Palat. pronunciarunt.

34. Tantum juris Palatinos exercuisse in Homines proprios eo seculo, ut Domini territoriales nonnisi ex permissu Ipsorum iis collectam indicare potuerint, probatur variis exemplis & literis reversalibus Comitis Erbacensis A. 1470. datis.

35. Episcopus Wormatiensis, & Joannes de Cronberg, & Götz de Adelsheim, & Engelhardus de Nuberg, Privilegium Palatinum manifestò probarunt in lite inter El. Pal. & March. Bad. anno 1480.

36. Landgravius Hassiæ anno 1482. 1489. initâ cum Elect. Palatino conventionione Privilegium de Bastardis agnovit. Verba conventionum.

37. Idem fecit Comes Hohenlojus anno 1501. Recensentur verba conventionis.

38. Orendel à Gemmingen, alique anno 1506. El. Pal. Wildfangiatum, Collectam, & alia in Homines proprios competere agnovit. Idem ab eodem anno 1509. factum.

39. Anno 1512. facta conventio inter El. Pal. & Abbatem Hornbacensem, nec non Viduam Dalbergensis idem probat.

40. Anno 1517. initâ transactione inter El. Pal. & Comites Nassovicos probatur, non tantum Privilegium El. Palat. sed & eum, qui nunc ut mera violentia traducitur, ejus usum tum pro jure habitum & toleratum esse.

41. Anno 1534. initâ conventionione inter Comites de Leiningen, & Abbatem conventumque Limburgensem Privilegii probatio docetur.

42. Refertur contractus anno 1579. ab Elect. Palatino, & Comitibus Nassovicis initus, Privilegium Palatinum etiam multis confirmans.

43. Allegatur in eundem finem contractus cum Nobili de Diemen eodem anno initus.

44. Allegantur literæ reversales de anno 1615. quibus Comites de Nassau se in feudum accepisse jus Palat. fatentur.

45. Allegantur in eundem finem eodem anno literæ reversales à Comitibus in Leiningeu datæ.

46. Concluditur Caput Quartum.

§. I.

ERgo communivimus iongâ concatenatâque serie Imperialium Rescriptorum ea Electorum Palatinorum Jura, quæ sine ullo Jure Eos exercuisse, Vindiciarum Assertorem iniquè falsoque

loque clamitasse tam certò jam deprehenditur quàm tot tam-
 que evidentia Cæsarum Rescripta optimum Domini possessionisve
 titulum tribuere, indubitatum est. Si istiusmodi Augustorum
 Gratias ne post secula quidem per fœderatos Electores, Principes,
 &c. Eorumve Oratores ratas esse licet; quis Elector, quis Prin-
 ceps, quis Comes, aut alius Imperii Status Domus suæ Ornamen-
 torum, Dignitatumque securitatem unquam habebit certam ac
 firmam? Neque enim nos isthæc fallit opinio, Proceres Impe-
 rii omnia ferè Jurium suorum *Keimilia* Imperatorum Concessio-
 nibus, longoque usui accepta ferre. Quis ea Privilegiorum ful-
 cimenta evertere aggressus est, nisi qui ridiculum putavit, sibi ar-
 mato exercituque instructo Jus & Cæsarum Authoritatem occini.
 Cur, quod omnibus, ipsisque Adversariis firmissimum Regalium
 suorum præsidium est, Palatinis non esset? Sed qui Cæsarum Au-
 thoritatem rebus suis quidem maximi, alienis velificantem parvi
 aut nihil facere sustinent, alia quoque & superflua quidem non
 deesse Palatinæ Causæ argumenta, quâ fronte videbunt? Quæque
 nunc ab ipsis impugnantur, maledictis & convitiis proscinduntur,
 pro novis & iniquis traducunt ut, Majorum suorum memoriâ lau-
 data, Antecessoribus probata, & ante antiquissima nobis tempo-
 ra pro antiquis habita esse, an absque rubore intelligent? An hæc
 ipsa, quæ evertere gestiunt, Privilegia longè solidioribus funda-
 mentis, quàm multa, quibus ipsimet superbiunt, niti, absque
 indignatione tot temerè per Oratores suos in Palatinos evomita-
 rum contumeliarum generosæ mentes Antecessorum suorum dictis
 factisque convictæ intueri poterunt? Sed quid suorum? Imò to-
 tius Imperii?

§. 2. Quoties enim non ipsis frequentissimis Comitibus, ubi
 unius vel exigui membri Statuse dolor facilè per cætera & omnes
 artus communicatur, totumque Imperii corpus pervagatur, nul-
 lo contradicente datum, repetitum, auctumque est Privilegium illud?
 Piget ex antè memoratis Rescriptis, repetitâ annorum, dierum,
 locorum, in quæ inciderunt Comitibus, ferie, factâve enumeratio-
 ne Optimatum qui adfuere, annales contexere in re satis per se
 evidenti. Quid autem illa Imperii taciturnitas ad Concessionem,
 Confirmationem, Renovationemque Privilegii Palatini aliud, quàm
 lucu-

luculentissimus index, totius Corporis calculo probari Specialia Palatinorum Jura, quibus nullius membri contradictio opponebatur. Excipit non nemo, multa ab Imperatoribus in Comitibus, remotis arbitris, multa sine Statuum præscitu fieri. Sed huic merito regeretur: Quicquid clam fieri potest; Privilegium tamen uni Principi; in multorum vicinorum Principum, Comitum, aliorumque territoriis exercendum, Ipsis præsentibus, ab Imperatore maximè, qui ex certâ scientia hæc peragere voluit, sicque se fecisse profitetur, concedi non potuit? Sed etsi casu fortè id semel accidisse statuere velimus, sæpius tamen repetitæ vices id haud permittunt. Qui tantæ iniquitatis Optimos Imperatores, tantæ versutiæ malitiæque Serenissimos Electores Palatinos, tantæ solcordiæ contemptæque jurisjurandi Religionis Eminentissimos & Reverendissimos Archi-Episcopos, Episcopos, aliosque summæ ac mediæ dignitatis Vicinos reos crediderit, ut Illi aliena Jura furtim transferre, Isti quærere, Hi sua, Ecclesiarum Territoriorumque suorum supinâ negligentia, aut inexcusatâ collusione jactare voluerint? Noverunt Vicini, imò plerique Imperii Proceres, Privilegia hæc Electoribus Palatinis concedi. Jure id fieri sentiebant, atque ideo Concessioni interdicare, aut Libertatem territorialem contra vindicare non sustinebant. Per virtutem priorum Principum aliud credi nequit. Comitantur fortissimam hanc præsumptionem & alia fide dignissima argumenta.

§. 3. Nondum oblitterata est memoria sacre Augustæ vocis, quæ Ferdinandus Imperator Electorem Fridericum tertium in Augustissimo Imperatoris Statuumque consilio Jus in Bastardos & Wildfangios cum cæteris Electoralibus Beneficiis & solenniter petiisse; & ex Procerum sententia ita impetrasse professus est, quod superiori capite vidimus. Non taciturnitate modò, sed & consilio Proceres Imperii Palatino illud Jus probasse quis non videt? Non assurrexit Contradictor. Nullus vicinus de libertate territorii sui protestatus, nullus Privilegium, cujus mentio fiebat, cujusque strenuior tum in Vicinorum ditionibus usus exercebatur, quod caput proximum docebit, ad Electorales Palatinas terras restringi petiit.

§. 4. Neque hoc silentio prætereundum, quòd Anno 1582. Electori Palatino inter leges Municipales Palatinas in lucem editas & tenorem hujus Privilegii referenti, & observationem ejusdem accuratis severisque edictis præcipienti, & utrumque toti Imperio ostentanti, gravissimis etiam Authoribus, èque supremi tribunalis Assessoribus antè dictis, hoc Jus Palatinum commentationibus librisque magis illustrantibus, adeoque & literâ & usu quotidie ante oculos Vicinorum versantibus, nihil tamen à Vicinis contradictum: nihil contra scriptum invenitur. Neque minùs sic illustratum & publicatum Privilegium post annum 1582. quàm antè, in Comitibus confirmatum est, ceu ex Rescriptis supra, relatis liquet.

§. 5. Quid causæ, quòd toties congregati Palatinorum Vicini, toties datis occasione, loco, tempore, nunquam tamen communi nomine contra Palatinum, Jus hocce adhuc strictius tum exercentem, insurrexerint? Sed si per reverentiam Pacis constitutionum arma conjunctim rapere, & quicquid imminebat provinciis suis oneris, vi depellere dubitaverint, quid causæ, quòd precibus saltem conjunctis, se præsentibus, in ipsis Comitiorum solennibus Privilegium confirmati non præpediverint! Quid causæ, quòd singuli vel in minima controversiâ, & jure & manu, quæ sibi competere putabant, adversùs Palatinos Electores fortiter defendentes, & aliis in litibus de venandi, piscandi, similive jure nonnunquam triumphantes, quandoque causâ cadentes, semper tamen strenuè disceptantes, illud Jus, ex quo Vindictiarum Author communem pestem & monstrum horrendum, ingens, integraque vicinorum territoria unà cum sacris & prophanis absorbens fingit, eo tempore, quo latius grassabatur, omnes communi consensu toleraverint? Animum, prudentiam, vires illis defuisse nemo dixerit, nisi qui in historia hospes Majorum virtutem per tot casus exercitam ignorat. Nulla ergo alia causa Confirmationum, Renovationumque Juris istius tam æquo animo admissarum fuit, quàm quòd omnes id & Cæsarium Autoritate, & immemoriali Usu, nec paucorum Vicinorum Conventionibus confirmatum videbant. Nam ut erant sæculorum istorum mores, neque Cæsarium Rescripta tam parvi pendebantur, uti nuper

per Confœderati pendebant Augustissimi Leopoldi dehortatoriam Epistolam primùm, post solenne Mandatum inhibitorium, denique omnia superiùs enumerata Imperatorum Privilegia. Neque olim à Statibus decretorias vel declaratorias ejusmodi Epistolas, qualem armatorum hæc societas die decima septima Martii hujus anni dedit, ad Cæsarem datas, sed modestiùs cum summo Imperii Capite actum esse, luce meridianâ clariùs est traditum. Neque contra antiquissimas Observantias, (quibus veteres nihil antiquius) neque contra Conventiones, aut datam fidem, (quâ nihil religiosius habebant) laborabatur. Nunc verò neque manus, neque sigilla, nec omnium veterum negotiorum robur attenditur: Ergone cuiquam mirum videbitur, si nunc, cum vi geritur res; Nunc, cum non ex jure manu confectum, sed mage ferro rem repetunt, post tantam Majorum taciturnitatem contradictio oppositioque oriat? Sed satis hætenus in genere. Palatinatus, Vicinorum, aliorumque Imperii procerum exploratâ approbatione in taciturnitate, in datis Cæsari consiliis, in commissis contradictionibus, contrascriptionibus, & ad evertendum Privilegium Palatinum quibuscunque occasionibus, momentis & locis, expressa magis singulorum in hanc rem dicta factaque lustremus.

§. 6. Ab Electoribus Moguntinis hîc ordiri & veterum frequentior confirmatio, & moderni acerbior impugnatio, & utrorumque dignitas postulare videtur. Legibus & rationi consentaneum est, ut qui subscribit scripturæ, aut Privilegio, in id consentire, id approbare ratumque habere censeatur, (a) etiamsi officii ratio subscribendi necessitatem injecerit. (b) Necessarium ergò consequens est, ut tot habeamus Electorum Moguntinorum, confirmationum, renovationum, concessionumque Privilegii Palatini approbationes, quot suprâ maximo numero recensuimus Imperatorum Rescripta, quibus Archi-Cancellarius unàque Præsul Moguntinus, vel cui vicem Mandaverat suam, vel uterque subscripsit, & quidem eo tempore, quo omnia illa in Moguntinensi

I 2

nensi

(a) Text. in §. 1. Instit. de Empt. & Vendit. in l. si ego. §. dotis. ff. de fur. dot. l. 1. §. 1. ff. de Const. pec. l. 2. ff. de Fals. anth. si modo. C. fam. excisc. c. si quis. Presbiterorum, ibique Gloss. de Reb. Eccles. non alien.

(b) Gloss. Coll. 2. in d. l. si quis. & ibi Immola. Coll. 2. vers. aut non fuit. Felin. in cap. quoniam contra Coll. 25. vers. limit. 3. de Probat. Paris. consil. 101. n. 74. fol. 1.

nenſi territorio, diligentius dicam, an rigoroſius exercebant Palatini jura, quorum nomine nunc ſumma imis miſcère, totiusque Imperii Pacem concutere voluit Archi-Cancellarius, Elector & Archi-Epiſcopus Moguntinus. Si ſemel atque ſecundum ſubſcripſiſſent Majores; Si eo tempore, quo nullum illius Privilegij uſum ſentiebat vel Moguntinenſis, vel alia Vicina Provincia; Si eâ occasione, quâ cum cæteris, quorum intererat, Statibus de momento hujus Juris communicari non poterat; poſſet aliquid fingi cogitarive, quod, ſi non planè evertere, dubiam ſaltem Moguntinenſium approbationem reddere queat. Aſt nunc decies, & ampliùs, continuâ nec unquam interruptâ ſerie, viridi per omnem Viciniam ſpectatâ obſervantiâ, in ipsis ſæpe Comitibus, inter medios Proceres, & quidem Eos, qui territoria huic Juri obnoxia intelligebant, & tamen liberrima eſſe cupiebant ſua, Privilegio Palatino ſubſcriptione Moguntinenſium confirmato: quid fingi, quid cogitari poteſt, quod conſtantiffimum conſenſum approbationemque Eorum in dubium vocare queat?

§. 7. Inſigne ſanè confeſſionis Moguntinæ documentum! Adſunt tamen & alia, haud minùs lucis aut fidei habentia. Maximilianum Primum gloriſſimæ memoriæ Imperatorem non obſcuro loco aut tempore, ſed Auguſtæ Vindelicorum (calatis ibi Comitibus, hoc nomine pluribus aliis celebrioribus, & ad rem præſentem etiam plus momenti adferentibus, quòd omnes Electores iis, plurimosque alios Imperii Status ipſosmet præſentes interfuiſſe Conſtitutio Imperialis tum promulgata teſtatur) anno 1518. die tertia menſis Septembris ſæpiùs laudatam Palat. Privilegii in Baſtardos & Homines proprios Confirmationem, Renovationem, & Donationem feciſſe proximè antecedens caput literis ipsis Imperatoriis demonſtravit. Inter natalem illum Imperatorii iſtius Reſcripti & diem Veneris à feriâ exaltationis Crucis ejusdem anni & menſis vix paucos intercedere dies, ex falſis notum eſt. Egit eo tempore Elector Palatinus cum aliis Electoribus de confirmandis ante dies aliquot, aliisque ab Imperatore Maximiliano impetratis Privilegiis. Præſtò fuit ſtatim confirmatio Electoris & Archi-Cancellarii Moguntini, è cujus Authentico in hanc diem ſecundis fatiſ ſervato hæc ſumpta: *Nos Albertus, Dei Gratiâ Sac.*
Rom.

Rom. Ecclesiæ, tituli Sancti Chrisogen. Pfr. Cardinalis, S. Sedis Mog. & Episcopatus Magdeburgensis Archi-Episcopus, Elector, Sac. Rom. Imperii per Germaniam Archi-Cancellarius, & primarius Administrator Halberstadii, Marchio Brandenburg. &c. profitemur & palàm Universis hisce notum facimus; Cùm Serenissimus & Potentissimus Princeps & Dominus, Dominus Maximilianus, Elect. Rom. Imp. &c. Celsissimis Principibus, nostris dilectis Cognatis, Domino Ludovico, S. R. I. Archi Dapifero & Electori, &c. & Domino Friderico, utrique Comiti Palatino ad Rhenum, & Ducibus Bavariæ, fratribus, &c. Quòd Nos proindè deliberato animo, atque ex certà scientià, tanquam Sac. Rom. Imp. Cancellarius & Elector in omnibus & singulis superscriptis (scilicet Imp. Maximiliani Confirmatione & Datione veterum, novorumque Privilegiorum & Furrium) nostram gratiam, voluntatem & assensum præbuerimus; Damus & præbemus ea etiam hisce, & vigore hujus Epistolæ, ita, ut omnis illa Gratia, Privilegium, Jus, in feudum Datio, & Concessio, prædictis nostris cognatis, Comitibus Palatinis Fratribus, Eorumque heredibus feudalibus secundùm tenorem & contenta literarum ipsarum, quas à prædicto Domino nostro Clementissimo, Maximiliano, aliisque Romanis Imperatoribus & Regibus: gloriosæ memoriæ, impetrata habent, planè jugiter, firmiter, & inviolabiliter in omnibus contentis, sine fraude, impedimento & revocatione perpetuò servari, & plenissimum robur habere debeant, perindè, ac si literæ istæ omnes & singulæ hisce verbotenus comprehensæ scriptæque essent. In cujus rei fidem hæc Epistola Sigillo nostro sigillata & data Augustæ die Veneris ab exaltatione Crucis, anno à Nativitate Christi millesimo, quingentesimo, decimo octavo.

§. 8. Pridie istius diei, quâ confirmatio hæc ab Electore Moguntino facta est, idem jam totidem verbis præstiterat Elector Coloniensis, cujus authenticæ Epistolæ hoc est initium:

Nos Hermannus, D. G. Sacræ Ecclesiæ Coloniensis Archi-Episcopus, S. R. I. per Italiam Archi-Cancellarius, & Elector, Dux Westphaliæ, &c. Finis autem hic: Datum Augustæ die - Jovis ab exaltatione Crucis, anno à Nativitate Christi millesimo, quingentesimo, decimo octavo.

§. 9. In eandem formam dedit quoque confirmationem suam Elector Brandenburgicus. Extant enim in hanc rem quo-

K

que

que literæ authenticæ, quarum initium: *Nos Joachimus, Dei gratiâ Marchio Brandenburgicus, Sac. Rom. Imp. Archi-Camerarius, & Elector &c.* quarumque finis talis est: *Datum Augusta die Jovis ab exaltatione Crucis, anno à Nativitate Christi millesimo, quingentesimo, decimo octavo.* Cætera Rescriptorum horum verba non referimus, quòd nullum eorum differat ab iis, quæ in Electoris Moguntini modò dictâ formulâ vidimus. Probabile est, cæteros etiam Electores, Trevilâ vidimus. Probabile est, cæteros etiam Electores, Tre-virensensem, Saxonemque idem quoque literis suis tum constabili-visse, quas nunc vel casus eripuit, vel saltem subduxit.

§. 10. Ne quis autem putet, nihil nisi vetera esse Electori Palatino, quibus Electorem Moguntinensem convincere possit, recentius aliud documentum hîc subjicere libet.

Anno 1587. Ministris Palatinis inventarium rerum hæredi-tariarum ad Homines proprios locum Moguntini Electoris inco-lentes pertinentium conficere, Tutoresque constituere nonnihil impeditis, Electore autem Palatino Jus suum amicâ interpellatio-ne prosequente, Elector Moguntinus literis in arce Sancti Mar-tini die tertia Augusti datis sic respondit: *Nos etiam lubentes admit-timus, ut quidquid quantumque Juris Electoralis Palatinatus habet, aut observantiâ receptum est circa Hominum priorum hereditatum inventa-ria conficienda, & tutores dandos, hoc ipsum etiam Electorali Palatinatui, cum casus ejusmodi contingerint, integrum sit, qua in re vestra Dilectio-ni impedimentum creare, aut controversiam movere minimè cupimus.*

§. 11. Ut autem etiam ad recentissima veniamus, Æquum, & Pacis Monasteriensis tabulis cautum erat, ut, uti quæque ad Palatinatum inferiorem spectantia ante motus Bohemicos posse-dissent exercuissentve Electores Palatini; ita hæc Serenissimo Prin-cipi Garolo Ludovico restituerentur. Cæteris quidem Vicinis hæc æquis, ut debebant meritò, animis ferentibus, sola moderni Ele-ctoris Moguntini nullam occasionem ad sua augenda aptam ne-gligens industria, contrâ Palatino rerum suarum nec potente nec gnaro satis, illud momentum esse reputabat, quo non tantùm Tractus ille montanus, de quo in ipso Pacis tractatu sibi prospe-xerat,

xerat, è manibus Palatini eripi, sed & alia sive restitutenda, si-
ve restituta Palatina Jura, quatenus Moguntinis molesta erant,
opportune impugnari, restringi & depelli possent. Occasione
ergò ita ferente, (ut cætera quidem nunc omittamus) insuper
habitis omnibus rescriptis Imperatoriis, Moguntinorum confir-
mationibus, & antiquissimo usu, Privilegium Electorale Palati-
num negatum, dictis factisque impugnatum quidem tam diu fuit,
donec Elector Palatinus A. 1653. die quinta Julii factâ transactio-
ne tam potenti pertinaciq̃ Adversario cedens jure se suo excludi
pateretur, proque maximi æstimando Regali suo præter duas ter-
tias, quas Moguntinus sibi vindicabat in tribus pagis, bona ver-
ba, & hoc solum ab Electore Moguntino stipularetur, ne alios
contra Palatina Privilegia (quod fractæ civili bello Palatinatus vi-
res præsagiebant) niuiros suâ autoritate suâq̃ potentiâ adjuva-
ret. Tamen neque hoc absque tacita approbatione Privilegii fa-
ctum, neque Electorem Moguntinum tantum daturum promissu-
rumvè fuisse, nisi ditionem suam Palatino Juri & Privilegio in Ho-
mines proprios obnoxiam tenuisset, facile intelligunt illi, qui
Principis hujus indolem & mores nôrunt. Verba Transactionis
nuper in lucem editæ heic repetere nihil attinet.

§. 12. Sed nunc & aliorum Vicinorum approbationes lu-
straturis opportune se offert Episcopus Wormatiensis, qui, ut me-
lius asservari, & tamen ubi opus esset, exhiberi posset Privilegium
Maximiliani, haud multò post, quàm concessum erat, exem-
plum ejus fide dignum facere, idque sigillo testimonioque suo fir-
mare voluit. Verba autentici illius Instrumenti probe hætenus
custoditi digna videntur, quæ hîc referantur. Sunt autem hæc:

*Nos Reinardus, Dei gratiâ Episcopus Wormatiensis, palam profite-
mur, & universis manifestum facimus hisce literis, quòd nomine Illustrissi-
mi & Celsissimi Principis & Domini, Domini Ludovici Comitis Palatini ad
Rhenum, Sac. Rom. Imp. Archidapiferi & Electoris, Domini nostri Cle-
mentis, Nobis Epistola quedam in pergameno scripta cum annexo sigillo Se-
renissimi Potentissimique Principis & Domini, Domini Maximiliani, Im-
peratoris Romani beatæ & gloriosæ memoriæ, Domini nostri Clementissimi,
exhibita est, cujus hæc sunt verba: Nos Maximilianus Dei gratiâ &c.*

hic recensetur integrum Privilegium de Bastardis Wildfangisque) Ad quæ Nos antedictus Reinardus Episcopus Wormatiensis ab ante memorato nostro Clementi Domino, Comite Palatino, quòd Clementia suæ periculosum, nec sinu metu videbatur, authenticum itineri terrestri committere, rogati sumus, ut ejus dignum fide exemplum conficeremus, quo, prout usus ejus postularet, uti posset. Et proinde cùm dicti scripti, uti ad verbum hisce insertum est, literas in pergameno, sigillaque planè incorrupta & vitio carentia vidimus, legimusque, literis hisce id inseruimus, ejusque exemplum sive Vidimum fecimus, in ejusque rei fidem sigillum nostrum appendimus. Datum die Veneris à Nativitate Mariæ, Anno millesimo, quingentesimo, vigesimo. Sanè insigne approbationis argumentum! Nec enim dubium esse potest, quin ea, quibus sic manu, sic sigillo fidem adcommodamus nostram, rata, & grata nobis esse velimus: (c) quod quidem hac in causa tantò manifestiùs evadit, quantò certius est, quemque, qui novit Privilegium, & non contradicit, id eo ipso approbare. Quàm verò apertè hoc Privilegium probaverit Episcopus Wormatiensis in Transactione inter Electorem Palatinum & Marchionem Badensem anno 1480. factâ, prolixius §. 35. exponitur.

§. 13. Quid ab Episcopis Spirensibus etiam tam ante, quàm post Maximiliani tempora tributum sit huic Electorum Palatinorum Privilegio, complura indubitata Conventionum, aliaque documenta demonstrant. Centum & ampliùs annis prædicto Rescripto Maximiliani antiquior Contractus, scilicet anno 1415. initus, & Electores Palatinos tum proprios suos homines in Episcopatu Spirensi habuisse, & Episcopum emolumenta eorum annuâ pensione sibi redemisse, docet hisce: *Primò de miseris hominibus, qui Regii dicuntur, quique Domini nostri Spirensis pagos Sechen, &c. inhabitant, quique Germersheimii operas præstant, conventum est, ut Dominus noster Spirensis Regios istos homines habeat ad dies vitæ, successoresque Ejus circiter biennium, utque Domino nostro Principi, Ejusque heredibus Comitibus Palatinis ad Rhenum propter homines istos Regios annuatim præstent, &c.*

§. 14. Jus

(c) Gloss. in l. si Procuratorem absentem. ff. de Proc. Bartol. in l. qua dotis. in fin. ff. Solutio matr. Bald. in l. Tribunus. §. 1. ff. de Test. Milit. Cravet. de Antiq. Temp. n. 171. in prima parte.

§. 14. Jus quoque recipiendi advenas in numerum Hominum propriorum, variaque Jura in eos, consentiente Episcopo & Capitulo, Electoribus Palatinis tum fuisse, ex alio contractus Instrumento viginti ferè annis Max. Concessionem præcedente videre licet: Verba hæc extant: *Item de questione Homines proprios, qui Wildfangii dicuntur, concernente, conventum est, ut ij, qui in Episcopatu Spirensi degunt, nec à Comite Palatino vindicati sunt, in posterum etiam ad Episcopatum pertineant; Illi verò, qui in posterum in Episcopales pagos ad ripam Rheni, uti Germersheimium situm est, venerint, ut ad Palatinatum pertinere debeant. Item cùm controversum fuerit de mortuario in Venningen, conventum est, ut isthæc Officialibus Palatinis ab Hominibus Palatinatui propriis, & ad Præfecturam Germersheimensem pertinentibus mortuarium exigere integrum sit. Ratione hominum Regiorum pagum Scheid incolentium conventum est; ut Nos Comes Palatinus Præfecto hominum Adventitiorum nostro Germersheimensi mandare & effectum dare debeamus, ne homines isti Regii, hospitando onerentur, nisi cùm præfectus ille, vel alius, nostrâ de causâ negotia illorum hominum Regiorum curaturus ad eos profectus fuerit; Eo casu homines illi Regii, quorum causa agitur, sumptus ministrabunt. Quòd si autem universorum hominum Regiorum negotium tractetur, tum universi quoque sumptus illos ferent. Et dum Episcopus Ludovicus in vivis est, Nos Comes Palatinus in honorem illius & gratiam tenuioribus Regiis illis hominibus in Scheid proficiscendi necessitatem remittere volumus, ita tamen, ne post mortem Episcopi Ludovici hæc Conventio Nobis Comiti Palatino quoad superioritatem & jura circa ea detrimenti quid adferat, sed excepta sint. In horum testimonium Nos Comes Palatinus Philippus, & Nos Ludovicus Episcopus Spirensis cujusque nostrum sigillum Conventionis hisce literis, quarum quisque ejusdem tenoris exemplar habet; appendi fecimus. Et Nos Decanus & Capitulum Cathedralis Ecclesie Spirensis nostro Successorumque nomine fatemur, suprâ dictam Conventionem Clementissimi, & Clementis nostrorum Dominorum bono cum præscitu & assensu nostro factam, quam Nos, nostrique in Ecclesia successores secundum tenorem cujusque puncti observare, nec ulla ratione quicquam contra eam facere volumus, sine fraude & dolo malo. In cujus rei fidem Capituli nostri sigillum unâ cum Clementissimi, & Clementis, Dominorum nostrorum sigillis appendimus. Dat. Heid. die feriam Cath. præcedente, anno 1491.*

§. 15. Anno 1502, Philippus Episcopus Spirensis controversias aliquot inter Comitem Palatinum Electorem Philippum, & Ecclesiam Abbatemque Weissenburgensem componens, suo & Ecclesiae Weissenburgensis nomine luculentissimum Testimonium & approbationem Privilegii Palatini circa Bastardos in Conventionis illius tabulis hisce verbis expressit: *Item, quod attinet ad Bastardos in Mundat, Dominus noster Comes Palatinus Ecclesiam Weissenburgensem, in mortuario mortui Bastardi in Mundat neque in liquidis debitis, censibus aut redditibus, si tale quid Ecclesiae debeatur, non impediet, sed Ecclesiae ejusmodi mortuarium, debita & census permittet. Contra Abbas & Conventus Dominum nostrum Comitem Palatinum in suo Privilegio, ut sua Clementia id à S. R. Imperio acquisitum habet, in ceteris bonis defunctorum Bastardorum etiam nequaquam impediet.*

Magnum sanè & efficax ad probandum, documentum! Hic enim Episcopus non tantum non obscure agnoscit præcipuum illud Palatinorum Jus, idque à Sac. Rom. Imperio acquisitum esse, sed & Author fuit Abbati, ne quid contra faceret. Itane statuisset Præsul Spirensis, si non Regale Palatinorum pro indubitato habuisset? Sed in alienâ, & quidem Abbatis ditione Privilegiis minùs ornata fortè admisit, quod in proprio & illustriori territorio pernegaturus fuisset? Imò nefas, de Principe laudatæ memoriæ tam sinistrè cogitare, cujus dignitati, religioni, probitati & prudentiæ ejusmodi suspicio minimè consentanea est. Neque tamen opus hîc præsumptionibus uti, aut argumenta longius petere, cum adsit Episcopi, adsit & Capituli Spirensis evidentissima, nec una approbatio istius Regalis, in ipso Episcopatu exercendi.

§. 16. Inter alia Conventionis capita, de quibus anno 1521. actum, ita scriptum extat. *Ideoque transactum est, ut Clementissimus Dominus noster Comes Palatinus, Ejusque heredes, prædicto superiori Jure, & antiquo Privilegio de Bastardorum accidentibus, secularium personarum, & hereditatum, etiam in Episcopatu Spirensi, sine impedimento Domini nostri Spirensis, & cujuscunque turbatione in posterum gaudere, eaque, uti hætenus à Sac. Cesarea Majestate & sacro Rom. Imperio collata, & confirmata, accipere, eorumque usum etiam in Episcopatu Spirensi exercere debeat; ita tamen, si casus Bastardi ejusque hereditatis in Spiren-*
si

si pago contingat, ut hereditas illa cum præscitu Clementis Domini nostri Spirensis, Ejusque Clementiæ Præfectorum cujusque loci recipiatur, describatur, & in Inventarium referatur, bonaque illa, vel, venditis illis, pretium eorum in quinque partes dividantur, quarum quatuor Comiti Palatino Domino nostro Clementissimo, quinta autem fructuariæ Spirensi Domino nostro Clementi cedit, ex familiari vicinalique permissione, vigore Conventionis, absque præjudicio Palatini Privilegii, & observantiæ. Finis istius instrumenti hic est: Nos Comes Palatinus Ludovicus, Elector, nostro heredumque nostrorum nomine, & Nos Episcopus Georgius nostrum, nec non Nos Decanus & Capitulum dictæ Ecclesiæ Spirensis Capituli nostri sigillum, nostro successorumque nostrorum nomine sigilla unà cum Arbitratorum sigillis, Nos, heredes, successores nostros obligandi causa, hic appendi curavimus. Datum & actum Heidelb. die Jovis post feriam sanctæ Virginis Barbaræ, anno à Nativitate Domini nostri Christi 1521.

§. 17. Sic quidem claris verbis prima Privilegii pars, quæ Bastardorum commoda Electori Palatino dat, probatur; de alterâ quæ Jura in Homines proprios, atque ipsum Wildfangiatum tribuit, haud obscurior probatio ex aliâ ejusdem anni Conventione liquet. Ubi verba hæc extant.

Ita transactum est: si Clementissimus Dominus noster Comes Palatinus in causis Imperium concernentibus ad arma suos vocaverit, aut Collectam itinerum causâ exegerit, imposterum dicti Regii homines ad pignus Germersheimense pertinentes, & Episcopatum Spirensen inhabitantes, uti hæc Etenus, Palatinatui iter & collectam ad id præstare, neque in itineris, aut collectæ illa præstatione à Clementi Domino nostro Spirensi, si fortè Clementia sua eodem tempore de Imperii causa iter adornare necesse haberet, aut vellet, turbari: Extra casum autem itinerum, quæ Imperii de causa suscipiuntur, prædicti homines Regij nequaquam à Palatinatu gravari, & ceteri alii pagorum Spirensium incolæ unà cum iis iter facere, & itinerum collationem solvere debeant, non tamen adversus Palatinatum, &c. Quando Comes Palatinus Dominus noster Clementissimus de Imperij causa in suo Principatu collationem indicit, tum Clementiæ suæ homines Regios, qui, ut dictum est, Episcopatum Spirensen incolunt, indicationi isti etiam subiaciendi potestas erit, absque impedimento Domini nostri Clementis Spirensis. Si sua Clementia alias in Episcopatu etiam de Imperii causa collatio-

nem exegerit, prædictos homines Regios immunes dimittet. Caterum extra Collectam Imperialem, de qua jam dictum, Palatinus Regios istos Homines collectando non gravabit. Si verò Clemens noster Dominus Spirensis, ejusque Ecclesia, in suo Episcopatu, suis usibus, extra tempus collectæ Imperialis Tributum indixerit, Clementissimus noster Dominus Domino nostro Clementi ex familiaritate, gratia & favore permisit, Regios istos homines, uti alios subditos Spirenses, Collectâ onerare, ita tamen, ut Domino nostro Clementissimo Comiti Palatino collectæ illius, quæ à Regiis hominibus, qui in Episcopatu vivunt, recipitur, media Pars, altera autem Pars Domino nostro Clementi Spirensi cedat, &c. Ut autem in posterum etiam intelligatur; quinam homines Regij, quique in numerum eorum computandi, utque adeò tantò minùs litium & controversiarum oboriri possit, Nos eos ex veteri consuetudine, more, ipsorumque Regionum hominum Privilegiis ita descripsimus, nominavimus & indigitavimus, ut tales sint omnes, qui in pagis Scheid, Herxheim, Rheinzabern / Mulzheim / Harzenbehl / Heine & Wiber / Palatini Homines proprii, & Regii nunc habentur; nec non, qui ex iis, qui nunc sunt, quique in posterum numerum Regionum hominum augebunt, per fœminas nascentur, & multiplicabuntur. Ad hæc illi, qui ex Civitatibus Imperialibus per superiorem viam, montes & flumina, nec non ex communione Gutenberg, & judicio Rodiano, prætereaque omnes illi, qui ex aliorum Dominiis, nec non ex Germersheimensi Hünerfatheia eò advenerint, & sine requisitione Domini sui ibidem per annum & diem habitaverint, & in numerum Regionum hominum cooptati fuerint, &c. Et quando Clementissimus Dominus noster Comes Palatinus in pago Heiligenstein / qui Spirensis est, usu acquisivit, ut Clementiæ suæ Homines proprii ibidem Clementiæ suæ, Ejusque Majoribus solis iter fecerint, mortuaria, collectas, & operas præstiterint; Proinde Palatini isti Homines proprii, si ibidem jam fuerint, vel in posterum isthuc venerint, receptique fuerint; nec non, qui ex illis nascentur & in Heiligenstein habitabunt, ut in omnibus istis Palatinatui addicti maneant, neque per Dominum nostrum Spirenses, & Ecclesiam, in itinerum confectione, Collectarum, Mortuاريorum, & denarii Protectionis Palatinatui debitâ præstatione impediuntur, transgimus; Extra istas partes autem Clementi Domino nostro Spirensi, tanquam subditi Ejus, fideles obsequentesque erunt, veluti alii Clementiæ ejus subditi.

§. 18. Utramque Conventionem novus anno 1607. secutus contractus plurimis in locis confirmat. Omnes ejus articulos, quibus ille nunc Jus recipiendi advenas, sive Wildfangiatum, nunc Bastardorum accidentia, nunc alia in Homines proprios Spirenses Episcopatum incolentes confirmat Jura, recensere, & longius & superfluum esse videtur. Unum aut alterum exempli loco in medium attulisse, in re tam clarâ facile suffecerit.

Paragrapho secundo ita cautum legimus: *Conclusum est, quando & quoties in pagis Spirensibus, quos homines Regii inhabitant, hereditates vacantes fuerint, quas Electori Palatino tantum requirere permissum, ut earum divisio, & Inventarii confectio. uti etiam tutorum datio, & rationum reddendarum examen ad Palatinum spectare debeat.*

§. 8. *Transactum est, ut Palatinus Jus lustrandi homines Regios suos nomine Imperii usitatum, uti hactenus, ita etiam imposterum exerceat, & à Domino Episcopo aliis lustrationibus, novorumque armorum indictione ne turbetur.*

§. 25. *Ne Electorali Palatino Regali circa Wildfangios, de quo olim in Conventione anno 1491. actum, quicquam detrahatur, sed illud omnino reservatum sit.*

§. 36. *Transactum est, ut illi, qui à Palatinis Præfectis hominum Adventitiorum jam recepti, & in numerum Hominum propriorum relati sunt, Palatinorum etiam maneant; qui autem decennium jam pagum, oppidumve Spirense inhabitant, nec ab Electore Palatino requisiti sunt, Episcopo relinquuntur; sicque in posterum observetur etiam, ut scilicet istæ personæ, quæ Dominum non habent, vel quas Dominus intra annum & diem haud persequitur, in Spirensium oppida aut pagos si se conferant, & ab Electorali Palatinatu intra dictum decennium tanquam Wildfangii non recipiantur, tum Episcopo corpore proprii esse & manere debeant.*

§. 19. Ex innumeris etiam familiaribus Epistolis, quibus Privilegium illud Electorum Palatinorum approbarunt Episcopi Spirenses, quibusque se id in suo Territorio non modò æquo ani-

mo ferre, sed & adjuvare, suorum Officialium præsentiam, quando jurabant Homines illi Elect. Palatino, accommodando, eos qui se jurisjurandi præstationi subduxerant, sistendo, denique sine fraude, quæ Pactis Observantiæque conveniebant, faciendo, significarunt, unas Philippi Christophori Episcopi die 20. Aprilis 1616. Udenheimii ad Electorem Palatinum datas tantum hinc allegabimus, quibus ita scriptum extat:

Ego Clementiam vestram, uti ex usu meo est, officiosè celare non possum, quod ad formulam Juramenti (Palatinis Hominibus propriis in Episcopatu agentibus præstandam attinet, me illam, uti de eà conventum est, relinquare, eumque ad modum, ut observetur, Officialibus, iisque quos ut interessent actui jurantium Hominum propriorum, deputavi, mandasse, neque aliud unquam in animum induxisse, &c.

Ego semper obtuli, si unus aut alter Clementiæ vestræ Hominum propriorum inter subditos meos reperiretur, aut nominaretur, qui cum jurantibus nuper Hominibus propriis non comparuisset, & ultra decennium ita sine requisitione non derelictus fuisset, cum, eosve sine reluctatione sistere, fraudemque in ea re omittere; cui oblationi etiamnum inhæreo, atque hoc reapse effectum dabitur.

§. 20. Cùm itaque ea Episcoporum Spirensium sententia circa Privilegium Palatinum in Homines proprios certissimis experimentis probata sit, quibus nulla luculentior approbatio esse potest, haud opus est copiosius enarrare, quoties Officiales Spirenses suâ præsentia, patientia, taciturnitate exercitium Palatini Juris ornaverint. Quàm manifestè nuperus Episcopus Spirensis idemque Elector Trevirensis id agnoverit, cùm Archiduci Austriae, infaustis Palatinorum fati Electoralis Provinciae parteposito, non modò pecuniæ vi, sed & hoc notabili rationis aucupio id Juris extorquere conatus est, ex hac ejusdem liquet conclusione. Ita arguebat. *Electores Palatinis eorumque heredibus datum est sapientis dictum Privilegium: Ergò Serenissimo Archiduci, qui nec Palatinus, nec heres ejus est, non competit.* Sed hæc aliaque id genus innumera nunc omittimus, siquidem jam præter institutum Spirensium documentis immorandum fuit, quod, qui maximam subditorum

ditorum suorum jacturam Electori Palatino imputare, in Eoque accusando paulò iniquior & fervidior, imò jam olim ejus Adversariorum antesignanus esse volebat, pluribus documentis confundendus convincendusque videbatur.

§. 21. Ex Episcopatu ad cætera loca, in quibus nunc armis infestatum, olim autem Majorum approbatione exercitum vidimus Wildfangiatum, & Jus in Homines proprios pergenti, in propinquo sese offert Comitatus Falkensteinēsis, cujus quamvis non plenum, sed directum Dominium tantum habeat Serenissima Domus Lotharingica, tantam tamen in eodem libertatem, quantam nec veteres Comitatus ejus Possessores fortè somniarunt, nec modernus Comes Falckensteinus mente unquam concepit, vindicat. Quid ante sæculum, & quod excurrit tempus, hoc in Comitatu tributum sit Privilegio Palatino, Conventio inter El. Pal. & Comitem Falkensteinensem, Wirichium, 1538 inita testatum facit. Quicquid etenim nunc ferè controversum videtur in hac causa, illud Articulo primo, & septimo illius conventionis planum redditum esse, hæc verba innuunt: *Primò, quod attinet Electoris Palatini Præfectum adventitiorum vel Ministrum in Sulzen / aliisque Falckensteinensibus pagis, in quibus sua Seren. Homines proprios habet, qui Dominum Falckensteinensem in suis mandatis & interdictis impedire, prætereaque quòd Præfectus ille vi egisse, delinquentesque non absque mulctanda violentia raptos duxisse dicitur, de eo Pacis gratiâ inter Seren. suam El. & S. (Comitis) Clementiam transactum est, ut Palatinatus Præfectum istum vel Ministrum in posterum, uti hætenus, in pago Sulzen aliisque locis, in quibus Scr. S. Elect. Homines proprios habet, retinere, Præfectusque vel Minister ille Palatinos Homines proprios non ob aliam, quàm operarum & itineris causam pignoratione coercendi potestatem habere debeat. Sed Censum corporis, Mortuaria, Collectas, aliaque id genus servitia conditioni Hominum priorum annexa, ad Palatinatum spectantia, uti illa ab antiquo introducta, & adhuc, uti in Transactionibus, Conventionibus, Contractibus, vel aliâ decisione sponsioneve determinata sunt, si contrà factum fuerit, Palatinus Præfectus vel Minister per Præfectum, Prætorem, vel Liëtorem, quem Dominus Falckensteinensis in pago Sulzen / aut aliis suis locis habet, exiget, & si illa quinque vel sex dierum spatio non exhibean-*

tur, tum ipsi (Præfetto Palatino) contumaces & delinquentes pignorandi jus erit; &c.

Ad hæc, à Domino meo Clementissimo Electore, quoniam S. Seren. Elect. in Clementem meum Dominum de Falckenstein gratiâ propensa est, medium hoc concessum est, ut omnes Wildfangi & Bastardi, quicquid eorum in pagis Falckensteinensibus ultramontanis, vel ultrasilvanis reperitur, aut eò se contulerit, ad (Comitis) Clementiam in posterum nomine & vice Palatinatus, ex gratiâ & singulari indulgentia pertineant: quod autem eorum in pagis Falckensteinensibus citramontanis, aut citrasilvanis fuerit, aut acciderit, illi Wildfangij, & Bastardorum accidentia, Palatinatui, uti Illi hæc vigore obtentorum Regalium & Privilegiorum competunt, cedant, excepto Brezenheim / ubi Clementissimus meus Dominus Comiti, quæ Electoralis suæ Serenitatis ibidem sunt, ad submissas & officiosas Ejusdem preces indulgere vult, &c. Et quoniam hæc Conventio in omnibus punctis & articulis, ut supra scriptum est, à Nobis Comite Palatino Ludovico Electore, & Comite Wirichio de Falkenstein hunc ad modum acceptata & conventa est: Ideoque nos Comes Palatinus Ludovicus, Elector, nostrum, & nos Comes Wirichius nostrum sigillum in veram fidem hujus Contractus, cujus duo ejusdem tenoris Instrumenta facta, & cuique Parti unum datum, appendi curavimus. Datum Heidelbergæ Die Jovis à festo S. Bartholomæi, Anno Domini Millesimo, quingentesimo, trigesimo octavo.

Quid aptius ad rem præsentem hæc Conventione, in quâ Electorum Palatinorum Privilegium, Regale, observantia, Jura varia, tam evidenti exprimuntur voce, ut vix possint evidentiori? Annon demirandum, imò indignandum est, eos, qui nunc partem Dominii Comitatus Falckensteinensis vindicant, Jura Palatina in tanta luce posita inficiari, & impugnare audere?

§. 22. Possunt tamen hæc adhuc tolerabiliora videri Rheingravium, qui nomen suum quoque fœderi, El. Pal. Domui adverso, dedere, audacissima facinora reputanti. Hi magnâ fortunarum suarum parte, arcibus, pagis, Juribus, ingenti numero, atque ipso adeò Wildfangiatu, ab Electorali Palatina Domo
in

in feudum acceptis, & etiamnum retentis, contra Dominum Domumque, cui pro tot tantisque beneficiis ad fidelitatem & obsequia Majores eorum se arctè obstrictos profitebantur, nunc magnæ armatorum societati innexi ita ferociunt, ut, si tantis Electoralem Palatinam Domum ornassent beneficiis, quantis ab Eadem ornati obstrictique tenentur, rationem tamen & modum excessisse judicandi essent. Palatinis competere negant ea, quæ Palatinorum nomine exercent: Armis Palatinos cum Juribus ab antiquo reservatis & redemptis ejicere volunt ex pagis istis, quorum ipsi Electores Domini directi sunt, & reliquam utilitatem, & quicquid ibidem tenent, Rheingraviis eâ lege in beneficium dederunt, ut armis potius Electoralem Domum Ejusque Jura defendere par esset.

§. 23. Jam olim res ita transacta est cum Rheingravio Johanne, ut is Wildfangiatum in uno & altero suo pago in feudum acciperet, quò cætera, quæ à Palatinatu habuit, feuda cultius tractare posset. Verba Conventionis hæc sunt: *Homines adventitios, qui Wildfangii dicuntur, quod attinet, transgimus, ut Rheingravii eos homines in præmemoratis pagis Berstat & Saulheim / à Domino nostro Clementissimo Comite Palatino ad Rhenum, ad molioranda reliqua sua feuda, in proprium feudum habere & tenere debeat, &c. Datum Heidelbergæ die Lunæ à feria Sancti Erhardi, Anno Domini Millesimo, quadringentesimo, nonagesimo secundo.*

§. 24. Conventionem hanc secuta est feudi ipsius Concessio, Vassallisque consueta obligatio promissioque, cujus Exemplum hoc est: *Nos Otto Wildgravius in Daun / in Kirchburg Rheingravii, Ponfitemur, & notum facimus hisce literis; quòd Sereniss. Fridericus, C. P. R. Elector, Nobis feuda ea quæ Nos Rhingravii & Majores nostri à Palatinatu accepta habuimus, nempe Adventitios homines, qui Wildfangii dicuntur, in pagis Berstat & Obersaulheim / & Judicium Rheingravorum in Obersaulheim / ad melioranda ea feuda, quæ Nos à Palatinatu habemus, ut feuda propria concessit excepto Palatinatus, ejus Vassallorum, & cujuscunque Jure in illis, uti ea quidem Principatus Palatini propria feuda sunt. Et Nos Rhingravii Otto antedictus nostro nostrorumque Cognatorum, nec non Successorum nostrorum feudum*

dalium nomine debemus in posterum semper, & quoties opus fuerit, à Ser. suâ El. quamdiu in vivis est, post mortem Ejusdem ab heredibus Ejus, qui Comites Palatini & Electores sunt, hoc feudum recipere & tenere, fisque eo nomine bonâ fidelitate, promissione & jurejurando inservire, nec non Ipsis obligati, fideles & addicti esse, damna ipsorum cavere, comoda procurare, atque omnia ea agere, ad quæ Viri Nobiles Dominis suis de Jure & consuetudine tenentur, sine dolo malo; Uti Nos etiam ad præscriptum modum feudum illud jam à sua Serenitate Electorali accepimus, eoque nomine promisimus & juravimus. In cujus rei fidem sigillo nostro appenso hasce literas firmari curavimus. Datum Heidelbergæ die Luna, luce nonâ Aprilis, Anno à Nativitate Christi Servatoris Millesimo, quingentesimo, nonagesimo tertio.

§. 25. Nunc aliud insigne documentum ostendet, non tantum Juri recipiendi advenas, sive ipsi Wildfangiatui, sed & cæteris nuper atrocibus convitiis proscissis Palatinorum Juribus in Homines proprios, non adversos, sed & de iis potius justo pretio redimendis sollicitos fuisse, eaque non obscure approbasse Rhingravios. Anno 1601 Otto Rheingravius quatuor suos pagos **Glondheim / Bornheim / Uffhoben / & Lonsheim** à Juribus Palatinis in Homines proprios liberare vehementer desiderans pro redemptione eorundem obtulit cuncta Jura, quorumcunque potiebantur Rhingravii in amplissimo pago **Berstat**. Literæ, quibus hæc specialius designata oblataque sunt, hoc habent tituli: *Specificatio & designatio, quæ Nos Otto Wild & Rhingravius, in Berstat habemus Jura, nec non census & redditus, quæ Clementissimo Domino nostro, Electori Palatino secundum Recessum Heidelb. die 20. Februarii factum nobisque exhibitum cedere volumus, quæque ideo in æstimationem & permutationem secundum dictam Conventionem venire debent.* Post longam enarrationem Jurium utiliumque cedendorum tandem sub finem ab Electore Palatino hæc sibi stipulatur: *nempe (inquit) ut Ser. sua Elect. omnes suos Homines proprios in Glondheim / Uffhoben / Lonsheim & Bornheim / cum omnibus, quæ in eosdem habet, Juribus, sive sint operæ, Tributa, census, sequela, itineris, collectæ, lustrandive jura, sive aliud quodcunque nomen habent, nullâ re exceptâ, &c, Loco Juris Wildfangiatûs autem in Berstat / quod à Ser. Elect. feudali titulo obtinemus, in quatuor istis locis denuò illud nobis in feudum concedendum.*

§. 26. Ma-

§. 26. Manifestissimâ certè Regalis Palatini approbatio. Etenim, quod ab alio cedi nobis petimus, id alterius esse, fateamur necesse est: Hic verò Rhingravii VVildfangiatum, Homines proprios, unâ cum censuum, tributorum, lustrationum, cæterorumque Jure sibi cedi desiderat ab Electore. Hujus ergò isthæc esse non obscuris verbis agnoscit. Quid? Verbis? Imò facto, & oblatione longè evidentiori. Nam ut de Juribus potestatem Territorialem consequi solitis, ac de Ecclesiasticâ Jurisdictione, mero mixtoque Imperio, decimarum, vini, olei, ceræ præstatione, de ædificiis, aliisque pluribus nunc nihil dicam; Offerebantur 134. familiæ, 130. ad operas manuales obligati Homines, 48. equi laboratorii, & in ære status certusque redditus annuus mille septuaginta septem florenorum. Ex quibus, quanti tûm fecerint Regale illud & Jura Palatina Rhingravii, quis non videt? Cum tamen illud in antedictis quatuor pagis longè pluris æstimandum esse Præfecti Alzeiani, accuratè subductis utrinque rationibus, demonstrassent, oblata renuit Elector. Et meritò. In quatuor enim istis pagis numerabantur septingenti viginti & unus Homines proprii, Centum nonaginta duabus familiis distincti, in iisque centum quinquaginta novem, qui manu operabantur, quinquaginta equi laboratorii. Solum Tributum annuum (secundum rationem Rhingravii exactum) poterat conficere summam 907. fl. 16. alb. Undè colligere in proclivi est, ad quam summam cæteræ ordinariæ extraordinariæque præstationes excurrere potuerint. Nequaquam ergò mirandum, noluisse Electorem conditionem illam Rhingravii, utcunque primo intuitu tolerabilem. Ast illud mirandum dolendumque maximè, eo tempore, quo Elector Palatinus 721. Homines proprios in quatuor illis pagis numeravit, VVildfangiatum non tantum non impugnatum, sed titulo etiam oneroso in feudum petatum, proque cæteris Juribus justæ quidem æstimationi non satis convenientia, multatamen Jura hominesque oblata esse; Nunc verò, cum Elector secundum Vindiciarum Authoris calculum ibidem hominibus 493. tantum gaudeat, numerum istum, quasi innumerum, typis publicari, toti Imperio Orbiq; objici, deque ereptâ Libertate Imperiali ingentes clamores, imò bella intestina excitari, nec quicquam, nisi quod pro violentiis præstari solet offerri.

§. 27. Ex tribus istis recensitis speciminibus trium sæculorum, scilicet quinti, sexti, & septimi decimi, agnovisse Rhingravios in pagis suis Regale Hominum priorum jus, Electorali Domui Palatinæ tributum, satis superque liquet. De primâ verò occasione, primoque momento, quo tanta Jura Tributorum, Collectarum, lustrationum, &c. in alienis exercenda, Palatinis obvenire, scrupulus fortè hærens evidentibus nunc etiam documentis eximendus esse videtur. Qui veterum Principum Palatinorum conditionem, antiquissimam eorum Provinciam Alzeianam, ibidemque Electorum sedem sæpius fuisse, & plurimos pagos; qui Regali Palatino adhuc obnoxii sunt, in feudum Electorum sedem sæpius fuisse, & plurimos pagos, qui Regali Palatino adhuc obnoxii sunt, in feudum ab Electorali Domo receptos esse, eorundemque nonnullos vix semihoriorum Alzeiâ distare cogitat, ei non fit verisimile, Comites Nobilesque, istorum pagorum Dominos, intra Pomœria Sedis Palatinorum absolutum Jus Territoriale, quod nunc prætendunt, exercuisse, sed integros illos pagos ab antiquo magnâ ex parte Palatinorum fuisse, progressu temporis nonnullos Comitibus, Nobilibusque quidem in feudum datos, sed sublimiora Regalia reservata esse. Quod haud obscurè confirmant Investituræ Rhingravium, quibus VVildgraviatus diversi pagi, variæ jurisdictiones, & Jura illis quidem tribuuntur, in quibus etiam jurisdictionis, cæterorumque Jurium, sed nulla Territorialis potestatis mentio fit. Quâ de causâ tam coram supremo Tribunali Spirensi, quàm extra forum, Jus Territoriale pagorum intra limites Alzeianos contentorum, veluti **Stonheim / Bornheim / Wendelsheim** / aliique siti sunt, sæpe ab Electoribus negatum fuit, allegato indubitato illo Jurisprudendum axioma, quòd *concesso mero mixtoque Imperio, aliisque Juris speciebus & Jurisdictione, tamen eminentius illud Territoriale decus concessum haud intelligatur.* (d) Illud quoque in literis Investituræ Rhingravium observari meretur, quòd Electoribus Palatinis homines, decimas, & alia in Rhingravium pagis, ad Palatinum feudum non pertinentibus hisce verbis reservent: *Quos etiam Electoralis Palatinatus homines, gultas, decimas, vel bona in Jurisdictionibus & pagis,* quos

(d) *Wes. Vol. 2. consil. 95. n. 27. & 28.*

quos Wildgravius Otto piæ memoria, vel parens ejus, olim à Palatinatu in feudum non accepit, habet, ea Electoralis Palatinatus solus retinere, & Nobis dictis Rhingraviis nihil eorum esse debet. Neque rationibus tantum, sed & iplis Rheingravorum confessionibus Electoribus Palatinis Regalia illa nunc adstruemus.

§. 28. De metallifodinis, Regalium haud postremo, extant hæc literæ: Ego Johannes, Subpræfectus in Elsaß / Gerhardus Fridericus, & Joannes Junior, Wildgravi in Duhn / in Kirchberg / & Rhingravii in Stein / profitemur hisce literis, nostro heredumque nostrorum nomine, quòd nobis Serenissimus & Celsissimus Princeps & Dominus, Dominus Fridericus Comes Palatinus Rheni, Dux Bav. Sac. Rom. Imp. Archidapifer & Elector, Dominus noster Clemens, ex Gratiâ, & propter nostras preces nos clementer admiserit ad tertiam partem metallifodina, quæ se in ditione nostra Munsterthal obtulit, quæque ibidem adhuc reperietur, secundum tenorem Ser. suæ literarum, quarum hæc sunt verba: Nos Fridericus profitemur, & manifestum facimus hisce literis; Quando in Valle Monasteriensi, in Nobilium nostrorum Dilectorum & fidelium, Johannis Gerhardi Friderici, & Johannis Junioris, Wildfangiorum in Düne / in Kirchburg / & Rhingravorum in Stein Ditione, nostroque Principatu sita metallifodina detectæ sunt, quòd Nos tanquam Princeps Territorialis, vigore Electoralis nostri Juris & Privilegii ex Aurea Bulla eas ad Nos receperimus; propter fidelia autem & prompta servitia, quæ prædicti Rhingravii Nobis exhibuerunt, quòdque hanc spem habeamus conceptam, eos eorumque heredes in posterum talia Nobis exhibituros esse, nostri, Celsissimique Principis dilecti nostri Filii, Ducis Philippi, nostrorumque heredum Comitum Palatinorum ad Rhenum & Electorum nomine hanc specialem Gratiâ & indulgentiam fecerimus, ut illi eorumque heredes tertiam partem fructuum metallifodinarum, quæ in fundis ipsorum, ut dictum est, detectæ sunt, & adhuc deteguntur, ex gratia concessam habere, eaque ad voluntatem compendiumque suum uti & frui possint, absque tamen imminutionestrarum duarum partium in illa utilitate, & absque dolo malo. Proinde seriò & constanter mandamus & precipimus omnibus & singulis nostris Præfectis & subditis, qui præsentis futurive sunt, vigore harum literarum, ut prædictis Rhingraviis Gratiâ illam nostram, favoremque tertie partis, sine impedimento atque turbatione sua, & cujuscunque, relinquunt, idque nostrâ de causâ, sed ipsos in iisdem tueantur & defendant

dant pro virili, sine dolo malo. In cujus rei fidem literæ hæc sigillo nostro sigillatæ sunt. Datum Heidelbergæ die S. Johannis Evangelistæ, in ipso festo Nativitatis, Anno Domini Millesimo, quadringentesimo, septuagesimo primo. Atque ideò Nos (Rhingravii) nostro, nostrorumque heredum nomine hisce literis fideliter spondemus, & promittimus, quòd in posterum metallifodinis illis non ultra tertiam partem, nec aliter quàm ex Gratia & favore nos immiscere, neque eis uti, sed prædicto Clementissimo Domino nostro Ejusque prædictis heredibus duas suas partes nunc & semper, quietè, & sine turbatione relinquere debeamus & velimus fideliter, sine dolo malo. In cujus fidem quisque nostrum sigillum suum hic appendi fecit. Datum die Innocentium Infantum, Anno Domini millesimo, quadringentesimo, septuagesimo primo.

§. 29. An clarior esse potest Confessio de Regalibus superioribus, Jureque Territorialibus Electoribus Palatinis reservatis? Sed nunc de Indictionibus & Tributis geminum, nec minùs evidens referemus Philippi Rhingravii ad Electorem Ludovicum scriptum anne 1521. Verba hæc sunt: Serenissime & Celsissime Princeps, vestra Clem. mea humilia, debita, promptissima atque obsequentissima servitia, & quicquid præterea commodi aut accepti in potestate mea est, parata sunt. Clementissime Princeps & Domine. Ex vestra Celsit. Gratiòsa concessione & indulgentia subditis meis & incolis, qui aqua, pascuis, sylvis, aliisque meis Juribus utuntur, modicam collectam & subsidialem pecuniam indixi, Et quoniam Cels. vestra eo nomine recognitionem, Cels. vestram id mihi ex Gratia, hac vice, clementer concessisse, desiderat; ideoque humiliter rogo, exemplo transmissio ut edocear, quemadmodum vestra Cels. id actum cupiat, tum ego id perficiam, & cum humili gratiarum actione tam clementis & favorabilis Concessionis in omni humilitate demerenda nunquam immemor ero; Cui, ut Domino meo clementissimo, hisce me humiliter commendo, ut mihi clementer imperet. Eandem Cels. vestram hisce Deo omnipotenti, ut ei Valetudinem & fælix regimen omni tempore conservet, commendo. Datum die Sabbathi, à Nativitate Christi, Anno Domini Millesimo, quingentesimo, vigesimo primo. Vestra Celsit. Subj. Philippus, Wild - & Rhingravius, Comes in Salm, & Dominus in Finstingen. Posset pluribus etiamnum confirmari, Rheingravios Electores Palatinos ratione bonorum, in tractu Alzeiano sitorum, pro Dominis territorialibus habuisse; sed præsentis instituti ratio id haud permittit.

Tau-

Tantum nunc demonstrasse sat est, ut nulli mirum videri possit, Electores Palatinos longo usu in Homines proprios varia Jura acquisita habere ibi locorum, ubi ab antiquo cætera quoque Regalia, fatentibus Adversariorum Majoribus, habuere.

§. 30. Atque sic potissimam partem fœderis istius, quod se Regali Palatinorum Juri vi & armis opposuit, suis, Antecessorum, Majorumve suorum sigillis, manu & approbationibus convicimus. De cæterorum Vicinorum Electorali Domui hoc tempore non adversorum sententiâ non magnopere quidem laborandum videtur. Quando tamen ex illorum, Patrumque eorundem judicio haud obscurè colligi potest, quanti semper fecerint, quamque indubium habuerint Privilegium Electorum Palatinorum, non abs re præsentis alienum erit, si ex infinitis nonnulla egregiè id confirmantia in medium attulerimus documenta. Multa enim Wildfangiatus, multa Bastardorum accidentia, multa cætera in Homines proprios Jura usitata, agnitæque fuisse indicant, quæ tamen distinctè & seorsim, prout hanc vel illam Privilegii partem comprobant, non recensere cogamur, sed (ut breviores simus) secundum temporis seriem proponemus, duobus verbis indicato Jure, quod, quibusque literis probatur.

§. 31. Sic Anno Millesimo, quadringentesimo, quarto; Electores Palatinos Homines proprios, qui in pagis Nobilium habitabant, quique isthuc adveniebant, habuisse, ab iisque operas & collectas exegisse, atque hoc ab Imperio Pignoris titulo acquisivisse, aliisque in feudum dedisse, literæ hæ Reversales Nobilium Adelsheimiorum indicant:

Nos infra scripti profitemur & manifestum facimus, quòd Sereniss. Rupertus, Romanorum Rex, tanquam Comes Palatinus Rheni, nobis ex singulari gratiâ istos homines, qui jam habitant sedemque fixerunt in Adelsheim, quique isthuc advenient; & habitabunt, sedemque figent, in feudum masculinum proprium nobis concessit; Uti etiam ego Götze de Adelsheim Senior eos Homines Regios à prædicto Domino meo Clementi, Rege Romanorum, tanquam Comite Palatino, meo aliorumque Adelsheimiorum no-

mine in feudum masculinum accepi, atque ideò jusjurandum præstiti. Porro etiam notum esse debet, eos homines Regios, qui nunc Adelsheimii sunt, quique isthuc venient & habitabunt, prædicto Domino nostro Clementi Ejusque heredibus, qui Comites Palatini Rheni sunt, operas & collectas cum aliis hominibus Regiis præstare non debere; Quòd si verò eorum Regiorum hominum unus, pluresvè, qui nunc Adelsheimii habitant, vel posthac isthuc venturi sunt, translata habitatione Adelsheimio abcesserint, tum illi prædicto Regi Rom. Domino nostro clementi Ejusque heredibus Comitibus Palatinis Rheni iterum operas præstabunt, quemadmodum alii homines Regii, qui ad prædictum Pignus Imperii pertinent. Omnia supra dicta promittimus & spondemus Nos supra dicti Gôtze Senior, Zeisholff / frater ejus, Gôtze Junior, & Albertus cognatus ejus. Anno Christi millesimo, quadringentesimo, quarto.

§. 32. Anno Millesimo, quadringentesimo, quinquagesimo quarto inter Electorem Moguntinum & Electorem Palatinum quæstione inter cætera de Bastardorum accidentibus natà, liti componendæ adhibiti sunt Jodocus de Venningen Magister ordinis Teutonici, Schaffredus Comes de Leiningen, & Ludovicus ab Ast Præpositus Ecclesiæ Wormatiensis. Quid illi de Privilegio Electoris Palatini senserint, ex sequentibus compositionis ipsorum verbis intelligere licet. Cùm Dominus noster Moguntinus; &c. Dominum nostrum Comitem Palatinum Rheni articulo vigesimo quarto prætensionis suæ convenerit eo nomine, quòd Palatinatus ejusque Officiales ad se transferant quosdam miseros homines, qui non legitimè nati sunt, & tamen in suis suæque Ecclesiæ terris habitant, & partim sui suorumque Homines proprii sunt, nimirum Ripoldum in Oster, & Petrum Gruber in **Lerlebach** / & plures aliquot, petieritque quæ Palatinatus iis ademitt, ad manus suas restitui, quibus Dominus noster Comes Palatinus in exceptione sua opponit, antiquam observantiam esse, Palatinatumque ab antiquo usu receptum habere, ut omnes Bastardi, qui habitant in eo tractu, in quo vivunt, quos Dominus noster Moguntinus in sua petitione nominat, ad Palatinatum pertineant & spectent, & proinde, quamvis Mater, quam Dominus noster Moguntinus nominavit in Conventione suà, Ipsi corporis censum & operas usque ad mortem præstiterit, ideò tamen Bastardos ex ea matre natos ad Ipsum non pertinere, sed ad Palatinatum spectare; uti fusiùs hoc actione, exceptione, replicatione & duplicatione exponitur. Et
quoniam

quoniam Dominus noster Moguntinus actor est, & actionem suam in Jure non probavit, & Dominus noster Comes Palatinus legitimis documentis probavit, omnes Bastardos in iis locis ad Palatinatum Rheni spectare; ideò amabiliter de jure decidimus, secundum jurisjurandi Religionem nostram, & optimum intellectum nostrum, Dominum nostrum Comitem Palatinum Rheni à prædicti Domini nostri Moguntini, actione absolvendum esse,

§. 33. Quanti iidem arbitratores Jus Electorum Palatinorum in Homines proprios fecerint; Quomodo eodem tempore in eâ causâ pro Electore Palatino pronunciârint, nuper occasione fori Austregarum dictum est, ejusque repetitiô hîc superflua videtur.

§. 34. Ut paucis multa comprehendamus, plurima adsunt documenta, è quibus videre est, Comites Palatinos eo seculo plurimos Homines proprios in alienis ditionibus habuisse, in eosque tantum Juris exercuisse, ut Ditionum Domini absque venia & concessione Electoris Palatini censam aut collectam ipsis indicere non potuerint. Talem concessionem Nobili de Helmstat Anno 1461. Anno 1462. & 63. Nobilibus Hirshorniis, Anno 1468. Comiti Erbacensi, eidemque Anno 1470. nec non Landgravio Hassiæ Anno 1488. Magistro Ordinis Teutonici Anno 1491. aliisque aliis vicibus datam esse, literæ reversales & indubitata documenta testantur, ex quibus unum hoc exempli loco retulisse satis erit: *Ego Schenckius Georgius, Dominus in Erbach / profiteor hisce, quòd Serenissimus & Celsissimus Princeps & Dominus Dominus Fridericus, Comes Palatinus Rheni & Elector, Dominus meus Clemens dilectusque, mihi ex singulari Gratia, & non de Jure, permisit & indulserit, ut proximis quatuor annis non amplius, quàm semel vigesimum denarium ad Clementiam suam pertinentibus Hominibus propriis indicerem, ab iisque reciperem secundum contenta sue Clementiæ literarum eâ de re mihi datarum; atque ego fideliter spondeo promittoque vi hujus Epistolæ, quòd ego, heredesque mei talem Gratiâ nunquam pro Jure aliquo habere velimus aut debeamus. In cujus rei fidem sigillum meum hisce appendi curavi. Datum die Jovis post Dominicam Latare, Anno Domini 1470.*

§. 35. Anno Domini 1480. obortâ inter Electorem Palatinum, & Marchionem Badensem quæstione de Wildfangiis, &

Bastardorum accidentibus, ad componendam eam Episcopus Wormatiensis Reinhardus, nec non plures Nobiles, scilicet Johannes de Cronberg, Götze de Adelsheim, Engelhardus de Nuberg, & Philippus Camerarius de Dalberg delecti fuere. Quid Princeps, Nobilesque illi de Privilegio Electoris Palatini senserint, ex sequentibus Transactionis verbis liquet: *Quando Dominus noster Marchio prætendit, quòd Dominus noster Comes Palatinus, vel Clementiæ suæ Officiales in Ordenburg quinquaginta circiter personas & amplius coegerint extra judicium Stauffenberg, cujus Dominium & jurisdictio ad Marchionatum pertinere fertur, homagium præstare ad lapidem in Ortenberg, contra quàm æquum & ab hominum memoriâ ad hanc usque coactionem & innovationem in Stauffenberg ejusque judicio auditum esset. Hanc querelam & prætensionem, juxta tenorem ejus, Domini nostri Com. Pal. procuratores minimè concesserunt, sed quicquid eâ de re factum esset, id haud aliter peractum esse, quàm uti ab antiquo observatum erat; Dominum etiam nostrum Comitem Palatinum Privilegiatum esse, ut Wildfangii & Bastardi in judicium Stauffenberg venientes, qui persequentem Dominum non haberent, aut judicio Stauffenberg proprii non essent, reciperentur ad Lapidem in Ortenberg ad serviendum; Atque ita suprâ hominum memoriam observatum esse. Et cùm ejus Puncti causâ literæ, quomodo Hummelii talium hominum divisionem fecissent, à parte Marchionis in medium allatæ, cùmque ab utrâque parte multa testimonia adducta atque interlocutio facta, hicque Punctus coactorum Wildfangiorum in Staufferberg Nostrorum quinque equitati commissus esset, Utriusque Partis Narrata accuratè animadvertimus, & vigore Commissionis factæ æquum esse censemus, quos Wildfangios Stauffenbergenses intra decennium receperunt, ut eos cedant Domino nostro Comiti Palatino; quos autem ante decennium habuerunt, eos retineant, sed tamen absque præjudicio Juris & Privilegii Wildfangiorum Domini nostri Clementis Comitis Palatini.*

§. 36. Anno 1482. factæ inter Comitem Palatinum & Landgravium Hassiæ Conventioni hoc Privilegium, ratione Bastardorum, approbantia verba hæc inserta sunt: *Item quod Bastardos in Oberbach attinet, Comiti Palatino Jus suum permittetur.* Septennio post Elector Palatinus Landgravio Hassiæ in Conventione Francofurti 1489. die S. Mariæ Magdalænæ feriam præcedente factâ Nobiles bastardos cessit, retentis ignobilibus in Comitatu superiori Cattimelibocensi;

melibocensi; Conventionis verba hæc sunt: *Postquam Nobis Comiti Palatino in nostro Principatu, aliisque in locis pluribus omnium Bastardorum hereditates debentur, prædicto nostro Avunculo, Landgravio Hassiæ ex Gratia Nobiles Bastardos in superiori Comitatu Cattimelibocensi, qui nati sunt aut nascentur, permisimus, & permittimus eos suæ Dilectioni in perpetuum, vigore harum literarum; sed tamen cum reservatione nostræ Superioritatis & Juris, ubi usu receptum est, in omnes ceteros ignobiles Bastardos, qui in superiori Comitatu Cattimelibocensi nascentur, aut nati sunt.*

§. 37. Anno Millesimo, quingentesimo, primo, Wormatiæ die Veneris post Sanctæ Luciæ feriam inter Electorem Palatinum & Comitem Hohenloicum de nonnullis controversiis conventum est. Putavit etiam Comes ille, sibi Jus esse in Bastardorum accidentia, sed certior de Jure & Privilegio redditus Palatino mutavit sententiam, hæc verba Conventioni inferi passus: *Ad quartam querelam Hohenloici, quod Cellarius noster Neostadiensis Junio-rem Seilerin, quæ ipsi propria fuerit, in Pretach receperit, contra quod excepimus, eam non ad ipsum, sed tanquam Bastardam ad Nos pertinuisse, quoniam ipse de Hohenloe ab actione hac suâ destitit, ulteriori transactione haud opus est.*

§. 38. Anno Millesimo, quingentesimo, sexto, die Mercurii à Nativitate Christi inita inter Electorem Palatinum & Orendelium de Gemmingen Conventio indicat, Comiti Palatino in pagis illius Nobilis tum & proprios Homines, & Wildfangiatum, & Censum, & Collectarum jus in eosdem more antiquo competiisse. Verba hæc ibi reperiuntur: *Nos Comes Palatinus nostro heredumque nostrorum nomine omnes Homines proprios, qui habitant in pagis Michelfeld / Böldlingen / Steinbach & Ingenheim / & omnes Homines proprios, qui in posterum in dictos pagos venturi sunt, sive montes, sive flumina transferint, sive Wildfangii, sive aliter dicantur, Orendelio ejusque heredibus in perpetuum concessimus, eosque concedimus hisce & vigore harum literarum, ita, ut qui in posterum ex Hominibus propriis nostris, quocunque modo ille etiam appelletur, in aliquem eorum pagorum venerit, ibi-ve habitaverit, ille Orendelii sit, & quamdiu ibi manserit, eidem jusjurandum præstiturus & promissurus, uti alii eorum pagorum incolæ; ex-*

ceptis hominibus Regiis, Illos Orendelius ejusque heredes Nobis nostrisque heredibus unà cum censu corporis, collectis, aliisque similibus relinquet, Triennio post, Anno scilicet 1509. alia inter eosdem contrahentes, in eundem finem inita Conventio, ex quâ hæc sumpta sunt: *Quod attinet ad Homines proprios, quoniam descriptio vult, ut qui in dictis pagis Orendelii sunt, ad ipsum pertineant, exceptis censu Regiorum hominum, & collectis; conventum est, ut ij Homines Regi ad Dominum nostrum Clementissimum pertineant, inprimis Clementiæ suæ annum censum corporis, & collectam Regiorum hominum singulis septenniis, uti more receptum, solvere debeant.*

§. 39. Anno 1512. inter Electorem Palatinum & Abbatem Hornbacensem, nec non Viduam Dalbergensem Conventione factâ, quam & plurimi alii ratam habuerunt, Wildfangiatum haud obscure approbatum esse, sequentibus verbis innuitur. *Quod attinet ad Palatinos Homines proprios, Wildfangios, eorumque iusjurandum in Melmsheim / transactum definitumque est, ut Homines proprii quos Palatinatus eo in loco habet, Domino nostro Clementissimo Ejusque heredibus manere, & si unus, pluresvè Melmsheimium venerint, ibi sedem fixerint, & habitaverint, qui persequentem Dominum non habent, eos Clementissimus Dominus noster Comes Palatinus, Ejusve officiales sine turbatione Abbatis Hornbacensis & Dalburgensium, tanquam Wildfangios in numerum propriorum cooptandi jus habere debeant, qui etiam censum corporis & alia jura, uti alii Palatini Homines proprii eo in loco, præstabunt.* Confirmata est hæc Conventio sigillis Elect. Palatini Ludovici, nec non Abbatis Hornbacensis; Item Conventus ejusdem; Item Catharinæ de Dalberg viduæ; Item Dieterici, Camerarii VVormatiensis dicti de Dalberg; item Zeisholffii de Adelsheim; Item Florentis de Venningen; Item Johannis Fuchsii de Dornheim, & Bernhardi VVormseri.

§. 40. Anno Millesimo, quingentesimo, decimo septimo inita ab Electore Palatino & Comitibus Nassovicis Transactio Palatini Juris in Bastardos & Homines proprios, ejusque exercitii & usus egregium quoque documentum præbet: quæque nunc post tot Cæsareas Confirmationes pro meris violentiis invidiosè traducuntur, tunc, & antè easdem pro Juribus ab antiquo receptis

ptis habita tolerataque fuisse, exactè probatur hisce verbis: De Bastardis, iisve qui extra matrimonium nati sunt, nec non hominibus istis, qui Wildfangii dicuntur, atque se proprios Clementie suæ (Comitis Nass.) dederunt, quosque Cl. sua ad se pertinere putabat, conventum est, ut Comes Palatinus Domino nostro Clementi de Nassau præsentes, quos suscepit & possidet, ex Gratia & vicinali familiaritate relinquat, & ut Dominus noster Clemens de Nassau Domino nostro Clementissimo, Comiti Palatino Rheni, Electori in posterum in ejusmodi Bastardos & homines extra matrimonium natos, nec non eos, qui Wildfangii dicuntur, recipiendi usu obtento Jure Regali, & S. Imperii feudo nullam turbationem facere, sed eos cedere debeat. Et paulò post: Cùm Palatinus præfectus Hominum propriorum in Albisheim se fura consuetam in Homines proprios pignorando exercere volentem ab Officialibus in Kirchheim violentis factis impediri, sicque Palatina fura imminui, conquestus est, rogavitque, ut attentata illa omitterentur, diffidentibus autem Nassovicis, Palatinos in Jure & observantiâ suâ turbari, conventum est: Ut Palatinus præfectus in Albisheim Homines proprios Palatinos ibidem propter censum corporis, operas, collectas, iter & alia conditioni Hominum propriorum annexa, pignorandi, & propter contumaciam ipsos puniendi Jus habere debeat.

§. 41. Anno Millesimo, quingentesimo, trigésimo quarto inter Comites Emichium & Engelhardum de Leiningen, atque Abbatem & Conventum Limburgensem, Mediatore Electore Palatino, transactum, & incidente de Wildfangiis quæstione, ab utraque parte Privilegium Electorum Palatinorum apertè probatum est, insertis Conventionis Instrumento hisce verbis: Wildfangios in Borchheim quod attinet, quando Wildfangii hujus loci ad nullum alium, quàm ad Nos Comitem Palatinum Ludovicum, Electorem, pertinent vigore nostrorum longo usu obtentorum Regalium, & Privilegiorum; ideò conventum est, ut Nobis, vel illis quibus nos hoc Concedimus Wildfangios illos suscipiendi jus sit.

§. 42. Anno Millesimo, quingentesimo, septuagesimo nono Comitibus Nassovicis subditos suos, qui Electori Palatino proprii erant, operis & angariis nonnihil gravantibus. Electore autem eos protegente, lis orta, eamque secutæ pignorationes, processusque Judiciales, tandem autem amica Transactio, quæ

Q

Privi-

Privilegium Electorale ejusque usum antiquum tam clarè docet, ut omninò mereatur, quæ integra hîc referatur. Est enim hæc: Nos Ludovicus, D. G. Comes Palatinus Rheni, Sac. Rom. Imp. Archidapifer & Elector, Dux Bavaria &c, Profitemur & manifestum facimus hisce literis: Cùm ab aliquo tempore nonnulla, Vicinis consueta, lites natæ inter Nos nostramque Præfecturam Alzei ex unâ parte, & Generosos, Dilectum Avunculum nostrum, fidelemque Albertum, & Philippum, Comites in Nassau & Sarbrucken, Dominos in Labr, Fratres, de ipsorum Dynastia Kirchheim & Stauff/ ex alia parte, imprimis de nostris ad Præfecturam nostram Alzeianam pertinentibus, & in ditione utriusque Comitatus viventibus Hominibus propriis, quæ vicinales controversiæ indè maximam partem ortæ, quòd Electoralis Palatinatus in homines illos suos proprios ab immemoriali tempore, vigore obtentorum Cesareorum & Regionum Regalium, homagii, lustrationum, operarum, itinerum, collectarum, census corporalis, gallinarum exigendarum, Tutorum Curatorumque dandorum, familiarie erciscundæ, aliaque Jura sine contradictione acquisivit, atque olim Anno 1517. Contractus inter Electoralem Palatinatum, & Comites de Nassau celebratus est, in quo præter alia cavetur, ut nostri illi Homines proprii iidemque subditi Nassovici Comitibus mediocres operas præstare debeant; At verò homines prædicti sæpissimè querelas ad Præfecturam nostram Alzeianam detulerunt, se paulo rigorosiùs & contra observantiam operis istis gravari, quod tamen Comites negarunt, & prætenderunt, sibi illimitatas & indeterminatas operas ab hisce suis subditis semper præstitas debitasque fuisse, unde utrinque ad pignorationes & interdicta perventum, subditi in carcerem coniecti, resque tandem eo deductæ sunt, ut in Camerâ mandata & processus obtenti fuerint; Nos autem, si utrinque pignorando & contrapignorando pergeretur, quàm intolerabiles molestiæ inde ad subditos reditura essent, considerantes, & humillimè à prædictis Comitibus rogati, ut amicè de hisce controversiis transigeretur; quòd proinde ex antedictis causis, & ponderatis necessitudine, quæ inter Domum Palatinam & Comites Nassovicos intercedit, nec non fidelibus & promptis servitiis, quæ præsentibus Comites Electorali Palatinatui exhibere studuerunt, de die ad amicabilem compositionem hîc inter Nos conventum sit, quâ etiam Comites illi heic apud Nos comparuerunt, uti & varii tractatus, prout res exigere videbatur, habiti variaque compositionis media proposita fuere. Et quoniam maturè totâ hac causâ expensâ, aliud commodius medium ad controversias hasce funditus tollendas haud videtur, quàm ut Comites Nassovici Homines nostros proprios

proprios sub Imperio suo viventes, cum pari numero totidemque personis, in quas
 eadem Jura & servitutes acquisivere, quæque domui nostræ Alzeia in præ-
 statione operarum æquè propinquæ, commutent; quod autem propositum ip-
 sis medium (siquidem consideretur, quòd ejusmodi Jura in suos Homines
 proprios usu non obtinuerent) locum invenire haud potuit; quòd proinde no-
 stro nostrorumque heredum nomine, ex singulari Gratia & favore, quo er-
 ga ipsos sumus, ad stabiliendam conservandamque bonam vicinitatem, pa-
 cem, quietem & concordiam, nec non ad præcavendas molestias miserorum
 subditorum, cum ipsis de concedendis aliquot eorum superioritatibus, in per-
 mutationem pro omnibus nostris Homini-**bus** propriis, qui jam nominandos
 ipsorum pagos incolunt, & ad Præfecturam nostram Alzeianam pertinent,
 deque libero migrandi Jure, nec non de aliis controversis transigimus ad
 eum, qui sequitur, modum: Primò nempe, Nos antedictis Comitibus in
 Nassau eorumque heredibus nostros, qui sequentes pagos incolunt, Homines
 proprios, mares & fœminas, veinti in **Albisheim** / **Rudersheim** /
Dannensfeld / **Dieffenthal** / **Gellum** / **Ranzen** / **Kerzenheim** /
Ensenberg / **Zipperfeld** / **Benhausen** / **Rodenkirchen** / & **Ro-**
senthal / cum omnibus ante memoratis vigore Regalis nostri usu acquisitis
 Superioritatibus & Juribus, unà cum parte nostrâ Judicii Simonis, eoque
 pertinentibus redditibus in **Gugenheim** / cedere & contradere debemus,
 reservatâ Nobis tamen, quæ in Comitibus Ratisbonensibus promissa est, col-
 lectâ Turcicâ ejusque augmento, quæ jam Homini-**bus** propriis nostris per Offi-
 ciales nostros indicta est, ita, ut hæc quidem collatio futuris annis & ter-
 minis Nobis debeatur, in posterum autem collectam indicendi jus ademptum,
 sed solis Comitibus in Nassau competens sit, adeò, ut in futurum inter no-
 stram Præfecturam Alzeianam, & prædictas Nassovicas Præfecturas, **Kirch-**
heim & **Stauff** / (exceptis pagis, qui ipsis cum Episcopo Wormatiensi
 sunt communes) liberum migrandi jus subditis, quantum ad personas &
 jus detracti-**onis**, sive decimum nummum, attinet, servari debeat. Sci-
 licet, qui ex hominibus propriis Nassovicis nostros proprios, pignoratitios,
 vel communes pagos, aut oppida Præfecturæ nostræ Alzeianæ, vel Cellariæ
 Dirmstein inhabitant; Item qui ex Nassovicis subditis ex antedictis ad Præ-
 fecturam **Kirchheim** & **Stauff** pertinentibus locis in proprios nostros,
 pignoratitios, vel communes, nec non aliorum pagos, quos Præfectura no-
 stra Alzeiana Wildfangiatus, priorumque Hominum Juri obnoxios ha-
 bet, quibusque in exterorum pagis Præfectus noster Hominum priorum
 domicilium habet, habitatum venerint, illi nostro Juri Hominum priorum

rum sine persecutione Comitum Nassovicorum obnoxii & devincti erunt. Contra, qui Homines proprii ex Praefectura nostra Alzeiana & Cellaria **Dirmstein** / una cum exterorum pagis Furi nostro Wildfangiatus obnoxii in pagos Nassavicorum proprios vel communes (exceptis antedictis, quos cum Episcopo Wormatiensi communes habent) habitatum venerint, illi similiter Comitum Nassovicorum erunt; Ut tamen Comites illi Regale Wildfangiatus in antedictis duabus Dynastiis suis à Nobis & Electorali Palatinatu in feudum proprium accipiant, recognoscant & habeant. Et si in posterum Regale illud Wildfangiorum Nobis vel heredibus nostris apertum foret, conventum est, ut eo casu possessores dictarum duarum Dynastiaram teneri & obligati esse debeant, nostros & Electoralis Palatinatus Wildfangios & Homines proprios in iisdem sine turbatione & impedimento admittere. Porro cum in hoc Contractu, uti antea dictum est, ea oppida & pagi, quos Comites cum Episcopo Wormatiensi communes habent, quique pagi Rhenenses dicuntur, ratione Juris migrandi excepti sint, ne in posterum nova oboriatur controversia, cum Comitibus pacti sumus, si noster, aut Comitum de Nassau homo proprius aliquis, pluresve in illos pagos se contulerint, quod tum ille illius Domini istius, cujus est ille homo vel illi, proprii manere debeant, utque adeo quisque Dominus suorum persecutionem habeat; Nobis verò imprimis Privilegium Wildfangiorum hisce reservatum, & nullo modo ademptum sit in istis locis. Qui autem ex istis oppidis & pagis in Praefectura nostra Alzeia, vel duabus Dynastiis **Kirchheim Stauff** / lares figunt, illi Domino, in cujus ditionem se conferunt, uti supra de jure migrandi dictum est, proprii manebunt. Supradictum quoque Jus migrandi à nulla parte impediatur, sed cuique absque detractione decimi nummi permittetur. Pro cessione hac Hominum priorum, pro consensu in liberum migrandi jus, & pro cessione nostrae partis in Judicio Simonis, ejusque redditibus, sepedicti Comites de Nassau Nobis cedent medium pagum **Mauschenheim** / quem cum Ulnero de Diepurg communem habent, totum pagum **Bechenheim** / item partem suam in pago **Spießheim** / item partem suam in oppido **Westhofen** / item Hubæ judicium in **Weinolzheim** / & censum corporum in **Stetten** / cum omni Superioritate & Juribus, sive sint mulctarum, sive poenarum, censuum, collectarum, Juris Patronatus, examinandarum rationum, reddituum, gultarum, venationum, piscationum, censuum, corporalium, cumque omnibus ceteris, quae Superioritati annexa sunt, quaeque Comites illi de Nassau possederunt, nullà re exceptà, nisi tantum censu, redditu, & gultis, quae Comites Nassovici in locis istis ex molendinis, illis,

villis, decimis, agris, pascuis, adibus, hortis, aliisque propriis & separatis bonis percipiunt, quaque Superioritati non sunt annexa: Hæc absque impedimento nostro ipsis exhibebuntur, subditique secundum tenorem Instrumentorum locationum se gerent; Item partem suam in duobus pagis **Dietelsheim & Kriegsfeld** / cum omni superiori jure & redditibus, quæ ibi habent, sine ullius rei exceptione; Prætereaque Homines proprios, quos in ditione Moguntini, & Ducis Bipontini, Nobiliumque habent, qui domui **Alzeiana** nostræ proximi sunt, veluti in **Bechtolsheim / Udenheim / Saulheim** / superiori inferiorique **Ulma**, item in **Præfectura Stadeck**, tam mares quàm fæminas, item omnes literas, documenta, attestata, Registra, ceteraque ad dictos pagos pertinentia, Nobis cedent & tradent, & primò quidem subditos homagio atque obligatione solvent, eosque Nobis assignabunt, quemadmodum Nos quoque facere volumus & debemus. Et quoniam ipsorum pars oppidi **Weltbosen** feudum Abbatie **Weissenburgensis** est Episcopi **Spirensis**, ut **Præpositi Weissenburgensis**, consensum de alienando impetrabunt, &c. Nihilominus tamen antedictus Contractus Anno 1577. inter Majores nostros, & Comites de **Nassau** celebratus in illis punctis, quibus per hanc Conventionem illi non est derogatum, quique per eam non cessant vires suas retinebit, absque dolo malo. In hujus rei fidem Conventio hæc sigillo nostro munita est. Et quoniam illa bono cum consensu & præscitu nostri **Alberti**, & **Philippi**, Comitum de **Nassau** inita; proinde & Nos nostrique heredes eundem Contractum observaturi instrumento ejus sigilla nostra appendi curavimus. Actum **Heidelbergæ**, die decimâ quartâ Mensis **Januarii**, à **Nativitate Domini nostri & Servatoris Christi 1579.**

§. 43. Eodem Anno 1579. conventum est cum Nobili de **Diemen** tam de Jure Palatino in Homines proprios, quàm de aliis rebus, Reservatis **Electori Palatino** in Homines proprios Superioritate, jurisdictione & Juribus in Homines proprios.

§. 44. Superiùs enarratas Conventiones plures Investituræ & in feudum Concessionem subsecutæ sunt. Ex plurimis exemplum unum, alterumve adductum sufficere videtur. Literas reversales in recognitionem **Wildfangiorum** in feudum acceptorum Comites de **Nassau** Anno 1615. hæc formâ dedere: Nos **Ludovicus**, Comes in **Nassau / in Saarbrucken / in Saarwerden / Dominus in Lahr / Bissbaden & Idstein** / &c. fatemur hisce literis, quod

R

Sere.

Serenissimus & Celsissimus Princeps & Dominus, Dominus Fridericus Comes Palatinus Rheni, Sac. Rom. Imp. Archidapifer & Elect. Dux Bavarie, &c. Dominus noster Clementissimus, finitâ Administratione, & cæpto Regimine Electorali S. E. C. nobis infrâ scriptum feudum corporale Masculinum clementer contulerit secundum tenorem S. E. Cl. literarum Investituræ, quæ verbotenus ita habent: Nos Fridericus, D. G. Comes Palatinus Rheni, Sac. Rom. Imp. Archidapifer & Elector, fatemur & notum facimus hisce literis, postquam Celsissimus Princeps, Dilectus noster Avus, Comes Palatinus, Ludovicus Elector, pie memoriæ, quondam cum generoso nostro Avunculo, & Dilecto fideli, Alberto, & Philippo, Comitibus in Nassau / Garbrucken & Saarwerden / Fratribus, de nonnullis vicinilibus controversiis, aliisque ex favore & Gratia transfegerit, ut Dilectio sua dictis Comitibus eorumque heredibus in sequentibus pagis habitantes Homines proprios & Wildfangios, mares & fæminas, scilicet in Albeßheim / Riederßheim / Mörsheim / Orbis / Ingenheim / Rüstingen / Bischheim / Dannensfeld / Diefenthal, Gellum / Lampsen / Kerzenheim / Eysenberg / Zipperfeld / Benhausen / Rodenkirchen Rosenthal / una cum superioritatibus & Juribus Electorali Palatinatui usu acquisitis cesserit, ita tamen, ut Comites Regale Wildfangiatus in duabus suis Præfecturis, Kirchheim & Stauff / ad quas antedicti pagi pertinent, inposterum ab Electorali Palatinatu in corporale proprium feudum Masculinum acciperent, recognoscerent & tenerent, atque si inposterum feudum hoc corporale Masculinum fortè apertum foret, ut eo casu possessores dictarum duarum Dynastiæ tenerentur predictos Electoralis Palatinatus Wildfangios, & Homines proprios, sine impedimento intromittere, & sine molestiâ iis habitationem permittere, quæ omnia copiosius dicta continentur Conventione, cujus initium: Nos Ludovicus, D. G. Comes Palatinus Rheni, &c. Finis hic est, Datum Heidelbergæ, die 14. Januarii, Anno à Nativitate Christi Servatoris 1579. Quemadmodum etiam ad implementum ejusdem predictus Avus noster dictis Comitibus Nassovicis fratribus Regale illud Wildfangiorum, & quæ Dilectio sua eo nomine usu acquisiverat, scilicet homagium, lustrationem, sequelam, collectam, corporis censum, gallinas, Tutorum Curatorumve dationem, hereditatum divisionem, aliasque Servitutes sine exceptione, secundum contenta dictæ Conventionis in feudum corporale Masculinum, testantibus Investituræ literis, concessit. Quod Nos nunc finitâ Administratione Celsissimi Principis, Dilecti nostri Cognati, Patris, Affinis, & Compatriis, Domini Johannis, Comitis Palatini Rheni, Ducis Bavarie,

riæ, Comitum in Veldentz, Regimineque à Nobis cum Deo suscepto, Generoso Avunculo nostro & Dilecto, fidei Ludovico, Comiti in Nassau humiliter petenti similiter in Feudum corporale Masculinum concessimus, concedimusque vigore harum literarum, (exceptis Electoralis Palatinatus, ejusdem Vasallorum, & quorumcunque Juribus) uti illud post hac feudum ab Electorali Palatinatu recipi debet; Et ipse Ludovicus Comes in Nassau, ejusque heredes feudales Masculini in lineâ descendenti post hac dictum Regale Wildfangiorum à nobis, dum in vivis sumus, post mortem nostram ab heredibus nostris, qui Comites Palatini Rheni, S. R. I. Archidapiferi & Electores sunt, recipere & tenere, Nobisque eo nomine benè fideliter promittentes & jurantes servire, obedire, devincti, semperque fideles & addicti esse, damna nostra cavere, commoda utilitatesque promovere, atque omne id, ad quod Nobiles Vasalli Domino suo, respectu ejusmodi feudi corporalis Masculini, ex æquo tenentur, facere debent, absque dolo malo; Quemadmodum etiam Ludovicus ille Comes in Nassau, quod dictum, à Nobis accepit, eoque nomine Nobis promisit, & corporale Juramentum præstitit. In cujus rei fidem hoc sigillo nostro sigillatum est. Datum Heidelbergæ, die decimâ sextâ Mensis Maij, à Nativitate Dom. nostri Servatoris Christi, 1615. Ad hæc Nos dictus Ludovicus, Comes in Nassau / in Sarbrücken & Sarwerden / Dominus in Lahr / Bissbaden & Idstein / Clementissimo nostro Electori & Domino super illo corporali feudo Masculino promissimus, & Juramentum per Deum præstitimus, ut in Cl. S. literis Investituræ superius clarè indicatum est; In eamque fidem hæc literas sigillo nostro communiri curavimus, Datum actumque Anno, die & Mense, ut in Clementissimi Electoris & Domini nostri literis Investituræ continetur.

S. 45. Eodem anno Johannes Ludovicus, Comes in Leiningen / jus Wildfangiatus in feudum accepit, eaque de re literas reversales dedit, quarum initium: Nos Johannes Ludovicus, Comes in Leiningen & Dachsburg / Dominus in Apremont, fatemur, &c. finis est: Datum & actum anno & die, uti in Clementissimi Electoris & Domini nostri literis Investituræ exponitur. De Wildfangiatu autem hæc ibi habentur Verba: Octavo in feudum dati Wildfangii illi, qui subsequenter oppida & pagos jam inhabitant, quique in posterum eò venturi sunt, quos piæ memoriæ Cognatus noster antehac habuit, quique vigore Contractus, intercedentibus Consiliariis

Württembergicis initi, Comiti Emichio de Leiningen cessi, & in feudum dati sunt, qui Contractus etiam per Cæsareâ authoritate factam Conventionem haud mutatus est. Sunt autem oppida illa pagique hi: scilicet Durckheim/ Erpolzheim/ Ruchen/ Alsenheim/ Herrheim/ Lusselstatt/ Weissenheim/ Babenheim/ Klein Carlebach/ Bettenberg/ groß Bockenheim/ Klein Bockenheim/ Kindernheim/ Mulinheim/ Kolgenstein/ Heddesheim/ Bussenheim/ Guntersblumen/ Bechtheim/ Ulffersheim/ Dolgesheim/ Mettheim/ & Wallertheim/ &c.

§. 46. Posset decuplo pluribus id' genus Documentis probari Consensus Vicinorum, aliorumque in dictum Privilegium Palatinum. Sed jam supra modum excrevit Caput quartum, ex eoque luce meridianâ clariùs apparet, non tantùm Maximiliani Concessionem, Confirmationem, Renovationemque, Comitiorum authoritate, Imperii Procerum consilio, Electorum Mogunrinorum sæpiùs repetitâ subscriptione, Wormatiensis subsignatione, sed & plerorumque Vicinorum, nunc de ipso Regali contractuentium, nunc idem in feudum recipientium, nunc pro eorum sententias ferentium, dictis factisque ita confirmari, ut dubium esse non possit, quin Electores Palatini à multis retro sæculis, adeoque non minus antè, quàm post Maximiliani tempora, testantibus Cæsaribus, Imperio, Viciniâ, imò ipsis Adversariis eorumque Majoribus, gavisi sint. Ad Actus ergò Possessorios Capite jam quinto recensendos nos conferemus.

CAPUT

CAPUT V.

Quo Exercitium & Possessio Privilegii Palatini
de Bastardis, & Hominibus propriis à pluribus retro
sæculis confirmantur.

SUMMARIA.

§. 1. Probatnr brevi ἀνακηφαλιῶσι, supradictorum, ex iis jam liquere, Electores Palatinos Usus Exercitiumque Privilegii de Bastardis, & Wildfangiis, aliorumque controversorum Jurium habuisse.

2. Nam hoc confirmat Doctorum testimoniis Caput secundum hujus operis.

3. Caput tertium ejusdem Imperatorum Rescripta & attestata huic rei suppeditat.

4. Caput quartum idem Imperii Procerum, atque ipsorum adversariorum confessionibus adstruit. Recensentur ad hanc rem nonnulla verba ex relatis Instrumentis.

5. Recensetur Instrumentum Notarii Publici anno 1654. confectum, ex quo constat Oppenheimii Tabulario & testibus innumera Documenta solenniter exhibita esse, quibus Usus exercitumque Privilegii Jurisque Electorum Palat. in Bastardos, Wildfangios, & Homines proprios à duobus amplius sæculis clarissime probatur.

6. Refertur aliud Instrumentum à duobus Notariis, altero Catholica, altero Evangelica fidei addicto, & hoc quidem ex illis, qui in supremi Spirensis tribunalis Notariorum numero sunt, confectum anno 1666. Quo fusius exponitur, per Præfectos Palatinos qui præsunt locis, in quibus Elector Jus Wildfangiatus & Hominum propriorum exercet, non tantum quam plurimis Documentis, sed & centum amplius testibus solenniter evictum esse, Electores Palatinos ab antiquissimis ad hæc usque tempora gavisos esse Possessione usuque eorum Jurium & Privilegii in Homines proprios, quæ nuper infestis animis armisque in controversiam rapta sunt.

7. Commendatur vis hujus probationis, additâ mentione aliorum quoque Documentorum; sicque caput hoc concluditur.

§. I.

ET si quidem hætenus potissimum id egimus, ut Electores Palatinos Privilegium, de quo Nobis sermo est, nec temerè, nec injustè, sed Cæsarum autoritate, præscitu consilioque Procerum, Vicinis quoque sive tacendo, sive contrahendo, sive confirmando applaudentibus, ab antiquo obtinuisse probaremus; attamen ex hac ipsa demonstratione non potuit non plurimum lucis etiam accedere jugi Exercitio, continuæque hujus Juris Possessioni.

§. 2. Vidimus enim Capite secundo Stammios, Wehneros, aliosque gravissimos Authores de Usu ejusdem testantes, Privilegium ipsum ex Ordinatione Palatinà citantes, commentationibus illustrantes, cumque aliorum locorum usu conferentes.

§. 3. Audivimus Capite tertio, magno numero, longâque serie Augustos Imperatores maturo deliberatoque consilio, ex certâ scientiâ; non semel atque iterum, sed decies & amplius edicentes: *Electori Palatino Ejusque Majoribus Gratiam & Privilegium de Bastardis & Wildfangis non tantum datum esse, sed & Eisdem Possessionem, Utilitatem, Securitatem & Usus ejusdem habuisse, atque etiamnum* (scilicet à Maximiliani primi ætate ad nuperum tricennale bellum) *habere.*

§. 4. Omnibus istis Electores Moguntinos subscriptionem, Septemviros alios approbationem, Episcopum Wormatiensem exempli confectionem & sigillum, aliosque plurimos Imperii Proceres calculum suum addidisse, capite quarto percepimus. Et quot non recensuimus Conventionum, Investiturarum, literarum, aliaque Documenta, à Vicinis manu Sigillisque confirmata, in quibus *Usus ille Possessioque* nec obscurè, nec indirectè, sed clavis expressisque verbis probantur, Annon enim ex literis Electoris Moguntini pag. 40. relatis manifestò constat, Palatinos possedisse Homines proprios in dicti Elect. Moguntini ditione, inque eos dandi

dandi tutores, inventaria conficiendi, eaque, quæ nunc negantur, Jura exercuisse? Annon anno 1415. Electores Pal. Hom. proprios in Episcopatu Spirensi, in eosque Jus operarum, vulgò **Die Frohn-Dienste** / adeò quietè & sine contradictione Episcopi possedisse, ut hic etiam Jus illud ab Elect. Pal. conducere non dubitaverit, pag. 42. ipsis Conventionis verbis evictum est? Annon Episcopus Spirensis ejusque Capitulum in Conventione Anno 1491. initâ & pag. 43. exhibitâ manifestò agnoscunt Exercitium Palatini Wildfangiatus in Episcopatu nec Wildfangiatus tantum, sed & variorum in Homines proprios Jurium, veluti constituendi Præfectum, mortuarii exigendi, itinerum faciendorum, hospitationum, aliorumq; ue ad *Superioritatem* (cujus verbi expressa ibi mentio fit) pertinentium? Annon Usus Privilegii tam circa Bastardos, quàm cætera hominum priorum Jura, Episcopus cum Capitulo in Conventione de Anno 1521. p. 44. & seqq. enarratâ disertè iterum probat? Quid enim aliud sibi volunt illa verba: *Utihactenus, itainposterum. Ex veteri consuetudine. Ex more.* Item *Clementissimus Dominus noster Palatinus usu acquisivit*, aliâque id genus plura? An non eadem Possessio, idemque Usus rursum hujus sæculi Conventione pag. 48. recensitâ egregiè firmatur? Quid clarius his Verbis? *utihactenus, itain posterum exerceat.* Item. *Qui à Palatinis Præfectis hominum Adventitiorum jam recepti, & in numerum hominum priorum relati sunt, Palatinorum etiam maneant.* An non eandem Possessionem hominum priorum, eosque juramenti vinculo obstringendi Usus ostendit Epistola Episcopi pag. 43. citata? An non Transactio cum Comitibus de **Falckenstein** pag. 50. insigne argumentum dedit, Electores Palatinos in Falckensteinensi Comitatu suos Homines proprios, Bastardos, Wildfangios, eorumque Præfectos, cum variis Juribus, veluti corporis Censu, Mortuariis, Collectis, aliisque id genus præstationibus possedisse? Annon eundem Usus Wildfangiatus cæterorumque eidem connexorum Jurium in pagis Rhingravorum habuisse Electores Palatinos, dictis, literis, factisque Rhingravorum pag. 51. 52. 53. 54. 55. clarè probatum dedimus? An non pag. 59. & 60. ex Adelsheimiorum literis videre est. Electorem Palatinum Imperii nomine in Nobilium ditionibus Homines proprios cum operis, collectis, aliisque Juribus Anno 1404. habuisse, Annon Arbitrorum senten-

tia sive Laudum pag. 60. & 61. relatum Privilegium illud Palatinum de Bastardis Wildfangiisque jam Anno 1454. in ditione Moguntinensi non tantum usu receptum, sed etiam eundem Usutum pro antiquo habitum esse, confirmat? An non pagina sequens tantum Juris in Homines proprios ab antiquo Palatinis in Exercitio fuisse evincit, ut lis invitis Territoriorum Dominis ne collectam quidem propriis Palatinorum hominibus indicere potuerint? Denique, an non sine longiori ἀνακηφαλαίῳ, Usutum, Exercitium, Possessionemque sæpediti Juris Palatini per posteriora sæcula, per que omnem Viciniam, ceu meridianum jubar, fulsisse, complura in sequentibus congesta documenta indubitatum faciunt? Faciunt equidem & agnoscent id procul dubio, quotquot judicii sui aciem sine partium studio in vim omnium Instrumentorum eorum intenderint. Quæ omnia, etsi quidem ab antiquo in hæc tempora continuatum Usutum Privilegii Jurisque Palatini, atrociter nuper impugnati, per se satis edoceant, Luculentissimum tamen Juris in tot millia mortalium exercitium, cujus intermissionem nec temporum, nec Dominorum, nec Statûs mutationes efficere potuere, non potuerunt non etiam alia Manifestissima sui indicia, Vestigiaque relinquere. Quid opus est verbis, ubi rerum testimonia adsunt? Adsunt autem nobis tot millia VVildfangiorum, & Bastardorum, quorum nomina, liberos, præstationesque à ducentis amplius annis accuratè descripta hodieque ostentant catastra, censuales libri, aliaque non minus fide digna, quàm antiquitate suspicienda documenta innumera, quorum vel solos titulos limites tempusque operis hujus haud capiunt. Ut tamen aliquis usus ex tanto cumulo ad rem præsentem redundaret, Pars eorum tabulariis nonnullis utriusque Religionis, atque testibus solenniter exhibita, eaque de re duo instrumenta publica confecta sunt, quorum alterum Anno 1654. confectum, Usutum Exercitiumque Privilegii Jurisque Electoris Palatini in Bastardos, VVildfangios, hominesque proprios (quos Oppenheimensi in tractu Imperiales dici, notandum) à duobus amplius sæculis Oppenheimii innumeris documentis demonstratum esse probat; alterum non ita pridem Heidelbergæ concinnatum eundem ab antiquo continuatum Usutum per omnem istum tractum, in quo infestis armis animisque nunc impugnatur id Privilegii, non tantum quàm plurimis

mis productis Documentis, sed & centum amplius testibus confirmat. Utrumque nunc recensebimus. Primum hoc est:

§. 5. IN NOMINE DEI Amen, Notum
atque manifestum sit per hoc Instrumentum publicum omnibus & singulis,
qui id visuri, audituri aut lecturi sunt; Quod Anno à salutarì Nativita-
te unice dilecti Servatoris & Domini nostri Jesu Christi 1654. Indictione sep-
timâ, Imperante omnium Serenissimo, Potentissimo, atque Inviçtissimo
principe Domino, Domino Ferdinando, ejus nominis tertio, Electo Romano-
rum Imperatore semper Augusto, per Germaniam, in Hungariâ, Bohemiâ,
Dalmatiâ, Croatiâ, & Sclavonia, &c. Rege, Archiduce Austriæ, &c,
Domino nostro omnium Clementissimo, anno Imperii Majestatis suæ 8 Hun-
garici Regni 29. & Bohemici 27. Nomine & de causâ Serenissimi & Domi-
ni, Domini Caroli Ludovici, Comitis Palatini Rheni, Sac. Rom. Imp. Ar-
chithesaurarii & Electoris, Ducis Bavarie, &c. concernente Homines pro-
prios & Wildfangios, & secundum Electoralis Palatinatus Privilegium in
Ducatibus & terris ejus, nec non adjacentibus Ecclesiasticis & secularibus
Ditionibus, Civitatibus, Oppidis & Districtibus usu obtenta Jura, die
Veneris, quæ incidit in vigesimam primam Mensis Aprilis St. Vet. primam
autem Maij St. N. ab horâ nonâ ante meridiem Oppenheimii, ibique coram
Clarissimâ præfecturâ in adibus ad Serenitatem suam Elect. spectantibus, at-
que hoc tempore usibus Præfecturæ inservientibus, atque ab ipso summo Præ-
fecto habitatis, in superiore hypocausto suggrundum præferente, cujus fe-
nestræ hortum versus spectant, coram me subscripto Notario Cæsareo publico
juratoque, atque infra nominatis, specialiter ad hæc requisitis fide dignis
testibus, præsentè Generoso & strenuissimo Domino Emanuele Kotzio de Met-
zenhoven, Chiliarchâ, Seren. suæ Elect. Consiliario intimo, & Præfecto
summo Oppenheimensi, (qui me Notarium & requisitos testes quoad præsen-
tem actum, non autem ulterius, Juramento vinculoque, quibus Serenita-
ti suæ Electori obstricti sumus, solvit liberavitque) Clarissimus & Doctis-
simus Dominus, Michael Heiderich, Seren. suæ Elect. Scriba Provincialis
in eodem loco personaliter comparuerit, exhibito Serenitatis suæ Elect. Cle-
mentissimo Decreto proponens; Quando à Vicinis contra antedictum Seren.
suæ Electoralis Privilegium in Homines proprios, & Wildfangios, nec non
usu in eisdem obtenta Jura controversiæ nonnullæ absque fundamento move-
rentur, ut Documentorum, quæ de Hominebus propriis in alieno territori

T

agenti

agentibus haberet Præfectura, fide dignæ descriptiones, quæ concernerent conditionem hominum propriorum, & Wildfangiorum, ut & Usu obtenta Jura, in formam nobis redigenda, & ad Cancellariam Heidelbergensem transmittenda essent; Ideò se me Notarium ratione Officii mei debite requirere & rogare, ut præsentibus sæpè dictis ad id specialiter rogatis testibus, certitudinem exhibitis multis diversisque antiquis libris, registris, rationibus, divisionum & sortitionum Instrumentis, tutelaribus rationibus, lustrationum Catalogis, variisque literis de Hominiibus propriis, Wildfangiis, in eosque obtentis Juribus, scripto fide digno exciperem, unumque vel plura Instrumenta, si fortè iis post illa opus foret, desuper conficerem, & pro legitimo honorario communicarem, secundùm requisitionem mihi factam: Inventa autem sunt in Registraturâ laudatissimæ Oppenheimensis Præfecturæ de Wildfangiis, & Hominiibus propriis &c. eosque sequentibus Juribus, vigore sæpè dicti Electoralis Palatinatûs Privilegii in Principatibus ac terris suis, nec non adjacentibus Ecclesiasticis & secularibus Dynastiis, Civitatibus, oppidis & ditionibus, sequentia Documenta & Instrumenta. Veluti

PRIMO.

Inter libros Hominum propriorum, vulgò *Manbücher*, dictos, quibus nomina Hominum propriorum alienas ditiones incolentium, quique sint earum ditionum Domini, inscribitur.

1. Codex Homines proprios designans anni 1501. qui vetustate nonnihil corruptus ostendit supra ducentas personas.
2. Codex Hominum propriorum anni 1525. ostendens supra 900. personas.
3. Codex Hominum propriorum anni 1528. ostendens supra 200. personas.
4. Codex hom. propr. an. 1537. supra 900. personas enumerans.
5. Codex Hom. prior. anni 1541. supra 900. personas.
6. Codex Hom. propr. anni 1577. supra 1100. personas.
7. Codex Hom. propr. anni 1578. supra 1300. personas.
8. Codex Hom. propr. anni 1584. supra 1000. personas.
9. Codex Hom. propr. anni 1615. supra 500. personas.
10. Sacrae Caesareæ Majestatis Codex Hominum propriorum Fautheje Imperialis anni 1624. personas 500.
11. Sacrae Caesareæ Majestatis Codex Hominum propriorum anni 1626.

250. personas recensens. Atque plures id genus librorum, in quibus tam eorum Hominum priorum, qui in territorio Palatino, quàm extra illud vivunt, nomina annotata sunt, extant, qui omnes à me visi sunt.

SECUNDO.

Ex contributionum vel Collectarum Turcicarum Registris.

1. Relatio quædam ex Præfecturæ Alzeianæ Collectarum Registris hæc verbis: in præfecturæ Alzeianæ collectarum Registris invenitur, quòd

Anno 1450. 54. & 80.

Omnibus hom. propriis Palatinis, cujuscunque illi Domini ditionem aut pagum incoluerint, nummus vicesimus indictus est.

Anno 94.

Similiter nummus vigesimus indictus.

Anno 97.

Similiter omnibus hominibus propriis Electoralis Palatinatus ad præfecturam Alzeianam pertinentibus de singulis centenis florenis tres indicti. Illi autem, qui paulò antè dicta collecta non fuerant onerati, vicesimum nummum dare jussi sunt.

Anno 1532.

Eodem modo omnes Electoralis Palatinatus homines proprii, in cujuscunque etiam Domini territorio vixerint, Collectam Turcicam, & es Stipendiarium, das Sold, Geld / pendere debuere.

Anno 1538.

Similiter collecta contributioque indicta, de 100. fl. s. quod & nominatim in Freimersheim & Hexheim factum.

Anno 42. & 46.

Non secus cunctis Electoralis Palatinatus Hominibus propriis in Freimersheim, Hexheim, Esenheim, nec non ceteris omnibus pagis exteris,

quorumcunque etiam Dominorum fuerint, de centum fl. 5. contribuere injunctum.

Anno 51.

Similis collecta ab Hominibus propriis in Freimersheim, Hexheim, Dromersheim praestita est.

Anno 51.

Omnes Homines proprii etiam collectati sunt.

Anno 1545,

2. Omnes Imperiales Propriique homines in Praefectura Oppenheimensi quotam suam collectae Turcica Praefecturae Oppenheimensi solverunt: secundum antiquam mihi exhibitam designationem.

De Anno 1567.

3. Adest Registrum, juxta quod Imperialibus Propriisque hominibus Praefecturae Oppenheimensis 12. Bagen de 100. fl. tribus terminis solvendi fuere.

De Anno 1594.

4. Extat Registrum indictae contributionis, **Belag: Register** / secundum quod Imperiales Propriique homines à tempore Comitiorum Ratisbonensium singulis terminis de singulis centenis florenis dimidium pendere debuerunt.

De Anno 1600.

5. Alio etiam in Registro contributionis extat, Imperialibus Propriisque hominibus, singulis terminis, de centenis florenis dimidium indictum esse.

De Anno 1608.

6. Est & aliud Registrum contributionis, Imperiales hominesque Proprios singulis terminis de 100. fl. quartam unius floreni partemolvere jussos, docens.

De

De Anno 1615.

*Extat Registrum, Imperiales Hominesque proprios de 100. fl. unius
floreni quadrantem Præfecturæ Oppenheimensi solvisse, confirmans.
Pluraque alia ejusmodi Registra esse vidi.*

TERTIO.

*Reperiuntur penes Præfecturam Oppenheimensem varia Instrumenta de
divisis hereditatibus, & sortitione facta, nec non rationes tutoriæ Impe-
rialium Propriorumque hominum, quas suo quoque tempore Officiales Pala-
tini examinavere, ratasque habuere.*

QUARTO.

*In diversis rationibus Scribarum Provincialium Oppenheimensium vi-
dere est, Imperiales Propriosque Homines pro fure detractiois, vulgò die
Nachsteuer / decimum nummum Præfecturæ Oppenheimensi solvisse.*

QUINTO.

*Similiter in diversis rationibus Scribarum Provincialium Oppenheimen-
sium invenitur, Imperiales Hominesque proprios, solum Dominumque mu-
tare volentes, antè à Præfectura Oppenheimensi libertatem redimere debuisse:*

SEXTO.

*Testantibus lustratorum albis mihi exhibitis, Imperiales Propriique
homines, qui extra Palatinatum vivunt, in delectu armatorum Oppen-
heimensis Præfecturæ fuere.*

SEPTIMO.

*Extant in Registraturâ Oppenheimensi diversæ literæ & acta de Ho-
magio præstito, mihi exhibita, quòdque Imperiales Propriique homines co-
ram Præfecturâ Oppenheimensi Homagium præstiterint, sumptusque in eam
rem factos contribuerint, confirmantia.*

U

OCTA-

OCTAVO.

Imperiales Propriique illi homines coram Præfecturâ Oppenheimensi varias conventiones instituere, quarum diversa mihi exhibitæ sunt. Facta hæc sunt Anno Christi, Indictione, Sac. Cæs. Maj. Imper. Mense, die, hora & loco, uti sub initium hujus Instrumenti publici distinctè memoratum est: Præsentibus honestis, Johanne Conrado Seiffen, & Johanne Casparo Seipen, Civibus in Rierstein / una mecum specialiter ad hoc requisitis, postulatis & Juramento solutis testibus.

(S. N.)

Et quoniam ego Johannes Reichardus Wilhelmi de Crucenaco ad Navum, de potestate vique Romanorum Imperat. Majestatis Notarius Juratus publicus, præsentibus testibus supra dicta omnia requiri & fieri audivi, ut & omnes memoratos Libros, Registra, Rationes, divisionum, sortitionumque Instrumenta, Rationes tutorias, lustratorum alba, variasque literas ipsemet perlustravi, ceteraque omnia ad manus sumpta vidi, & vera esse comperi, ad hæc non tantum debito modo requisitus, sed & Sacramento solutus fui; ideoque vigore antedictæ requisitionis desuper præsens Instrumentum formâ hac publicâ donatum, sex hisce foliis manu propriâ inscripsi, singulari diligentia cum iis quæ primum conceperam, contuli, prænomen nomenque meum subscripsi, & denique sigillo Notariatus, nec non proprio signo signavi, & communi Notariatus sigillo confirmavi; Omnia in fidem & testimonium veritatis, quemadmodum ad hac ratione Officii Notariatus requisitus fui.

(LS.)

Johannes Reichardus Wilhelmi, Cruc.

Sac. Imp. Auth. Jurat. Not. publ. in fidem præmissorum, prout rogatus & requisitus, scripsit, subscripsit, & sigillo corroboravit manu propriâ.

Sequi-

Sequitur Instrumentum alterum recentius.

*In nomine laudatissimæ Sacro-Sanctæ
& individuæ Trinitatis, Amen.*

Notum & manifestum sit per hoc Instrumentum universis & singulis, quod Anno à Nativitate unici Redemptoris & Salvatoris nostri Jesu Christi, Millesimo, Sexcentesimo, Sexagesimo Sexto, Indictione Romanâ quartâ, Imperante Serenissimo, Potentissimo, atque Inviictissimo Principe & Domino, Domino Leopoldo primo, Dei gratiâ Electo Romanorum Imperatore, semper Augusto, per Germaniam, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, & Sclavoniæ Rege, &c. Archi-Duce Austriæ, Duce Burgundiæ, &c. Domino nostro Clementissimo, Cæsareæ suæ Majestatis Regnorum, Romani quidem Anno Octavo, Hungarici Decimo, Bohemici Nono, die Veneris quæ incidit in quintam diem Januarii, St V. ante Meridiem, inter horam decimam & undecimam, nomine Serenissimi Principis, ac Domini, Domini Caroli Ludovici, Comitis Palatini Rheni, Sacri Romani Imperii Archithesaurarii & Electoris, Ducis Baviariæ, Domini & Electoris nostri Clementissimi, &c. in Urbe Resid. Elect. Heidelbergensi, in Hypocausto medio partis posterioris ædium ad Cygnum aureum, cujus fenestræ Aream spectant, Nobiliss. atque Doctissimus Dominus Johannes Fridericus Bockelmann, Juris Utriusque Doctor, & Serenitatis suæ Electoralis Palatinæ Judicii Aulici Vice-Præses, & Consiliarius, coram nobis infra dictis Notariis, & specialiter ad ad id rogatis Dominis testibus comparuerit, ac sequens Clementissimum Decretum produxerit, nec non recitaverit, hisce verbis: Quandoquidem Electoris Palatini Serenitas necessarium duxit, Documenta quedam ad demonstrandam Possessionem & Usus sive Exercitium antiquissimi Regalis, quo gaudet Electoralis Palatinatus in Homines proprios, Wildfangios, & Bastardorum Emolumenta, aliorumque furium, coram Notariis & testibus nulli Parti addictis producere, & fide dignum Instrumentum desuper confici curare; proinde suprascripta Serenitas Electoralis clementissime mandat, ut Ejus Vice-Præses, D. Bockelmann, non tantum unum Evangelicæ sed & alterum Catholicæ Religioni addictum Notarium, cum testibus aliquot specialiter & legitime ad id requirat, eosdemque, si illi, vel aliquis eorum Serenitati suæ Elect. aliquo vinculo obstricti sint, eodem quoad hunc Actum solvere debeat. Datum Heidelbergæ, die tertia Januarii, 1666.

Carl Ludwig.

(LS.)

U 1

Præ-

Prævia recitatione atque exhibitione antedicti Electoralis Decreti Nobilissimus Dom. Vice-Præses Nos duos, ad finem hujus Instrumenti subscriptos Notarios, Præsentibus duobus Dominis testibus, nempe Nobilibus atque Doctissimis, Dominis Magno VVetterkopff, & Georgio Grusemarcio, J. U. Ddis, non tantum legitime requisivit, auro argentoque in arrham dato, sed & nos Juramento, quoad hunc actum, laxavit, insuperque rogavit, ut quos præsentis Domini Officiales nobis exhibituri essent Æstimi, aliosque divisionum libros, Lustrationum Instrumenta, aliaque tam vetera, quam recentia authentica Documenta probe perlustrare, quicquid certi in iis contineretur de Electoralis Palatinatus Privilegio quoad viventes in aliorum Vicinorum Dominorum Territoriis Homines proprios, Wildfangios, Bastardos, cum Juribus ab antiquo in eos obtentis, aliisque similibus, probe observare, literis consignare, & factâ exploratione illâ, unum aut plura fide digna Instrumenta desuper conficere, atque pro legitimo honorario communicare vellemus. Quando itaque Casarei nostri Notariatus Officii probe memores dictæ requisitioni deesse non potuimus, sed ex æquo & merito rogationi illi annuere debuimus; ideoque supra dictos libros, aliaque Documenta nobis exhiberi curavimus, eaque dignâ diligentia perlustravimus, indeque subsequentes Extractus literis consignavimus.

1. Et quidem Electoralis Palatinus Præfectus Hominum propriorum, sive **Außfauth** ex Præfecturâ Alzeianâ die quintâ Januarii produxit antiquam designationem authenticam, ex qua apparuit, Electoralis Palatinatus Homines proprios in aliena ditione viventes ab Anno 1422. ad Annum 1480. Electori Palatino Collectas solvisse.

2. Veterem librum Æstimi, sive **ein Saalbuch** / de anno 1494. quo probatur Electoralem Palatinatum in multis pagis exteris, sive **Auß Dörffer** / per Præfecturam Alzeianam sequentia Jura in Homines suos proprios exercuisse, veluti Jus Wildfangiatus, Bastardorum Emolumentorum, indicendæ collectæ, sive majoris, sive minoris, idque pro lubitu Clementiæ suæ Electoralis, proque viribus miserorum Hominum, (ut habent formalia dicti Libri) Item operarum exigendarum, Itinerum faciendorum, sequelæ, sub-Præfectos, vulgò **Die Fauth** / ordinandi, mandata & interdicta dandi, Denominantur autem in dicto libro de Anno 1494 sequentes civitates, oppida, & pagi extranei, vulgò **Auß Dörffer** / quos proprii illi homines Palatini ad Præfecturam Alzeianam pertinentes incoluerunt,
Erbes

Erbesbüdesheim/ Kriegsfeld/ Fendersheim/ Wörstatt/ Enchloch/ Wallerthumb/ Beckelnheim/ Uffhofen/ Flonheim/ Bornheim/ Lonßheim/ Bernersheim/ Spießheim/ Entzheim/ Gauspizheim/ Schornsheim/ Udenheim/ Ober Saulnheim/ Nieder Saulnheim/ Stadecken/ Bodenheim/ Rackheim/ Mommenheim/ Sorgeloch/ Zornheim/ Harxheim/ Lorchweiler/ Bissheim/ Ebersheim/ Nieder Ulm/ Klein Winternheim/ Esenheim/ Herheim/ Mertz/ Dersheim/ Hanheim/ Selsen/ Rönigernheim (uff der Selsen) Friesenheim/ Daalheim/ Dienheim/ Gunterßblumen/ Walheim/ Rudolsheim/ Gimbsheim/ Hammen/ Alßheim/ Bechtolsheim/ Mettenheim/ Osthofen/ Rheindurckheim/ Hernsheim/ Hochheim/ Pfifflickeheim/ Neubausen/ Wormbs/ Leuselnheim/ Horschheim/ Winsheim/ Wiß/ Oppenheim/ Kriegshheim/ hohen Sulzen/ klein Bockenheim/ groß Bockenheim/ Kindernheim/ Mölsheim/ Alßheim/ Bubenheim/ Brunchweiler/ Bissesheim/ Suppersfeld/ Birstatt/ Steinbach/ Steintenbühl/ Dreissen/ Jorweiler/ Volanden/ Rudersheim/ Gawersheim/ Mawenheim/ Stetten/ Ilvesheim/ Morßheim/ Urban/ Mauchenheim/ Esselborn/ Dintesheim/ Bissheim/ Guntheim/ Westhofen/ Frenmersheim/ Rönigernheim (bey Odernheim.) *Quot etiam, quosque homines proprios Electoralis Palatinatus tum temporis in quolibet eorum locorum habuerit, ad singula loca specificè dictum, & quisque homo proprius, & Bastardus, plerumque nomine & cognomine designatus est. Unde liquet, quòd Electoralis Palatinatus pro qualitate cujusque loci quandoque plures, quandoque pauciores, sæpeque 60. 70. 80. usque ad 170. viros proprios, viduis, aliisque fœminis, & liberis, non numeratis, uno in loco tum habuerit.*

3. *Registrum Aeris Subsidiarii, sive Hülff, Gelds, Register de Anno 1494. usque ad Annum 1497 ex quo Registro videre est, Homines proprios in Extraneis pagis Præfecturæ Alzeianæ Electorali Palatinatui Collectam tunc solvisse.*

4. *Registrum Lustrationis, sive ein Muster, Register / de Anno 1499. ex quo liquet, quòd Electoralis Palatinatus non tantum in suis propriis pagis, sed & extraneis, quos Homines proprii incolunt, Delectum armatorum indixerit & exercuerit.*

5. *Extractum Registorum Lustrationis de anno 1587. Item Registrum Lustrationis de Anno 1589. 1594. & 1599. ex quibus Lustratio dictorum Hominum propriorum non minus probatur.*

6. *Librum Urphedarum de anno 1512. usque ad Annum 1599. quo probatur, quod Electoralis Palatinatus sequentia Jura in Extraneis, sive aliorum Dominorum pagis, per Praefecturam Alzeianam exercuerit, veluti Wildfangiatus, Collecta, Contributionis Turcicae, civilis coërcitionis, animadvertendi in prævaricatores Conductus, atque delicta in via Regia admissa, coërcitionis Criminalis, apprehendendi Homines proprios, animadvertendi in defraudatores Vectigalis, Juris intrandi, vulgò der Einzug/ Item componendi lites inter Homines proprios, florenum receptionis, sive Den Sahe Gulden exigendi, Mandataque & interdicta dandi.*

7. *Librum Collectae indictae, ein Beleg Buch / de Anno 1546. qui probat, Hominibus propriis dictae Praefecturae tum Collectam indictam, tum etiam exactam esse.*

8. *Librum de Pagis Extraneis, sive ein Außdörffer Buch / de Anno 1577. qui probat, Electoralem Palatinatum subsequenter Jura in pagis illis Extraneis exercuisse, veluti Wildfangiatus, Bastardorum Emolumentorum, Collectae, Censuum corporalis, itinerum faciendorum, sequela, & Lustrationis, Operarum, Vectigalis, Conducendi, Inventaria conficiendi, Gallinarum corporalium exigendarum, Homagii præstandi, Tutores dandi, eorumque rationes examinandi, Praefectos constituendi, pignorandi. & Homines proprios apprehendendi. Fit autem in dicto libro præter aliam mentionem horum locorum, à Palatinis Hominibus propriis habitatorum, veluti Lonßheim / Bornhim / Flonheim / Uffhofen / Wendelsheim / Steinbockenheim / Eichloch / Werstatt / Ober Saulnheim / Alßheim / Mörßheim / Orbiß / Rudersheim / Mauchenheim / Spießheim / Bechenheim / Bißheim ben Kirchheim / Kuchenheim / Dieffenthal / Horchheim / Wiß Döppenheim / Gellheim / Ensenberg / Dannfels / Zipperßfeld / Kerzenheim / Gambockelnheim / Solsheim / Nieder, & Ober Ulm / Ebersheim / Gersheim / Wessenau / Mommenheim / Zornheim / Lorchweiler / Sorgeloch / Herheim / Freimersheim / Wald, Ilvesheim / Hilsheim / Hobensulzen / Eickelsheim / Birstatt / Lansfeld / Pozbach / Imbsbach / Winweiler /*

ler / Jorweiler / Harxheim / Bodenheim / Rackheim / Nieder-
 Saulheim / Stackeden / Esenheim / Udenheim / Schornshheim /
 Hanheim / Dalheim / Rudolsheim / Königernheim uff der Sels-
 sen / Friesenheim / Bechtolsheim / Munchwahlheim / Wein-
 olzheim / Königernheim bey Odernheim / Bermersheim bey
 Albich / Guntheim / Gawersheim / Dffstein / Steinbach / Gris-
 heim / Melsheim / Fursfeld / Partenheim / Manweiler / West-
 hofen / Osthoven / Rheinturckheim / Hamm / Gimbsheim /
 Hangen Wahlheim / Hernsheim / Wintersheim / Selsen /
 Eschelborn / Stetten / Dintesheim / Hangen Weißheim / Die-
 telsheim / Neuhausen / Griesfeld / Wonsheim / Sponsheim /
*aliquæ plures ferè ad 40. qui, uti multi ex antedictis, ad Electoralem Pa-
 latinatum pleno Jure pertinent.*

9. *Registrum eorum, qui Homagium præstiterunt, ein Huldi-
 gungs-Register / de Anno 1577. 1583. & 1615. unde Homines istos pro-
 prios Sacramentum Electoribus Palatinis dixisse probatur.*

10. *Registrum de præstito censu Corporis, ein Leibs-Beeth-Reg-
 ister / de Anno 1563. 1600. 1606. & 1619. ex quibus censum corporis ab
 Hominibus propriis Electoribus Palatinis solutum esse constat.*

11. *Registrum indictæ Collectæ, ein Schatzungs-Register /
 de Anno 1583. quo nominatim longâ serie recensentur omnes pagi Extranei,
 itemque Homines proprii, qui Collectam Electori Palatino solverunt.*

12. *Registrum mulctarum forestalium, aliarumque, vulgò Wal-
 drug und Frevel-Register de Annis 1586. 1590. 1591. 1593. 1610.
 1611. quibus etiam probatur Jus animadvertendi in Homines proprios, Item
 redemptionis, sive Abkauffung der Leibeigenschaft.*

13. *Registrum Operarum, Frohn-Register / de Anno 1582. us-
 que ad annum 1595. quo probatur, Homines proprios in pagis Extraneis
 etiam Electori Palatino operas præstitisse.*

14. *Rationes Præfecti Hominum priorum, sive Aufsauben-
 Rechnung / de Annis 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1614. 1618.
 X 2 1619.*

1619. quibus probatur, Electoris Palatini nomine divisiones hereditatum, examen rationum redditarum, & Inventaria per dictos Praefectos pro Homini-
bus propriis confecta esse.

15. *Varia Inventaria de diversis Annis, quibus probatur, Electoralis Palatinatus Praefectos Hominum propriorum in Praefecturâ Alzeianâ ab immemoriali tempore Hominibus propriis Inventaria bonorum confecisse.*

16. *Examen Rationum, Rechnungs, Verhör / de Annis 1602. 1603. 1610. 1612. 1614. & 1617. quibus Jus examinandi Rationes Homines proprios probatur.*

17. *Fasciculum variorum Documentorum probantium, Electoralem Palatinatum in pagis Extraneis Bastardorum Emolumenta percepisse; Veluti in superiori Saulheim anno 1590. in inferiori Saulheim anno 1613. in Solzheim anno 1614. in Fursfeld anno 1615. in Bodenheim anno 1609. in Wommenheim anno 1614. in Wörstätt anno 1611. aliisque locis quàm plurimis.*

18. *Librum Rationum Scribe Provincialis, sive Landschreiberen, Rechnungen / de Annis 1580. 1581. 1582. 1583. usque ad Annum 1599. inclusive, quo probatur, Electoralem Palatinatum in Homines proprios suos Praefectura Alzeiana sequentia Jura exercuisse; Veluti Collectarum, animadvertendi in Homines proprios, recipiendi Bastardorum Emolumenta, item pecuniam pro Conductu, & Introitu, Gleich und Einzugs Geld / nec non Detractionis, die Nachsteuer / redemptionis sive Abkauffung der Leibeigenschaft / nec non Collectarum Turcicarum, & pro elocandis Principibus Junioribus indictarum, Türcken- und Fräulein-Steuer / quae quidem duo postrema Jura nominatim in rationibus Anni 1580. reperiuntur.*

§. 2. *Eadem die quinta Mensis Januarii in praedictis edibus, atque praesentiâ dictorum testium, coram nobis infra dictis Notarius Dominus Johannes Matthias Staud, Electoralis Palatinatus Officialis in Dirmstein / infra enumerata Documenta produxit, quibus probantur Jura Palatina in Pagos extraneos sub-Praefectura Dirmsteinensi annumeratos; Veluti groß Mottesheim / Klein Mottesheim / qui ad Comitatum Falckenstein-*
sem

*sem spectant, Bubenheim / Horschheim / Weinsheim / Wiß-
Oppenheim / Rorheim / Mörsch / Bobenheim / ad Episcopa-
tum Wormatiensem spectantes.*

1. *Librum Æstimi, ein Saal-Buch / de Anno 1494. quem Do-
minus Præfectus Lamprecht quoque ratione superioris Præfecturæ Alzeiane,
cujus sub-Præfectura est Dirmstein, produxit; eoque varia Jura Electoris
Palatini in Homines proprios, supra enumerata, probavit.*

2. *Librum Æstimi de Anno 1557. qui præsentè Schulteto, Judicio,
nec non maximâ parte Universitatis, uti & reliquis Officialibus, qui in lo-
ci ejus communione sunt, confectus est, & probat, Electoralem Palatina-
tum in dictis pagis sub-Præfecturæ Dirmsteinensis exercuisse Jus constituen-
di sub-Præfectum Hominum peregrinorum, Wildfangiatûs, Sequela, Iti-
nerum faciendorum, Lustrationum, Delectûsque armatorum, Homagii præ-
standi, Collectæ, Censûs corporalis, item Jus Vectigalis in groß & klein
Rittesheim.*

3. *Indictæ Collectæ librum, ein Schatzungs-Belag / de Anno
1557. quo probatur Jus collectandi dictos Homines proprios.*

4. *Rationes de Anno 1573. unâ cum appendicè quadam de Anno 1569.
quibus probatur Jus Censûs corporalis, & Bastardorum Emolumentorum.*

5. *Rationes de Anno 1598. 1599. 1601. usque ad annum 1602. quæ
probant Censum corporis, & redemptionem libertatis, sive die Abkaußung
Der Leibeigenschaft.*

6. *Inventaria inter Homines proprios confecta de Anno 1612. 1616.
1630. quæ probant Jus conscribendi Inventaria, & examinandi rationes Tu-
torum.*

7. *Librum indictæ Collectæ, Schatzungs-Belag / de Anno
1617. qui probat Jus Collectandi Homines proprios.*

8. *Generalem Citationem de Anno 1642. cui subscripsit Hispanicus
Burggravius in Alzei, signumque appendit: ut & literas Regiminis Hispani-
nici subscriptione & triplici sigillo confirmatas, quæ probant, etiam eo tem-*

pore non minùs à Regimine Hispanico , quàm antea ab Electoribus Palatinis; Jura illa in Homines proprios exercita, eosque eo nomine citatos , ut & Jus Vectigalis in pagis Rhenensibus , nominatim in Weinsheim & Horschheim / tum usitatum, & Vectigalis defraudatores punitos fuisse.

§. 3. Die sextâ Mensis Januarii in iisdem Ædibus , præsentibus antedictis Dominis Testibus, Nobis Notariis, Dominus Johannes Conradus Hermann, Juris utriusque licentiatus, & Electoralis Palatinatus Scriba Provincialis in Germersheim, exhibuit.

1. Registrum indictæ Collectæ, ein Belag-Register / de Anno 1446. ex quo videre est, Electoralem Palatinatum eo tempore non tantùm multos Homines proprios in Episcopatu Spirensi, sed & in eos qui habitarunt in Heiligenstein / jus collectandi habuisse.

2. Reddita Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1492. ex quibus liquet, Electoralem Palatinatum non tantùm Homines suos Regios, & Petrinos, vulgò Königs- und Peters- Leute / in Episcopatu Spirensi, aliisque locis, veluti in Scheid / Steinfeld / Gappesweiler / Kulgheim / Rheinabern / Hamaue / Hegenbuehl / Herxheim / & Weyer / sed & in compluribus aliis locis, veluti in Edesheim / Heimfeld / Dudenhofen / cæterisque, habuisse, in eosque Censum corporis, mortuaria, mulctas ex Matrimonio cum alienis contractis, sive die Ungenossen / ex usu obtinuisse, ut & conducendi Jus exercuisse.

3. Reddita Rationes Scribæ Provincialis de anno 1516. quibus modò dicta Jura Censuum corporalis, mortuarii, & mulctæ Matrimonii cum alienis contracti, item conducendi Jus probantur.

4. Librum Rationum redditarum per Scribam Provinciale Anno 1546. ex quo liquet, Censum Hominibus propriis, & Regiis indici solitum, mortuarium, & mulctas ob Matrimonium cum alienigenis contractum, animadversiones in delicta in viis Regiis, vel tempore conductus commissa, in specie etiam Jus Vectigalis in Freisbach / Item Lustrationem, Electoralem Palatinatum exercuisse.

5. Registrum indictæ Contributionis Turcicæ de Anno 1551. quo probatur, Electoralem Palatinum Jus collectandi Homines Regios, nec non proprios eos, qui habitant in Heiligenstein / in usu habuisse.

6. Indictæ Collectæ Registrum de Anno 1557 quo etiam probatur idem Jus collectandi eosdem Homines Regios & proprios.

7. Rationes Hoërfauthiæ de anno 1557. quæ probant Jus Wildfangiatus, & recipiendi Censum corporis, & præstandarum Gallinarum, varius in locis, veluti in Rosbach / Edesheim / Heimsfeld / Klein Fischlingen / groß Fischlingen / in utroque Lassinghen / Superiori & inferiori Lustatt / Burweiler / & Flemmingen; Item Jus habendi Ministrum Hominum propriorum, ein Außknecht.

8. Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1560. & 1561. quæ probant, Censum corporis Regiis & Hominibus propriis indici solitum, mortuaria, mulctas ob Matrimonium cum aliorum propriis fœminis contractum, specialiter autem ex Rationibus Anni 1560. apparet, Electoralem Palatinum exercuisse Jus animadvertendi in delicta in viis commissa, item collectandi Homines Regios, mulctandi Homines proprios in Heiligenstein / percipiendi Bastardorum Emolumenta, quemadmodum nominatim Johannes Habermahl in Edesheim 296. florenos pro Bastardo solvit. Præterea ex Rationibus Anni 1561. specialiter liquet, Homines proprios in Heiligenstein ad operas, & itinera teneri.

9. Registrum Lustrationis de Anno 1562. quo probatur, homines Regios, & proprios, qui in Heiligenstein habitant, Juri Itinerum, Sequele, & Lustrationum subjectos esse.

10. Rationes Scribæ Proxincialis de Anno 1562. quibus probatur Observantia Censûs Regiis & propriis Hominibus indici soliti, nec non Gallinarum præstandarum; Item Mortuarii, & Mulctarum ob Matrimonium cum alterius propriâ contractum.

11. Registrum indictæ Collectæ de Anno 1563. quod probat Jus collectandi Homines proprios in Heiligenstein / Gummerheim / & Freisbach.

12. Rationes Scribe Provincialis, & Hoërfauthie de Anno 1563. quibus probatur Census Regiis, & propriis Hominibus indici solitus, ut & Jus Gallinarum recipiendarum, Mortuarii, & Mulctarum ob Matrimonia cum alienis contracta.

13. Rationes Scribe Provincialis de Anno 1564. & 1565. quæ præter modò dicta Jura probant, ad Itinera & Operas teneri Homines proprios in Heiligenstein / prætereaque ex speciali Registro indictæ Collectæ de Anno 1564. liquet Palatinum Jus Collectandi in pagis Spirensibus, quos homines Regii incolunt, nec non in pago Heiligenstein; Sic etiam ex Registro de Anno 1565. constat, Palatinum Jus Mulctandi in viis Episcopalibus exercuisse.

14. Rationes Scribe Provincialis, & Hoërfauthie, de Anno 1566. quæ probant Censum Hominibus Regiis, & propriis indici solitum, ut & præstationem Gallinarum, Mortuarii, Mulctæ de Matrimoniis cum alienis contractis, Bastardorum Emolumentorum, pecuniæ pro Conductu solvendæ, Jus itinerum, sequelæ, Lustrationum, operarum in Homines proprios Heiligensteinenses.

15. Rationes Scribe Provincialis de Anno 1567. & 1568. quæ omnia modò dicta Jura probant.

16. Rationes Scribe Provincialis de Anno 1569. quæ probant eadem, quæ de duabus præcedentibus dicta sunt, prætereaque Jus Wildfangiatus, & mulctas in viis Regiis exercendi.

17. Rationes Scribe Provincialis de Anno 1570. 1571. & 1573. quæ idem, quod præcedentes, probant. Atque ex Rationibus Anni 1572. amplius patet manumissio Hom. propr. & ex Rationibus Anni 1573. Jus mulctandi in viis observatum fuisse, liquet.

18. Rationes Scribe Provincialis de Annis 1574. 75. 76. 77. 78. quibus probatur, Censum hominibus Regiis, & propriis indici solitum, Gallinarum præstationes, Jus mortuarii, mulctarum propter Matrimonium cum alienis contractum, Bastardorum Emolumentorum, pecuniæ pro Conductu solutæ, mulctandi in viis, manumittendi, specialiter etiam Homagium

gium præstandi, ut & Sequela, itinerum, & Lustrationum in Homines proprios Heiligensteinenses, Bonorum etiam vacantium, & operarum in eo loco, nec non Jus Vectigalis, & mulctandi, & Homagii præstandi in Gummerheim / Electoribus Palatinis recepta fuisse. Docet etiam Registrum indictæ Collectæ Anno 1577. Regiis, & propriis iis Hominibus, qui habitant in Heiligenstein / ut & in Gummerheim & Freisbach / Collectam tum indictam esse.

19. Rationes Scribæ Provincialis de anno 1579. quæ probant, Contributionem Turcicam à dictis Regiis, & propriis Hominibus receptam, ceteraque utilia in antedictis sex libris Rationum memorata Electorali Palatinatu præstita esse.

20. Rationes Hoërfauthiæ de anno 1580. quæ probant observantiam Censuum corporalis, Wildfangiatus, Gallinarum præstandarum in Heiligenstein / Berghausen / Edesheim / Heimfeld / Dudenhofen / Etlingen / Weingarten / Gummerheim / Freisbach.

21. Literas Authenticas Episcopi Spirensis de Anno 1582. ex quibus patet, quod Præfectus Episcopi Spirensis in pago Sancti Remigii, quoniam in viâ publicâ propè pagum Spirensen, non procul à Pomæriis, vel Banzaunen / aliquot Altenstadiensis subditos captivos duxerat, in mulctam condemnatus sit, quodque Ipse Episcopus Spirensis pro eodem intercesserit, factum autem ejusdem, utpote in viâ, per quam Elector Jus conducendi habet, patratum non approbaverit.

22. Registrum Lustratorum de Anno 1583. ex quo videre est, quod Homines Regii Palatini, qui loca Spirensia incolunt, & Homines proprii in Heiligenstein / in delectu Armatorum lustrati sint.

23. Librum indictæ Collectæ Anno 1582. 84. 85. 86. 87. qui docet, Electoralem Palatinatum in pagis istis Spirensibus, quos incolunt Homines Regii, ut & in Heiligenstein / & in Gummerheim & Freisbach / jus Collectandi exercuisse.

24. Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1584. 85. 86. & 87. quæ docent, Electoralem Palatinatum in dictis pagis possedisse Wildfangiatum, Censum Hominibus Regiis & propriis indici solitum, Gallinarum præsta-

tionem, Mortuarium, Multas Matrimoniales, Manumissiones, Collectas, & Bastardorum Emolumenta.

25. Rationes Hoërfauthie de Annis 1585. 86. 87. 88. quibus docetur Jus Vectigalis in Freisbach & Gummerßheim / ut & Operarum, Itinerum, Lustrationumque in Hom. propr. Heiligensteinenses.

26. Rationes Præfecti Exterorum hominum, sive Außfautben, Rechnung de Annis 1586. 87. & 88. quibus præter Lustrationis Jus antedicta Jura docentur.

27. Registrum Lustrationum de Anno 1587. quod nominatim indicat, quinam ex Hominibus Regiis & Petrinis, ut & ex Hominibus propriis in Heiligenstein / lustrati fuerint.

28. Rationes Scribe Provincialis Anno 1588 89. quæ antedicta Jura, nec non Electoralis Palatinatus potestatem coercendi delicta in viis circa Heiligenstein admissa demonstrant.

29. Rationes Scribe Provincialis de Annis 1590. 91. 92. 93. 94. quibus docetur Jus Vectigalis terrestris, & aurei, sive Land und Gulden Zoll in Gommerßheim & Freisbach / nec non Censum corporis ab Hominibus Regiis & propriis exigendi; Item Jus Conducendi, & delicta in viis conductitiis perpetrata coercendi, Jus Gallinarum exigendarum, Bastardorum Emolumentorum, Mortuarii, Multarum Matrimonii cum alienis contracti, Manumissionum, Collectandi Homines proprios in Heiligenstein / Item Contributionem Turcicam indicendi.

30. Rationes Præfecti Hominum priorum de Anno 1589. 91. 92. quibus demonstratur Jus Homagii præstandi, Ministros Hominibus propriis constituendi, Censum Hominibus Regiis & propriis indicendi, eos citandi, pecuniam de Gallinis pendendam, Das Hünner Geld / atque Turcicam Collectam ab Hom. Regiis exigendi.

31. Rationes Hoërfauthie de Anno 1599. quibus docetur, Electoralem Palatinatum Jus Wildfangiatus, & constituendi Ministrum in pagis illis Exterorum, sive Auß Dörffer / qui Præfectura Germersheimensi accensentur, exercuisse.

32. Rationes Scribe Provincialis de Anno 1603. 1605. 1607. 1609. 1610. 1611. & 1612. quæ confirmant Electoralis Palatinatus Jus terrestris, & aurei Vectigalis in Gummerßheim & Freisbach / Censum Hominibus Regis, & propriis indici solitum, præstationem Gallinarum, Mortuarii, Mulctarum propter Matrimonia cum alienis contracta, pretii Manumissionum, & Collectarum.

33. Rationes Præfecti Hom. propr. de Anno 1612. quæ probant Jus Conducendi, Collectam Turcicam indicendi, Bastardorum Emolumentorum, Defraudatores Vectigalis coercendi.

34. Rationes Scribe Provincialis de Anno 1604. quæ omnia modò dicta Jura Palatina confirmant.

35. Rationes Scribe Provincialis de Anno 1606. quæ modò dicta Jura Electoralia etiam confirmant.

36. Rationes Scribe Provincialis de Anno 1612. quæ evincunt, Mandato & Electoris, & Episcopi Spirensis, jurantibus quoque ipsius Episcopi Consiliariis & Ministris, Hominibus Regis, & Petrinis novem istos pagos Regios, Die Königs, Dörffer / incolentibus Collectam indictam esse, ex tenore Contractus inter Electorem Palatinum, & Episcopum dividendam.

37. Rationes Scribe Provincialis de Anno 1613. eadem Jura quorum præcedentes Rationes mentionem fecerunt, prætereaque etiam Bastardorum Emolumenta, & Jus Conducendi in Episcopatu Spirensi demonstrantes.

38. Rationes præfecti Hominum priorum de Anno 1613. & 14. Jus Hominum priorum, iisque, ut & Hominibus Regiis indicendi Censum corporalem, Item usum Bastardorum Emolumentorum, constituendi sub-Præfectum vel Ministrum Hominum priorum, sive einen Unterfauth / oder Fluß-Knecht / probantes.

39. Rationes Aus- & Höerfautheia de Anno 1616. & 17. quæ probant, Jus Wildfangiorum, & quidem nominatim in eos etiam, qui Landaviâ, Moguntiâ, alisque vicinis locis advenere, Electoralem Palatina-

tum exercuisse. Eadem probant etiam, 17. Febr. 1617. à Præfecto Spirensi ad pagum Spirensen, *Wenthammer* / evocatum esse Præfectum Palatinum inquirendorum sive renovandorum Wildfangiorum causâ. Probant præterea, Præfectum Palatinum Neostadiensem, præsentè subsidiumque ferente Præfecto Spirensi, hereditatis divisioni inter Homines proprios præfuisse. Probant denique Censum corporis, Mortuarii, Multas de nuptiis cum alienæ conditionis hominibus contractis, item constitutionem Ministri, vel sub-Præfecti Hominum propriorum.

40. *Librum indictæ Collectæ, sive ein Landsteuer, Belag-Buch* / de Anno 1617. qui demonstrat, proprios Homines in Heiligenstein non aliter, quàm Palatinos subditos, Collectatos esse.

41. *Rationes Scribæ Provincialis Germersheimensis de Commissariatu redditæ, sive abgehörte Commissariat, Rechnungen* de Anno 1620. quæ demonstrant, Regios subditos in Episcopatu Spirensi viventes, nec non Homines proprios in Gummersheim & Freisbach / ut & in inferiori & Superiori Esingen / Collectam Provinciale, & imperialem, Præfecturæ Germersheimensi solvisse.

42. *Redditas Rationes tutorias de Annis 1621. 22. 24. & 25.* quæ probant, Electoralem Palatinatum hominibus suis propriis de Tutoribus, Inventariis, ac Rationum redditione prospexisse.

43. *Rationes Auß, & Hoërfauthia de Anno 1631.* quæ probant Observantiam Wildfangiatûs, Hominum propriorum, Censûs corporalis, & præstitarum Gallinarum, Bastardorum Emolumentorum, Præfectorum, & Ministrorum Hominibus propriis datorum.

44. *Rationes Hoërfauthia de Anno 1641. & 1642.* (adeoque eo tempore, quo Domus Austriaca hanc Præfecturam possedit, redditas) quæ docent Observantiam Hominum propriorum, Censûs corporalis, Gallinarum præstitarum, Mortuarii, Manumissionum pretio factarum, item, quòd Præses Spirensis Lauterburgensis Collectam ab Hominibus Regiis solutam ipsemet Officiali Palatino exhibuerit.

45. *Varia etiam Documenta ab Anno 1650. ad Annum 1665. supradictorum Jurium Usum modernum confirmantia.*

46. *Die Octavâ Mensis Januarii in antedictis Aedibus, presentibus sæpè denominatis Dominis testibus, Electoralis Palatinus Præfectus Hominum propriorum Neostadiensis, Dominus Ulricus Jacobus Heus nobis infra scriptis Notariis sequentia Documenta exhibuit.*

1. *Rationes Præfecti Hominum propriorum de Anno 1474. quæ clare demonstrant, Præfecturam Neostadianam tunc temporis non tantum Homines proprios cum Censu corporali, sed etiam Ministros eorum curam gerentes, sub-Præfectos Unterfauth / habuisse. Loca autem, & pagi, in quibus tum Jus illud Hominum propriorum Palatinum viguit, hæc commemorantur: Hambach / Mentammer / Dietesfeld / St. Martin / Kirtweiler / Dutweiler / Altdorff / Gommersheim / Dudenhofen / Geinsheim / groß Fischlingen / Edichhofen / Rod / Dedesheim / Heinfeld / Raßdorff / Rodenbach / Weyer / Rosbach / Bebingen / Oberasingen / Knöringen / Bornheim / Bobweiler / Gleißweiler / Franckenweiler / Landaw / Rider. Lustatt / Lengenfeld / Schwechenheim / St. Lamprecht / Königsbach / Gimmeldingen / Haseloch / Böhl / Oggersheim / Studernheim / Mundenheim / Ormsheim / Hessen / Leiningen / Garlebach / Stelsheim / Wormbs / Morsch / Edigheim / Flonsheim / Ruchheim / Epstein / Rheingenheim / Maudach / Spener / Schiferstatt / Wolsenheim / Otterstatt / Alzheim / Danstatt / Alßernheim / Röttersheim / Hochdorff / Elstatt / Durckheim / Hartenberg / Seebach / Friedelsheim / Forst / Fußgânheim / Ruppertsberg / Rider. Kirchen / Deidesheim / Kalstatt / Herrheim / Horchheim / multaque alia.*

2. *Rationes Scribe Provincialis de Anno 1495. quæ probant pecuniam pro Conductu Palatinatui inter Spiram & Wormatiam præstitam esse, pecuniam Protectionis in Hochdorff / qui est pagus Spirensis, Censum corporalem, Mortuarium, Mulctas propter Matrimonium cum alienæ conditionis Hominibus Contractum, Item collectam Subsidiariam, sive Hülff. Geld/*

Geld / Hominibus propriis in Studernheim & Heuchelnheim /
indictam esse.

3. Rationes Scribe Provincialis de Anno 1502. quæ etiam probant,
Jus Palatinum Conducendi inter Spiram & WORMATIAM, Item Censum cor-
poris, Mortuaria, in Episcopatu Spirensi, WORMATIENSI, aliisque locis,
Palatinis recepta fuisse.

4. Rationes Scribe Provincialis de Anno 1534. quæ etiam probant
Observantiam Censûs corporalis, Mortuarii, Mulctarum ob Matrimonia
cum alienis contracta.

5. Tres libros Recessuum de Anno 1446. 1448. 49. & 1552. qui pro-
bant, Electoralem Palatinatum per Officiales suos Neostadienses Hominum
propriorum, tutorum Rationes examinasse, veluti in Studernheim /
Mundenheim / Maudach / Königsbach / Deidesheim / Fuß-
gânheim / Mörtsch / Horschheim / groß & klein Rittesheim /
Wiß / Oppenheim / Sedesheim / Weyer / Benningen / aliis-
que compluribus locis.

6. Registrum Mulctarum de Anno 1555. quod docet Palatinorum ob-
servantiam circa Mortuaria, & Mulctas Hominibus propriis, aliorum pa-
gos inhabitantibus, propter Matrimonium cum extraneis indictas.

7. Varia Acta diversis temporibus præstiti Homagii, quæ evincunt,
Hom. proprios in ditione Spirensi, WORMATIENSI, aliisve locis agentes, Ele-
ctoribus Palatinis, tanquam Dominis proprietatis, Homagium præstitisse.

8. Aliud Registrum Mulctarum, eadem Jura probans, quæ supra
N. 6. commemorata sunt.

9. Rationes Præfecti Hominum propriorum de Anno 1559. quæ con-
firmant Usus Palatinum circa Hominum propriorum Censum Corporis,
Mortuaria, & Mulctas propter impar Matrimonium, in pagis Spirensibus,
WORMATIENSIBUS, aliisque Probant etiam, Schultetis, & Lictoribus eorum,
quo.

quorum sunt pagi, quos inhabitant Homines Palatini proprii, quotannis Gallinam ab illis præstari.

10. Librum Recessuum de Anno 1559. qui docet, Palatinum Jus examinandi Rationes tutorias in pagis extraneorum, quos inhabitant Homines proprii Palatini, in Usu fuisse.

11. Librum Recessuum de Anno 1560. qui idem confirmat.

12. Registrum Mulctarum de Anno 1561. Mortuaria, & Mulctas propter Impar Matrimonium in pagis Exteris viguisse, probans.

13. Simile Registrum de Anno 1562. Idem Jus iisdem in locis, & quidem nominatim in Kirweiler / probans.

14. Registrum Lustratorum de Anno 1562. Palatinos Homines proprios in Studernheim / Itinerum, Sequela, & Lustrationis Juri Palatino subiectos esse, demonstrans.

15. Librum Recessuum de Anno 1562. examinatas per Palatinos inter Homines suos proprios in prædictis pagis rationes tutorias, confirmantem.

16. Registrum Mulctarum de Anno 1564. Mortuaria, & Mulctas imparis Matrimonii in Homines Proprios Palatinos Kirweiler / aliaque loca incolentes, demonstrans.

17. Librum Recessuum de Anno 1564. docentem, Palatinos in Deis Desheim / Kirweiler / aliisque locis Spirensibus rationes tutorias Hominum priorum, nonnunquam etiam præsentibus Officialibus Spirensibus, examinasse.

18. Rationes Præfecti Hominum priorum Anno 1565. Scriptas, quæ docent, Homines Colmaria, Neustadio, Colonia, Heidelbergâ, Cruzenaco, Darmstadio, ex Langenbrucken, similibusque è locis venientes, fortunarumque suarum sedem ad pagos, in quibus exercebatur Jus Palatinum Wildfangiorum, transferentos, pro Wildfangiis ab Electorali Palatinatu receptos esse; Eadem docent Jus Palatinum circa Bastardorum Emo-

lumenta, Censum corporalem, Gallinarum prestationem, Mortuaria, & Muletas Matrimoniales.

19. Registrum Muletarum de Anno 1565. quod etiam modo dictorum furium Exercitium Palatinum in pagis Spirensibus probat.

20. Duo Muletarum Registra de Anno 1567. & 1568. similiter Mortuaria, & Muletas Matrimoniales probantia.

21. Rationes Praefecti Hominum propriorum de Anno 1569. 1570. 1571. & 72. quae etiam Censum Corporis, Mortuaria, & Muletas Matrimoniales, ut & constitutionem Ministri Hominum propriorum Palatinis in usu fuisse, demonstrant.

22. Librum Recessuum Anni 1573. tutorias Rationes inter Homines proprios in Kirweiler / aliisque locis, à Palatinis examinatas esse, ostendentem.

23. Tria Registra Muletarum de Anno 1573. 74. & 76. Mortuaria, & Muletas Matrimoniales ab Hominibus propriis Spiram, aliaque loca incolentibus, Electori Palatino praestita esse, ostendentia.

24. Quinque & viginti Rationes Praefecti Hominum propriorum de Annis 1581. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 95. 96. 97. 1600. 1602. 1604. 1606. 1607. 1608. 1611. 1612. 1616. 1618. & 1619. quae probant Censum corporalem, & Wildfangiatum Elect. Palatini, nec non Gallinam Schultetis ab Hominibus propriis, quemque pagum incolentibus, solutam esse.

25. Quatuor libros Recessuum de Anno 1582. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. & 1604. supradictum Examen tutoriarum Rationum per Officiales Palatinos Neostadiensis in Episcopatu Spirensi, Wormatiensi, aliisque locis inter Homines proprios factum, ostendentes.

26. Octo Libros, & Registra de Collectis indictis de Anno 1584. 89. 92. 1603. 1605. 1612. 1617. & 1653. confirmantes, quod Homines Palatini proprii in Studernheim / & omnibus pagis Roxhemio Rhenensibus,

fibus, die Rorheimer Rhein-Dörffer / Electorali Palatinatui Turcicas, aliasque Collectas præstiterunt.

27. *Quinque Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1581. 83. 84. 85. & 86. quæ docent, Jus Palatinum circa Bastardorum Emolumenta & Manumissionem in aliorum pagis ceceptum.*

28. *Registrum de Vectigali recepto, sive Gulden, und Land-Zolls Unffschluß, Register de Anno 1588. usque ad Annum 1599. Item 1611. 12. & 13. Jus Vectigalis in Bobenheim / pago Wormatiensi, demonstrans.*

29. *Tredecim Registra Muletarum de Annis 1577. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 85. 86. 87. 88. 1590. 1592. & 1593. quæ usum Palatinum circa Mortuaria, & Mulas Matrimoniales, nec non Punctionem delictorum in viis circa Bobenheim & Rorheim / aliaque Spirensia, & Wormatiensia loca, & quidem nominatim intra Moënia Urbis Deidesheimensis demonstrant.*

30. *Registrum Lustrationis de Anno 1587. quod probat, Homines proprios Palatinos in Studernheim furi Itinerum, Sequela, & Lustrationis subiectos fuisse, eosque una cum Oggersheimensibus Electori Palatino currum expeditorium, sive einen Heer-Wagen / præstitisse.*

31. *Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1587. usque ad Annum 1590. quæ Exempla nonnulla Manumissionum, Bastardorum Emolumentorum, & Conductuum in Episcopatu Spirensi, nominatim in nundinis Deidesheimensibus, exercitorum, demonstrant.*

32. *Pacta dotalia authentica pergameno inscripta Anno 1589. decimâ Octavâ Novembris, quæ docent, quod Homine proprio Palatino, in Episcopatu Spirensi domicilium habente, & uxorem ex propriis Spirensibus ducente, uterque Præfectus, & Palatinus, & Spirensis Pactis istis Nuptialibus auctoritatem & sigillum suum accommodaverit, uti & utriusque sigillum dicto Instrumento adhuc annexum exstat.*

33. *Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1591. & 92. quæ demonstrant Exempla aliquot Manumissionum, Item Bastardorum Emolumentorum in Hambach / nec non Mortuariorum, Item Confiscationis bonorum*

rum alicujus in Rheingenheim / qui sibi ipsi violentas manus intulerat, nec non Exercitium Juris conducendi inter Durckheimium, & Heidelbergam, ubi per Officiales Neostadtenses Gustavus Comes Palatinus conductus est.

34. Prothocollum de Anno 1691. & 92. quod docet, varias divisiones hereditatum à Palatinis Præfectis inter Homines proprios aliena loca, veluti Bobenheim / & Weyer incolentes, factas, easque ab Officialibus Spirensibus approbatas, ut & Pacta dotalia inter Homines proprios in Königsbach / Rödersheim / & alibi, Præsentibus & Schultetis pagorum, & Præfecto Spirensi, composita esse.

35. Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1582. Observantiam circa Jus Manumittendi, Bastardorum Emolumenta percipiendi, & Conducendi, in Episcopatu Spirensi, probantes.

36. Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1593. quæ superiora Jura docent, & insuper Jus apprehendendi in Studernheim / & Conducendi confirmant.

37. Prothocollam de Anno 1593. Item aliud Prothocollum de Anno 1594. docentia, bonâ cum gratiâ præsentium, & non contradicentium Officialium Spirensium, in pagis Episcopi Palatinos inter Homines suos proprios hereditatum divisionem, & Pactorum dotalium confectiorem exercuisse.

38. Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1594. Jus Manumittendi, & Bastardorum Emolumenta percipiendi, in pagis Spirensibus à Palatinis exercitum esse, docentes.

39. Redditas Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1595. pretia Manumissionum, Bastardorum tam Clericorum, quàm Laicorum Emolumentum per Palatinos in locis Spirensibus receptum, & Jus Conducendi Neostadio Weidenthalium usque Duce Carolo Comite Palatino isthac proficiscente, nec non occasione Nundinarum in Renfammer / exercitum esse, probantes.

40. Redditas Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1596. præter superius

periùs dicta fura, Confiscationem bonorum Laurentii de Baumhalter, qui sibi ipsi violentas manus intulerat, ostendentes.

41. Rationes Anno 1597. redditas, Idem cum Rationibus de Anno 1595. dicentes.

42. Rationes Scribæ Provincialis redditas Anno 1598. & 99. eadem, quæ proximè dicta sunt, fura confirmantes. Hoc speciale habent postrema, quòd ex iis constat, Janitorem Deidesheimensem propter moram Palatinis, Jus Conducendi per Deidesheimium exercituris, injectam, Neostadium unà cum Clavibus abductum, ibidemque vinculis coercitum esse. Cæterorum Jurium etiam Exercitium confirmatur per Rationes Provinciales de Anno 1601. ut & de Anno 1603. in quibus postremis hoc insuper Speciale videre est, quòd, quamvis Episcopus Spirensis tum temporis militum cuidam cohorti transitum per Episcopatum suum concesserit, Elector Palatinus tamen eundem, vigore Juris sui Conducendi, impedierit; quod quidem Jus nominatim etiam in viâ Spirensi, **Die Spenerische Straßen/** Item sylvâ Hirshornianâ, & pagis Rhenensibus, sive **den Unter-Spenerischen Rhein-Dörfern/** exercitum esse, ibidem videre est.

43. Rationes Scribæ Provincialis redditas Anno 1605. quæ etiam Jus Manumittendi, & Conducendi in locis Spirensibus confirmant, addito hoc speciali, quòd Capitaneus quidam Hispanus, viâ prohibita usus, ad pagum Spirensis Sancti Martini à Palatinis arresto constrictus, per noctem detentus, postridiè Neostadium ductus, tandemque iterum dimissus sit.

44. Rationes redditas Scribæ Provincialis de Anno 1606 Jus Palatinum Manumittendi, & Conducendi in locis Spirensibus docentes.

45. Registrum Muletum de Anno 1606. Mortuاريorum usum in pagis Exteris probans.

46. Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1607. quæ Bastardorum Emolumenta, Manumittendi, & Conducendi Exercitium Palatinis, in locis Spirensibus, confirmant, & specialiter probant, ipsum Spirensis Episcopum

copum pro Bastardi cujusdam in Wenkammer / fratris viduæ & liberis apud Electorem Palatinum intercessisse, Hujusque Jus non obscure probasse.

47. Registrum Mulctarum de Anno 1607. quod superioris exempli de Bastardo mentionem facit, atque insuper delicta in viis Spirensibus commissa, veluti circa Diedesfeld / Wenkammer Edesheim / ut & in Deidesheimensibus nundinis, à Palatinis punita esse, probat.

48. Rationes redditas Scribæ Provincialis de Anno 1608. quæ probant, Palatinos exercuisse Jus Conducendi inter Spiram & Wormatiam; Item inter Neostadium & Landauum; item tempore nundinarum Spirensium per vias extraordinarias, & ordinarias, sive uff den Land, Geleit, und Neben-Strassen / idque antiquæ Observantiæ consentaneum esse dicunt. Probant etiam, Conductores illos Palatinos per omnes vias Regias, & extraordinarias, nec non pagos Landauiam versus, incendiarios, aliasque personas suspectas quæsiuisse.

49. Registrum Mulctarum de Anno 1608. docens, delicta ad pagos Spirenses, Gräfenhausen & Diedesfeld / commissa, à Palatinis punita esse.

50. Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1610. qua docent, Palatinos Bastardorum Emolumenta & usum Conducendi in Episcopatu Spirensi per vias porrectas & transversas habuisse, lisque plurimis in pagis ab Homi- nibus propriis Homagium præstitum esse.

51. Librum de Hominibus propriis, sive ein Leib-Buch / de Anno 1610. & 1618. qui probat Wildfangiatum, Wildfangiosque habitos esse etiam eos, qui ex Moguntino, Würtembergensi, Hassiaco, aliisque ejusmodi locis advenerunt. Probat etiam Usus persequendi Homines proprios, iisque Ministrum præficiendi.

52. Registrum Mulctarum de Anno 1612. docens, in viis territorii Spirensis perpetrata delicta, vigore Juris Conducendi, per Palatinos punita esse, Officialemque Spirensen in Gräfenhausen /
cum

cum in via propè diversorium in brachio vulneratus à Lamprechtensi molarum refectore esset, ipsummet querelas contra vulnerantem ad Officiales Palatinos detulisse. Ibidem docetur, Præfecturam Neostadiensem Hom. proprios citandi usum habuisse.

53. Rationes Scribe Provincialis redditas Anno 1614. quæ docent Exercitium Juris Mortuuariorum, Mulctarum de Matrimoniis imparibus, Conducendi, Bastardorum Emolumentorum in locis Spirensibus, aliisque, & nominatim Protectionis Jus in Hochdorff. Multa autem loca, tam Episcopatus Wormatiensis, quàm Spirensis ibidem nominantur, per quæ Palatini conduxerunt, & suspectos homines quæsiverunt.

54. Rationes Scribe Provincialis redditas Anno 1615. quæ præter antedictorum Jurium Exercitium, Homagii præstationem Electori Palatino ab Hominiibus propriis factam esse docent.

55. Prothocollum super præstito Homagio de Anno 1615. & literas authenticas Domini Philippi Christophori, de dato Udenhemii 20. Aprilis 1616. Episcopi Spirensis, quibus probatur, Homines proprios in Episcopatu Spirensi, & alibi, viventes Electori Palatino, non abnuente Episcopo, ipsiusque Officialibus presentibus, Homagium præstitisse.

56. Rationes Præfecti Hominum propriorum de Anno 1615. quæ probant, eundem Præfectum non tantum Censum corporalem ab Hominiibus recepisse, sed & Mortuuariorum, & Mulctarum propter imparia Matrimonia usum habuisse, & Wildfangiorum sive inquirendorum, sive recipiendorum causâ passim per loca ab Hominiibus propriis Palatinis habitata obsequitasse, item Elect. Palatinum Hominiibus propriis Ministrum præficere solitum fuisse.

57. Registrum Mulctarum de Anno 1615. & 1616. Usus Mortuuariorum, & punitorum in viis delinquentium demonstrans.

58. Rationes Scribe Provincialis de Anno 1617. Idem, & quidem nominatim, delictum in viâ intra muros deidesheimenses admissum, per Palatinos punitum esse, docentes.

59. Prothocollum Renovationis de Anno 1617. & literas Authenticas prædicti Domini Philippi Christophori de Anno 1615. Episcopi Spirensis, quæ probant, cum multi Homines hinc inde in pagos Spirenses, Palatino Wildfangiatûs furi subiectos venissent, & nomen suum necdum inter Homines proprios professi essent, eos omnes consentiente Episcopo, & præsentibus ejus Officialibus, tanquam Wildfangios, in Album Palatinorum propriorum Hominum relatos, atque unâ illâ vice supra quadringentos in numerum receptos esse.

60. Rationes Præfecti Hom. propr. de Anno 1617. modò dictam Renovationem & receptionem Censûs corporalis ostendentes.

61. Librum Hominum propriorum, sive ein Leib-Buch / anno 1618. factum, Possessionem Hominum propriorum, & Wildfangiatûs, usque ad Annum 1630. & ulterius, probantem.

62. Registrum Mulctarum de Anno 1618. supradictam Observantiam circa Mortuaria demonstrans.

63. Registrum Mulctarum de Anno 1620. Punctionem delictorum commissorum in viis circa Rod & Riedburg / Item Mortuariorum in pagis Exteris receptionem probans.

64. Rationes Scribæ Provincialis redditas Deputatis à Regimine Sacræ Cæsareæ Majestatis, quod erat Crucenaci, ab iisque subscriptas, quæ docent Exercitium Juris persequendi, Manumittendique Homines proprios, item Conducendi.

65. Rationes Præfecti Hominum propriorum de Anno 1626. 27. & 28. docentes, nomine Regiminis Cæsarei in Wormatiensibus, aliisque pagis receptum esse Censum corporalem ab Hominibus propriis Palatinis.

66. Prothocollum Renovationis de Anno 1628. docens, à Regimine Cæsareo missos esse triginta milites cum Præfecto Hominum propriorum in pagum Spirensen, Hochdorf / homines Palatinos proprios præstanda sua solvere coacturos.

67. Li-

67. *Literas Authenticas supremi Præfecti Spirensis in Kirweiler/ Anno 1628. die decimâ quartâ Septembris datas, quibus rogantur Officiales Casarei, qui erant Neostadii, ne executione militari contra Hom. proprios Palatinos in Episcopatu Spirensi procederent, siquidem Episcopus eo nomine cum Regimine Casareo, quod erat Crucenaci, amicabiles tractatus instituisset.*

68. *Ejusdem Præfecti Rationes de Annis 1629. & 30. quæ docent, Censum corporalem nomine Regiminis Cas. receptum esse.*

69. *Rationes Scribæ Provincialis Anno 1632. Regimini Casareo Crucenacensi redditas, ab eoque confirmatas, quæ dicunt, quòd ad manutendum legitimum, benèque obtentum (hæc sunt formalia) Jus Conduendi Palatinum in pago Spirensi **Wienhammer** / tempore Nundinarum, Vice ordinum Ductor, sive **ein Lieutenant** / cum septem equitibus & famulo, nec non Ministro Præfecturæ Neostadiensis conductum eò missi sint.*

70. *Prothocollum Renovationis Scribæ Præfecturæ Neostadiensis, tempore Regiminis Hispanici, de Anno 1642. quod docet, Jura Hominum priorum Palatina in Rhenensibus, & aliis pagis renovata esse. Idem Prothocollam conceptis hisce verbis dicit: quòd Palatinatus, ejusque præfectura Neostadiensis, in pagis **Norheim** / **Bobenheim** / **Weinsheim** / **Horchheim** / **Wiß** / **Oppenheim** / **groß & klein Rittersheim** / **Heuchelnheim** / & **Studernheim** / cum aliis consuetum Censum corporis Hom. priorum, item Mortuaria, Bastardorum Emolumenta, Wildfangiatum, Tutores dandi, Rationesque examinandi potestatem, nec non Collectas usu acquisiverit, eorumque Jus ab antiquo habuerit.*

71. *Ingentem Cumulum Inventariorum, & Prothocollorum, super Divisione hæreditatum inter Hom. proprios habitorum, nec non Rationum tutoriarum, Palatinis Præfectis Hom. priorum redditarum, de variis annis, tam præteriti, quàm præsentis sæculi, quæ docent, Præfectum Hom. priorum in pagis Extraneorum, **den Auß** / **Dörffern** / hominibus Palatinis, Inventaria, divisionesque hæreditatum fecisse, nec non Rationes tutorias præsentis cujusque loci Schulteto examinasse.*

72. Multa, variaque Documenta recentia, quibus antedictorum Jurium Exercitium, à tempore Restitutionis moderni Serenissimi Electoris Palatini viguisse, probatur.

§. 5. Die nonâ Januarii præsentibus antedictis Dominis testibus, coram nobis subscriptis Notarius Dominus Paulus Burameister / Sub-Praefectus in Ingelnheim, in ædibus ad duos gladios non procul à ponte Nicrino, in Hypocausto superiori, cujus fenestrae aream domus spectant, sequentia Documenta produxit.

1. Instrumentum publicum Anno 1654. per Notarium Crudenacensem Wilhelmi, Oppenheimii factum, ex quo liquet, ibidem tunc temporis plurima Documenta antiqua ad probandum Exercitium antedictorum Jurium producta esse.

2. Præter illa Documenta, quorum dictum Instrumentum nominatim mentionem facit, producebat Praefectus ille Librum de Anno 1586. qui docet, Palatinos in pagis Exteris exercuisse Jus persequendi Homines proprios, Wildfangiatum, Homagii præstandi, Homines proprios recipiendi Manumittendique, Itinerum, Sequela, Lustrationum, Bastardorum Emolumentorum, Collectarum, Contributionum Turcicarum, Inventariorum conficiendorum; Tutores dandi, Rationum examinandarum, Gallinarum exigendarum, & coercendi sive mulctandi.

3. Varios Libros de Hominibus propriis, Manbucher / de Annis 1537. 62. 63. 64. 65. 69. 71. 72. 73. 74. 79. 84. & 1593. qui probant Exercitium Juris protegendî, & defendendi Homines proprios, iisque Mandandi, & interdicendi, ut & Tutores dandi, Inventaria conficiendi, & Rationes tutorias examinandi, item Wildfangiatus, Bastardorum Emolumentorum, persequendi, constituendi Praefectum in pagis Extraneorum.

4. Quatuor Extractus de Annis 1602. 1603. 1604. & 1606. Exercitium modo dictorum Jurium Palatinorum etiam probantes.

5. Registra de Anno 1567. 68. 83. 89. 1594. & 1608. quibus probatur, Homines Palatinos proprios in pagis Extraneorum Electorali Palatini Collectam solvisse.

6. An.

6. *Antiquum quendam Librum Collectationis, ein alt Beleg-Buch / idem probantem.*

7. *Exempla variorum Inventariorum confectorum, & Rationum Tutorum per Præfectum Palatinum inter Homines proprios, aliena loca incolentes, examinatorum.*

8. *Rationes Scribæ Provincialis de Anno 1601. 1602. 1903. 4. 12. 14. 15. 16. 18. & 19. ex quibus patet, Jus Detractionis, Manumittendi, Bastardorum Emolumentorum, & Collectarum Turcicarum usitatum esse Palatinis in Homines suos proprios.*

9. *Registrum Lustrationis de Anno 1619. demonstrans, Electorem Palatinum Homines proprios in alienis pagis agentes lustrasse.*

10. *Varia Acta, quæ demonstrant, Jus Homines proprios persequendi, Manumittendique pro pretio, usitatum esse.*

11. *Varia Documenta, quæ demonstrant, Exercitium modò dictorum Furium tempore Restitutionis moderni Serenissimi Electoris in usu fuisse,*

J. 6. *Die Veneris, decimâ nonâ scilicet Januarii, Nobilis & Doctissimus Dominus, Joh. Ketterle, J. U. D. & Electoralis Palatinus Præfectus Extraneorum Præfecturæ Heidelbergensis comparebat, sequentia Documenta coram infra scriptis Dominis requisitis testibus, Nobisque duobus Notariis producens.*

1. *Designationem quandam de Anno 1443 quâ demonstratur, Electoralem Palatinatum Jus Conducendi exercuisse ab Urbe Heidelbergensi, per Riedlingen, ad Udenheim, nunc Philippiburgum dictum, indeque usque ad pontem in Graven; Nec non ab Urbe Heidelbergensi per Langensbruck / Bruchsaliam usque.*

2. *Itinerarium, ein Rense-Buch / anni 1504. quo probatur, Electoralem Palatinatum multis in locis Extraneis, sive aliorum Domino-*

rum, *Jus Itinerum* & *Lustrationum* exercuisse, & *usu* obtinuisse: veluti in Ladeburg / Lampertheim / Barchen / Glensbach / Aglasterhausen / ober, und unter, Helmstatt / Kelleren Stein / Neckarhausen / Hemspach / Laudenbach / &c,

3. *Registrum Lustrationis* de Anno 1583. & 87. quo docetur, *Electora-lem Palatinatum* multis in locis, tam communibus, quàm aliorum *jurisdictioni* subjectis, *Lustrandi Jus* exercuisse, veluti in Ladenburg / Laudenbach / Sulzbach / Lampertheim / Rortheim / Hofen / Neckarhausen / aliisque plurimis.

4. *Extractum Anni* 1587. quo docetur, *Electorali Palatinatui* *Currus expeditorios* Kense, Wägen / prestitos esse à multis *Civitatibus*, & *Pagis*, scilicet à *Ladenburgensi Urbe*, & *adjacente pago* Neckarhausen / à *Cellaria Stein* / à *pago Lampertheim* / pluresque ab aliis.

5. *Redditas Rationes Receptoris*, abgehörte Rechnung der Kelleren Dilsperg / de Annis 1564. 66. 71. 72. quibus probatur, *Electora-lem Palatinatum Jus* *Hominum* propriorum, *Wildfangiatus*, *Bastardorum Emolumentorum*, *Census corporalis*, *Gallinarum præstandarum*, *Mortuariorum*, *Mulctarum*, *Collectarum*, *Contributionum Turcicarum*, & *Pecunie pro itineribus*, Kense, Geld / exercuisse in Hussenhart / Daudenzell / Aglasterhausen / Reichartshausen / Epffelbach / Helmstatt / Ober, Reiffesheim / Obergumbern / Michelbach / Untergumbern / Alderspach / Glenspach / Hulfendorn / Kelbertshausen / Hirschhorn / Moßbrun / Schwanheim / Barchen / Weibstatt / Ober, Lohrbach / Eschelbach / Malsch / Malschenberg / Destrungen / Ringelsheim / Reidingen / Ramenberg / Hornberg / Balzfeld / Durn / Dillheim / Deispach / Eschelbrun / Schadhausen / Neauren / Zugenhausen / Gawangeloch / Münchzell / Darmbach / Rotenberg / Roth / Eichelberg / Spechbach / Beyerthal / Orenbach / Reidenstein / Muckenloch / Oberangeloch / Michelfeld / Deyersperg / St. Lehn. Langenbruck / Haseloch / Bischoffsheim / Mühlhausen / Ober, Helmstatt / Steffelden / Eichtersheim / Beyer / Neckarsteinach / Dorsperg / Grein / Weilheim /

heim / Michelsfeld / Merspach / und Neckars, Ulm / qui omnes pagi Exterorum, sive Auß, Dörffer / sunt.

6. *Rationes redditas Cellarii in Schwefingen / de Anno 1578. 83. 87. 88. 89. 1600. & 1617. quibus demonstratur, Electoralem Palatinatum Jus Hominum propriorum, Censuum, Gallinarumque exactionem, Mortuaria, Wildfangiatum, Bastardorum Emolumenta, & Homines proprios persequendi, usu obtinuisse in sequentibus locis, veluti in Roth / St. Lehn / Destrungen / Mingelsheim / Steffelden / Oberhausen / Ketsch / Brühl / Hambrücken / Brüssel / Ubstatt / Malsch / Raumberg / Eichternheim / Neckarhausen / Gronau / Zeitern / Dielaw / Mühlhausen / Forst / Wisenthal / Neuendorf / Kirloch / Reissen / Wener / Malschberg / Langenbrücken / Rheinhausen / Hordhausen / Otterstatt / Dornbach / Bayer, dorff / und Unter, Grembach.*

7. *Redditas Rationes Cellarii in Schwarzbach de Anno 1579. quibus docetur, Electoralem Palatinatum Jus Hominum propriorum & Regionum, Census corporalis, Collectarum, & Turcicarum Contributionum, Mortuaria, & in specie eorum, quæ vocantur Badmahl / Itinerum, & Lustrationum habuisse in Reichartshausen / Michelbach / Hirsch, horn / Laudenau / Wiß, Oppenheim / Grunau / Schweig, ers / Daudenzell / Fleinspach / Helmstatt / Wollenberg / Ubstatt / Siglingen / Robern / Neustatt am Kocher / Bettingen / Epffenbach / Aglasterhausen / Eschelbrunn.*

8. *Redditas Rationes Cellarii in Stein de Anno 1588. 89. 90. 91. 97. 1613. 1615. quæ probant, Electoralem Palatinatum Jura Hominum propriorum, Wildfangiatus, Census corporalis, Collectandi, Mortuaria, & in specie Badmahl / Inventariorum conficiendorum, Litium inter Homines proprios componendarum, Tutorem dandi, rationesque examinandi, Manumittendi, persequendique Homines proprios, & Homagii recipiendi habuisse in Lampertheim / Hofen / Northeim / Battenheim / Biblis / Birstatt / Bobstatt / Roxheim / Bobenheim / Klein Rittesheim / groß Rittesheim / Edingen / Gerolzhheim / Wiß, Oppenheim / Mörseß / Weinsheim / & Edichheim.*

9. *Redditas alias Rationes Cellarii in Waldeck de Anno 1588. & Renovationem de Anno 1612. ex quibus liquet, Electoralem Palatinatum Jura Hominum priorum, Censum, Gallinarumque corporalium, Mortuorum, & in specie Badmahl / Locarii sive focarii, Herd, Recht / Collectandi, Mulctandi, Itinerum, Lustrationum, Bastardorum Emolumentorum, & Wildfangiatus exercuisse, in Reckersteinach / Rider, Absteinach / Ober, Steinach / Dressel / Godenheim zum Grimm / Dorsperg / Schmirdewog / Muckenloch / Ober, Katzenbach / Monner / Helmstatt / Lohrbach / Rüdtenwener / Unter, Schaubrunn / Langenthal / Spechbach / Hirschhorn / Kallstatt / Rider, Katzenbach / Rotenberg / Godenheim / Rienheim / Aspach / Altenbach / Rheingenheim / Hinter, Hembach / Mockenaw & Lohrbach.*

10. *Redditas Rationes cellarii in Bersaw de Anno 1588. & 1614. quae probant, Electoralem Palatinatum Homines proprios Regiosque, nec non Censum corporalem, & Collectam, Hominibus Regiis indici solitam, habuisse in sequentibus pagis: veluti Molsch / St. Lehn / Roth / Molschenberg / Edesum / Redichheim / Eichtersheim / Destringen / Wingelsheim / Ubstatt / Kirloch / Forst / Grunaw / Langbrücken / Wener / Schadhausen / Ochsenbach / Forst / Mühlhausen / Rawenberg / Hambrücken / Michelsfeld / Helmsheim / Knautenheim / Hornberg / Steffelden / Speyer / Neudert / Haseloch / unter, Sasheim / Obernhäusen / Duhrn / Birckenaw / Kirweiler / Odenheim / Wald, heim / Brussel / Birnbieder / Aschaffenburg / Gundelsheim / Mummenheim / Gümersheim / Zeitern / Rheinhausen / Wisenthal / Buchenaw / Rotenberg / Hambrücken / Recker, hausen / Heiligenstein / Oberndorff / Zugenhausen / & La, denburg.*

11. *Redditas alias Rationes de Anno 1600. Cellarii in Bisloch / quae demonstrant, Electorali Palatinatui tum usu obtentos fuisse Homines proprios & Regios, cum Censu corporis, &, Collecta Regiis Hominibus indici solita, in multis pagis: veluti Molsch / Redichheim / Mühl, hausen / Steffelden / Destringen / Langenbrück / Brussel / Oden, heim / St. Odenheim / Wingelsheim / Winkelsheim / Zu, gen,*

genhausen / Wabstatt / Duhrn / Landhausen / Hornberg /
 Dolsfeld / Mauer / Rotenberg / Berghausen / Dieffenbach /
 Dilheim / St. Lehn / Neussen / Eichtersheim / Obern. Ei-
 sesheim / Unter. Eisesheim / Kirloch / Heppenheim /
 Bald. Angeloch / Eichelberg / Michelfeld / Rawenberg / Dorn-
 bach / Ubstatt / Ober. Grumbach / Gundelsheim / Eschel-
 brunn / St. Martin / Bensheim / Eschelbach / Malzen /
 Gochtesheim / Hofen / Zeiteren / Brunaw / Biernheim / We-
 ner / Balsfeld / Fußgänheim / Roth / Dirmstein / Meckels-
 heim / Spener / Friesbach / Wormbs.

12. *Redditas Rationes Cellarii in Lindensfels de Anno 1600. &*
1620. quæ probant, Electoralem Palatinatum Jura Hominum priorum,
Censum corporalem, Gallinasque, Mortuaria, & in specie Badmahl /
Mulctasque habuisse multis in pagis, veluti Heppenheim / Birstatt /
Biblisheim / Rheinhausen / Bald. Erlebach / Kirschhausen /
Sonderbach / Böserbach / Unter. Heimbach / Ober. Heimbach /
Bensheim / Förrth / Krembach / Beschingen / Kröckelbach /
Altenechtern / Steinbach / Farnbach / Lorschebach / Kolm-
bach / Lorsch / Hiltersklingen / Merlebach / Wener / Mo-
ckenheim / groß & klein Breitenbach / Ober. Liebersbach / Al-
berspach / Hertentrath / Kocherbach / Lugebach / Aspach /
Baldgodern / Duhr / Einbach / ober & unter Steinbach /
Lichtenklingen / Heimbunn / Darsperg / Lörlebach / Dres-
sel / Unter. Laudenbach / Sulzbach / Hirschhorn / Unter-
Schindewag / Unter. Finkenbach / Brombach / Langenthal /
Rotenberg zum Grimm / Igelsbach / Michelbach / Bircke-
naw / Kallstatt / Hornbach / Rohrbach / Nieder. Lieberspach.

13. *Prothocollum super præstito Homagio Anno 1615. quod docet, Ele-*
ctori Palatino Homagium præstitum esse multis in locis, veluti in Laden-
burg / Neckarhausen / Lamperten / Northeim / Hofen / Hem-
spach / Laudenbach / Sulzbach / Unter. Laudenbach / nec non
in omnibus pagis utriusque Meckesheimensis & Stiberiana Centena, der
Meckesheimer / und Stieber Zent.

14. *Instrumentum publicum super Examine octoginta Furatorum te-*
Ec stium

stium in Præfecturâ Alzeianâ, 18. Jan. 1654. per Notarium Cæsareum, J. J. Hohnstein, confectum.

15. Examen 13. testium Juratorum per Præfecturam Germersheimensem 14. Febr. 1654. examinerum.

16. Instrumentum publicum super examine 13. testium in Præfectura Oppenheimensi 13. Aprilis, 1654. per Notarium Cæsareum, Georgium Wustium, confectum.

17. Instrumentum publicum super Examine 20. Juratorum testium in Præfectura Heidelbergensi, per Notarium Cæsareum, Johannem Jacobum Kussmaul, infra scriptum eodem Anno 1654. 28. Febr. confectum.

18. Instrumentum publicum super examine 22. examinerum testium in Præfectura Neostadiensi, eodem Anno 1654. per Notarium Cæsareum, Johannem Petrum Falckium, confectum: Ex quibus instrumentis liquet, supra Centum & quadraginta testes ex pagis plerisque extraneorum, quos inhabitant Homines Palatini proprii, evocatos senes, pagorum Dominis Jurejurando devinctos, partim etiam in eorum Officiis & pagorum Judiciis constitutos, præstito corporali Juramento Testimonium perhibuisse, atque dixisse, Electoralem Palatinatum in locis Palatinatui Vicinarum Ecclesiasticarum & secularium ditionum, ante nuperum bellum Germanicum Usu obtinuisse & exercuisse sequentia (pro diversitate locorum, & consuetudinis tamen nonnunquam plura, nonnunquam pauciora) Jura: Veluti Hominum propriorum, indeque Homagii, Censûs corporalis, Collectarum, Operarum, Itinerum, Sequele, Lustrationum, Wildfangiorum recipiendorum, Intrandi sive Inzugß, Gerechtigkeit / Mandata & Interdicta dandi, Bastardorum Emolumentorum, Hereditatum dividendarum, Detractionis sive Nachsteuer / Constituendorum Præfectorum, Apprehendendi, Citandi, Lites civiliter componendi, Hagestelziorum, (quod Præfectura Heidelbergensis sola agnoscit) Constituendi tutores, Inventariorum conficiendorum, Rationum examinandarum, Mortuarius, & quæ sunt similia.

Acta sunt hæc Anno, indictione, mense, diebus, horis locisque supra memoratis. Quando itaque nos Infra scripti Cæsarei Notarii, una cum duobus,

duobus, in initio hujus instrumenti memoratis Dominis fide dignis Testibus, ad hoc specialiter requisitis, dictorum Documentorum productioni & exhibitioni personaliter interfuimus, & non tantum Originalia conspeximus, sed etiam omnes antedictas Probationes Jurium Palatinorum in iis legimus, & observavimus, indeque excerpimus; Proinde desuper publicum hocce Instrumentum (quod ego Wolfgangus Christophorus Strebelius, Notarius Cæsareus, & Imper. Camera Immatriculatus manu meâ scripsi) confecimus, idemque nominum cognominumque nostrorum subscriptione corroboravimus, nec non Cæsarei nostri Notariatus sigillis, ac signetis nostris confirmavimus, atque hæc omnia ex ratione Officii Cæsarei Notariatus nostri & factæ requisitionis. Actum Anno, mense, diebus & locis supra designatis.

(L. Sign.) (L. S.)

Wolfgangus Christophorus Strebelius,

*Imperialis Publ. & à Camera Spirensi Immatriculatus
Notarius in fidei præmissorum omnium scripsit, sub-
scripsit, suoque signeto, & Sigillo Notariatus impresso
corroboravit.*

[L. Sign.] (L. S.)

Joan. Jacob. Kussmaul, Imper.

*Auth. Notarius publicus juratus, in fidei omnium præ-
missorum manus propria subscriptione, Signeti atque
Sigilli mei Notariatus impressione, ut superius, atte-
stor.*

Magnus quidem hic Documentorum cumulus est, qui tamen Archiva Palatina minimè exhaurit. Etsi enim ineffabili Palatinatus detrimento Anno 1462. Cancellaria Heidelbergensis cum

omni antiquitatis Thesauro, Instrumentis, libris, Actis, igne perierit; Licet & Archivum Palatinum nuperi tricennalis belli injuriâ maximam quoque jacturam senserit, nec ulli Præfecturæ Palatinæ sua Acta Documentaque integra manserint; eæ tamen benignis fatis adhuc supersunt reliquæ, ut, si opus sit, in Confirmationem antedicti Usus Exercitiique aliquot millia Documentorum his addi possint. Incredibile id quidem videtur, sed reverâ res ita se habet, & facile verosimilis fit ei, qui considerat, ultra ducentos annos viguisse Usus hujus Juris in tot millia mortalium, quorum quisque & nascendo, & moriendo, & adventando, & recedendo, & officium faciendo, & non faciendo, novam annotationi Documentoque materiam & occasionem dedit. Unde in immensum Inventariorum, Registorum, aliorumque Instrumentorum, actorum & librorum passim in Præfecturis excrevit numerus, nec belli tempestate penitus absumendus, nec facile asportandus. Ex eo tantum collectum, inque antedicta Instrumenta relatum esse existimamus, ut de Possessione & Exercitio sæpedicti Privilegii dubitatio omnis sublata nec contra hanc Probationem exceptioni locus relictus sit. Non solet ab iis, qui de Possessione suâ fidem facturi sunt, requiri, ut non tantum præsentis & antiquo, sed medio quoque tempore se possedisse demonstrant; cum ratio non patiatur, ut alium medio tempore possessione gavissimum putemus, quam eum, qui & hodie, & olim rem possessam tenuisse probatur. Ut adeo meritò Jurisprudentum Regula sit, cum extrema, nempe principium & finis, probata sunt media ipsa præsumi. (a) Hæc verò non extrema tantum, sed & media, multis magnisque fulcimentis ita instructa conspiciuntur, ut facile inde colligi possit, Palatinorum Possessionem non tantum ab antiquo in hæc tempora continuatam esse, sed & innumeris aliis Documentis, si opus sit, confirmari posse. Sed quid opus esset? Si enim horum singulorum examen instituamus, si universorum robur ponderemus, sanè non

(a) per. c. inter dilectos. extr. de Fid. Instrum. Gloss. in c. ex parte. extr. de Rescript. Alciat. de Præsumpt. reg. 2. præf. 22. num. 1. Menoch. lib. 6. præf. 36. per tot.

non in medio aut infimo ad fidem faciendam gradu consistunt, sed ad summum exactæ probationis fastigium assurgunt. Pars enim eorum ipsorum Adversariorum sigillis, manu, præsentia & auctoritate nititur: Pars maxima ex libris Æstimi, rationum catastris, similibusque, ab Officialibus Juratis confectis constat, quæ non solum Jctorum calculo, (b) sed & consuetudine Patriæ, (c) Forique usu Instrumentis publicis accensentur, plenamque, ut illa, fidem faciunt, atque opportunè in ejusmodi controversiis supremis Tribunalibus sæpius edita sunt. Accedit, quod in Arihiviis Principis asservantur, quo nomine etiam plenam fidem illis tribuere, à Juris Doctorumque sententiâ non discrepat. (d) Neque parum ad rem facit & Instrumentorum, & Juris ipsius antiquitas. Quando enim Juri conveniens, (e) atque in Augustissimo Imperialis Camerae Judicio judicatum (f) est, ut privata scriptura in factis antiquis plenam fidem faciat; plenissimam certè facient ea, quæ antiquissima, de antiquissimo Privilegii Palatini Usu, suprâ enumerata sunt; Etsi, quæ singula & per se nihil probant, aliis subnixa adminiculis Validæ probationis vires consequuntur, quod & Rationi & Juri consentaneum est. (g) Quis ullâ Ratione fidem derogare poterit tot tamque insignibus Documentis, quæ non inter se tantum consentiunt, sed & cum enarratis Cæsarum Rescriptis, Procerum literis, Vicinorum Contractibus, denique cum maximâ testium nube optimè conveniunt, aliisque innumeris indiciis & Argumentis juvantur? Hæc qui æquâ lance ponderant, ij sine dubio agnoscent, certam tamque illustrem inde reddi Palatinæ Possessionis Exercitiique veritatem, ut

Ff

ei

(b) l. 1. C. de Exact. tribut. l. 2. C. de Conv. Fisc. debit. Bart. in l. quadam. §. nummularios. C. de Edend. & in l. nuda Ratio. ff. de Don. & in l. admonendi. ff. de Jurejur. Bald. conf. 262. vol. 1. Angel. ibid. Alexand. conf. 177. vol. 6. Cothm. consil. 30. n. 287. vol. 1. Pruckman. conf. 30. n. 261. Berlich. p. 1. conclus. 36. n. 18. & 20.

(c) Crantz. consil. 4. n. 14. Tom. 4. Juris c. Germ. Ruland. de Commiss. P. 2. lib. 5. cap. 9. n. 7. Berlich. dict. conclus. 36.

(d) Authent. ad hæc. C. de fide Instrum. l. census. ff. eod. Nov. 49. c. 2. c. pervenit. 1. c. 30. q. 1. per eaque Berlich. d. Conclus. 36. n. 10. ibique DD.

(e) l. Census. ff. de Probat. Bald. in Rubr. C. de Fide Instrum. n. 75. Felin. in cap. 13. extr. de Probat. num. 4. & 6. Menoch. lib. 2. Arbitr. cent. 2. cas. 115. per tot.

(f) Mynsing. cent. 5. Obs. 79. num. 1. & seqq.

(g) DD. Comm. per c. cum causam. 13. extr. de Probat. & c. cum præterea. 27. extr. de Testib. ubi Felin. & Panorm.

ei nihil omnino addendum sit, nisi hoc fortè, quòd ipsi Adversarii Possessionem Usunque illum non uno loco Confessione propria corroborant. Uti enim olim Anno 1654. in Comitibus Ratisbonensibus, ita & post in omnibus fere scriptis, Electores Palatinos exercuisse Jura, quæ impugnant, agnoverunt, additâ tantum cavillatione, vi, malâ fide, sine titulo, id factum esse Vindicarum Authoris lit. D. 2. hæc sunt Verba: *Inanior etiam est possessionis titulus: Invasio violenta non potest allegari titulo possessionis.* Ecce, non Possessio, sed Titulus tantum negatur. Idem lit. E. 4. ait: *Antiqua consuetudo, observantia deprædicatur. Cujus rei cum in Privilegio nullum Fundamentum extet, subsidium à possessione & observantiâ, mirum quâ Methodo, reperitur.* Ecce, Palatinorum Consuetudinem & Observantiam ita impugnat, ut eam potius confirmet, quàm infringat. Non enim contrariam observantiam allegare, nedum probandam suscipere audet, sed tantum Palatinam Privilegio contineri negat. Hoc verò quid impudentius, aut insulsius dici potest? Impudentiam arguunt hæc ipsa Privilegii Verba: *Eorum possessionem, Utilitatem, Securitatem & Usus habuisse, atque etiamnum habere.* Insulsum & insipidum autem quis dubitat, Observantiæ probationem Privilegii Carceribus includere velle? Quid si aliundè constet? Pròh Deum, quæ quantaque ex Romano Imperio, atque adeò ipsis Confœderatorum Ditionibus (hoc probationum æstimatore) eliminanda forent! Iterum Lit. K. 2. ait: *Fieri autem & attentari hæc tam vasta, tam violenta non tantum vanâ allegatione possessionis & exercitii, prout vim meram & diram appellitant, cum tamen ejusmodi Actus violenti & turbativi, ac insuper omni legitimo carentes titulo nequaquam ullam possessionem probent, quæ vel in possessorio judicio, maxime cum de Jurisdictionalibus agitur, attendi queat.* Ecce iterum, possessionem, Exercitium, Actusque Palatinorum haud negat, sed negat esse justa, taliaque, quæ judicalem censuram sustinere possint. Sed Nobis heic loci sufficit, Adversarium, Palatinos utcunque possedisse, & actus, quos turbativos malè vocat, exercuisse, ingenuè fateri, adeoque, quæ ad probandum Possessorium adduximus hætenus, confirmare. Nam, quæ de merâ vi, tituli bonæque fidei defectu adjiciuntur cavillationes, ex dictis intelliguntur, pernoscenturque accuratiùs ex dicendis.

CAPUT VI.

Quo diluuntur figmenta nonnulla, ad invidiam
 five Juris ipsius, five Electoris Palatini sparsa, Veluti de injusta
 possessione Palatinorum; De Extensione in infinitum per Vicina
 Vicinorum territoria; De prætensis Juribus Superioritatis; De ja-
 ctato illo absurdo, quò bello vastatum, & Vacuum pa-
 gum implentes novi Subditi omnes Juri Pa-
 latino cedant, &c.

SUMMARIA.

1. Probatur evidentia facti atque innumeris circumstantiis contrarium, quod dictur, Palatinos semper violenter possedisse.
2. Probatur absurdum, & contra omnem Juris Rationem esse, in possessione tam antiqua flagitare titulum; sed etsi opus esset titulo, non deesse eum Palatinis, titulo donationis, transactionis, & pro herede, satis munitis.
3. Probatur vanissimum esse, hic de bona fide querere; Cum ex plurimis constet, Electores Palatinos optima fide semper possedisse.
4. Ostenditur, Contradictionem Juri ipsi & Privilegio non esse oppositam; si quæ autem in uno aut altero loco aliquando fuerit Vicinalis controversia, illam Privilegium potius confirmasse, quàm infregisse.
5. Diluitur aliud figmentum, & demonstratur, Palatinorum nec Usus, nec mentem unquam fuisse, ut Wildfangiatum per Vicina Vicinorum territoria extenderent in infinitum.
6. Refutatur & diluitur aliud commentum, quò scilicet per Wildfangiatum tota territoria cum omnibus Juribus rapiantur, eorumque Domini nudi & inglorii efficiantur;

Ubi simul demonstratur, Territoriorum Dominis nullum subditum eripi, & quæ Electoralis Palatinatus in Homines proprios habet Jura, aliis compensari commodis.

7. *Demonstratur, frustra Territoriorum Dominum queri, vacuos belli injuriâ factos pagos meris Wildfangiis nunc impleri; Quod nec fit, nec, si fieret, injustum esset.*

8. *Ex ipsis æquitatis fontibus. cuilibet per naturam cognitis, demonstratur, nihil æquius esse, quàm ut Domui Electorali Palatina Jura in Bastardos, & Wildfangios sarta tecta servantur, relinquunturque.*

S. I.

Restat, ut nunc diluantur figmenta quædam insigniora, quæ non minori arte excogitata, quàm impudenti pertinaciâ identidem repetita apud multos haud parum invidiæ Palatinæ causæ conciliavêre, Adversariorum autem postulatis Justitiæ quandam umbram præbuere. Quid autem invidiosius aut iniquius esse poterit, quàm per sæcula continuata invasio alieni, sine titulo, sine bonâ fide, plurimis contradicentibus, ejus Vindiciarum Orator Palatinos insimulat? Quamvis perquam falsè, absurdè, calumniosè. Nihil mollius dici potest de convitio tot placidis, Pacificis, Piis, optimisque Principibus post sua fata & partam immortalem virtutis gloriam facto. Hinc in perpetua violentia spolioque ultra sæcula continuato vixerint mortuique sint? Hæccine facies Reipublicæ Germanicæ? Hæccine Justitia in eadem? Hæccine Cæsarum authoritas? Hæccine unius Principis potestas fuit, ut Is magnam Imperii partem, plurimosque præcipuos ejusdem Proceres & Cives indefinente spolio vexaret, titulumque violentiæ illius, Regalium & beneficii loco sæpius renovatum, à Cæsare, & in ipsis Comitibus acciperet? Est sanè violenta invasio rerum alienarum omnibus benè moratis gentibus, legibus & Constitutionibus adeò adversa, ut ejus præsumptio ne in plebejum quidem, nedum Principem cadat, neque nudis Oratoris Verbis de ea fides habeatur, sed indubitata ejus Documenta meritò requirantur. Quæ quidem ratio Serenissimam Electoralem Domum Palatinam ab insimulatâ vi tam diu apud omnes bonos absolveret, donec

donec doceat Vindiciarum Orator convitii veritatem, donec evincat, Possessionem aliquot centenorum annorum nil nisi vim meram & diram, & actus violentos, & turbativos, & omni legitimo carentes titulo fuisse, quæ verba sæpius ab ipso repetita quis sine indignatione legat? Evincet autem ad Kalendas Græcas. Certè tale quid hætenus probatum non est, cum tamen in obscuro esse haud posset, si in centenis aliquot locis per totidem annos Palatini merâ diraque vi grassati essent. Et, si tanta res merâ vigesta, cur non eadem vi omne Juris Emolumentique genus in omni loco exercitum? Cur in plerisque Spirensium pagis nunquam sublimiora Jura Sequelæ, Itinerum, Delectûs militaris, Collectarum non occupata? Cur non idem & in aliis Comitum, Nobiliumque pagis tentatum? Cur tam severè inter Constitutiones Palædictum, ne quid Ministri contra antiquam Observantiam facerent? Cur innumeris aliis controversiis inter Palatinos & Vicinos, sive Jure, sive Transactione interea finitis, sola hæc perpetua violentia relicta? Cur inter tot perperam jactata mandata ne una quidem extat sententia, quæ interdicat Principibus Palatinis Exercitium Jurium horum! Cur centum & ampliùs annis contra vim tam universalem nullum Decretum obtentum? Nam, quæ de impetratis Mandatis narrant Vindiciæ, non tantum aliena sunt à scopo, (ut infra patebit) sed & sub finem demum Sæculi decimi sexti inciderunt, cum Palatinos initio sæculi decimi quinti sua Jura, ut antiqua, exercuisse, capite quarto & quinto clarè demonstratum sit. Et si Elector Palatinus Schulteto inferiori in Steinbockenheim ne equum quidem pignorando eripere potuit, sed eundem per Cameram Imperialem restituere coactus est; Si Elector Palatinus Cellarium Hemspacensem, propter gruem non exhibitam captivum ductum, refutis expensis dimittere eodem judicio adigi potuit; Si Elector Palatinus ne Zornheimensem rusticum quidem, invito Moguntino, potuit sui Juris facere; Denique si in his, aliisque Mandatorum exemplis, quæ magnificè ostentantur in Vindiciis, nihil potuere Palatini; Quæso, undè illis iste animus! istæ vires! isti exercitus! Quibus tot Vicinis, tanto tamque continuo tempore, tantum Collectarum extorquere, in eorumque ditionibus innumera spolia sine impedimento exercere potuere! Qui hæc aliaque temporum, personarum, locorum

momenta expendit, facile deprehendit, fidem deficere Oratori, sibi parum constanti, & nihil incredibilius esse, quàm antiquissimum illud Exercitium vi merâ constitisse. A temporibus belli Bavarici Palatinorum res per integrum sæculum, quo tamen viguit Usus dicti Privilegii, eo fuere loco, ut sua ægrè tueri, alienis non inhiare, minimè verò omnes Vicinos expilare potuerint. Sed quid circumstantiis immoramur! Ad sunt supra relatæ Conventiones, ad sunt literæ, aliaque Documenta, & ipsæ Confessiones Adversariorum, eorumque Majorum, Possessionem Palatinam vi omni purgantes. Viderit autem Vindiciarum Orator, an in solos Principes Palatinos debaceheretur; an non & piis manibus tot Heroum, quibus ab Electoribus Palatinis Jura illa redempta magni constant, quique, eadem transigendo, vel Arbitrariâ pronuntiatione confirmando, vel aliter approbando adstruxerunt, unâ ingentem injuriam inferat! Quâ ratione excusabit optimos Proceres, si diram (quam fingit) vim, cum potuerunt, non extinxerint? Quid pro Cæsare? Quid pro Hispaniarum Rege dicet! Quos exercitium Palatinum non probasse tantum, sed & continuasse visum est.

§. 2. Et quando præsidii omnibus destitutus Adversarius ad defectum Palatinorum Tituli & bonæ fidei, tanquam ad sacram Anchoram, confugit, non abs re erit, paucis & hanc Vindiciarum vanitatem in apricum producere. Æquum semper visum est, ut, qui non decem, aut viginti tantum, sed longissimi temporis, puta 30. 40. vel plurium annorum Possessione munitus fuit, solâ isthac tutus nullam Titulirationem reddere debeat. (a) Planè in præscriptione temporis memoriam hominis excedentis titulum non requiri, extra omnem controversiam videtur, tum quòd tanto spatio Privilegii Concessionisque vires tribuuntur, (b) tum quòd illud loco Tituli legitimè acquisiti habeatur. (c) Quod quidem tam certo Jure nixum est, ut utriusque Juris periti in præ-

scriptione

(a) per l. 3. § 4. C. de Præscript. 30. vel 40. annor. Balbus tract. de Præscript. 2. p. 3. princ. quest. 6. n. 2. cumque seqq. Covarr. in cap. cum possessor. 2. p. 2. relect. §. 5. num. 2.

(b) l. 1. §. ult. § l. 2. pr. ff. d. Aquà & aq. pluvi. arcend. c. Super quibusdam 26. §. praterea. ubi gloss. d. Verb. sign.

(c) l. 3. § 4. ff. de Aq. quot. & est. Mynsing. cent. 2. obs. 30.

scriptione tanti temporis, cuius initii memoria non extat, in contrarium ne allegatione quidem Tituli opus esse, communi suffragio asseverent, & æquum judicent. (d) Sed etsi in Regalibus contra Imperatorem, aliumve, Superiorem non recognoscentem, præscribendis, opus sit lapsu temporis immemorialis; tamen contra alium (veluti, si agatur causa inter Electores, vel alia Imperii membra) longissimi temporis; id est, triginta vel 40. annorum præscriptio sine titulo sufficit. (e) Atqui Electores Palatinos jam ultra centenos annos eadem, quæ nunc habent, in Vicinorum Territoriis exercuisse Jura, probatum est. Quid absurdius ergo, quam illis post secula quæstionem de Titulo movere. Summa imis in Germania misceri oporteret, si post ea tempora Imperii Proceres Jurium suorum Titulos exponere necesse haberent. Et si quis Vindiciarum Oratorem roget, quo titulo Clientes sui tot pagos veteri Palatinorum Regiæ, Alzeiæ scilicet (quàm certum est ab antiquo non exiguum circuitum Territorialem, **das Alzeier Gorn** dictum, habuisse) proximos acquisiverint! Quoque titulo hic Titius hoc Territoriolum, ille Sempronius illud in Palatinatu consecutus sit? cùm sæpè utriusque & nomen & universalis Dominatus, quo nunc Nobiles se Regibus æquare conantur, superiori sæculo, nedum antiquitati, incognita fuerint. An satis ad respondendum paratus erit? Sanè, si singuli Confœderatorum vel Titulum singulorum pagorum, Juriumque suorum accuratè docere, aut secundum Oratoris sui postulata injustè, diràque violentiâ possidere judicandi sint, verendum, ne plus periculi ipsis per hunc processum, quàm per Palatinum Wildfangiatum, immineat. Non opus est ergo Palatinis Titulo ad tuenda Jura tam antiqua. Sed etsi opus esset, eundem saltem edere non tenerentur; quin & inedito titulo in Possessione defendendi essent. *Cogi enim possessorem ab eo, qui expetit, titulum suæ possessionis dicere, incivile est* (f) Neque tamen etiam deficerent Palatini in editione Tituli, si opus esset. Titulum pro donato semper legitimam pos-

G g 2

fiden;

(d) per cap. 1. de Præscr. in 6. gloss. in d. c. super quibusdam. Abbas consil. 7. lib. 2. vers. Et quāquam. Cravetta de Antiq. temp. part. 4. cap. antiquum in præf. n. 49. fol. 413.

(e) Bald. Cravett. Ferrar. Montan. Pruckman. & alii, quos refert. & sequitur Sixtin, de Regal. lib. 6. cap. 5. num. 157.

(f) in l. cogi. 11. C. de Pet. hered. ibique Gloss. & DD. comm:

fidendi causam fuisse, nemo dubitat. (g) Quid autem sunt crebrae illae Privilegiorum Concessionēs, Renovationes, Confirmationes! Quid sunt ille perpetuae Investiturae de Bastardis & Wildfangiis aliud, quàm Donationes saepius repetitae, saepius corroboratae: Conventiones etiam sufficientem Possessionem causam praebere, certum est. Quam ratione igitur de Palatinorum Titulo quaerere possunt ii, qui suorum antecessorum voluntate de re, quam postulant, aliter transactum esse, inficias ire haud possunt! Sed etsi horum nihil esset, vel solus sufficeret Titulus pro haerede. Nam, *si heres sim & putem rem aliquam ex hereditate esse, quamvis non sit, posse tamen me usucapere, constat.* (h) Atqui jam à centum & amplius annis Palatini haec Regalia Wildfangiatus & Bastardorum Emolumentorum inter hereditaria non tantum invenere, sed & Majores suos eadem semper anxie custodivisse, de iis, tanquam suis decrevisse, eadem ab Imperatoribus sibi usque ac usque confirmata recepisse videntes, an non justissimum pro herede possidendi Titulum habuere! atque etiamnum habent! Certè non absque justo titulo possidentur, quae sic possideri liquet.

§. 3. Sicut etiam gerris vaniora sunt, quae de mala Palatinorum fide jactantur in Vindiciis. Nam ut nunc nihil dicamus de eo, quod plurimis peritis iniquum visum, per tempus immemorabile possidentem de bona fide interrogare; (i) Nullum in Palatinis malae fidei indicium est. Malae fidei Possessor dicitur, qui scit, rem à se possessam ad alterum pertinere. (k) Atque haec scientia rei alienae tam exacta esse debet, ut licet quis non putet se esse Dominum, attamen bonae fidei esse intelligatur, si modo credat Dominum esse, à quo rem traditam accepit; (l) & licet quis dubitet, an res ad se, an ad alium pertineat, non tamen inde protinus in mala fide esse dicendus sit. (m) Siquidem qui

(g) l. t. ff. & C. pro Donato. ibique DD.

(h) Text. in l. plerique 3. & 4. ff. pro herede. l. non solum §. 1. in fin. ff. de Usurpat. & Usus.

(i) Dec. in l. 20. n. 11. C. de Pact. & conf. 417. n. 5. Scilicet. ad l. 2. C. de Servit. & Aqua. Bald. libr. 1. conf. 352. n. 3. Boer. Decis. 39. n. 7.

(k) l. bonae fidei. ff. de Us. l. si quis fundum. ff. de acq. pos. l. item veniunt. §. Petitam. ff. de Petit. hered. Gloss. c. si virgo. caus. 34. q. 2.

(l) Bald. tr. de Praescr. 2. part. 3. princ. n. 2. ibique plures allegati.

(m) Balb. tr. de Praescr. 2. part. 3. princ. q. 2. pag. 106. Covarr. in c. possessor. 2. part. 2. relect. §. 7.

qui optimo maximo Jure Dominus est, dubiam etiam de Dominio cogitationem habere possit, quæ cogitatio non est scientia, qualis desideratur in malæ fidei possessore, Cæterum cum animo cujusque conclusum sit, quid credat de Jure rei à se possessæ, de eoque non nisi per externa indicia judicare liceat, videamus, quid secundum ea de Electoribus Palatinis sentiendum. Consentaneum est, ut, qui Justam possidendi causam vel titulum habet, bonâ fide possidere præsumatur; (n) Verus an putativus ille sit, non refert; quia ad opinionem possidentis, à qua bona malaque fides pendet, uterque idem præstat. (o) In possessione autem longissimi temporis bona fides censetur esse, etiam cum planè nullus adest titulus. (p) Neque illum malâ fide possidere credibile est, qui palam & publicè de re possessa contrahit. (q) Neque eum, cujus Jus Viri boni asserunt. (r) Hæc si cum factis Serenissimorum Principum Palatinorum conferantur, nemo non nefas esse duxerit, Eos malæ fidei insimulare in Exercitio eorum Jurium, quæ ultra ducentos annos jugi Possessione tenuère, toties cum Feudo Electorali recepère, toties inter renovata & confirmata Privilegia respexère, toties Vicinorum Conventionibus corroborata intellexère, toties in Feudum ab aliis petita dataque animadvertère: quæ non tantum Majorum suorum Constitutionibus publicis defensa, sed & per alios Viros celeberrimos Commentariis illustrata, quæ ab Arbitris sæpè confirmata, ab Imperatore & Hispaniarum Rege pro justis habita & exercita, denique quæ ex omni parte Palatinatui tributa, & pro justis adscripta comperta sunt.

§. 4. Sed dixerit quis, sæpius tamen contradictum huic Exercitio & Possessioni. Equidem contradictionem Juri vel Privilegio ipsi factam fuisse, haud probabitur. Controversiam aliquando intercessisse in uno alterove loco de dictorum Jurium aliqujus Usu, probabile est; Nam plus quàm humanum esset, in

Hh

tot

(n) *l. pen. C. de Evict. ibique Gloss. & Bald.*

(o) *Bart. in l. Celsus. n. 17. ff. de Usuc. Mascard. de Probat. Conclus. 228. n. 4.*

(p) *Menoch. de Arbitr. Jud. quæst. lib. 2. cas. 43. n. 1. & 2. & Consil. 90. num. 75. lib. 1. Mascard. Conclus. 224. num. 3.*

(q) *Menoch. lib. 3. præsumpt. Cap. 130. num. 33.*

(r) *Menoch. d. l. n. 28. ibique Bart. & alii.*

tot alienis locis sine ullâ controversiâ Jure frui suo. Uti Ministri Palatini Dominum, Juribus Ejus remissiùs observatis, non nunquam defraudant suum; ita fortè & in Vicinum, sive scienter, sive ignoranter, iniqui quandoque fuerunt, contradictionique causam præbuerunt. Natura ipsa nullos tam arcto Vinculo copulare potuit, ut non dissideant aliquando, si alter ex alterius re, licet summo Jure, utilitatem capiat, aut ille per hunc de lapillis suis pro arbitrio ludere non possit. Ea enim facilè nimia nobis videntur, & ad contradictionem nos provocant, quæ in nostris pati cogimur, & semper abolere studemus. Undè, quotidianis ferè inter prædiorum servientium & dominantium Dominos existentibus litibus, sine dubio etiam aliquando de Exercitio Palatino, plus minusve co factum sit, Vicinale Jurgium obortum fuit. Sed quæstio de excessu, ipsius Juris Possessionem tam non turbat, ut eandem potius confirmet, uti qui plus peti excipit, debitum competens haud obscurè fatetur. Morà ergo Electori Palatino fortè de uno aut alio pago lite, eo ipso stabilitum fuit admissum interim Exercitium in cæteris; Aut si fortè contradictio facta de Collectis, gaudente Eo interim Jure Mortuarii, Sequelæ, Lustrationis, &c. An non contradictio illa horum exercitio potius proderit, quàm oberit?

§. 5. Est & illud insigne figmentum, quòd coalescente nuper in perniciem Palatinæ Domus factione, cujus conamina jam in nervum intestinumque bellum plus satis erupere, consciscendis pluribus armorum Sociis persuadebatur, Wildfangiatus Palatini hanc esse indolem, ut primùm proxima Palatinis absorbeat Dominia, perque hæc eadem ratione pergeret ad remotiora in infinitum, imminente etiam remotissimis periculo, cujus depellendi causâ non Imperii tantum Cives, sed & externos Reges bello contra Domum Electoralem Palatinam innectere posse videbatur. Admonitus de dira, periculique plenissima Calumniâ Elector, de falsitate & Machinamenti hujus rumoris scripto publico Universos certiores reddi fecit. Cui non semel obstrepit Vindiciarum Author, diramque illam calumniam non secus, atque suam progeniem, defendit, quæ nunc solidâ refutatione penitus etiam diluen-

luenda est. In quæstione autem de Terminis per Wildfangiatum motis movendisque, nec non extendendis prolatisque Palatinis Pomœriis facti veritas non ex metaphysica argumentatione, aut explicatione Grammaticâ quærenda, neque multum laborandum, an obtentu in proximo Palatinatui loco Wildfangiatu, secundus ab illo, Palatinatui vicinus, eidem Juri obnoxius non fiat? sed geometricâ potius demonstratione explicandum, qui Termini VVildfangiatus ante ducentos annos, quousque illi prolati fuerint, quousque proferri potuerint vel debuerint, si ea reverâ esset ejus Juris, quæ fingitur, indoles. Atqui ex libris antiquis capite proximo enumerati Pagi manifestò evincunt, limites VVildfangiatus longè latius olim patuisse, quàm nunc patent. Si malum serpens esset, viresque eundo acquisivisset, testudineo etiam gressu ducentis & amplius annis multum promovisset. Quod non Moguntinensium, Trevirensium, aliorumque Vicinorum pagos, jam antefæcula, Palatinatui proximos, nec semihoriorio indè distantes hausisset? Atqui horum nihil haustum, quin & VVildfangiatus cancrino gressu multum regressus, tantumque restrictus est, ut certè ex antiquis Documentis luculenter constet, nonnullas præfecturas Palatinas olim plures Civitates & pagos, ab Homini- bus Propriis Palatinis magno numero habitatos, numerasse, quàm nunc familias Hominum priorum habent. Et quoniam Oratori Adversario, nescio quo impudentiæ aurâ inflato, secundam VVildfangiatus velificationem in Franconiam mirè elevare visum fuit, explicet quæso, quâ ratione effectum, ut solius pagi **Museloch** (de quo infra plura) mentio fiat in Vindiciis, quòdque plures per VVildfangiatum rapti non sint? Quî factum, quòd in innumeros Franconiæ, & antiquis Palatinis limitibus proximos pagos, in quos longè minori vi, quàm Electorum Principumque Rhenensium loca, & tanto quidem tempore, ventis parum secundis, pervenire potuisset Wildfangiatus, provectus non sit? Expediat, quî factum, quòd jam aliquot sæculis sæpiùs mutati venti in diversa loca idem Jus non propulerint, sed semper eodem tractu reliquerint? Quòd nullus Palatinatus superioris Vicinus de eo quicquam senserit? Quòd in multis ad Mosam aliisque locis, superioribus temporibus Palatinorum Dominio Possessionique accensitis, nihil de eo intellectum sit? Denique, quòd paucae infe-

rioris Palatinatûs Præfecturæ id Juris fere exerceant? Qui accuratam horum rationem init, ille & vanitatem commenti illius de extensione in infinitum, & modestiam mirabitur Electorum Palatinorum, qui Verbis Privilegii generalioribus, viam ad multorum Vicinorum hætenus intacta loca Wildfangiatui sternentibus, vix ea, in quibus ab antiquo illustrior noscebatur Observantia, rigorosè servarunt:

§. 6. Dicto, refutatoque huic commento partim inerat, partim nominatim addebatur aliud, nec honestius, nec melius, nec verius Jactabatur, extensionem de unâ specie Jurium ad aliam ita fieri, ut totum Jus Territoriale absorberetur, & nihil sacri aut profani Territoriorum Dominis in pago, quem semel invaserat Wildfangiatus Palatinus, reliquum maneret; Et ut ipsa Religio factioni illi augendæ ancillaretur, nulli Catholicorum, Augustanorumve ferenda ejus pericula fingebantur. Quibus confirmandis magno conatu & impudenti Verborum strepitu insudat etiam Vindiciarum Orator, adductis Maudachio, Mundenheimio, Wendelsheimio, Ladeburgo, & Dirmsteinio exemplis. Sed nihil quicquam Juris illis, aliisvè in locis prætextu VWildfangiatûs vel priorum Hominum (quod volunt Vindicie) in Religionem sibi vendicasse Palatinos, illaque exempla planè aliena à scopo esse, Secundâ Parte plenius docebitur. Hæc nunc observabimus falsitatem generalis istius Calumniæ de absorbendis VWildfangiatu Territoriis, quodque in Vindicis post Catalogum Hominum priorum Author ait? *In hos omnes, qui pro Wildfangiis intercepti mancipabantur, exercentur hætenus omnia illa Jura Superioritatis, quæ supra sæpius nominata sunt, accedente Vectigalium conductione, & Conductu, & quod idem ait: Quod Elector Palatinus Jura nova formet, & rapiat sibi, & amplifcet, & Vicinorum Statuum, ac immediatorum exuviis se vestiât, fimbrias denique suas ita dilatet extendatque, ut nudos, inglorios, inopes evadere necesse sit, quicunque infirmiores sunt:* Non pudorem modò, sed & mentis omneratiocinium, aut saltem honestatis amorem, malique formidinem excussisse oportuit scriptorem, qui in Principem, plurimis nominibus laudatissimum, maximèque hujus rei insontem tanto convitiandi furore invchi voluit, ut vix atrociora in Tyrannum Bar-

Barbarum dici, nec hæc ipsa Confœderatis Palatini Adversariis, quos inter tanta calumniandi procacia inaudita est, placere possint. Itane Palatinus superioribus Juribus omnibus in omnes utitur, qui non patitur præfectos Neostadienses Collectas, Operas, Sequelam, Lustrationem, in plerisque pagis Spirensibus exigere, sed solo Censu corporali ac Mortuario, similive Juris specie contentos esse jubet? Illene nova format, qui utitur antiquissimis? & sæculorum ætatem superantibus? Illene rapit, qui, quoddam Cæsare & Imperio Feudi titulo assignatur, à Vicinis per Contractus, aliaque Assensûs indicia probatur, non aliâ, quàm optimis Principibus, & cuivis honesto Magistratui usitatâ laudatâque auctoritate sibi sumit? Illene amplificat, qui vetustis nihil addit, suosque seriò privatis Mandatis & publicâ sanctione hortatur, ne ab antiquâ Observantiâ recedant? Illene exuviis Vicinorum se vestit, qui hæreditario Jure, non à Patre, Avo, Proavo, Abavo tantum, sed & Hos sæculo & ampliùs antecedentibus Majoribus, continuâ serie ad se cum reliquâ hæreditate devolutis utitur Juribus? Illene fimbrias suas dilatat, qui, dum easdem Privilegii formulas habet cum Majoribus, longè minori parte tamen hætenus contentus vixit? Illene omnes infirmiores Status nudos, inopes, inglorios efficit, qui ne ad proximos & infirmissimos quidem Vicinos, multos Nobiles scilicet circa Præfecturas Boxbergensem, Mosbacensem, Bretheimensensem, Baccheracensem, aliasque, quæ alibi usu recepta sunt Hominum priorum Jura, hætenus extendere conatus est? Indubitatum hoc Vindiciæ ipsæ faciunt, quæ de læsis Nobilibus per totam Sueviam, Franconiam, & Rhenensem tractum, magnos clamores excitant, sed unum tantum & triginta pagos, in quibus Jus Palatinum viget & controversum fit, enumerant. Cæterum, cum satis constet, non in omnibus pagis, Juri Palatino in Homines proprios subjectis, omnia, & imprimis sublimiora Jura observari; Vivendum, an in illis, in quibus plurima & maxima exercent Palatini, reliquum maneat locorum Dominis Jus Territoriale, & quibus in partibus. Certum est, Eos retinere Dominium loci, quod habent, perpetuum, ipsiusque alienandi arbitrium. Nam Palatinum Jus tantum Homines concernit, quorum si nullus adsit, cessat Juris ejus objectum. Dominii autem localis quanti sint fructus, heic depræ-

dicare aut recensere nihil attinet. Certum etiam est, retinere Eos omnes indistinctè species Juris Territorialis in subditos, qui non sunt Homines proprii; retinere Eos & jus ordinandi de Sacris & profanis, adeoque de Religione, Templis, Decimis & annexis statuendi, Statuta condendi, Magistratum creandi, criminalem & civilem jurisdictionem exercendi, quibus omnibus & Homines proprii subjecti sunt, eoque nomine nec minus nec aliud Juramentum, quàm reliqui subditi, Territoriorum Dominis præstant. Quibus hæc reliqua manent, illi frustra conqueruntur, se subdiditis, & omni Jure Territoriali nudari. Sanè Veteres eos etiam Homines proprios, qui Palatinis plurima maximaque præstabant, è subditorum suorum numero non esse raptos interceptosve ingenuè magis agnovisse, præter alia innumera, Conventio inter Electorem Palatinum & Episcopum Spirenses, pag. 47. supra relata demonstrat hisce Verbis: *Et quando Clementissimus Dominus noster Comes Palatinus in pago Heiligenstein (qui Spirensis est) Usu acquisivit, ut Clementiæ suæ Homines proprii ibidem Clementiæ suæ, Ejusque Majoribus solis iter fecerint, Mortuaria, Collectas, & Operas præstiterint; Proinde Palatini isti Homines proprii, si ibidem jam fuerint, aut in posterum isthuc venerint, receptique fuerint, nec non, qui ex illis nascentur & in Heiligenstein habitabunt, ut in omnibus istis Palatinatui addicti maneant, neque per Dominum nostrum Spirenses & Ecclesiam in Itinerum confectione, Collectarum, Mortuvariorum, & Donarii Protectionis Palatinatui debitâ præstatione impediuntur, transigimus.* NB. NB. Extra istas partes autem Clementi Domino nostro Spirensi, tanquam Subditi ejus, fideles obsequentesque erunt, veluti alii Clementiæ ejus Subditi. Et si Homines proprii è Subditorum censu tollerentur, Palatinos Subditos fieri deberet; At non fiunt, nec talem Sacramenti formulam dicunt. Farentur id Palatini, nec aliter Adversarii statuere possunt aut volunt. Fabulæ ergo sunt computationes Scriptoris Vindiciarum de Territoriorum & Subditorum amissorum Summa, Certè qui cum Subditis jurisjurandi vinculo se obstrinxit, in eodem Territorio fortunarum sedem fixit, cum iis Magistratu & legibus iisdem utitur, ille Subditus est, etsi Domino istius loci nec collectam! nec angarias, nec armorum usum, nec mortuaria, similiave præstet. Quod millia testium hæc suo exemplo probantium non reperiuntur

tur in hoc, aliisque Imperiis ! Et quamvis celeberrimus supremi Tribunalis Assessor Stammius, Homines proprios plurimis præstationibus & Juribus ex usu Germaniæ obnoxios statuatur, attamen ait: (c) *Aliud & plus est Subditum esse, quàm Hominem proprium; sicut aliud est, esse Subditum, quàm Vasallum.* Addit: *Usus hujus cognitionis præter alia (de quibus infra) consistit potissimum etiam in hoc, quòd Dominus proprius pro relaxatione hominis sui capti ex constitutione pignorationis in Camera Imperiali agere non potest; Sed cujus est Subditus, potest.*

Gravissimus ergo in Vindiciis præter alios admissus est in computando error, quando numerus Subditorum ita subducitur.

<i>Summa.</i>	<i>Wormat.</i>	<i>Episc.</i>
<i>Subditorum.</i>	<i>Interceptorum.</i>	<i>Remanentium.</i>
2722.	2674.	48,

Secundum Majorum instituta, optimam rationem, Germaniæ usum, summi judicii praxin, legum & Canonum contenta, Prudentumque Sententias, rationes hoc modo ineundæ subducendæque sunt.

Summa.

<i>Subditorum</i>	<i>Hominum</i>	<i>Manentium</i>
<i>Wormatiensium</i>	<i>Propriorum</i>	<i>Subditorum</i>
	<i>Palat.</i>	<i>Wormat.</i>

2722.

2674.

2722.

Vel potiùs sic, tetentâ inscriptione Vindiciarum.

Ii 2

Summa

(c) *libr. 3. de Hom. propr. cap. 4. num. 2. in fin.*

Summa.

Subditorum

Interceptorum.

Remanentium.

2722.

0.

2722.

Positis hoc modo accuratè per universas Adversariorum rationes calculis, Confœderatis per Palatinos interceptorum.

Summa Summarum est 0.

Dixerit fortè Vindiciarum Author, hâc quidem veteri & certissimâ computandi ratione effici, ut per Palatina Jura integer Confœderatis maneat numerus censusque Subditorum, at non maneat numerus Jurium & commodorum. Hinc autem lacrymas querelasque illas Confœderatorum, se inopes, nudos, inglorios fieri! Ut ut autem hæc misera, ingloria, & replicatione indigna sit exceptio, hoc tamen non diffitendum, & cedere Electorali Palatinatui non contemnenda ex Privilegio Wildfangiatus emolumenta. Sed hæc in tot partes, quot sunt pagorum Domini, divisa, tanta non sunt, ut possint ex Ingloriis Gloriosos, ex Iris Cræsos facere: Maximè, cum & ea ipsa, quæ ipsis decedunt, aliis haud spernendis compensentur commodis. Nihil ex ipsa rei evidentia, & quotidiana experientia certius est, quàm longè florentiora, incolisque repletiora cæteris esse loca, in quibus Palatina exercentur Jura. Quemadmodum enim historiis proditum est, multos Regulos, Comites, Barones, Militesque se ultrò in fidem & defensionem Comitum Palatinorum dedisse? (d) Ita etiam ab aliquot temporibus tenuiores Ruricolæ in eligenda sortis suæ qualicunque sede, sive naturali ductu, sive aliorum miseriis edocti ea studiosius quarunt loca, ubi Electoris Palatini tutelâ frui possunt. Unde etiam cognoscentes de Jure priorum hominum transactum iri, miseran-

(d) *Magor. de Adveni. armat. cap. 5. n. 251. Freher. in orig. Palat. part. 1. cap. 14.*

ferendis sæpe precibus intercessere, Comitesque Palatinos enixè rogavere ne se desererent, neve se Herulorum suorum justæ moderaminis Decempedæ non satis assuetorum, insolentiori Imperio totos committerent. Inveniuntur id genus preces complures à diversis exhibitæ, quas integras heic recitare longius foret. Illud saltem non potest esse in obscuro, VVildfangiorum quamplurimos, Confœderatorum pagos, patentibus tot Palatinis aliisque nuper locis, ingressuros non fuisse, nisi futurum in se Imperium Palatinæ Protectionis Æquitate temperatum iri præcivissent. Tantisne ergo clamoribus dignum dispendium est, quod quisque Comes, Nobilis, Palatinus Vasallus aut Cliens, quorum præcipua pars est Superioribus Juribus obnoxiorum locorum, propter VVildfangiatum omnia non audet in omnes, cum sine VVildfangiatu ne omnes quidem Subditos habiturus esset: & si haberet, sui unius remigio commissus brevi fortè omnes exturbaret? Si delibatio illa Jurium protinùs inopes, nudos, inglorios, & ad sustinenda Imperii onera impares fecit, quomodo longè aliter vixerunt horum ingloriorum Majores? Quomodo gloriose vivunt tot Comites, Nobiles, aliique per Imperium innumeri, quibus & à Confœderatis affectata Territoriorum libertas dominatusque, & Palatinorum Jura, aves planè incognitæ sunt? Illine per VVildfangiatum nudi & inopes facti essent, qui bellandi libidinem ut explerent suam, Regios nuper sumptus facere potuere? Ergone tanta est differentia inter eos, qui pagum VVildfangiatui subjectum habent, eorumque Tribules VVildfangiatum ignorantes, ut illi pauperes & nudi, hi splendidi & opulenti sint? Sed isthæc est sive fraus, sive ars Vindiciarum Oratoris insignis, ut cui fundus Territorialis cum omnibus ad unum Subditis, omnesque Jurium Sacrorum & Profanorum species (delibatis tantùm aliquibus in aliquos) integra intactaque relinquuntur, ei Territorium cum Subditis eripi, eumque inopem & nudum reddi, miro glaucomate ostendere conetur.

§. 7. Illud tandem sed vix dubium superest, quod Injuriam belli vacua facta loca novos homines implere, atque hos ipsos, quod aliunde adventant, VVildfangios, sicque plerosque homines proprios, paucos verò Palatinorum Jurium expertes Subdi-

tos fieri, necesse sit: quod nec veteri locorum faciei, nec æquitati satis consentaneum videtur. Ingeminatur hoc sæpissimè, sed accuratiùs cùm ponderatur, inanem prætextum tantùm esse liquet. In præterita enim & superiora redeuntibus Sæcula obvia fiunt litibus judicariis crebriora bella, casus varii, Propriorumque hominum incrementa & decrementa, Jure tamen Ufuque recipiendorum VVildfangiorum eodem semper relicto loco. Ex documentis Oppenheimensibus, quæ primum Instrumentum supra recenset, statim in initio constat, ubi ante bellum Bavaricum numerati fuere 200. homines proprii, ibi paulò post, scilicet anno 1525. 900. anno verò 1578. numeratos fuisse 1300. Hanc rursus Summam anno 1615. ad 500. & denique anno 1626. ad 250. descendisse. Quæ lex, quæ ratio, quæ cautio, quive vades dati sunt, in locis, in quibus diversæ conditionis Subditi vivunt, horum illorumque numerum semper eundem fore? Quis Palatinui invidere potest VVildfangiorum numerum à bello receptum, cùm vix semissem exæquet numeri, quem habuit ante bellum? ceu ex ipsis antiquis documentis, & exemplo pagorum **Glohnheim / Lonßheim / Bornheim & Uffhofen** / sup. pag. 54. videre est. Quid, si casus plures Homines proprios pagis exturbasset, reliquorum Subditorum numerum autem auxisset, quisquamne Confœderatorum de Jure suo Territoriali, aut auctâ Subditorum manu Palatinis quid cessurus, jacturamve illam compensaturus fuisset? Certa æquitatis Regula est: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: Quod quisque Jus in alterum statuerit, hoc ipso eum uti oportet. Pacto inter Labanem & Jacobum inito, ut pecus punctulis & latis maculis interstinctum huic, reliquum illi cederet, Patriarchæ gregem, arte ad benedictionem divinam accedente mirè auctum, Labanis autem armentum modica incrementa tantùm sumsisse, Sacræ Literæ docent. Id verò iniquum fuisse, sive quòd nulla inter incrementa utriusque proportio, sive quòd eorum, quæ Israël accesserant, scaturigo Labani debebatur, nullibi docent. Neque ex re incerti eventus Labanem æqualitatem fortis suæ & alterius postulasse, legitur. (d) Quâ ratione ergo non æquum erit, ut Pacti Ufusque immemorialis lex Palatino

(d) Gen. cap. 30.

atino in novitatis notula interstinctos Vicinorum Subditos, certis in locis Jura quædam, tribuens fervetur, etsi horum in uno alterove pago inæqualis numerus sit? Nam & Major Wildfangiorum numerus in uno loco alterius loci minore compensatur.

§. 8. His ita explicatis, & dispulsâ omni nube clara conspicuaque cunctis Justitia Causæ Palatinæ radios quaqua versum splendentes emittere, jamque plura pro se verba pertæsa videbatur, cum nescio cujus per transfennam exauditur vox: Dicant, probent, firment Palatini sive Privilegiis, sive Usu, sive Conventione quicquid velint; durum tamen, nec hodierno temporis satis conveniens videtur, Statum unum tot Jurium in Vicinorum Statuum Territoriis potiri. Quisque vel plebejus est moderator & arbiter rei suæ. Et cur Palatinatus Vicini Status non haberent æquè libera Territoria, atque alii? Ne in Cæsaris quidem potestate est, unius Statuum Jura in alium transferre. Æquitas repugnat. Equidem, qui Germanorum Jurium Regaliumque scientes, & controversiæ Statum, & quæ pro Justitia Causæ Palatinæ hætenus adducta sunt, penitiùs intuentur, illos fugere non potest, quàm nihil iniqui insit Juribus Palatinis. Quando tamen supradicta exceptio popularis videtur, populari eandem spongiâ diluturi, non scripti Juris fulcimentis Palatinas partes, sed cuilibet per naturam obviæ æquitatis regulis tuebimur. Summam autem æquitatis rationem esse, ut suum cuique tribuatur, nemo inficias ibit. Hoc unum tantum pro Palatinis postulamus, ut suum Palatinæ Domui, suum etiam tribuatur Ejusdem Vicinis. Neque hoc volumus, ut Palatinorum esse definiatur, id quod sibiasserunt, aut rapuisse feruntur, sed quod Sanioribus Gentibus, inprimis Germanis, usitatis acquirendi modis Eos suum fecisse probatur. Hoc saltem etiam deprecamur, ne Vicinorum esse, aut fuisse judicetur, quod ipsos legitimis quoque modis acquisivisse, fide dignâ demonstratione non evincitur. Planior aut certior via ad investigandam alterutrius causæ æquitatem dari non potest. Factum acquisitionis quod attinet, nemo negat, quicquid Jurium vel Confœderati, vel Palatini, sive in suo, sive in alieno Territorio sibi vindicant, illud omne Romanorum Imperatorum Re-

gumque liberalitati acceptum ferendum esse. Tempore namque Caroli Magni primum de suis Juribus, & Provinciis hæreditariis gloriari cœpisse Germaniæ Proceres, neque uno eodemque tempore omnes distincta illa, tamque libera Territoria consecutos, ut quisq; intra limites suos omni jure potiretur, sed aliis citius aliis seriùs, aliis pauciora, aliis plura data, ubiq; multa Fisco Regio & Imperatoribus reservata, exindeque alluvioni, sive incremento latenti, quo paulatim ita quid prædio nostro adjicitur, ut non intelligatur, quantum quovis momento adjectum sit, assimilata esse, Historicorum Germanorum Harmonico consensu tam certum est redditum, ut nihil possit esse certius. (e) Inter Primates autem Germanos, Episcopis, Abbatibus, & Sacri Ordinis Viris seriùs Regalia obtigisse, Eosque licet amplam satis diœcesin & Episcopaliū Jurium terminos, lautosque in usus quotidianos decimarum aliorumque bonorum redditus habuerint, sæcularibus tamen Principum Juribus diu exclusos, atque Advocatorum exercitio hæc relicta fuisse, veterum monumentorum fides & Germanicarum rerum observatores planum effecere: (f) *Episcopis & Prelatis (inquit Heiderus) (g) ejusmodi Regalia, ceu Bona Imperii communia, Vectigalia nempe, Jus cudendæ monete, & similes redditus, in illorum Territoriis non fuere concessa, sed Imperio Romano diu adhuc reservata.* Dictorum horum confirmationi à Caroli Magni, Ejusve Natorum Nepotumve temporibus exempla mutuare haud opus est, innumeris recentioribus hanc ipsam rem illustrantibus, multaque non ita pridem Territoriorum Dominis, etiam sæcularibus, & Maximis quidem, abfuisse jura evincentibus. Quis enim ignorat, Caroli Quarti ætate multa pinguissima telonia ipsis Electoribus negata fuisse? sed quid telonia? Annon ipsa Caroli rogatio, quæ Aurea Bulla dicitur, cap. 9. evincit, Territoriorum quosvis Dominos non potitos tum fuisse auri & argentifodinis, mineris stanni, cupri,

(e) Myler. in *Archolog. Princ.* cap. 1. n. 7. & cap. 8. & seqq.

(f) Myler. d. T. cap. 15. ibique allegat. *Lehmann. Chron. Spir. libr. 2. c. 35. Heider. disc. von Reichs- Bögten. fol. 11. & libr. CCC. fol. 72. Arniseus de Jure Maj. libr. 2. cap. 7.*

(g) *Dict. Disc. fol. 11.*

pri, plumbi, ferri, & alterius cujuscunque generis metalli, ut & salis; juris Judæos (qui etiam dicuntur servi Cameræ Imperialis, & Fiscalini) (b) recipiendi, & aliis Regalibus, ex singulari prærogativa S. R. I. Candelabris & Columnis concessis. Episcopatu Wormatiensi quis in Germania ante translata ejus Archi-Episcopalia ornamenta in Moguntinum antiquâ dignitate & amplitudine, & numero Episcopatum aliorum sub eodem celebrior? Idem tamen Anno 1405. ne Criminalem quidem jurisdictionem (nedum Sublimiora Regalia) ubique in Territorio suo habuit, eamque in pago **Dirmstein** à Ruperto Palat. Rom. Rege demum impetravit, teste sequenti Diplomate: Nos Rupertus &c. *Profitemur & Universis manifestum facimus hisce literis, qui eas visuri auditurive sunt: Quòd Nos respexerimus grata fidaque officia, quæ Reverendus, dilectus noster Princeps & fidelis, Matthias, Electus Episcopus Wormatiensis Nobis perioque sæpè, lubenter & utiliter præstitit, quaque inposterum præstiturus est; Quare deliberato animo, ex certâ scientiâ, & singulari gratiâ prædicto nostro Principi & fideli indulgimus & permisimus; indulgemus & permittimus Ipsi vigore harum literarum, & Regiæ potestatis & plenitudinis, ut ipsi Successoribusque Ejus in pago suo **Dirmstein** Schultetum & Scabinos, Judicium nempe Criminale, palos & furcas, inposterum & perpetuum habere, eoque cum Judicio procedere liceat, ut in aliis vicinis Judiciis moris Jurisque est. Et mandamus &c. Datum Heidelbergæ, proximâ die Veneris à Natali Divæ Mariæ, à Nativitate Christi 1405. Regni nostri Sexto. Et Episcopos Spirenses olim nullum in Episcopatu suo vectigal habuisse, primùmque à Ludovico Bavaro pignoris titulo acceptum, à Caroli quarti autem demum obtento Privilegio pro suo possidere cœpisse, recitata Lehnmanno Diplomata testantur. (i)* Et dies & charta deficeret omnia ejusmodi exempla & privilegia, quæ evincunt Territoriorum Dominos multa in Territo-

Ll

rio

(b) Constitut. Sigismund. de Offic. Vicar. §. 7. Limn. ad Anr. Bull. cap. 9 §. 2. Obs. 2.

(i) Lehnmannus Chron. Spirens. libr. 4. cap. 22.

rio suo non ita pridem non habuisse, enarraturum. Præsentem quidem ad scopum nihil luculentius est VVenceslai Rescripto anni 1398. pag. 29. relato, Cæsares Homines proprios in Palatinorum vicinis Territoriis retinuisse, in eosque reservatum sibi Jus Electori Palat. cessisse aperte docente. Ipse Vindicarum Orator lit. E. 3. adfert Privilegia de Bastardorum Emolumentis in proprio Territorio percipiendis, anno 1518. Comiti de VVide, anno 1521. Constantiensibus concessa, idque Juris Cæsaribus reservatum, accuratè demonstrantia. Quid, si Cæsar denegasset petita Episcopo VVormatiensi, Spirensi, Constantiensibus, & Comiti de VVide, Ipseque Emolumenta, Juraque illa in Territoriis ipsorum Camera retinisset suæ, an iniquitatis accusari potuisset? Quid, si eadem Comiti Palatino sacrâ vice fruenda in Feudum dedisset, an iniquum diceret? Si iisdem telonia; servos Camerales, vel subterraneos metallorum thesauros, vel simile quidpiam reservatum in aliorum territoriis concessisset? an æquitatis terminos excessisset? An non Jure Imperator conquerentem ea de re Territorii Dominum Evangelicis istis verbis correpturus fuisset, dicens: *Maligne an oculus tuus malus est, quòd ego adeò bonus sum? tolle tuum & abi.* Si ne his quidem acquiescens ille Cæsaris Donatario obstrepere, postque aliquot annos ex contradictione Jus in ea, quæ in Territorio suo nunquam sua fuerant, quærere vellet, an non ex malo pejor factus pudorem cum æquitate excussisse judicandus esset? Quod ex his consequitur, illud à prudentibus & rerum Imperialium peritis semper pro indubitato habitum est, scilicet reverâ & propriæ Jus Superioritatis, sive Territoriale separatum esse à Regalibus, hæcque ex Concessione, Præscriptione, vel Consuetudine competere posse alteri, quàm cujus est Territorium. (k) Unde cuilicet præter scripti Juris tenorem sola naturalis ratio dictitat, qui Regalia ab altero possessa vindicat, eum parùm proficere, si demonstret Territorium esse suum, nisi etiam probet, Regalia esse sua. Quemadmodum, qui vicino servitutem in fundo suo negat, frustra fun-

(k) Cravetta consil. 673. Sixtini de Regal. lib. 1. cap. 1. n. 18.

fundum suum esse docet, nisi & libertatem fundi evincat. Quæ cum ita se habeant, videamus, quibus probationibus causam suam instruerit Vindiciarum Assertor, & quomodo probaverit, Clientibus suis non tantum Territoria, sed & tam libera, ut in iisdem ne Cæsari quidem Jus in Bastardorum Emolumenta, aut VVildfangios reliquum manserit, concessa esse? An verò Privilegia adducit, ex quibus tale quid videre liceat? Nulla. Quibus documentis antiquiorem possessionem adstruit? Nullis. Quibus Clientes saltem posterioribus temporibus usum eorum Jurium in homines, Palatinis proprios, habuisse demonstrat? Æquè nullis. Certè quòd Comitem de VVied, & Constantienses tale Privilegium serò satis in suis Territoriis accepisse, probat, de suis Clientibus verò nihil habet, quod in medium afferat, causam ejus parum commendat. Quòd etiam Spirenses Episcopum anno 1544. Rescriptum aliquod de non tuendis recipiendisve subditis Mancipatus prætextu impetrasse ait, illud tam obscure & trepidè facit, ut Rescriptum illud in Causa Palatina, Conventionibus Spirensium anno 1415. 1521. 1607. supra pag. 42. & seq. relatis munitâ, lucem ferre non posse ipsemet prodat, nullâ Palatini Mancipatus, violentiarumque (quibus aliàs linguam assuefecisse videtur) factâ mentione. Quæ de Sententia inter nuperos tumultus belli, aut relaxato Cellario propter gruem non exhibitam capto latâ, similiaque jactat, futilia sunt, neque quicquam Juris Confœderatis tribuunt, neque Palatinis adimunt, de quibus plura suo loco. Et sic quidem nihil pro Confœderatis ad rem præter verba ab Oratore allatum. Contrà pro Causa Palatina non tantum concatenata continuaque series Cæsareorum Rescriptorum, Vicinorumque Approbationum à Maximiliani usque ad hæc tempora; adeoque per centum quadraginta & octo annos, sed & Usus, Possessionemque longè diuturniorem, & ad Sæculi quintidecimi initium demonstrantia sexcenta & amplius documenta, omni exceptione majora, adducta sunt. Ex quibus proclivè est colligere, Electores Palatinos, uti multis Privilegiis Dignitatibus, Officiis & Ornamentis ab Imperatoribus, partim ex Familia sua oriundis, donatos, ita Regios,

Fiscalinos, propriosque homines cum Juribus, quibus Cæsares in eos utebantur, consecutos, eorundemque Usus in hanc diem tuitos, adeoque æquissimi & benignissimi Juris esse, ut Vicinis Palatinorum salva sua sint Territoria; sed & salva Electorali Palatinæ Domui Jura in Bastardos, VVildfangios, & Homines proprios ab antiquo usitata. Certè, si quid iniqui haberet Jus Palatinum, non ita consenuisset. Prudentibus meliora semper visa sunt illa Privilegia, quæ longo Usu introducta fumosam potius antiquitatis imaginem, quàm quæ splendidos titulos, & recentiores Bullas præ se ferunt. (1) Et Veteres olim Germanos Jura sua cum Lacedæmoniis magis Usu, quàm cum Atheniensibus Scripto servasse, ipsa Aurea Bulla, aliaque documenta ostendunt. Quantò melior, quantò æquior Causa ergo hæc judicanda Palatina, in qua incertum videtur, magisne mirari debeamus Usus antiquitatem & connexitatem, an Imperatoriorum Rescriptorum *εργα*, ordinem, pondus; an verò Vicinorum certatim approbantium harmoniam? Quid iniquius esse potest, quàm Jura tam antiqua, tam certa, tam probata excutere Veteri Possessori, Cæsaris Imperiique Donatario? Excussa autem tribuere iis, qui tale quid sibi unquam competiisse ne minimo apice probarunt? Quid iniquius, quàm multorum liberiùs dominandi cupidinem explere cum damno & injuria alterius? Quid iniquius, quàm ob importunitatem eorum, qui prædiorum suorum libertatem pertinaciùs vindicant, justè quæsitæ servitutes pervertere? Quid iniquius, quàm Electori Palatino non permittere in Adversariorum terris, quæ Is ipsis permisit in suis, veluti in *Rlingenmünster* / & *Edigsoben* / quæque alibi permittuntur aliis? Quid iniquius, quàm Electoris Homines proprios à Nobilibus, quorum loca incolunt, quodammodo non eximere potestate, cùm Nobiles per privilegium (m) suos homines proprios in Principum, aliorumque locis exem-

ptos

(1) Bald. in l. Imperium. n. 13. vers. Sed Jus quæsitum per præscript. ff. de Jurisd. & ibid. Joh. Bapt. Caccialup. n. 41. & 46. Pruckman. de Regal. cap. 6. n. 15.

(m) Limna. libr. 6. cap. 3. n. 65.

ptos prætendant ? Quid iniquius, quàm quod æquum diutissimè visum, Conventionibus declaratum, Sententiisque Arbitrorum sæpè judicatum est, justo Possessori in gratiam Factionis potentioris post duo sæcula eripere ? Denique quid iniquius, quàm suum cuique non relinquere, aut tribuere ? Inter causas ergo, quæ ab æquitate commendari possunt, præsens illa Palatina meritò omne punctum feret. Pro hac tanto promptius nunc quisque suffragium feret, quantò manifestius est, jam olim priscos illos Germanos æquitatis studiosissimos non semel pedibus in hanc sententiam ivisse, Quis à sententiarum ante ducentos annos latarum æquitate recedat ? Quis contra Possessorem tantæ authoritatis, & antiquitatis re judicatâ, tantique temporis Possessione adjutum decernat ? Liquet ergo, quid pronuntiandum sit ; Et ecce anno 1454. Verba formulæ præeuntes Magistrum Ordinis Teutonici, Jodocum à Venningen, Schaffredum Comitem de Leiningen, & Ludovicum ab Ast, Præpositum Ecclesiæ Vormatiensis : *Quoniam* (inquit) *Dominus noster Moguntinus* (cum Confortibus) *Actor est, & actionem suam in Jure non probavit, & Dominus noster Comes Palatinus legitimis documentis probavit, omnes Bastardos in iis locis ad Palatinatum Rheni spectare ; Ideò amicaliter de Jure decidimus, secundum jurisjurandi religionem nostram, & optimum intellectum nostrum, Dominum nostrum Comitem Palatinum Rheni à prædicti Domini nostri Moguntini actione absolvendum esse.* Plenius hæc relata extant supra pag. 61. Neque alia est sententia anno 1480. per Reinhardum Episcopum Wormatiensem, Johannem de Cronberg, Götze de Adelsheim, Engelhardum de Nüberg, & Philippum Camerarium de Dalberg, inter Electorem Palatinum, & Marchionem Badensem dicta (de qua vide plura supra 63.) hâc formulâ : *Cum ab utraque parte multa testimonia adducta, atque interlocutio facta, hicque punctus coactorum Wildfangiorum in Stauffenberg nostrorum quinque æquitati commissus esset, utriusque Partis narrata accuratè animadvertimus, & vigore Commissionis factæ æquum esse censemus ; quos Wildfangios Stauffenbergenses intra De-*

sennium receperunt , ut eos cedant Domino nostro Comiti Palatino ,
quos autem ante Decennium habuerunt , eos retineant ; sed tamen
absque præjudicio Juris & Privilegii Wildfangiorum Do-
mini nostri Clementis Comitis
Palatini,

FINIS PARTIS PRIMÆ.

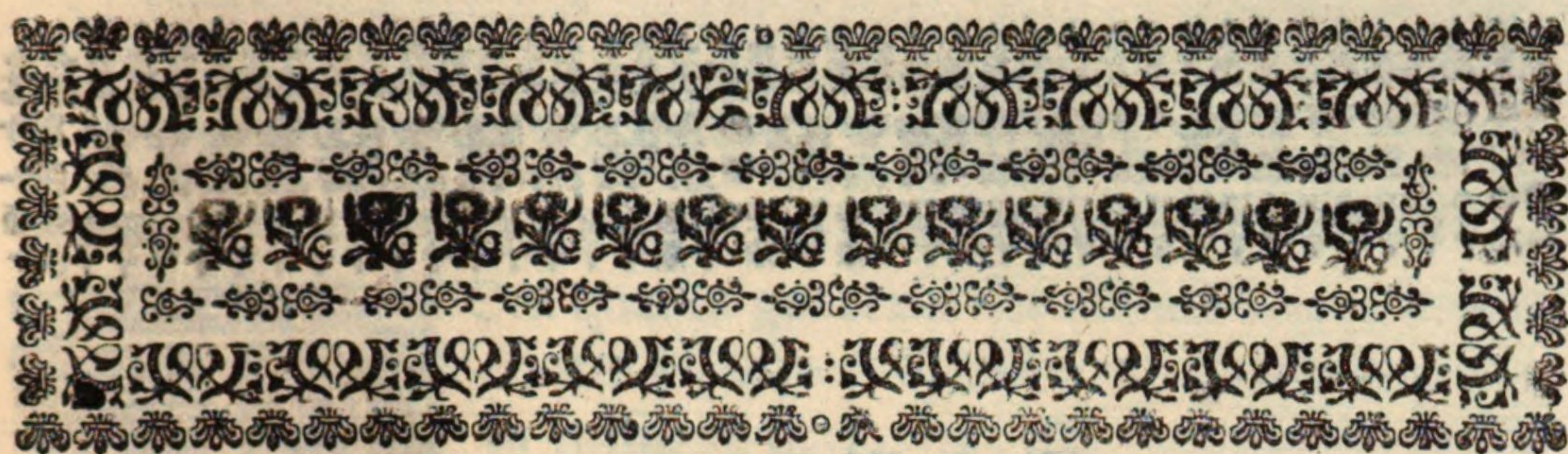

PARS

PARS ALTERA
JUSTITIÆ CAUSÆ
PALATINÆ,
SIVE
DEFENSIONIS
JURIS REGALIS
ELECTORUM PALATINORUM
IN
HOMINES PROPRIOS
CONTINENS
RESPONSES AD SINGULA
VINDICIARUM CAPITA.

PARS ALTERA
JUSTITIAE CAUSAE
PALATINA
CAUSE
CAUSAE
JURIS REGALIS
ELECTORUM PALATINORUM
CAUSAE
HOMINES PROPRIOS
CONTINENS
RESPONSIONES AD SINGULA
VINDICTARUM CAPITULA

PARS

Emonstratâ jam satis Justitiâ Cau-
sæ Palatinæ superest, ut singula Vindicia-
rum capita suo ordine & numero examine-
mus, confutemus, perque singulos §§. &
Versus sparsas fallacias, injurias, errores,
& commendandæ pessimæ causæ quæsitæ
artes, Investigemus, nudasque conspicien-
das proponamus. Quomadmodum autem

Vindiciarum Orator nullibi quicquam reliqui fecit, quod ad Offi-
cium Diligentis Patroni in mala causa spectare videbatur; ita
etiam operi suo splendidum præscripsit frontispicium, quod, ceu
hædera suspensa, bonarum ibidem mercium extantium indicium è
longinquo esset, omniaque & distinctè & accuratè per dena capita
agi significaret. Verùm collato signo cum mercibus signatis,
conspectu cum opere, nihil minùs consentaneum, & fucum ven-
ditum esse constat. Nam quod conspectus ille scripti de singulis
capitibus jactat, id in iis tam non est præstitum, ut ipse Au-
thor ea distinguere, illisque distinctis ambitiosos titulos inscri-
bere detrectans divinandum reliquerit, ubi hujus aut illius Argu-
menti caput suum initium, aut finem sortiatur. Nos, ut faci-
lius judicari posset quantum distent æra lupinis, quantumque Vin-
diciarum Orator tum titulo, tum opere ipso fefellerit, distinctè
singula capita cum titulo, (uti divinando ea assequi potuimus)
cumque solitis refutationibus in scenam contemplanda produ-
cemus.

Nn

CAPUT

CAPUT I.

VINDICIARUM CONSPECTUS.

*Præmissa generalis mentio Gravaminum
contra Electorem Palatinum.*

TEXTUS.

Restituta⁽¹⁾ tandem Divinò beneficio & redonnata Germaniæ; diuturnis bellorum calamitatibus penè ad exitium datæ, Pax non arma tantùm & sanguinem cervicibus publicis depulisse, sed domi securitatem à dissidiis, à vi & rapinis, injuriisque reparasse & stabilivisse videbatur. Non enim illud tantùm bellum est, quod per directas acies, & excitos in armorum amplitudinem populos geritur: sed nocentius etiam sæviunt structæ alieno Juri insidiæ, aut colore Juris Morisque adornata diminuendi alios Commenta; denique terrorem minùs valentibus, vim disceptantibus intentandi inflexibilis & pertinax licentia. Ubi sunt, qui isthæc faciunt ac patiuntur, ibi Pacis nomen inane scilicet irritumque auditum dixeris, Pacem ipsam non comparere: quæ in eo tota consistit, ut quisque Juris sui fruendi Dominus sit, alieni autem Juris invadendi & intervertendi Dominus ne sit. Igitur, sicut alios quidem sub mansuetudine ac tutelâ Pacis tot desideriis expetitæ, tot curis elaboratæ, suaviter acquiescere, lætum & gratulatione dignum sentiebant: ita sibi in Pace sæviora armis Jura ex vicinia; nihil pacatum spirante, dictari, pro intolerabili non immeritò habebant S. Romani Imperii Status & Membra, magno numero, Electores, Principes, Comites, Nobiles: quibus Vicium habere Serenissimum Electorem Palatinum necessitas, Amicum non hacere, infelicitas erat. Quæ res unde, & quò processerit, quæque vel nomina, vel momenta Juris & Facti in toto negotio versentur, quàm fieri poterit, planissimè, ⁽²⁾ velut in Tabella exhiberi, omniumque notitiæ offerri, non uno nomine necessarium esse videtur.

ANNO.

ANNO 7 A 7 I O.

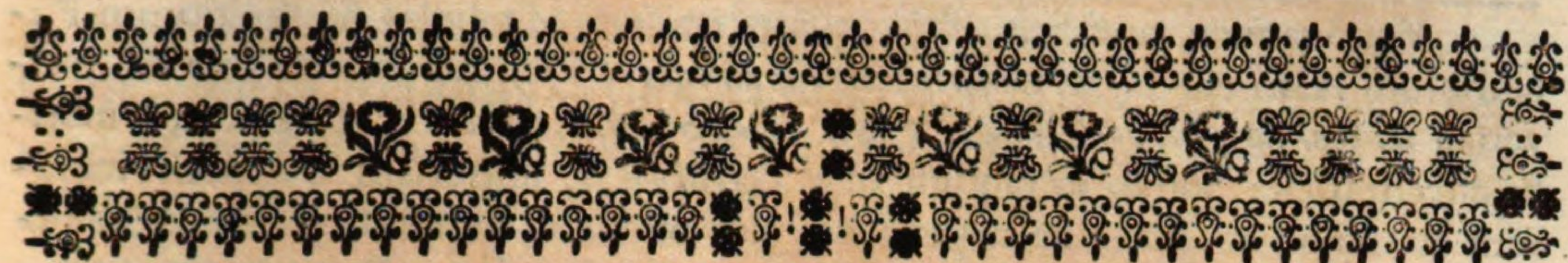
Ota quanta generalis illa mentio Gravaminum contra Electorem Palatinum, quantum ex textu colligere licet, hæc est, quòd scilicet in Pace sæviora armis Jura exerceat. Atqui hæc Jura, quæ Elect. Palatini exercent, multis in Imperii aliisque locis rigidiùs exerceri, nec exercitio Palatino quicquam novi, aut iniqui inesse, Parte primâ cap. 1. 2. & ult. demonstratum est. Sæviora, nocentioraque esse Confœderatorum arma, societates, consilia, non sine magno suo malo didicit Palatinatus. Ipsos, ipsos Vicos, qui nihil pacatum spirant, eorumque arma quovis rigidissimo Jure sæviora, nocentioraque esse, Palatini, multique alii non sine magno suo malo edocti ingemiscunt, & Res ipsa loquitur. Non est, quòd aliis eo nomine insultet Adversarius. Nam ut proximo uno alteroque Anno gesta tantùm referamus, vix ante biennium Lotharingicus miles ex Præfectura Alzeiana recedens Palatinis terris, Hominibusque propriis malaciæ spem fecerat: vix sedatus erat panicus terror, qui subditos Palatinos ob arma, quæ nuper in Principem Palatinum Simmerensem (ni subscripsisset Moguntinis postulatis) parata ostendebantur, invaserat, cum non tantùm novum metum evocatæ ab Electore Moguntino Gallicæ, Lotharingicæque Copiæ militares, nunc hac, nunc illac per Territorium Palatinum ductæ reductæque, sed & ingens recularum suarum dispendium, vix multis annis refarciendum, miseris subditis Palatinis intulerunt. Hos non sequebantur, sed comitabantur statim de novo armorum fœdere rumores. Ab eo tempore perpetuæ grassationes militares, spolia, & sexcenta mala affligerunt Palatinos, donec Conspirantium consilia nuper in nervum, apertumque bellum intestinum erumperent. Graviora hæc exempli loco tantùm referuntur; nam, quid damni & injuriarum Confœderati per Officiales & manipulos, non sine vi, passim Electori, agroque Palatino, Ejusque subditis intulerint, vix dici potest. Infœlicitas hæc Elect. Pal. certè maxima est,

quòd per spirantem conspirantemque talia Viciniam squalidæ ex nupero bello Provinciæ suæ vires recolligere, pacisque fructu gaudere prohibeatur.

(1) Ad Verbum *Restituta*. Benè est, quòd Gravaminum originem non altius, quàm ab Anno 1649. repetat, & interim in ipso Operis progressu Jura hæc Palatina superiori sæculo jam usitata fuisse, ostendat, sicque, dum iis novitatem affingere studet, & interim ab antiquo usitata fuisse non inficiatur, Majorum approbationem haud obscure insinuet.

(2) Ad Verbum *planissimè*. Utinam tam verè & candidè!

CAPUT II.

CONSPECTUS.

Summatim describitur species Facti & Violentiarum, ac turbationum obtentu Privilegii de Wildfangiis & propriis Hominibus in Gravatos exercitarum.

TEXTUS.

Inter Jura & Privilegia Electoribus Palatinis Regio Imperatorum indultu concessa atque confirmata prætenditur (1) unum de receptione, & Emolumentis successoriis Wildfangiorum sive adscriptitiorum, ceu priorum Hominum, & Bastardorum, sive extra matrimonium genitorum. Quò titulò & prætextu cùm Serenissimus Elector Palatinus statim, postquam Dei & Pacis beneficio restitutus est, quasi in infinitum (2) uti cceptaret (3) omnes sine discrimine sexus (4) & conditionis (5) qui in vicinorum Statuum & Immediatorum Territorio ac ditione sedem fixerant, aut in eodem vicino vicinorum (6) Dominorum Territorio domicilium vel ad mille passus transtulerant (7) notâ Servitutis seu priorum (8) Hominum irretire (9) sibi pro Wildfangiis vindicare aggressus est; ita, ut in alieno solo & vicinorum Jurisdictione Ministros Præfectosque (10) constitueret, qui Homines libera conditionis (11) ante triginta (12) amplius annos domicilium ibi nactos, in servitutem assererent. (13) Cùmque nec huic indagationis sagacitati eventus (14) respondere videretur, Ministri, Officiales, Sculteti, Scabini vicinorum Immediatorum vi correpti, carcere & vinculis ad edenda Palatinorum adscriptitiorum nomina, qui in alienis Provinciis captabantur, adacti sunt: Ipsi autem vicinorum subditi (15) & incolæ, si proprietatem corporum suorum Palatino deberi, memores libertatis, detraxerent, in captivitatem abducti, nec nisi ejuratâ in præjudicium (16) verorum jurisdictionis Dominorum libertate conditionis suæ, dimissi sunt.

Verſo jam ad eum Statu ſuò, qui in cenſum & tabulas Aſcriptitorum Palatinorum relati erant, ut *renunciarent Juramento* (17) *quo Domino vero & univerſali tenebantur*; *novo Homagio* (18) *ſe alteri obſtringerent*, vi, metu, vinculis effectum eſt: Spretò in tantum Jure Territorii & univerſalis Dominii vicinorum Statuum, ut quæ inde dependent, aut oriuntur, omnia interire & abſorberi (19) novi Dominatùs amplificatione neceſſe eſſet. Præterquam enim, quòd exigere à ſubditis ſolenne Juramentum ſubjectionis variâ violentiâ impediti ſunt (20) qui ſe læſos queruntur; etiam Mandatis & interdictis (21) eorum ſuperioritate Territoriali nixis ita interceſſum eſt, ut aſcriptitii ceu proprii Homines vel detractare juſſa Domini univerſalis, vel Domini mancipatum affectantis patrociniū ac interventionem implorare ſubmonerentur. Quâ ratione *concitatis* (22) *ſubditis* facile fuit ad competentiam Fori (23) inducendam procedere, *cognitionemque & Executionem Cauſarum* ad Domini Territorialis jurisdictionem ſpectantium aliò avertere.

Neque melius in *Collectis* (24) actum eſt; quas ſublimiori Dominio debitas (25) prætextu ſervitutis perſonalis in diverſum tractas, & adverſus detrectantes cives & defendentes Dominos armatâ manu in alieno (26) Territorio exactas conſtat: interceptis reſſaliarum ſpecie hominibus & rebus, ab omni prætenſione mancipatùs liberis, innoxiiſ, tertiis. Quod ſi moroſi, & propter indebita alibi præſtita præſtare debita veris Dominis reſuſantes cuſtodia coërcerentur, ſtatim *Palatina arma* in *alienas terras* pagosque hoſtili ritu (27) convocabant, carcereque effracto inobedientes gravatorum Statuum ſubditos obtentu proprietatis Palatinæ eduſtos aſſerebant. *Angarias & operas* (28) ut iisdem Dominis non præſtarent, Palatino præſtarent, quos proprios & adſcriptitios vocari novi dominatus intererat, minis, contrariis Ediſtis, formulâ præſtationum in alieno Territorio præſcripta. Citationibus & Evocationibus extra Territorium; mulctis, pœnis, compellebantur; & exemplò obſequii ac nomine obſequentium ſemel in tabulas relatò, inter reos hujus ſervitii conſignabantur.

ANNO TATIO.

AD Verbum (1) *Prætenditur*. Conſtantiffimè aliquandiu negatum eſt, extare authenticum Privilegium Palatinorum; idem & vindiciarum Author hâc voce innuere videtur. Sed quàm abſurdè, docet Caput 3. primæ Partis, docet & exhibitio Authentici in Comitiiſ Ratiſbonenſibus 1654. facta.

(2) *In infinitum*. Calumniæ de extenſione in infinitum cap. ult. Part. 1. diſpulſæ ſunt.

(3) *Cæp-*

(3) *Cæptaret.* Itane Serenissimus Princeps Elector hæc cœptavit, quem Majorum, & Cæsaris, & Regis Hispaniarum facta circa Jura Palatina continuasse tantum, Parte primâ cap. 5. abundè demonstratum est.

(4) *Sine discrimine Sexus.* Ita est; nam & Privilegium expressè meminit Marium, & fœminarum. Neque observantia à 200. ampliùs annis unquam discrimen fecit.

(5) *Et conditionis.* Imò maximum discrimen conditionis semper factum: Num enim, qui persequentem Dominum habet, in numerum Wildfangiorum recipitur?

(6) *Vicino Vicinorum.* Quid de Vicinis Vicinorum Territoriis factum, quàmque falsum id sit, P. 1. c. ult. dictum est.

(7) *Ad mille passus transtulerant.* De ejusmodi exemplis non constat, neque dicta illa generali Observantiæ conveniunt. In singulis locis ea de re observatur, quod vel Conventiones expriment, vel antiquus Usus docet.

(8) *Servitutis seu priorum.* Novit sine dubio Author, hæc esse multum diversa; conjungere tamen, & pro eodem accipere maluit, exoso servitutis vocabulo Palatini Juris invidiam se aucturum sperans.

(9) *Irretire.* Retia, aut laqueos Hominibus propriis non tendi, sed suapte sponte advenientes in numerum recipi, in Præfatione, & P. 1. c. 2. dictum.

(10) *Ministros Præfectosque.* Hoc neque novum, neque injustum, p. 1. c. 2. §. 13. sed antiquæ Palat. Observantiæ consentaneum esse, p. 1. c. 5. edoctum est.

(11) *Homines Libera Conditionis.* In plerisque Germaniæ, aliarumque Provinciarum locis usitatum esse, ut Homines liberi, fortunarum sedem inter Homines proprios figentes, proprii fiant, ex Stammio aliisque edoctum est p. 1. c. 2. §. 3. Antiqua Palat. Observantia ea de re ostenditur cap. 5. p. 1.

(12) *Ante triginta.* Ejus rei vix extabunt exempla, cum plerisque in locis Wildfangiatui 10. annis præscribatur. Nota autem sunt exempla eorum, qui, cum ante triginta annos in numero Hominum propriorum Palatinorum fuissent, & tempore belli eandem conditionem suppressere conati essent, renovato veteri Jure, priori loco habiti sunt.

(13) *In servitutem assererent.* Ecce studium conciliandi Pal. invidiam.

(14) *Sagacitati eventus.* Invidiosè nimis narrando, magnam Author hîc injuriam facit Palatinis, tum quod eos etiam, qui vel ante triginta annos advenerint, in Wildfangiorum album retulisse, tum quod iniquâ cupidine plurium propriorum flagrant, ejus explendæ gratiâ Ministros Officialesque aliorum carcere & vinculis vexasse ait: Quæ tamen à verò alienissima, & exco fortè conficta sunt, quod Palatini eos, qui injustè Wildfangiatum suppressere, & Privilegio fraudem facere conati sunt, consuetis Magistratui mediis coercuerunt.

(15) *Ipsi Vicinorum subditi.* Carcere & compedibus hosce in societatem propriorum cogere haud opus est, ipsis suapte sponte ad Protectionem Palatinam accurrentibus, & ne ex numero propriorum mittantur, anxie sæpè precantibus. Vid. p. 1. cap. 6. §. 7. Aliquando tamen etiam refractarium, aut contumacem auctoritate in ordinem redactum esse, & credibile, & alibi frequens & justum esse constat. Coercendi autem illis mediis vix opus, paucioresque refractarii fuissent, si Confœderati exemplum Episcopi quondam Spirensis (cujus sponte & ope, factâ anno 1617. Wildfangiatus renovatione, supra 400. Wildfangii unâ vice recepti fuere, ut p. 1. cap. 5. relatum est) imitari, & antiquissimis Palatinorum Juribus non obstare voluissent.

(16) *Ejurata in præjudicium.* Libertatem quomodo ejurarent, qui servi non fiunt? Quod præjudicium autem Verorum Dominorum Jurisdictionis esse potest, cum Homines proprii & veteri Jura-

Juramento, & Civili & Criminali Jurisdictioni subjecti mancant?
Vid. p. 1. c. ult. §. 7.

(17) *Renunciarent Juramento.* Manifesta hæc est Calumnia, Neque enim ullus unquam Homo proprius Juramento Domino suo præstito renunciare jussus est.

(18) *Novo Homagio.* Novum hoc Homagium neque in aliis locis infrequens, neque per se injustum, neque Juramento, quod Domino Territoriali præstatur, contrarium, p. 1. c. 2. §. 5. sed ab antiquo observatum esse, p. 1. c. 5. demonstratur.

Omnia interire & absorberi. Ad hanc calumniam ex professo responsum est cap. 5. §. 5. Part. 1.

Violentiâ impediti sunt. Imò nullus Hominum priorum Juramentum subjectionis præstare impeditus est. Cavillandi autem occasionem inde rapuisse videtur Author, quòd Electore Palatino secundum jus commune & consuetudinem flagitante, ut liceret Officiales suos Hominibus propriis, Territoriorum Dominis Sacramentum dicentibus, præsentibus esse, saltem ut viderent, nihil contra Jura proprietatis fieri, Territoriorum Domini Homagii præstationem intermittere, quàm æquissimis postulatis Electoris locum dare maluere.

Mandatis & interdictis. Ordinariæ Jurisdictioni Territoriorum Dominorum subjectos esse Homines proprios, sæpius dictum est: subjecti ergo manent Mandatis quoque & interdictis. Neque hisce intercedit Elector Palatinus, nisi, cum vitam fortunasque Hominum suorum adversus vim injustam ex necessitate tuendam esse videt.

Concitatibus. Patrocinium Hominibus propriis ab initio semper promittitur, non autem adversus Dominum Territorii, nisi hos oppressum veniat. Hoccine ergo est subditos concitare?

Ad competentiam fori. Jurisdictionem ordinariam in Homines proprios non vindicare Electorem constat. Fabulæ ergo sunt, quæ de Fori Competentia, Cognitione, & Executione hîc narrantur. Lites inter ipsos Homines proprios sine Judicii ordinarii strepitu componere, eosve si contra ea, ad quæ Elect. specialiter obstricti sunt, fecerint, adeoque in certis casibus coercere, aut si quid simile in uno alterove loco usus obtinuit, non magis à Ratione, Jure, aut Consuetudine alienum est, quàm quòd Domi-

nus Feudi in Vafallum, in alterius Territorio habitantem, citandi cognoscendique Jus exercet. Vide p. 1. c. 2. & 5.

In Collectis. Ex Documentis Capite 5. p. 1. relatis constat, Electores Palatinos in quosdam Homines proprios, aliorum pagos incolentes, jam ab Anno 1422. Jus collectandi habuisse, quales pertinent ad Præfecturam Alzeianam: In quosdam planè nullum Jus collectandi exercuisse, quales sunt plerique Homines proprii in Spirensi Episcopatu, aliisque in locis habitantes: Nonnullorum autem Contributionem cum Domino Territorii divisam esse, veluti in novem Regiis pagis Præfecturæ Germersheimensis. Hæc ab antiquis usitata & per Conventiones stabilita hodieque servantur.

Dominio debitas. Quas Elector Palatinus exigit, hæ illi ab antiquo debitæ sunt, ut liquet ex Documentis Parte 1. relatis.

Armatâ manu alieno. Qui Jus habet exigendi collectas in alieno, ille etiam habet Jus exequendi morosos debitores. Hoc Jure, uti Majores, ita & Elector Palatinus usus est, non aliter, atque alii Principes Collectas exigunt, sine milite, sine armorum strepitu.

Hostili ritu. Accidit Aliquando, ut in loco, ubi Jus Collectarum solus Elector Palatinus ab antiquo habuit, Dominus loci idem sibi vi rapere, miseris subditis duplicata onera imponere, iisque, qui isthæc ferre vel renuebant, vel nequibant, carcere & variis miseriarum tormentis, quod injustum sæpeque impossibile erat, extorquere voluerit. Sic in extremas angustias reductis & justissimè deprecantibus Hominibus suis propriis extrema quandoque mala depulit Elector; Non tamen instructo exercitu, aut convocatis militaribus Copiis; (quod Confæderatis proclive est) sed solâ subditorum plerumque operâ.

Angarias & Operas. Operas (ut supra de Collectis dictum) Elector quandoque solus, quandoque divisas cum aliis, quandoque nullas habet. Hoc casu nullas exigit, illo dividit. isto omnes sibi vindicat, Operarios annotat, & si debitum negent, justè coërcet. Quid verò hoc æquius? Quid usitatus?

Hæc igitur facti species à Vindiciarum Oratore ita depicta est, ut ferè nullum in ea Verbum existat, quo non vel veritatis simplicitatem corrumpere, vel singulare suum invidiam Palatinis conciliand studium probare voluerit.

CAPUT III.

CONSPECTUS.

*Subiecta consequentiæ, & metuendi eventus
designatio.*

TEXTUS.

SED ad vim consilii latè in vicina grassaturi intendendam, præter cumulata & in multitudinem titulorum disposita, ullum apud Germanos servitutis genus (1) portendentia vocabula, idoneum visum est, si velut ex facili consequentia adjicerentur appendices: ut de contractu emptionis venditionis; & translatione domicilii in eodem Territorio *decima Domino Territorii debita* (2) Palatino vindicaretur: ut *bona propriorum Hominum* intra fines alieni Territorii inventario confecto (3) consignarentur, creditoribus cum violatione Territorialis jurisdictionis (4) citatis, præviâ cognitione, adjudicaretur, residuâ parte penes cognoscentem manente; ut subditi *Religionem* (5) veri sui Domini sequentes ejus usu etiam extra locum domicilii arcerentur, Palatinæ Religionis exercitio interesse, feriatosque dies eosdem habere cogerentur.

Et quoniam, quicumque peregrinorum (6) in vicinorum Gravatorum Territorium pedem intulisset, aut inibi de loco ad locum promovisset; tum, quos proprios quisque in alterius solo pridem permutationis, alteriusve Juris titulo accepisset, ac non Territorii minùs, quàm Mancipatus Jure tenuisset, in Palatinam servitutem (7) sæpe nominatò obtentu trahebantur (7); atque adeò, qui se à servitute vel aliorum, vel ipsius Palatini pretiò redemerant: denuò pro advenis arrepti duriori servitute (7) innodabantur; (7) Intelligi potuit *miserrima conditio eorum Statuum* (8) quibus neminem advenam ad supplendam, quæ bello invecata erat, solitudinem suo libitu recipere fas, proprios autem *Palatini* homines pro suis ac inter suos fovère, necesse esset. *Consequens* enim est, ut ex-

tinctis paucis bellorum reliquiis, liberæ conditionis subditis, omnia mox repleantur Palatinis propriis & ascriptitiis hominibus, *nihilque* de Juribus Superioritatis, adeoque de *Statu, quo sunt Status & immediata Imperii Membra, qui gravantur, ipsis relinqueretur*. Sublatâ quippe Jurisdictione Territoriali, majoribusque & minoribus Regalibus interversis, unòque & solo Jure Mancipatus contra omnia Jura aliorum invalescente, ea emergebat rerum facies, ut *inane nomen & umbra, & simulacrum Territorii, Domini, Jurisdictionis, Superioritatis immediatis Imperii Membris & Statibus Jure publico fundamentalis competentis, penes Gravatos; vis ipsa dominandi & fructus Imperii civilis penes Gravantem remaneret*: jamque conspicerentur in Imperio *Status, quorum Jus quidem esset, nemini nisi Imperatori & Imperio parere; fortuna tamen esset, Statui alteri absolutum dominium (9) intentanti servire*.

ANNO TATIO.

A *Pud Germanos servitutis genus. (1)* Quod sæpius ab Adversario jactatum, Homines nitrum proprios in Germania præter exiguum Censum corporis nihil præstare, cæteraque injustè in ipsos exerceri, id quidem & heic innuere velle videtur: Sed quàm absurdè, p. 1. cap. 1. & 2. expositum est.

(2) *Decima Domino Territorii debita.* Decimam hanc, sive Jus deductionis, *die Nachsteuer* / ex aliorum locorum consuetudine, Constitutionibus Imperii, & singulari Palatinatus Observantiâ Domino Hominum propriorum deberi, p. 1. c. 2. §. 11. & c. 5. evictum est.

(3) *Inventario confecto.* De his idem assertum est d. c. 2. §. 15. & d. c. 5. ubi asseveratum, & certæ ita est, extare in hanc diem multa millia factorum Inventariorum, & Rationum Palatinis reddituarum ab Hominum propriorum, alienam Ditionem incolentium, Tutoribus. Et ipsa ratio dictitat, ut Magistratus ille, ad quem caducæ devolvuntur hereditates, earundem descriptionem & securitatem habeat.

(4) *Cum Violatione Territorialis jurisdictionis.* Jam antè monitum est, non violari Jurisdictionem, si Dominus Feudi in Vassallum alibi domicilium habentem ex causa feudali quid statuatur: nec, si Dominus in Hominem proprium de rebus ad conditionem proprietatis pertinentibus disponat. Neque est violatio, cum quid

quid Jure exercetur.

(5.) *Ut subditi Religionem.* Hæc calumnia insignis, & singulari scripto publico, & supra P. 1. c. 6. depulsa est, & depelletur infra pluribus.

(6.) *Quicumque peregrinorum. Quos proprios quisque.* Falsa hæc esse, Cap. 1. ad Verbum, *Conditionis*, demonstratum est.

(7.) *Palatinam servitutem, Trahebantur. Duriori servitute in-nodabantur.* En, quàm pertinax Oratoris mordendi studium.

(8.) *Miserrima Conditio eorum Statuum. Nihilque de Juribus superioritatis.* Inanes, & unicè ad conciliandam Palatinis invidiam has esse excogitatas querelas, P. 1. c. 6. fusiùs ostensum est.

(9.) *Absolutum Dominium intentanti servire.* Quid impudentius fingi potest? Ergone unus Status alteri, & sic Elector Palatinus Vicinis absolutum Dominium intentat, quando in eorum uno alterove pago Homines aliquot proprios, in eosque Jura nonnulla sibi vindicat? Imò ne in unicum quidem subditum absolutum intentat Dominium; tantùm abest ut in omnes Hom. proprios, nedum in ipsum Dominum Territorialem & Imperii Statum intentaret: nisi Adversarius inter Territoriorum Dominos, Eorumque Rusticos & subditos nullam esse differentiam statuatur. Sed & hâc ratione plures, qui habent in Palatinatu Homines proprios, cum primis verò Episcopus Spirensis, quem & sublimiora Jura in suos exercere suprâ dictum est, in Electorem Palatinum Dominium absolutum intentat.

CAPUT IV. CONSPECTUS.

*Acta superiorum Comitiorum de 1654. Ubi
1. Querela Gravatorum.*

TEXTUS.

§. 1. **S**urdis narrabatur (1) fabula, quotiens Serenissimi Electoris Palatini violentis hujusmodi attentatis & oppressiōibus contradictiones, protestationes, deprecationes. supplicationes opposita sunt: quò intentior hæc vincula expediendi (2) cura apud irretitos, eò acerbior adstringendi nexus lubido apud dominantes. Præpotentibus omne in aliena infirmitate præsidium, & facile contemnuntur verba, viribus & armis obnitentia. Quancquam autem patientiæ, nihil ultra querelas (3) molitæ, exemplum dederant oppressi, quò majus dari in Imperio nec potest, nec, salvò Imperii Statu, debet; ab illo tamen pacatiore agendi modo (4) nondum sibi discedendum rati, superioribus Comitibus (4) Augustissimo Imperatori & Imperii Statibus supplicarunt, atque Dominatum Palatinum sibi gravius incumbentem abrogari, in Statum autem pristinæ libertatis Imperialis se restitui petiverunt.

Non poterat ab hac auxilii Imperialis imploratione abesse narratio calamitatum, quibus se opprimi, & Jurium allegatio, quibus se defendi judicabant. Illud quoque Rationis & Juris ordinarii (5) fuit, ut reservatò, si hac viâ nil proficerent, omni legitimo & possibili defensionis ulterioris modo, periculum gravioris motus, nisi in tempore occurreretur; metuendum esse dicerent. Communi in subscriptione libelli causam profitebantur Episcopus Spirensis, & Wormatiensis Episcopalis Sedis, itemque Rhingravorum, & liberi Ordinis Equestris nomine, qui ejus rei Mandatum acceperant.

A N N O T A T I O.

AD Verbum (1) *Surdis narrabatur*. Quis miretur Electorem Palatinum aures obturasse ad importunas voces (si quid fortè contradictum est) antiquissima Jura Palatina revelere conantium?

(2) Ex-

(2) *Expediendi cura.* Quis miretur Principem prudentem, & rerum suarum satagentem, tantò magis rebus Juribusque suis custodiendis invigilasse, quantò ardentius iniquiusque Adversarios istis inhiare lentiebat? Cæterum nihil injustè, nihil acerbius cum egisse, ex supra relatis constat.

(3) *Nihil ultra querelas.* Gratias Clientibus agendas, quòd non citius ad arma & intestina bella proruerint, postulare videtur Adversarius. Scilicet hi homines beneficii loco reputant, quòd injusta sua postulata non protinus vi vindicarunt, quòdque iniquis criminationibus prius quàm armis presserunt, quem perdere studebant. Sed ita - ne nihil ultra querelas moliti? Atqui modò dixerant Vindiciæ, Clientes suos ad carceres & compedes processisse, coque tormentorum genere Palatinis Hominibus propriis, quæ Electori solvendæ erant, Collectas extorquere tentasse, Palatinosque, siquidem Homines, juraque sua saluos & incolumcs vellent, eosdem subditorum Palatinorum manu liberare coegisse. Hoccine verò est ultra preces nihil moliri? Sed & ipsis precibus A. 1654. exhibitis statim graves bellorum minas & speciem violentam jubendi adjecisse constat, & versuproximo in Vindiciis exponitur. Et ne hoc quidem est ultra preces aliquid moliri? Non deerat Consilium & Voluntas bello statim opprimendi Palatinum, sed nondum adultæ sufficientesque videbantur Confœderatis factionis vires. Quàm primùm autem Moguntini, aliorumque autoritate & robore, imprimis verò milite Lotharingico auctæ erant, non cessatum est acerbiora exequi, quæ longè antè in Palatinatum cogitata decretaque erant.

(4) *Pacatiore agendi modò. Superioribus Comitiiis.* Non satis facit legibus & Constitutionibus Imperii, qui pacatiorem agendi modum servat, nisi servet & ordinarium, & à legibus præscriptum. Prius licet Confœderati usque ad tempus & occasionem acerbiora tentandi servarint, in posteriori tamen casu & leges Imperii Judiciorumque ordinem & consuetudinem mox ab initio sprevere, & adhuc spernunt. Quid enim certius aut manifestius, quàm quòd totius Imperii rebus providendis dicata Comitia universalialia unius alteriusve Episcopi, Comititis, vel nobilis privatis litibus fatigari minimè debeant? His Aulæ Cæsareæ, Cameraeque Tribunal, nec non Austregæ parata sunt. Hæc fora Con-

foederatorum Majores, cum se se gravatos putabant, adivere Non formidandam Societatem iniverunt: Non numero potentiâque se se ad obtundendum gravantem paratos ostentarunt: Non armorum minas simulatis precibus addiderunt: Non extraordinaria Judicia flagitarunt: Non certa cum incertis evertere conati sunt; Sed, si qua in re quis læsum se existimaret, quisque suo nomine Judicem ordinarium adivit, rem, in quâ se læsum putabat, dixit, sententiam expectavit. Hæc manifesta sunt ex Mandatorum exemplis in ipsis Vindiciis relatis. Hæc imitari etiam oportuisset Confoederatos, si æquum, si Leges Imperii, si Pacem, si veterum instituta servare videri voluissent. Sed surdis narrabatur fabula, quoties Elector Palatinus ad hæc provocabat. Aliâ prorsus, aliâ sibi aggrediendum viâ putabant. Subodorabantur namque, quantum momenti causæ suæ addere possent Comitia, in quibus Elector Palatinus Amicorum numero inferior, tempore occasioneque Jus suum pluribus probandi exclusus, ad hæc parum instructus, & tum quidem de publicis rebus, non privatis litibus sollicitus videbatur. Hunc ergo eo loco, eo tempore, eâ occasione, antequam sentiret, Possessione se deturbaturos, posteaque ad litis æternitatem relegaturos sperabant, En quàm callidè!

(5.) *Rationis, & Juris ordinarii.* Atroces minas Confoederatorum Rationis, & ordinarii Juris esse asserit Author, Consuetudinem Clientum suorum pro ordinario Jure habens; cum tamen à Ratione, ab ordinario Juris tramite, ab honore & Reverentia Cæsari, & Senatui Populoque Germanico in Comitiiis debitis nihil alienius sit, quàm ita antiqua vicini Jura vindicare, ut adjiciantur hæ minæ: Ni Petitores voti compotes faciant Comitia, fore, *ut quocunque tandem modo, & uti occasio quandocunque opportunior datura esset, ope consilioque, suppetiis & confederatione Potentiorum (ex quibus necessario aliorum Imperii Statuum incommoda metuenda essent) Palatina Jura (Servitutem nominant) excussuri sint.* (a)

(a) Vide libellum, ibique hæc minas apud Speidel. in Spec. Histor. polit. in verb. *Leibenzgen*.

CONSPECTUS.

2. Querentium Apologia.

TEXTUS.

Responsum est nomine Palatino acriter, (1) quasi de injuriis Electoris queri a atrocissima injuria, diffamatio (2), imò crimen Majestatis, & defensionis necessariae meminisse, turbatio Pacis esset. *Ad rem nihil*: ne in speciem quidem multa, & prævaluit indignatio minis horribilibus, præsertim adversus Actores Vasallos, armata: tanquam *non respondere, sed terrere* voluissent. Sub erant tamen permixtæ *declinandi & differendi artes*, nunquam deinceps omittæ.

Verùm de personis Actorum & de Vasallis res in expedito est. Rhingravii & Nobilium complures non tenentur ferre, ut Dominus feudi particularis feuda, quæ à solo Imperatore & Imperio recognoscunt, deteriora ipsis faciat (2), aut ullò modò infestet: multò minùs contra officium Vasalli faciunt, qui tales læsiones, quas non fieri totius Imperii interest, ad Judicem competentem deferunt: Cùm & aliàs, si Dominus Vasallos non habet, ut vasallos, mirari non debeat, si invicem non habetur ut Dominus, neque Judiciò tantùm, sed contrariâ vi vim depellere vasallos posse, consensu traditum sit. Atque si persona Dominorum Vasallis semper sancta esse debet, (quod intra terminos legales verissimum esse nemo negat) magnam meritò conquerendi causam habere intelligitur *Episcopus Wormatiensis*, non querelâ, sed armis pridem *infestatus à Vasallo suo*, Electore Palatino, reverentiæ debitæ parum memore, qui ab ipso multa insignia loca, ipsumque Caput & Arcem ditionis, *Heidelbergam*, feudi nomine recognoscit. Cujus rei uberior postea mentio (3) facienda erit. Quòd cum toto Equestris Ordinis corpore nihil Electori Palatino negotii esse, sed cum singulis quibusdam Nobilibus, dicitur, parum ad rem facit; Illorum enim singulorum causam ad se vult pertinere totum Collegium (4), cujus mandatum & sigillum non sinunt rem in dubio esse, nisi quis velit nodum in scirpo quærere.

ANNOTATIO.

AD Verbum *Acriter*. *Diffamatio*. (1.) Jam publici Juris factæ (b) sunt tum querelæ, tum Responsiones ad eas datæ. Illas acerrimas, convitiis & injuriis plenissimas esse, & res ipsa loquitur, & ex ipsis Vindictis easdem redolentibus

Rr

tibus

(b) Vide Speidel. In dict. Spec. verb. *Leibengem*.

tibus animadvertere licet. Nescio, quid in Principem atrocius evomi possit, quod non utrobique plenis convitiis buccis in Serenissimos Electores Palatinos effusum sit, quod supra P. 1. cap. 6. ex parte notatum. Hinc etiam multi ex ipsis Confœderatis, pars literis, pars dictis, sine suo mandato & voluntate acerbiora illa querelam irrepsisse, eaque longè à se aliena esse contestati sunt. Atrocissimo isti, jamque partim ipsorummet, quorum nomine concinnatum dicebatur, dictis scriptisque improbatolibello, nihil lenius, aut mollius, aut justius Palatinis exceptionibus, opponi potuisse illæ ipsæ loquuntur. Præmissis enim cæteris præmittendis ita excipiebatur: *Ut Serenitas sua Electoralis exaltè scire possit, cum quo ipsi in hoc maximi momenti negotio, non tantum valde insignia Jura, sed & Electoralis suæ Seren. existimationem concernente, res sit; ut etiam eadem certior de eis reddita tantò commodius se defendere possit, Seren. sua Elect. nobis (Legatis sc.) specialiter & clementissimè mandavit, Vest. Elect. & Princ. Clem. Exc. &c ut rogaemus, quo placeret Ipsi, antequam de negotio Principali deliberetur, decernere & judicare, ut ij, qui nomine Capituli Wormatiensis, & universorum Comitum Rhingravorum, nec non Nobilitatis in tribus dictis Circulis atrocissimo, sed omni fundamento carenti libello famoso subscripserunt, non tantum speciale Mandatum de atrocissimis injuriis in Electorem Palatinum evomendis, sed etiam specialem Declarationem edant, an singuli dictorum Statuum, & Nobilium libellum istum, ejusque tenorem per omnia, velex parte probent, atque speciali & fide digno Mandato legitime, & convenienti formâ doceant, quid cuique querentium Ser. Electoris Officiales violenter & injustè intulerint, quo loco, quo tempore, quibus circumstantiis id factum dicatur? siquidem non sufficit, Eximium Electorem Sac. Rom. Imp. (qualis secundum Aur. Bull. pars Corporis Imperatoris, unde & illata illi injuria, maxime cum hic de concessis confirmatisque ab Imperatoribus & Regibus Privilegiis agatur, pro crimine in Ipsam Cæsaream Majestatem commisso habenda) generaliter, multis atrocissimis criminationibus, nullis designatis personis, locisve, modo planè prohibito, graviter puniendo, inexcusando, & inaudito traducere; Quemadmodum & Juribus Imperialibus sancitum est: Quòd qui famosam actionem intendit, non debeat vagari cum discrimine alienæ existimationis, sed designare & specialiter docere, quam se injuriam passum contendat. Impetrato hocce (ut sine dubio confidendum) justo & æquo, imprimis necessario Decreto, tum Ele-*
ctoribus

etoribus Statibusque Imperii Serenitas Elect. (Palat.) curabit clarè ad oculum demonstrari, quòd atrocissimâ istâ investivâ eò tendant tantum, ut Jus Hominum priorum, & Wildfangiatus, quæque inde pendent, quæ Ser. sua Elect. piissimæ memoriæ Majores in quietâ Possessione usque ad nuperum bellum obtinuere, quæque per Pacis Pacta, & Immissionem Cæsareæ Majestatis Serenitati suæ restituta sunt, non tantum exosa reddere, sed etiam, si non planè eripere, saltem imminuere, atque adeo, quod prætensorum Accusatorum Majores sesqui sæculi spatio efficere nec voluere, nec potuere, hi nunc protinus effectum dare, Serenitatisque suæ Elect. Restitutionem (cujus non minima pars prædicta Jura sunt) amplius rescacare possint; Tum etiam, quòd antiquissimum illud Jus Hominum priorum, & Wildfangiatus non sit novum, iniquum, servile, aut inauditum, ut Author famosi libelli contra apertum tenorem Conventionum Spirensium, nec non Dominis Rheingraviis, aliisque Comitibus, Dominis, & Nobilibus concessarum veterum recentiorumque Investiturarum, sine fundamento ebuccinare & fingere voluit, & quòd nihil novi sit, si duo Domini in uno eodemque subdito diversis Juribus potiantur; sed quòd Homo proprius, Wildfangiusque (utroque Domino Jura sua secundum æquitatem & observantiam exercente) non sit deterius, aut ignominiosæ magis conditionis, quàm alius subditus: Denique, quòd Serenitas sua Elect. Sibi plus Jurium non asserat, quàm Majores, Prothocollis, Rationibus, aliisque Documentis abundè testantibus, possederunt, quòd etiam superstites Homines Palatini proprii satis noverunt: Tandem, quòd Dom. Episcopi Spirensis Clem. tantò minus causæ conquerendi habuerit, quia contra dictum Instrumentum Pacis, & Immissionem Cæsaream Serenitatis suæ Elect. Homines proprios, & Wildfangios, quorum illa aliquos tantum accepit, per vim sibi detineat, adeoque art. 17. Instr. Pac. §. Qui verò huic Transactioni vel Paci publicæ, &c. scienter adversetur, seque ipsam vis publicæ, turbatæ Paci (cujus injustè Serenitatem Elect. insimulat) ream faciat; Uti hæc omnia, factâ ordinariâ legitimatione, atque specificâ designatione eorum, de quibus quisque conquerendum sibi putaverit, copiosius & dilucidè deducantur. Interea Seren. sua Elect. omnia Jura & remedia Sibi meliori modo reservat.

Hocine est acriter, vel intermixtis causam declinandi artibus, nihil ad rem respondere? Quid magis ad rem dici debuit aut potuit? Quid rationi, æquitati, legibus, aut moribus ma-

gis consentaneum est, quàm ut, qui alieno nomine, lege agere volunt, edito speciali Mandato legitimos se Actores esse demonstrent? Hoc principium, hoc fundamentum, lapidem angularem hunc judicum, ac sine eo omnem disceptationem nullam & frustraneam esse, certum est. (c) Quid ergo in gravissima hac accusatione (in qua, quod eventus docuit, jam tum ominari licebat, Partes ipsas convitiandi illam licentiam vix rati habituras) ante editum Mandatum fieri potuit? Ergone Princeps Elector non uteretur à legibus præscriptis cautionibus in controversia maxima, & de Existimatione Sui, magnæque fortunarum parte intentatâ, quas cuilibet plebejo etiam, cùm de glande legenda, aut tritico, vino, oleo legato agitur, concedere æquum est? Nihil etiam severius Constitutionibus editum, aut accuratius servatum, aut ad administrationem Justitiæ magis necessarium visum est, quàm interdictis incertis & vagis narrationibus, & ademptâ convitiandi & temerè litigandi occasione Accusaturientem ita intra limites coercere, ut, si in rem agat, designare rem, & utrum totam, an partem, & quotam petat? (d) Si de delicto, non vagari generaliter, sed certum specialiter dicere, (e) utique & locum, in quo commissum est, & personam, cum qua admissum dicitur, & mensem (Hoc enim cavetur, & generaliter omnibus præcipitur, qui reum aliquem deferunt) (f) designare debeat. Quæ omnia non minùs necessaria, quàm certa Juris fundamento, responsionibus suis eò magis substruere potuit Elector in Comitibus, in quibus ipsis consultum sancitumque est, ut Actores non tantum clarè, sed & distinctè desideria sua proponerent. (g) Quando igitur querelæ Comitialis Authores certa cum incertis, transacta cum dubiis, magna cum parvis, vera cum falsis, propria cum alienis narrando pervertere studebant, nullâ factâ distinctione, nullâ factâ mentione, quæ, quando, ubi, per quos

scien-

(c) Innocenti. in 3. cùm Jurisperitus. extr. de Offic. Jud. Deleg. Spec. tit. de Sententia, vers. Item est nulla. §. pen.

(d) l. si in rem. 6. pr. ff. de Rei Vind. l. 1. §. 40. & 41. ff. Deposit.

(e) l. Prator edixit 7. pr. ff. Injur.

(f) l. Libellorum. 3. ff. d. Accusat. Clar. Pract. Crim. q. 12. n. 8. cum seqq. num. 21

(g) Reichs-Abschied de Anno 1654. §. 24. verb. jedoch deutlich und distincte.

scienter, an ex errore, gravamina exorta essent? quid per legum præscripta, aut per negotii naturam aliter potuit Elector Palatinus, quàm clara & distincta accusationum capita petere? Tametsi simul fidem dedit, se, istis obtentis, Justitiam causæ & iniquitatem Adversariorum machinamentorum, quod jam nunc facit, protinus edoctrum. Hoccine est declinandi artes immiscere? Hoccine nihil, ad rem dicere?

(2.) *Deteriora ipsis faciat.* Electorem Palatinum Vasallorum conditionem (contra æquum aut bonum) nec duriores, nec deteriores reddere, sed potius ipsis Rheingraviis, ut cætera feuda meliora redderent, VVildfangiatum in feudum dedisse, ex antedictis constat. Quâ ratione autem illi, quod per evocatos externos indomitosque milites, & excitatas à se turbas Imperii Palatinorumque feudis, totique Viciniæ non modica intulere damna, excusaturi sint, ipsi viderint.

(3.) *Uberior postea mentio.* Eo loco nos clariùs & copiosius significabimus, Quantum VVormatienses Episcopi debeant, debuerintque Electoribus Palatinis, quantum Hujus Antecessores se debere professi sint, quantumque Hic ab Antecessorum suorum institutis recesserit.

(4.) *Ad se vult pertinere totum Collegium.* Scilicet quæ unus alterve ex Nobilium Antesignanis ad promerendam gratiam Electoris Moguntini, alteriusve fortè, Moguntiaë subscripsit, hæc vult totum Ordinis Equ. Collegium. Totum Collegium velle intelligitur id, quod convocatis omnibus, (b) & non minus quàm duabus tertiis partibus præsentibus; majori votorum numero placere dignoscitur. Horum hîc nihil factum. Sed jam compertum est, vix centesimum Nobilium eorum de negotio hoc admonitum, aut de controversiæ Statu edoctrum esse. Sed dicat quis, moris esse, ut, quæ per Directores & paucas hujus Ordinis personas tractantur, toti Collegio adscribi debeant. Esto id in minutioribus; Potestatem autem de Bello, Pace, & armorum Fœderibus decernendi (quæ vix rerum potenti Senatui Romano sine Populi præscitu libera fuit) uni alterive Nobili tribuere, tam absurdum, quàm inauditum est.

Ss

CON.

(b) l. 3. ff. de Decret. ab Ord. fac. l. 2. § 4. ff. Quodcunque universit. l. Nominationem 45. C. de Decur.

CONSPECTUS.

3. *Querelæ Capita, & momenta in evidentiam disposita.*

TEXTUS.

Capita querelæ & gravaminum nec inficiando, nec dividendo, nec extenuando diluuntur, (1) Ut enim negari queant, quæ notoria (2) sunt, nec spes, nec ratio est. Igitur ne opus erat quidem enumeratione singularum offensarum. Sed fiet (3) id tamen, factumque (3) alibi est abundè; unde omnibus videre liceat, voluminis rem esse, non paucarum pagellarum; neque ultra locus sit criminandi, species injuriarum ponere, non exempla (4) annumerare, id verò esse vagari; Sicut nec locum in his titulis perdunt, quæ aliquibus, non omnibus, & aliis magis, aliis minùs acciderunt. Non enim eadem semper omnium læsorum infirmitas, non eadem lædendi occasio, licet eadem semper lædendis voluntas erat. Neque aliud beneficium minoræ passis expectandum erat, quàm quod *Ulysses* (4) promisit *Polyphemus* (4), fore, ut post socios demum devoraretur. Hinc est, quòd resistentes aliquatenus injuriis, & Jus illud alienis juribus absorbendis hætenus adornatum effectumque, quæ licuit, detrectantes, pro iniquis & adversariis traducuntur; Quanquam nullius omnino causa talis est, quæ parva cuiquam possit videri: omnisque hæc mediatæ dominationis scena noxa exemploque (5) in infinitum patet.

Ad Imperii non dedecus (6) modò, sed detrimentum amplissimè pertinent, quando tot Status & Membra, non minùs ad integritatem maximi Corporis necessaria, quàm ex universo Corpore vigorem, habitum, necessitudinem repertentia, obducto nomine Juris Palatini, sive potiùs commodò & lucrò unius Status, ita attenuantur, ut nec inter cætera dignitatem suam tueri, nec muneribus publicis fungendis ex norma matriculæ & usibus Reipublicæ sufficere queant. Collectas Statibus impositas, subcollectando à civibus cujusque Status, certò domini & subjectionis argumentò, exigere, mos & jus Imperii est. Sed inter clamores excipientium, se jure Mancipatus ad præstandum jam adactos non posse bis onerari, & reluctantium potentioris auxilii fiduciâ tergiversationes & dedignationes, omnia impedita & inextricabilia reddi necesse est. Evocentur ad defensionem Imperii Status; habeant suorum delectus; stipati subditorum copiis in expeditionem præstò sint; hinc Gravati domesticò robore ad alterius signa abrepta

to exuti nudatique, sine auspicio, sine Imperio, tanquam alienæ dominationis additamenta, exteris & popularibus ludibrium debebunt. Edicant suis subditis alia, quæ Statuum conservationem, & Imperii contextum spectant: non erunt qui pereant, quamdiu Vero & Ordinario Domino paruisse, apud præpotentem Mancipatûs Assertorem periculum creat. Itaque iussa Eorum, quibus Jus Principis debetur, nihil valebunt, nisi Palatino concedente; & Domini (7), qui tantum posse debent in suo Territorio, quantum Cæsar in Imperio, sub Domino erunt (7) quò in alienis terris plus velit posse (8) - quàm Cæsar & Imperium uspiam possunt, aut posse volum.

Hoc est nimirum eodem actu Immediatos subditorum obsequio destituere (9), & subjectionis jugo, cum Immediatæ consistere nesciæ, ultro prægravare. Cujus rei exemplum ne in Imperio extaret, omnium Statuum; si suo statui idonee cautum volunt, cura esse debuit: reputantium, tot utilitatis publicæ intertrimenta, & laxata harmoniæ Imperialis vineula non aliunde magis metuenda. *Quid cuiquam satis certum & firmum esse potest, si ea non sunt certa & firma, quibus omnis Imperii securitas nititur?* Repetentibus autem animò Pacis publicæ totiens confirmatæ & sancitæ vel occasiones, vel causas & rationes apparebit, non alterius generis esse illas invasiones Territorii & Juris alieni, ac vim armatam (10) Gravatorum querelis descriptam, quàm quæ tam severis Constitutionibus inhibita est, sublatâ diffidationum & turbationum licentiâ. & Privilegiis quibuscunque concessis vel concedendis, quatenus incommodarent Pacis publicæ proposito, in irritum revocatis.

Partem securitatis ad hunc modum stabilitæ vindicat *Pignoratitia Constitutio*, argumenti sui indole æternæ auctoritatis; quanquam pignorationis latina vox non est benè propria negotio: prohibeatur enim hîc actus consequendæ & de facto evertendæ alterius Possessionis tam in Personis, quàm in rebus. A cujus & omnis alterius generis turbationibus ut non Gravatis minùs, quàm reliquis omnibus plena in Imperio contingat securitas, Cæsareo etiam contineri officio, Pactorum de Imperio formulæ & Capitula, pragmaticæ Sanctionis & Legis universalis auctoritatem habentia accuratissimè declarant. Nec de his munitis securitatis publicæ quicquam omisit Instrumentum Pacis, collectis & expressis sedulò, quæ ad sacræ civilisque Pacis custodiam pertinerent. Ubi Gravatis inprimis triste ac molestum accidit, quòd à Parte adversa ea quoque, quæ in rerum natura nunquam fuerunt, aut Juris appellatione censerì potuerunt (11) speciosâ Constitutionum & Pacis novissimæ præscriptione velut subintellecta extolluntur; sui autem status, suæ securitatis jura nominatim expressa & descripta quasi in præteritis, neglectis, nullis obliterantur. *Rem per se acerbam, si fructu & auctoritate Pacis hi careant* (12), alii gaudeant usque ad abutendi licentiam, magis etiam exasperat respectus juris humani & boni moris: quò, si absque sacris legibus esset, satis tamen sibi prospectum credere deberent, qui moratas inter gentes in suo se jure impediri, aut eò spoliari nollent.

A N N O T A T I O.

D*iluuntur.* (1) At per Imperatorum Rescripta, Vicinorum Approbationes Conventionesque, sexcenta item Documenta & testes plurimos jactata querelæ capita, in spon-
giam incumbere jussa sunt.

(2) *Notoria.* Spolia, rapinas, Pacis turbationes, quæ intentantur, notoria non esse, ni prius de iis per Judicem cognitum, & reo citato declaratum sit, pro communi, æqua, & vera opinione inter Jurisperitos receptum est; (i) Ordinariam cognitionem autem cane pejùs & angue vitantibus Confœderatis, quomodo jactata convitia Notoria fieri potuere? Quid etiam opus Commissionem ad cognoscendum, si querelæ capita jam Notoria fuissent?

(3) *Fiet. Factumque.* Ubi? Quando? Quo loco? Recitentur exempla.

(4) *Non exempla. Ulyssi Polyphemus.* Qui de spoliis & injuriis conqueritur, eum non sufficit speciem v. g. collectæ vel operæ ereptæ, similisve facti allegare; sed maximè oportet exemplum ipsum, nec exemplum tantum, sed & ejusdem qualitates, & circumstantias enarrare; Idque Rationem, leges, constitutiones, & usitatum Judiciorum ordinem omnibus præcipere, modò probatum est. His, dum aliud Oratoris penurarium non supeditat adminiculum, verba & de Polyphemo fabellam opponit, legesque ludos facere conatur.

(5) *Noxâ exemploque in infinitum patet.* Scilicet ut P. 1. cap. 6. expositum est.

(6) *Ad Imperii non dedecus.* Glaucomata, & inanes Verborum ostentationes esse, quicquid hîc Orator de attenuato Statu

(i) *Emilius Fer. consil. 31. n. 5. lib. 1. aliique apud Mascud. vol. 1. conclus. 106. n. 10.*

tu Confœderatorum magnâ arte studioque prædicat, d. P. 1. cap. ult. accuratè ostensum est.

(7.) *Domini. Sub Domino erunt.* Itane ipsi Domini sub Domino sunt? An Elector Palatinus, dum Jura quædam vindicat in unum alterumve subditum Episcopi, hoc ipso Episcopum suo minio subjicit? Quos proximâ lineâ Cæsari æquabat, illos hîc ab imo subditorum genere distinguere nescit Adversarius, in errorem suprâ Cap. 3. notatum relapsus.

(8) *Plus velit posse.* Et Confœderati, dum in Territorio Palatino multa, sive Hominum priorum, sive alia Jura exercent, quæ nullus Cæsarum postulavit, plus in eo volunt posse. Ineptissima disputatio est, Vicino nihil velle concedere in alieno, nisi quod Cæsari liceat. Si qui pactis, stipulationibus, aliisve legitimis modis Jura in fundo Tusculano obtinuerunt, an hæc ideo negabuntur, quòd Cæsar eadem in eodem fundo non habet? Titius mihi debet centum ex mutuo, an justa debitum negandi causa est, quòd Cæsari tantundem non debet?

(9.) *Subditorum obsequia destituere.* Id confutatum est P. 1. cap. ult. & passim.

(10.) *Ac vim armatam.* Contrarium demonstratum est sup. Cap. 1.

(11.) *In rerum natura nunquam fuerunt, aut Juris appellatione censeri poss.* Jura Palatina jam ante sæcula in rerum natura fuisse, Part. pr. innumeris Documentis evictum est. Confœderatos autem, Eorumque Majores eam Territoriorum libertatem & latitudinem, quam nunc affectant, olim habuisse, nec vola nec vestigium exstat.

(12.) *Auctoritate Pacis hi careant.* Jam Cap. 1. supra, & passim demonstratum est, Electorem Palatinum non militem, sed cuilibet Magistratui in Pace consuetis mediis Jura sua exercuisse, turbas verò publicas, bellumque intestinum à Confœderatis excitatum esse.

T

CON.

CONSPECTUS.

4. *Interjecta & subjecta Palatinae responsionis refutatio.*

TEXTUS.

NAM quòd aliquis dicat, totâ die in Imperio fieri, ut duobus Dominis apud eosdem subditos diversa jura competant, id à gravaminibus quæstionis alienum est. Exempla in promptu sunt Statuum proprios Homines in alieno territorio habentium; sed salvò statu & jure territoriali (1) alterius, sine querela (2) & præjudicio (3), à quo genere Palatina prætensio totò cœlò dissidet. Habere autem aliquem Statum Immediatum in alterius immediati Territorio in alienos subditos Jura & Regalia (4) & Superioritatis, repugnat cum forma imperii, (4), cum sana ratione, & legibus publicis; Sicuti & novum illud (5), ac ex Mancipatus & Pfalburgeriatus illiciti rationibus mixtum genus, si valent quæ in Imperio valere debent, non habet, ubi consistat. (5)

Multò minùs suspitione intempestivâ onarandi sunt Querelæ Comitialis Auctores, quasi jura Palatina in invidiam adducere, illorumque factæ per Instrumentum Pacis Restitutioni intercedere, aut derogare voluissent. Qui de suo statu periclitantur (6), illis non vacat invidere alieno. Neque injuriam alieno juri facit, qui in exitium sui illud exerceri non debere contendit. Denique ubi alter factis jus obtendit, alter verbis jus tuetur, injuria nomen validioris est. (7) *Postulare autem ab ullo Immediato, ut Jus agnoscat cujusquam, quò ipse statu Immedietatis exuatur* (8), sicut non est Germanici moris, ita à Libertatis Germanica rationibus plurimum dissidet. Et res ipsa loquitur, præsentem ruinam Gravatōs in oculis habuisse, si in Territorio suo paulò post non haberent, quàm eos subditos, in quos Palatinus Mancipatus exemplò & more deploratis incumbere pergeret. Quàm porrò nulla Juris obstacula suis desideriis adversari meritò crediderint, postea noscetur; Facta verò nullo Jure nixa (9) ut impugnarent, non tantum per omnia Jura mundi sibi licere, sed per reverentiam Legum Publicarum, quâ Statuum quilibet Juris statusque sui conservationem non sibi modò, sed Imperio debet, præcipi, satis animadvertabant.

ANNO.

A N N O T A T I O.

S *Alvo Statu & Jure territoriali.* (1) Hæc etiam Electorem Palatinum salva relinquere, P. 1. c. ult. evictum est.

(2) *Sine querelâ.* Subtilis hercule responsio! Confœderati conqueruntur; Alii modestiores non, Ergo Jura, quæ quis habet in Confœderatorum Ditionibus, minûs toleranda sunt. Quidni addat Orator, & quod res est, dicat. Confœderati fœdere, milite, armis, omnibusque modis executiunt Jura Palatina; Ergo horum alia est causa, quàm aliorum æquo animo similia ferentium. Sed querelæ & ficta Gravamina causas non distinguunt, nec ex injustis justas faciunt.

(3) *Et præjudicio.* Si per Præjudicium intelligit qualemcunque imminutionem Juris alieni, nemo in alterius Territorio sine illius Domini præjudicio Jurium potitur. Si intelligit illam imminutionem, quæ contra jus & æquum est, & Electorem Palatinum sine præjudicio Confœderatorum sua exercere Jura, ex dictis constat.

(4) *In alienos subditos Jura & Regalia.* Repugnat eum forma Imperii. Id verò non repugnare, sed & ipsos Confœderatos in Palatina, & alios in aliorum ditionibus eadem exercere Jura, quæ exercent Electores Palatini, & Homines proprios alibi in Imperio longè durioris conditionis esse, P. 1. c. 1. 2. 6. & passim demonstratum est.

(5) *Novum illud, &c. Non habet ubi consistat.* Quodnam sit illud genus novum, quod intelligit, & cui in Imperio aqua & igni interdicit Orator, vix liquet. Homines proprios quidem non tantùm in Palatinatu, sed & in plerisque Imperii Provinciis plures, altiusque radicos esse, quàm ut verbis illius in exilium agi possint, P. 1. c. 1. omnium oculis expositum. Hi ab antiquo habuerunt, ubi constiterunt. Habebunt & in posterum, si

valent, quæ in Imperio valere debent, scilicet, veterum Instituta, Usus & Observantia.

(6) *Qui de Statu suo periclitantur.* Quibus Status suus non arridet, eos plerumque datâ occasione alterius rebus invidere, inhiare, indeque desideria sua explere conari, post multos alios jam ipsi quoque Confœderati exemplo suo probant. Hi, interprete Vindiciarum Oratore, nil sedulò magis animis suis volunt & revolvunt, quàm quâ ratione Imperium in ditionibus suis Imperatoris Imperio æquare, absolutoque Dominatu potiri possint. Inventâ itaque potentiori armorum Societate Palatinorum Jura primùm invadunt, fortè post & alia ausuri. Imò si vera est sententia Adversarii, Electorem Palatinum potius, quàm Confœderatos juvabit. Hic enim quâ ratione affectasset Jura in illorum Territoriis, nisi ea justa intellexisset? quandoquidem ex numero, autoritate, indole, potentia, minisque horum Vicinorum gravissimum sibi bellum & periculum Status imminere, jam dudum præviderat.

(7) *Injuria nomen Validoris est.* Ergo certè Confœderatorum hoc Nomen, non Electoralis Palatinatus est: cujus nupero Bello Germanico adeò restrictæ imminutæque vires, ut suum tueri satis habeat; utque ex adversa Parte nescio quis Nobilis nuper, vel solum equestrem Ordinem exercitum 8000. contra Palatinos educturum, interminari non dubitaverit.

(8) *Statu immedietatis exuatur.* Chordà oberrat eadem.

(9) *Facta nullo Jure nixa.* Exercitium scilicet Jurium Cæsareis Privilegiis, Investituris, & Confirmationibus, nec non Vicinorum Approbationibus, & Conventionibus, immemoriali insuper Usu, quæ Parte primâ probata sunt, confirmatum, Factum nullo Jure nixum est.

CON-

CONSPECTUS.

5. *Commissionis decretæ & repudiatæ Historiæ.*

TEXTUS.

His Augustissimus *Imperator* ultro citroque auditis, ut ad Comitia redeamus, de *Consilio ordinum* (1) *Commissarios decrevit*, qui de utriusque Partis causa querisque, & Responsionibus plenius informati vel amicabilem Compositionem tentarent, vel, eâ non succedente, ad disceptationem & definitionem juridicam negotium præpararent. Quâ re Partibus significatâ, & *inhibitione de non amplius turbando & offendendo* interpositâ, *nominati sunt Commissarii* Elector Trevirensis, Archi-Episcopus Salisburgensis, Ernestus Dux Saxonix, Landgravius Hassiæ Darmstadinus: qui cognita causâ, si compositio nequiret impetrari, provisionali remedio usque ad plenioram definitionem Partibus consulerent, omniaque ad Cæsarem referrent.

Profecti Spiram Commissarii (2) querelas Gravatorum comparentium audierunt. Ut autem Serennissimus Elector Palatinus adesset, neque Divi Cæsaris FERDINANDI, neque Commissariorum iteratæ sæpius *admonitiones & petitiones efficere potuerunt*: quamvis clementissime Cæsar testaretur, non id agi, ut jura Ascriptitiorum, & Bastardorum, quæ sibi vindicabat, adimerentur, aut via Judicialis disquisitionis in posterum præcluderetur; sed non alio pertinere Commissariorum mandata, quàm ut novationes & attentata, si modò insinuatô probata essent, majoribus malis prævertendis usque ad exitum controversiæ omitterentur; aut Provisionum interea, ut dictum est, Remedium adhiberetur. Cùmque *auctoritatem Commissionis* quibusdam oppositis *Exceptionibus defugeret*, in Aula Cæsarea, præviâ causæ cognitione, *denuo stabilita*, & Electori Palatino commendata est. Sed Ille perrexit Commissionem, quasi sub- & obreptitiè (3) imperatam, neque unaninimi Ordinum sententiâ comprobata, incusare: neque sibi in Jure antiquo & Possessione per Conventionem Pacis recuperatâ *Inhibitionis impedimentum* opponi debere, jactavit.

A N N O T A T I O.

DE Consilio Ordinum. (1) Certè non ex consilio Ordinum. Nam neque pleno in consilio Principum ea de re deliberatum, neque Senatus consultum factum, sed tempus occasionemque plurimum ex Protestantibus Legatorum absentium, plurimorum verò Catholicorum præsentium mirâ industriâ captasse ad hoc negotium Confœderatos, certum est. Hæc cæteraque, quæ pertinent ad decretæ declinatæque Commissionis Historiam, accuratiùs cognoscere licet ex sequentibus literis Electoris Palatini ad Cæsarem datis. Serenissime &c. Cæs. Vest. Maj. Ego die 16° Octobr. præterlapsi Anni humiliter exposui, quibus prægnantibus ex causis non possim eam, quam Cæs. Vest. Majestas ad preces Domini Episcopi Spirensis & Consortium in causa Hominum priorum ejusque Exercitii decrevit Commissionem, tametsi aliàs me obligatum & paratum profitear ad humile obsequium Cæs. Vest. Maj. pro virili præstandum, subire, nec pati liquidissimum meum Jus per maximi præjudicii commissionem, eique annexum provisionale remedium in dubium vocari, meque simul in fraudem Instrumenti Pacis, & Cæs. Vest. Maj. honoratissimæ Immissionis, cum irreparabili meo damno Possessione deturbari. Quamvis autem indubitata spes me aluit, Cæs. Vest. Maj. id clementissimè consideraturam, indeque expeditionem dictæ Cæsareæ Commissionis intermissuram fuisse; Attamen ex Dom. Cæsareorum Commissariorum transmissa ante dies aliquot ad me citatione contrarium, illudque experiri cogor, quòd Cæsarea Vest. Maj. insuper habitis precibus & remonstrationibus meis, Commissionem illam expediri curaverit, utque Commissarii illam effectam darent, in animum induxerit. Jam verò Cæs. V. Maj. non in malam partem, ut spero, accipiet, si Eidem Ego ad tuendum Jus meum, debito cum respectu, humiliter considerandum proponam, quòd istis, quæ Pacis pactis tam generaliter quàm specialiter in rem meam constituta sunt, Me excludi meritò ægrè feram; Sed quòd iis (maximè cum in pauca, & adhuc nequaquam plenè restitutus sim) inherendi summo Jure utar. Quemadmodum itaque Instrumento Pacis artic. 8 generaliter cautum est, ut omnes & singuli Electores, Principes & Status Imperii in antiquis suis Juribus, Immunitatibus, Privilegiis, Regalibus, eorumque Possessione per Pacis pa-

Et ita confirmati esse debeant, ne à quoquam, quicumque ille fuerit, in iis turbentur: Ita etiam artic. s. sub finem conventum est, ut Privilegium primæ Instantiæ, & Jura Austregarum Statibus Imperii illibata maneant, ne per Mandata, aut Commissiones, aut Avocationes, aut alio quovis modo imminuantur, aut auferantur.

Quando itaque Pace illâ, eamque secutâ Cæsareâ Immissione in Provincias omniaque Jura, consequenter in Jus Hominum propriorum, & Wildfangiorum, quod Majores mei ante bellum possederunt, restitutus sum. Non tantum, ut Illi, (Plus enim nunquam petui) dictum Jus Hominum propriorum, & Wildfangiorum exercere, sed etiam, si Dominus Episcopus Spirensis, aliusve se eo gravatum putaverit, ex verbis Pacis Austregarum Primæ Instantiæ Jure mihi uti licebit. Neque mea hac in parte deterior Conditio, quàm ex aliorum Statibus Minimorum, qui se primâ Instantiâ privari non ferunt, esse poterit. Et quamvis negari non possit, in nuperis Comitibus Ratisbonensibus, propositâ hac causâ, Statuum Consilium de Commissione decernenda fuisse; Attamen simul considerandum, quomodo res illa gesta sit, meis quidem, cæterorumque Statuum gravaminibus & restituendis, insuper habitâ omni enixâ admonitione & Instantiâ, sepositis, & ad præsentia Deputatorum Comitia rejectis; contra querelâ hac Episcopi Spirensis & Consortium, & quidem pridie quàm publicaretur Recessus Imperii, non tantum Statibus propositâ, (unde in hac gravissimâ & magnam restitutionis meæ partem concernente causâ Partes non satis auditas, nedum pro momento rei causam ponderatam esse, facile intelligitur) sed & simul negotio Veditigalis Warnemundensis, & lite Magdeburgensi adjunctis. Unde factum, ut è Consilio principum undecim Legati ex Evangelicæ Religionis addictis propter interesse exceßerint, adeoque in causa mea undecim Evang. Religionis vota defecerint; è contrario Catholici Principes, Episcopi, alique, quorum partim intererat, assederint. Ex quibus aliisque concurrentibus circumstantiis Legati mei tum ad Correlationem verbis, tum apud Directorium Imperiale scripto contra eâ protestari necesse habuerunt.

Ad hæc manifestum est, quoniam postridie Recessus Imperii publicatus est, ad Cæsaream Vestr. Maj. ea de causa nihil relatum, multò minùs Cæsaream Vestram Resolutionem de ea datam, aut ad Collegia remissam, minime omnium verò Decretum Imperii inde factum, aut Recessui Imperii de eo aliquid insertum esse. Tacendum hic, quòd non præsumendum, Electoribus & Principibus unquam in mentem venisse, Me contra Instrumen-

tum Pacis, inque suorum ipsorum Præjudicium Primâ Instantiâ, & Jure Austregarum privare: Qui quidem bonâ intentione authores fuerunt Commissionis ad amicabilem compositionem, ulteriorem autem potestatem, multò minùs, amicâ compositione non succedente, Partes provvisicali remedio componendi, indulserunt. Et licet Commissioni locus esset, hoc tamen, utpotè contra Instrumentum Pacis, (quod vult, ut in causis extraordinarius, ubi Commissionibus locus, Commissarii non decernant, sed Relationem cum Voto faciant,) meo cum detrimento indulgere non potuerunt. Quæ omnia uti Ego non ad injuriam, aut offensam cujusquam, sed tantum inevitabili necessitate Furium meorum tuendorum proponere coactus fui; Ita Vestra Cæsarea Majestas pro summo, quod Ei à Deo datum est, ingenii lumine, judicabit, quantoperè Commissio illa Jura mea imminutura, quàmque Mihi prægnantissima causa sit, Cæsaream V. M. denuò humiliter obsecrandi, ut Mihi, quantum ad hanc Commissionem, parcat, Aëtoresque, si petitione contra me abstinendum non duxerint, ad Ordinarium Jus remittat. Uti hoc Cæs. V. M. humiliter rogo &c. Dat. Heidelbergæ, 20. Septembr. 1655.

Ex hisce plus satis elucet, quibus Aëtores artibus extraordinariam Cognitionem elieere, ordinariam verò eludere machinati sint, quàmque solida fundamenta Elector Palatinus machinamentis illorum opposuerit, quibusque rationibus Cæsarea Majestas permota cœptâ periculosâ & extraordinariâ Commissionem abstinere, quàm Palatinam Domum eadem gravare maluerit.

(2) Ad verb. *Profecti Spiram Commissarii.* Non ipsi Commissarii Spiram profecti, sed quisque ex Consiliariis Juris-peritis unam isthuc misit. Ad hosce misit Elector Palatinus è Consiliariis suis Lingelsheimium, & tam dictis quàm scriptis supradictas illis, aliasque exceptiones exposuit, iisdemque ad Dominos Commissarios non minùs, quàm ad ipsam Cæsaream Majestatem præscriptis, effecit, ut locus eis datus, & à Commissionem discessum sit.

(3) *Sub - & obreptitiè impetratam.* Veras & solidas has fuisse exceptiones, antecedentia ostendunt.

CONSPECTUS.

*Supplicatio Gravatorum nova 1661. In
Aula Cæsaris.*

TEXTUS.

Repudiata ad hunc modum Cæsareâ auctoritate, (1) & inhibitione, quæ iterata erat, nihil de pristina consuetudine opprimendi (2) Gravatos remissum est. Qui cumulari mala malis, & in suum interitum festinari cernentes, denuo Cæsari LEOPOLDO Augusto supplicarunt, ut rejectis (3) semel per Decretum Cæsareum Palatinis Exceptionibus declinatoriis, saltem provisorie & in possessorio momentaneo, reservata utrique Parti in Ordinario possessorio & petitorio disceptatione Juridicâ, per sententiam Elector Palatinus juberetur abstinere Juribus Gravatorum statuum Territorialibus, neque Mancipatus prætextu de adscriptitiis in eorum ditione habitantibus exigeret & usurparet homagium, lustrationem, sequelam, collectas, religionem, jurisdictionem, tutorum dationem, inventatli confectioem, &c. sed paucis illis nummis & gallinis, in Palatinatu ex Propriis hominibus recipi solitis, contentus esset; restitutis in integrum, quæ post inhibitionem priorem Cæsaream in Gravatos attentata erant; & emissâ novâ ac severâ inhibitione; tum Protectorio Imperiali Gravatis adversus ultiores injurias concessio, & certis Executoribus Protectorii constitutis.

ANNOTATIO.

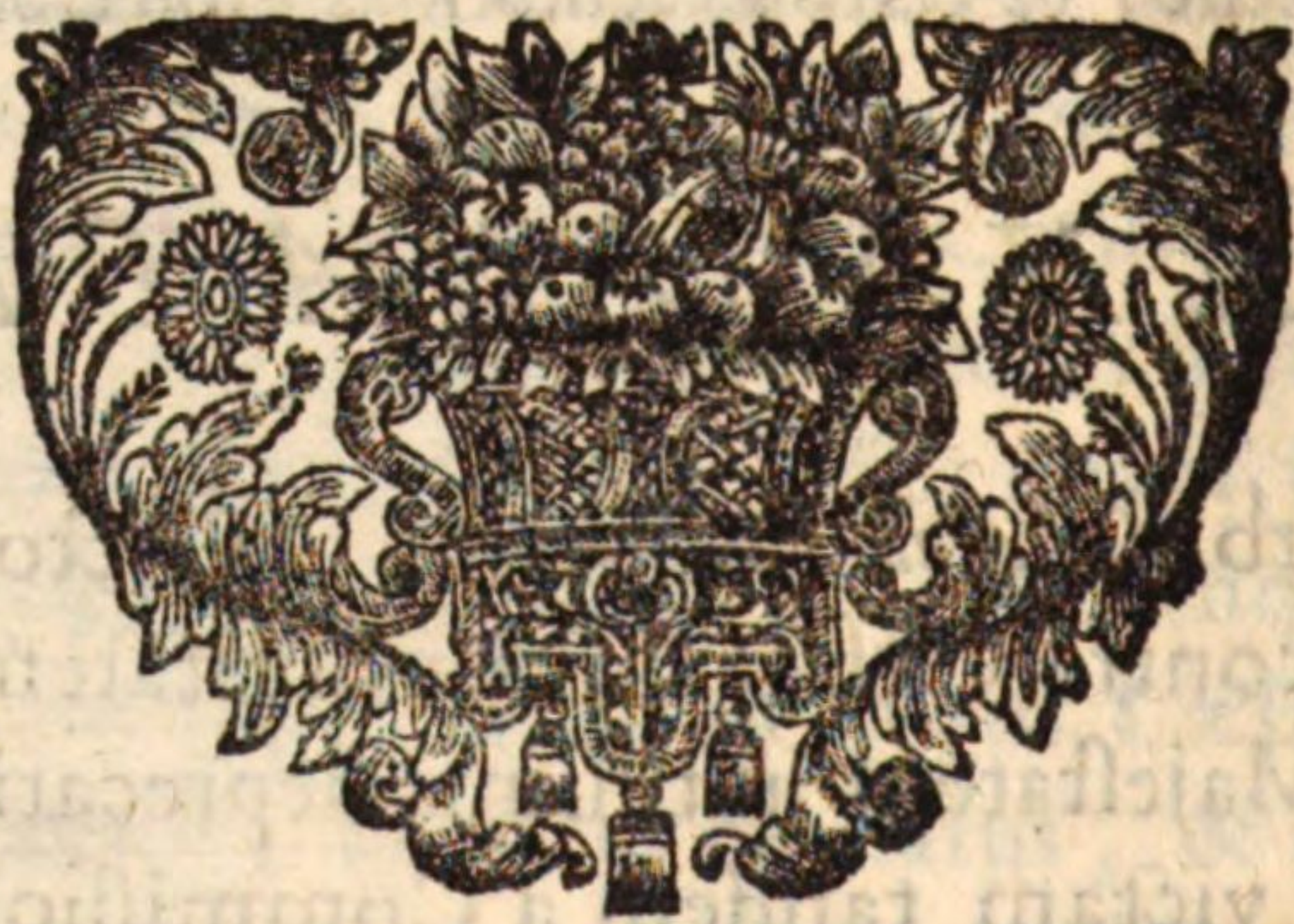
(1) **A**D verb. Cæsareâ Authoritate. Electorem Palatinum nihil contra Cæsaream Authoritatem fecisse, sed Cæsaris Majestatem justissimis deprecationibus & Exceptionibus Electoris victam tandem à Commissionem discessisse, modo dictum est.

(2) Consuetudine opprimendi. Electori Palatino cogitationem opprimendi alios, malave iis intentandi nunquam fuisse, satis jam superque demonstratum est.

Xx

(3) Sup-

(3) *Supplicarunt, ut rejectis.* En invictam pertinaciam penetrandi quò destinarant, artesque Confœderatorum, Judicium ordinarium eludendi, nullà occasione omittas. Datus jum locus exceptionibus Palatinis, & à Commissione ante sexennium recessum erat, nec Cæsare, nec Judicio Aulico eam prosequente: Cùm occasione novi Imperatoris, de Jure Palatino non edocti, resuscitantur preces de Exceptionibus Palatinis rejiciendis, quæ ante integrum lustrum & tacitè, & actu ipso probatæ prægnantesque judicatæ erant. Rogatur Imperator, ut Elect. Palatinus jubeatur abstinere Juribus, quibus Majores Ipsius ultra ducentos annos gavisos esse, Parte primà evictum est. Precum harum iniquitatem pluribus describere nihil attinet, cùm ipsa sese nimium ostendat; unde & factum est, ut Optimus Imperator eas tandem irritas esse, supplicesque repulsam pati voluerit. Hic autem mirari licet, Cur Confœderati intra integrum illud sexennium Ordinario Judicio, quò facilè lis decidi potuisset, cum Electore ad id semper parato, Seque pluries offerente, experiri directaverint? Nihil aliud divinare licet, nisi quòd causam suam ordinariæ pleniorisque cognitionis lucem ferre non posse, spemque omnem victoriæ in artibus & inventis extraordinariis positam esse, probè animadverterint.

CAPUT VI.

CONSPECTUS.

Consilium & Societas defensionis, ejusque necessitas & æquitas declarata Cæsari, Palatino ostensa per literas Clarigationis.

TEXTUS.

1) **S**ed immotum adversus hæc fixumque Palatino fuit, Cæsaris, Aulæque & Imperialis Consilii auctoritatem detrectare. Accesserunt interea novæ & plures (2) offensiones, auctoque querentium numero (3) cum Optimi Maximi Cæsaris (4) in jure oppressis dicendo, & conservanda Statuum Superioritate officium (4) pertinaciâ alterius Partis interverti (4) sibi deprehenderent, de Societate tuendi adversus vim juris sui (5) ineunda ultimas & necessarias cogitationes (6) susceperunt. Sunt in hoc numero Elector Moguntinus nomine Episcopatum Würceburgensis & Wormatiensis, Trevirensis & Coloniensis Electores ex causa Feudorum & Vasallorum suorum, Spirensis & Argentoratensis Episcopi, cum Domo Lotharingica, respectivè suo & Vasallorum suorum nomine, Rhin-gravii, & Immediata Imperii Nobilitas.

Hi de Mancipatu Wilgfangiorum seu Ascriptitiorum, Conductu & aliis violentiis turbativis à Palatino indefinenter illatis apud aures Cæsareas gravissimè (7) conquesti, scripto (8) etiam necessitatem Defensionis sibi impositam, & exemplo aliorum Palatinis turbationibus obviam euntium susceptam, ad sua recuperanda, ad vim ulteriorem injustam justâ vi depellendam, ad offensiones & injurias coercendas, ad subditos & districtus suos à ruina & exitio muniendos, demonstrarunt. Ad ipsum quoque Electorem Palatinum missæ sunt communî nomine *Litteræ*, consilium necessariæ post neglectas & repulsas omnes querelas Defensionis significantes; & finiri injurias, hætenus sub prætextu Mancipatus, & aliis modis in Gravatorum Ditione exercitas, reparari damna ac præjudicia, restitui interceptas per vim terras, jura, homines; in posterum autem tam ini-

quâ agendi cum vicinis consuetudine abstinere, postulantes. Quæ significatio eò pertinebat, ut, si vel nunc juris & æqui aliquam rationem habere Palatinus in animum induceret, armis ad tutelam justissimè sumptis non esset agendum, vitatis, quæ Comitari solent, incommodis: quorum culpam à se in Partem adversam, Justa negantem, DEI, Imperatoris, & Imperii fide appellatâ, Gravati & defensionis societate juncti Status referebant.

At Elector *Palatinus* retento per aliquot dies, qui literas obtulerat, cum cavillaretur, tantum esse Consortii hujus numerum, ut ne nosceret quidem omnes, sigillo Cancellariæ suæ impressam chartam remisit, quâ crimina allatis, literis nunquam probanda, & comminationes Paci & Legibus Imperii adversas sibi intentari, responsuro singulatim, spatio ad deliberandum sumpto, & communicatione cum aliis facta, reservatis cunctis juris remediis, testabatur. Postea publicè emisit Declarationem Literis oppositam, & Se quoque tuendo juri, quod laudabatur, armis arma opponere debere, professus est: Ipsas autem Gravatorum Literas, Sacræ Cæsareæ Majestati, & sibi inscriptas, *Notatis* quibusdam eludere aggressus est: quibus abundè à Gravatis responsum.

Interea Augustissimus CÆSAR, *providus* (y) *communis tranquillitatis Custos* & Patronus, Electorem *Palatinum*, ut Imperio & suis provinciis imminencia incommoda averteret, ex officio per literas *commonescit*; Utque istas traderet, & ampliùs sua cohortatione à Læsionibus hætenus inculatis Eum deduceret, ne Gravatis vel auxilium tandem denegari, vel justa & necessaria defensio inhiberi non posset, Sereniss. *Marchionem* *Wilhelmum Badensem* requisivit: factâ spe controversiarum vel compositione, vel judicio finiendarum, si modò remedia unica, vel interpositio Cæsarea, vel consilio Statuum in Comitibus probata Commissio, tantoperè hætenus repudiata, locum tandem invenirent; In quo subinde non parum, sed citra successum, laboratur.

A N N O T A T I O.

(1) **S** *Ed immotum.* Saltum hîc facit Vindiciarum Assertor, Historicæ relationi non satis convenientem. Narraverat modò, Augustissimo Cæsari Leopoldo per Confœderatos denuò supplicatum esse; mox subjicit, Palatino fixum immotumque fuisse, Cæsaris, Aulæque Imperialis consilii auctoritatem detrectare. Præmissum oportebat, Quid optimus Imperator ex Consilio Aulici Senatus ad preces illas decreverit, & annotari jussit; quaque ratione auctoritatem suam interposuerit; Hîc Historicus magis mutus, quàm piscis, repulsam Clientum suorum astutè silentio involvit. A Veteribus decretis anno 1654., impetratis anno 1661. cum postremas preces

Con-

Confœderati offerrent Cæsari, jam tum ante Sexennium per Palatinas justissimas exceptiones ita recessum esse, ut novis decretis, exceptionumque Palatarum irritatione sibi opus intelligerent Confœderati, eaque de causa novas preces Augustissimo Imp. Leopoldo obtulerint, ex Vindiciis constat. Quando ergo nihil eorum ad novas illas preces ab Imperatore, aut Judicio Aulico statutum est, nihil etiam fuit, in quo Cæsaris Aulæque auctoritatem detrectare potuerit Serenissimus Elector Palatinus.

(2.) *Nova & plures.* Quæ novæ? Quæ plures? Cujus culpâ?

(3.) *Auctore querentium numero.* Quis eorum, qui numerum Confœderatorum primorum nuperrimè auxerunt, ante hæc unquam Cæsari ullive Judici querelas exhibuit? Tempus & occasio initæ armorum Societatis explicatius & planius hîc exprimenda videntur. Res autem ita se habet. Succedentibus parum aucupiis, & machinationibus, ad Electorem Palatinum, extraordinariæ Cognitionis obtentu, antiquissimâ Jurium Possessione deturbandum quæsitis, studium omne convertebatur ad augendas vires, quæ ad apertam vim Palatinatui inferendam sufficere posse videbantur. Animum & cristas reliquis erigebat potentia & auctoritas novi Episcopi Wormatiensis, de quo incertum est, Episcopatumne illum propter Lites cum Electore Palatino, an lites cum Palatino Episcopatus istius gratiâ aggressus sit, aliis hoc, aliis illud sentientibus. Principe Lotharingico Elector Palatinus diu Amico usus erat. Hic. cum & milite veterano instructus, & ad arma proclivior videretur, in Societatem illam pertrahendus judicabatur. Neque illud difficile fuit. Primum enim Præses Comitatus Falckensteinensis, communicatis cum Moguntino, aliisque Confœderatorum, consiliis, Pacta conventa, quibus Jus Hominum priorum in dicto Comitatu anno 1538. extra controversiam positum, spernere, Palatina Jura inficiari, aliis ea asserentibus ferrum & flammam, atque hæc quidem, (ut pro certo habetur) inscio adhuc Sereniss. Principe Lotharingicæ, aliorum instinctu, proprioque supercilio interminari cœpit. Sentiens autem Electori Palatino antiqua Jura solis minis eripi non posse, Principis arma inclamat. Mittuntur cen-

turiæ aliquot, Jura Palatina, quantum ipsi præfidi æquum videretur, perversum. His dum nihil minùs, quàm Territorii Limitis, aut Pacti, aut Juris conducendi, similisve observatio curæ, nec quicquam sacrum aut intemeratum erat, Elector Palatinus Aulici Judicii opem, & Cæsaris mandata de non turbando, non offendendo, sed milite potiùs abducendo implorat. Latius interea per Palatinas vias terrasque grassantem militem Lotharingicum oppositâ armatorum manu cohibet, & retrocedere cogit, sine tamen pugna, aut ullius cæde, Principem verò ipsum amicitiae necessitudinisque, quæ inter utramque Domum intercedebat, admonet, Seque promptum ad amicam compositionem offert. Respondet Dux amicè, locus tempusque transigendi Wormatiæ dicitur. Mittuntur utrinque Legati, spe felicitis successus non modicâ affulgente, quàm verò mox intervertit Præses ille Comitatus Falckensteinensis, turbarum illarum Fax & Tuba. Is enim coacto triginta equitum manipulo, Palatino Alzeiæ sub-Præfecto, Legatos Lotharingicos hos comitatuos persuadet, dum illi interea terras, vias, hominesque proprios Palatinos de novo graviter infestare incipiunt. Hæc intelligens Præfectus Alzeianus, nullumque Equitibus adesse Legatum, eosque nihil Paci consentaneum patrare, sed se Herumque suum ludi videns, admonet priùs manipuli Ducem, ut excederent ædibus (morabantur enim tum in pago **Hohensulzen**) Hominum Palatino Electori priorum, Juribusque Palatinis contraria facere desinerent, ubi nolunt vimque parant, se vim quoque adhibiturum minatur. Ast illi arma ostendentes, spretis tum amicâ admonitione, tum minis, à Palatinis Equitibus sine cæde, sine pugna capiuntur omnes, & Franckothalium abducuntur. Tum verò Legati Lotharingici, quod affectasse creditur Falckensteinensis Præses, abitum parare, de Injuria conqueri, injurias, quas dederant captivi, extenuarunt, contra Palatinam susceptam defensionem atrociora minitari. Captivis interim aliquamdiu honestè beneque habitis, rursumque dimissis, ac fide à Sereniss. Duce Lotharingiæ datâ, Se, quicquid de Jure Hominum priorum controversum esset, armis non vindicaturum, denuò cœptum est de amica compositione tractari, jamque aliquantulum promotum erat, cùm congregatâ in Comitibus Ratisbonensibus majori parte Confœderatorum,

magni-

magnificis promissis efficiebant, ut Lotharingæ Princeps Fœderi nomen daret, continuato in speciem amicabili cum Serenissimo Electore Palatino tractatu: Innectebatur etiam Fœderi Elector Trevirensis, quamvis Ipsi nulla de VVildfangiatu cum Electore Palatino lis fuerat, nisi quod in Pago Partenheim, cujus partem sibi asserit Archi-Episcopatus Trevirensis, prætensum aliquid, sed Electore Palatino Jura ibidem sua certa observantia nixa esse, docente, nihil ultra motum erat. Eâdem occasione alliciebatur etiam ad Fœdus Elector Colonienfis, ad quem causam VVildfangiatus pertinere, nec antè, nec post satis cognitum, aut proditum est. Credebatur Is instinctu consilioque Episcopi Argentoratensis nomen suum inter Commilitones professus. Nam & ipse Argentoratensis Præsul nullò damno, nullâ injuriâ ab Electore Palatino provocatus Confœderatorum causam ad se quoque pertinere, eamque ante cæteros strenuè agere, Electorique Moguntino eo nomine se (ut ferebatur) commendare volebat, allegatâ in speciem causæ adversus Electorem Palatinum incertâ quâdam præensione in pago Geroltzheim, de qua tamen neque ordinariam, neque extraordinariam cognitionem unquam flagitaverat. Sic in Comitibus coaluit armorum Societas ad eum numerum, quo sæpè memoratus Sereniss. Elect. Palatinus opprimi posse videbatur. Conquerentes itaque eos dicere ineptum est, cum conquerendi nec causa, nec animus illis unquam fuerit; Fœdere de armis, non querelis inito.

(4) *Cæsaris Officium Pertinaciâ alterius Partis interverti.* Probè animadvertit hic Vindiciarum Orator, damnorum & injuriarum prætextus hætenus deprædicatos non præliis aut armis, sed sententiâ Judicum Ordinariorum definiendos, adeoque aliunde Clientibus suis belli causam mutuandam esse. Fores ergo Judicum patuisse, Cæsaremque officium in jure dicendo oppressis fecisse negat. Et ut tantam injuriam Majestati factam leni operculo tegat, pertinaciâ Elect. Palatini officium illud interversum esse ait. Quid gravius in Cæsaream Majestatem, quid durius in Electoralem Serenitatem, aut per se falsius dici, fingive potest? Ergone Cæsaris officium in Jure dicendo denegatum est iis, qui patentibus Judicii foribus, Adversarioque Judicio Ordinario

nario sisti promittente, Ordinariam causæ cognitionem cane & angue pejus vitabant? Itane in unius Palatini potestate est, Cæsaris officium in jure dicundo Electoribus, Principibus, aliisque plurimis Constantibus intervertere? Ridebunt, aut indignabuntur impudentiam hanc Oratoris omnes, qui norunt, quantum Palatinus, quantum Moguntinus, aliique Confœderati possint in Aula. Non interversum erat Sacræ Cæsareæ Majestatis officium, quando iniquitatem precum Confœderatorum datâ repulsâ arguebat, sed Instrumentum Pacis, Constitutionesque Imperii sequebatur. Non interversum erat officium S. Cæs. Majestatis, quando clementissimâ epistolâ suâ Electorem Moguntinum hortabatur, ne arma contra Elect. Palat. sumeret, aut vim in Imperio faceret. Non interversum erat Cæsareum officium, cum brevi ante motus Sereniss. Principe Marchione Badensi ad utramque Partem misso, viam ad præcavendas turbas sterneret. Sed interversa erant magnæ armorum Societatis supercilio Pacis studium, Cæsareique officii reverentia, quando omnia illa contemnebantur.

(5) *Juris sui.* Scilicet quæ ita ipsorum sunt, ut nunquam isthæc Eos habuisse, Palatinos autem à ducentis annis possedisse constet, quemadmodum P. 1. c. 5. & 6. demonstratum est. Quæ Confœderati sua esse contendunt, illa Palatini planè negant. Quæstio ergo est, utrorum ea sint! Hanc Confœderati, spreto Judicio Ordinario, Lotharingico milite Judice decidere volentes, se sua tueri dicunt.

(6) *Ultimas & necessarias cogitationes.* Acceptâ armorum fiducia ex accessione Lotharingici, aliorumque militum primas Societatis illius & ultimas cogitationes fuisse de acerbo Palatinis inferendo bello, tam certò ex literis ipsis Clarigationis, totiusque rei historia & eventu constat, ut nihil clarius sit. Illa etiam eademque semper fuit cogitatio, ordinarium Judicium eludere, & Electorem Palatinum vel Arte, vel Marte Possessione suâ dejicere.

(7.) *Aures Cæsareas gravissimè.* Gravissimè quidem. sed iniquissimè. Unde & repulsam passi sunt. Non constat tamen,

con-

contra Palatinos, Electores Moguntinum, Trevirenses, Colonienses, Ducem Lotharingæ; & Argentinensem Episcopum, novum illud Societatis Augmentum, querelas suas ordinario modo ad Cæsarem detulisse, ut ad eas responderi potuisset. Quæ enim in Aula Cæsarea, & passim insusurrari curarunt, suspectam causam faciunt, nec à Palatinis refutari, nec lucem ferre potuisse intelliguntur.

(8) *Scripto.* In Notis ad utrumque scriptum luculenter demonstratum est, Fœdus ipsum Paci & Legibus publicis adversum, exemplo perniciosum, Cæsaream Authoritatem imminuens, totum denique procedendi ordinem violentum, iniquissimum, & injustissimum esse, quæ heic repetere superfluum est, cum nihil adhuc solidi Notis illis oppositum legatur.

(9) *Augustissimus Cæsar providus.* Hæc non satis conveniunt cum eo, quod Elect. Palatinus intervertisse officium Cæsaris modo dicebatur. Ibidem diximus, quid Sac. Cæsaris Majestas, quidque Confœderati præstiterint; quæ tamen non parum hîc in Vindictis inflectuntur. Totum verò negotium ex literis hisce Electoris Palatini ad Cæsarem datis accuratius cognoscere licet. *Serenissime Sc.* Ex Cæsarea Vestra Majestatis Literis Clementissimis 20. Aprilis datis non minùs, quàm nomine Ejusdem ex Domini Marehionis Wilhelmi in Baden Dilect. facta mihi propositione prolixius intellexi, quid Cæsarea Vestra Majestas occasione nonnullorum Vicinorum Mihi Electorum & Statuum Imperii, de Molestiis & turbationibus (ut ajunt) per Wildfangiorum, & Hominum propriorum Jus illatis, adversus me conquerentium, clementissimè ad me deferri, quodque simul benignam hanc intentionem, ut vel ipsius Cæsareæ Interpositioni, vel amicabile Commissioni locum darem, exponi voluerit. Quemadmodum verò Cæsareæ Vestr. M. pro gratia hac mihi clementissimè exhibita, nec non pro Cæsarea Cura Domus meæ Electoralis hisce humillimas gratias ago; ita etiam eandem debito cum respectu obsequentissimè celare non possum, quòd quidem earum violentiarum, molestiarum, turbationum, & excessuum, quorum apud Cæsarem Vestram Maj. dicti Electores & Status me insimulare (ut putant) conati sunt, quibusque abstinendum mihi esset, nequaquam conscius mihi sim; Quando autem Jus Ordinarium nunquam evitaui, sed ad id me semper paratum obtuli,

tuli, atque etiamnum offero; Proinde neque illa à Casarea V. Maj. proposita amicabilis compositio mihi displicet, si modò unà vel alterà viâ, sive Juris, sive amicabilis compositionis (quarum Electionem Cas. Vest. Maj. arbitrio committo) ita adornetur, ut in possessione & Exercitio Jurium meorum à multo immemorialique tempore obtento (quod de Jure cuilibet privato permittitur) non turber; Sique adversa mea Parti, ut vi armorum, quam minatur, abstineat, à Casarea V. M. mandetur, eumque in finem petita nuper à me Mandata, & Inhibitiones contra eandem Partem adversam decernantur, & expediantur, & Ego de paritione certior fiam. Ut verò Cas. V. M. specialius videat, quis, & an unusquisque eorum, qui literis communi nomine ad Cas. Vest. Maj. datis subscripserunt, tale, quod conquestus est, interesse habeat; An ego etiam in genere cum Universis illis, quorum interest, sine distinctione diversissimorum gravaminum, & qualitatum, quod quidem mihi mirum, & molestum valde videtur, causam suscipere debeam, adeoque, ut tantò commodius de amicali compositionis, vel Juris viâ Casareum Vestrum decretum fieri possit, meo quidem Judicio, quo tamen nihil præscribere velim, non tantum necessarium & æquum videtur, sed & Casaream Vestram Majestatem hisce humillimè rogo, ut placeat Eidem, aliquem, cujus non interest, in Antecessum deputare, qui apud unum alterumque Gravatorum putativorum informationem querat, utramque Partem audiat & cognoscat, an jactata ab universis contra me querela, quæque Mihi contra singulos acta imputantur, ita facta sese habeant? Et si tale quid contra unum alterumve deprehendatur, an eo casu Jus meum ulterius exerceam, quàm Ego Majoresque mei id à multis immemorialibus annis usu obtinuimus? vel an Officiales mei in eo excesserint? Quod tamen ipsis neque per Ordinationem meam Provincialem, nec per Officia ipsorum licet, neque Ego approbaturus sum. Atque in hunc sensum prædicti Domini Marchionis Badensis Dilectioni ad dictam eam, quam nomine Casareæ Vest. Majestatis ore mihi retulit, propositionem respondendo me debitè declaravi, quæ etiam recepit Casareæ Vestræ Majestati id humillimè significare; quare Me etiam hoc in casu ad Dilect. suam, nec non ad ea, quæ per Residentem meum in aula Vestra Casarea, perque intimum meum Consiliarium, Doctorem Peil / humillimè exponi curavi, obsequentissimè refero, Cas. Vest. Maj. orans, at maturam atque desideratissimam resolutionem mihi impertire non dedignetur. Heidelbergæ, die 10. Maj, Anno 1665.

Quid

Quid amplius ab Electore Palatino offerri, aut æquius rogari posset? Referebat hæc Sereniss. Marchio Badens. Cæsari; Certiorem etiam de oblatis faciebat Electorem Moguntinum, aliosque Confœderatos. Sed horum animi jam tunc tanto belli ardore correpti erant, ut ne Cæsaris quidem responsum expectarent, sed paucos post dies ab occupatione Ladeburgensi belli initium fecerint.

CONSPECTUS.

3. *Denuò demonstrata Clarigationis contra objectiones & Criminationes Palatinas Assertio.*

TEXTUS.

COeterum hanc Consiliorum & armorum conjunctionem frustra in invidiam *Object.* adducere, & pro mera Vi ac Invasione, Constitutionibus Imperii, Instrumento Pacis, aliisque Legibus vetitâ, criminari, quispiam audeat. Non potest series factorum Inverti, aut infecta fieri. Neque ullus in Imperio reperietur, qui dubitandum sibi (1) credere debeat, *Solut.* *quis viam Juris præterire, & factis grassari cœperit.* Qui tot annos, tot precibus, flagitationibus, demonstrationibus de vi Palatina (2) queruntur apud ipsum Electorem Palatinum, apud Cæsarem, apud Comitiam (3); qui ad juridicum rei examen (4), & omissionem (5) promptè accurrunt; qui nihil non tentant ad exuendam sine vi vim alienam; qui ab omnibus & remediis & hominibus deserti, (6) tandem se ac jura sua eâ ratione tueri instituunt, quam natura, & ratio, & jus gentium semper commendavit: illis nemo impingere queat hanc dicam, quod juris & disceptationis insuper habitò respectu vim faciant; Cum præsertim *cuius Imperii Statui conservatio Immediata conditionis suæ, & sine qua illa stare nequit, Superioritatis Territorialis, non licita modò, sed præcepta, & ex Imperii contextu necessaria sit.*

Multò minùs conjunctio & societas vel novi vel iniqui (7) quicquam habere potest. Fœdera inter se & cum Exteris suæ salutis causâ inire posse, inter Jura statuum haud postremum est, nec Imperatori & Imperio quicquam hic præjudicatur, sed utriusque commodo & auctoritati, quam altera pars aspernata (8) est, studetnr. Quo modo possint autem excusari, qui jus prætensum armis adversus recusantes aliâque vi in Imperii oculis pertendere, non desinunt, eamque vim amolientes falsò fractæ Pacis publicæ crimine insimulant; illis videndum erit, an pœnas sanctione tali expressas, & in se provocatas effugere queant. *Jura Territoria ex æquo Statibus, qua Status sunt, competere, & adversus quancun-*

v. n. 11. *que vim ullius Constatuſ univerſa Legum Imperii Conſenſione & congruentiâ permu-*
Notat ad niri, adeo notum & certum eſt, ut nihî aliud, quàm cauſæ noxiæ, abſur-
Inform. & dam, & reſponſione indignam malignitatem (9) prodant, qui de Episcoporum
declar. v. ram Regalibus & Territorialibus Juribus tam turpiter detortis testimoniis argu-
Lyt. y. tantur.
Not. ad

Literas Sicuti etiam ſua vineta cædunt Palatini, cùm *Instrumentum Pacis* contra
Gravato- confociatos Status laudant. *Ut jure experiatur quiſque, neque juſ ſuum vi vel ar-*
torum. *mis proſequatur, præcipitur.* Ergo, ſi quod juſ ſtare videretur à Parte Palatina,
Artic. 17. non debuit adverſus contradicentes & diſceptationem Juris offerentes (10) ar-
§. 7. matis invaſionibus, (11) captivitatibus, aliisque vexationibus exigi. Fecerunt
Gravati, quod ibidem faciendum decernitur: Laſi lædentem à via facti dehortati
sunt, cauſâ ipſâ vel amicabili compoſitioni, vel Juris diſceptationi ſubmiſſa. Cumque
 tantâ patientiâ, tot annorum (12) ſpatio, id facere perſeveraverint, adverſa-
 rio ſemper eludente & detractante viam Legibus publicis (13) demonſtratam
 meritò debuit ipsis prodeſſe, quod ſequitur: *Veruntamen ſi neutrò (14) horum*
modorum intra ſpatium trium annorum terminetur controverſia, teneantur omnes &
ſinguli hujus Tranſactionis Conſortes, junctis cum Parte læſa conſiliis viribusque arma
ſumere ad repellendam injuriam, à paſſo moniti, quod nec amicitia, nec Juris via lo-
cum invenerit.

Jura Statuum Gravatorum Teeritorialia & Regalia certa ſunt & minimè con-
 troverſa, quæ Illis *Instrumento Pacis*, & generatim tanquam Statibus, & ſpe-
 cialiter in argumentis ſingularibus confirmantur. *Violat Pacem (15), qui iſta*
violat obtentu Juris incerti, & proprio auſu ac interpretatione domeſticâ exter-
 ſi, nec deſenſio armata adverſus violatorem pertinacem, nullique Juri (16) ſe
 ſubmittentem interdicitur, ſed ſuo ordine & loco, quo natura & omnia Jura
 mundi conſtituerunt, reſervatur & relinquitur.

Longè inanior (17) etiam eſt *Poſſeſſionis titulus* huic Deſenſioni obverſus.
 Invaſio violenta non allegari poteſt titulo Poſſeſſionis: aliàs nunquam & nuſquam
 daretur juſ deſenſionis: Invaſor enim & violator ſemper diceret, ſe poſſidere.
 Sed mala fides poſſidentis poſtea ampliùs noſcitabitur. Non plus vel roboris vel
 ſpeciei habet ad impediendam Deſenſionem, quando quis alienorum jurium in-
 vaſionem cumulando & perpetuando diceret læſo: voca me in Juſ (18), re-
 ſpondebo tibi; & interim crepta tibi pro meis poſſidebo. Abruptò enim ſemel
 juris commerciò, & ſubnatâ ſe ac ſua tutandi neceſſitate, non diſſolvitur iniqui-
 tas (19) lædentium affectatis & ſtructis æternarum litium moris (20), ſed di-
 ſtringitur.

Tota autem *confociationis* hujus forma ita ordinata eſt, ut nihil quicquam de
Palatina Domus (21), aut Electoratus juribus, rebus, perſonis appetatur, ſed
 ſummò ſtudiò intra modum recuperandi ablata, & turbata reſtituendi, negle-
 ctis, ut res ipſa hætenus docet, omnibus nocendi & invadendi occaſionibus,
 militia contineatur. Quod ſi *nemo vertit vitio ſingulis, qui vim Palatinam* mitiùs
 viciniæ imminentem, aut intentatam *vi præſentaneâ depulerunt* (cujus rei notiſſi-
 ma ſunt exempla) cur reprehendantur, qui in communi cauſa, ad graviorem
 vim arcendam, communia conferunt conſilia & ſubſidia? Nam quod de leviùs
 graviùsque Læſis, aut majora minorave commoda aut incommoda in hac cauſa
 haben-

habentibus, ut & de quibusdam Nobilibus ignaris, vel inconsultis objici antea dictum est, suâ fragilitate ultrò corruit. In communi periculo (22) suam quisque habet fortunam: & intelligere exemplum fas est ex longinquo, nedum ex propinquo: consensum autem viritum potius, quàm curiatim & collegiatim exigere, nec mos nec ratio jubet. (23) Palatinam certè de singulis inquisitionem præsumptione metus (24) illati suspectam qui probare queat, non facile repereris.

In Eminentissimum & Serenissimum Electorem *Moguntinum* pleraque dirigitur virulentia (25), quasi Is *Pactò anni 1653. & Wormatiensibus Conventionibus* aliis impediretur suum his Partibus nomen commodare. Id quod multis modis à Veritate abludit. Continetur quidem *Pactò 1653.* ne Elector Moguntinus in posterum causam cum Gravatis communem faciat: Initumque est illud *Pactum* nullo ex debito; (26) (nam à parte Moguntina (27) præsumum illud Jus Mancipatus, & priorum Hominum semper repudiabatur, ut ex ipsa Conventionis Formula apparet) sed amicitiae vicinalis causâ, non sine gravi & benevolâ adhortatione (28) addita, ut Palatinus cum reliquis quoque pacisceretur & amicabiliter transigeret, etiam remissuris fortè aliquid de suo jure: ita honori & conscientiae rectius consultum fore, neque dissimulabatur, quid metuendum esset, si aliter fieret. Sed *Episcopatus Wormatiensis* (29) plures post annos ad Electorem Moguntinum delatus est: neque nunc res in eo statu (30) erant, quò tempore Pactionis fuerant.

Nam de *Würceburgensis Episcopatus* juribus nihil in Transactionem est deductum. (31) Et spes superat eventui (32) planè contraria, fore, ut Elector Palatinus injuriis & oppressionibus vicinorum (33) finem faceret, non autem, ut eas usque ad internecina odia augeret. Postea autem anno 1662. literis scriptis *Palatinum amicè monuit Elector Moguntinus*, ut à novis & violentis attentatis (33) & vexationibus, quibus subditos Würceburgenses afflixisset, desisteret. Sed cum pergeret Ille turbare & in vadere aliena (33) imò subditos Würceburgenses (34) Muchenlochii solvere juramento subjectionis (35), & à præstanda Domino hæreditario (36) fide ac obedientiâ (37) deducere novò & inauditò exemplò conaretur, impositis etiam assisiis, quibus proprios (38) subditos oneraverat; denuò protestatione solennissimè interpositâ, & reservatis remediis juris ac defensionis, emendari illas læsiones per literas postulavit *Moguntinus* Elector (39), tanquam Episcopus Würceburgensis. Ut mirum (40) prorsus sit, quod obvertitur tempus Pactionis, quò jam Episcopatum illum tenuerit Elector Moguntinus.

Quomodo possunt porrò ad Transactionem provocare, qui eam hæcenus tot modis (41) oblique & directò violarunt [41]? sicut nec *Wormatiensia Pacta* [42] sive *Reversales super Pignore de An. 1387.* illi Parti debent prodesse, quæ Instrumentum pignoris, cui Pacta illa, si ita vocare liberet, verbatim inserta sunt, diffitetur: quæque ita se gessit, ut omni Transactionum & compositionum more, aliundè, non hinc arcedendo, intercidente, *Processu Mandatorum* opus esset; hisque ipsis spretis, Pactorum nomen cavillatoriò effugiò [43] in ore habens, factis vim intentans, nulli Judici aut judicio se submitteret. [43] Apparebit autem suò locò magnitudo & multitudo Gravaminum [44] quod singulos, atque extenuationis Palatina schema obruet ac abolebit.

A N N O T A T I O.

Q *Ui dubitandum sibi.* (1.) Ita est. Nemo dubitat, quin viam Juris præterire, & factis grassari cœperint Confœderati; Plenius hoc ex dictis cognoscitur. Elector interim Palatinus non tantum in relatis suprâ literis Anno 1655. sed & hisce Anno 1665. ad Cæsarem datis se paratum offert ad ingrediendam viam Juris ordinariam. Sed frustra.

(2.) *Vi Palatinâ.* Hæc sunt perpetua Oratoris Verba, sed eorum nihil apud Judices probatum est.

(3.) *Apud Cæsarem. Apud Comitiam.* Cur non apud Judicem Ordinarium? Cur non loco modoque legibus præscripto? Cur non specificè designatis, si non probatis, prætensis damnis & injuriis?

(4.) *Adjuridicum rei examen.* Scilicet Præside Domino **Sommerfeld** / & Assessoribus Chiliarchis Lotharingicis, aliisque. Quî possunt autem ad Juridicum examen accurrere dici illi, quos vel nomen Judicii Ordinarii terrere videtur?

(5.) *Et Commissionem.* Probè! Quo animo ad Commissionem accursum sit, visum jam fuit.

(6) *Ab omnibus & remediis, & Hominibus deserti?* Stupenda hæc est impudentia Oratoris, quòd Archi. Cancellarios, Archimistas, Electores, Principes. armorum Societatem toti Imperio formidandam, quibus Judicii ordinari & amicabilis Compositionis fores (ut ex suprâ relatis literis intelligitur) ubique patebant, omniaque remedia consueta ad terminandam litem præstò erant, ab omnibus remediis & Hominibus desertos fuisse, dicere non erubescat. Longè meliori Jure de Sereniss. Electore Palatino hoc dici poterat, qui frustra amicabilis Compositionis viam ostendens, frustra ad Judicium ordinarium provocans, frustra contra plurimos maximosque hostes mandata rescriptaque

Cæ.

Cæsaris implorans, & absque armorum sociis solus ferè constitutus parem vim vi opponere non poterat.

(7) *Societas vel novi vel iniqui.* Novitatem & iniquitatem Societatis illius ex antè dictis satis jam constare, nulli dubium est.

(8) *Altera Pars aspernata.* Literæ Electoris Palatini docent, Eundem authoritatem Imperatoris non esse aspernatum. Quâ ratione autem contemptæ auctoritatis Cæsareæ reatum effugere illi possunt, qui Eidem bella interminari, decretorias literas mittere, negatis injustis postulatis turbas dare, vocatis exteris aliisque militibus intestinum bellum ciere, Adversario in manus Cæsaris utramque viam, & Juris & amicabilis Compositionis resignante ne Cæsaris quidem responsum expectare, & tamen omnem turbarum suarum causam non factum Cæsaris officium dicere, haudquaquam veriti sunt:

(9) *Indignam malignitatem.* Excuratis illis verbis minimè diluuntur Diplomata & Historicorum Testimonia Part. I. cap. ult. §. ult. relata.

(10) *Disceptionem Juris offerentes.* Scilicet; ut sæpius jam dictum est.

(11) *Armatis invasionibus.* Vel sexcenties repetita verba inania fidem non faciunt.

(12) *Tantâ patientiâ, tot annorum.* Insignis illud patientiæ specimem est, quòd ex plurimis Adversariis nemine intra multos annos ordinariâ viâ Juris cum Electore Palatino experiri volente, omnes illud tempus expectarint, quod sufficientes ad bellum vires, & quæ artibus non poterant, armis obtinendi occasionem daturum erat.

(13) *Viam legibus publicis.* Quid absurdius? Quid impudentius? Qui nihil nisi ordinarium Judicium ingeminat, adque id semper se paratum Cæsari ostendit, ille ne viam legibus publicis demonstratam detrectat?

(14) *Veruntamen si neutro.* Bellum inventum ! Pacis tabulæ volunt, ut omnes & singuli Pacis Transactores, junctis cum Parte læsa consiliis viribusque, ad injuriam repellendam arma sumant. Hic verò Pars, quæ se læsam prætendit, sed nondum probavit, sola ad injuriam inferendam arma induit. Pacis tabulæ plurium ad id consilia desiderant; Nostra armorum societas suo unius belligerandi consilio utitur. Pacis tabulæ in eum casum cavent, quo nec amicitia, nec Juris via per lædentem locum invenit; Hic, qui lædens dicitur, jam ultra decennium frustra ad Juris viam provocat, frustra amicitia viam Cæsari aperit. Pacis tabulæ, injuriam passus ut Transactores moneat, requirunt; Confœderatio hæc non Transactores potissimos, Imperatorem, Galliæ Sueciæque Reges implorat, ne Imperatoris quidem responsum ad Relationem Marchionis Badensis expectat, multò minus Ejus Judicio, quando conatus in precibus expositos non approbabat, obtemperat, sed militem in prædas & rapinas paratum evocat. Pacis tabulæ volunt, ut læsus lædentem dehortetur; potior Confœderatorum pars, quem lædentem dicit, ne dehortata quidem est. Imò Ille multorum arma hostilia prius, quàm ipsorum Prætensionem sensit. Nil ergò ineptius quàm Pacis illud caput pro Confœderatis allegari potest. Rectius ex eodem sic concluditur: *Qui sine legitima causæ cognitione & ordinariâ Juris executione Restitutum de novo gravare tentaverit, sive Clericus, sive Laicus fuerit, pœnam fractæ Pacis ipso Jure & facto incurrat, contraque eum juxta Constitutiones Imperii Restitutio & præstatio cum pleno effectu decernatur & demandetur; Atqui Confœderati Clerici & Laici sine legitima causæ cognitione & ordinariâ Juris executione Restitutum Electorem Palatinum de novo gravare tentarunt; Imò actu ipso gravarunt violento suo procedendi modo, potissimis Paciscentium id ipsum agnoscen-
tibus; Ergò pœnam fractæ Pacis ipso Jure & facto incurrunt, contraque eos juxta Constitutiones Imperii Restitutio & præstatio cum pleno effectu decernatur & demandetur.* Res hæc clara, nec probationis indiga est, Ex eodem loco & sic argumentari licet: Cautum est, *Ut nulli omnino Statuum Imperii liceat Jus suum vi vel armis persequi; sed si quid controversiæ sive jam exortum, sive posthac inciderit, unusquisque Jure experiatur, Secus faciens reus sit fractæ Pacis.* Atqui Confœde-

rati

rati Jus, quod suum putant, *vi & armis persequuntur*, deque controversia exorta *Jure ordinario experiri nolunt*. Ergo

(15) *Violat Pacem*. Neque protinus violatæ Pacis publicæ reus est, qui contra Territorii Jus facit. Neque is Territorium violat, qui jute in eodem utitur suo. Hæc norunt, qui Pacis & Territorium violationis non ex Oratorum dictariis, sed legum præscriptis æstimare sciunt.

(16) *Pertinacem nullique Furi*. Quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu.

(17) *Longè inanior*. Futilia esse, quæ hoc §. continentur, Parte 1. cap. ult. edoctum est.

(18) *Voca me in jus*. En Oratoris peritiam Juris & æqui. Absurdum judicat, si spoliatus spoliante in Jus vocet, res ereptas interim possideat. Qui veteres æquitatis Regulas, Imperatorum Constitutiones, & Summorum in Imperio Tribunalium præscripta usumque norunt, longè aliter sentiunt. *Non est singulis concedendum, quod per Magistratum fieri oportet; Ne sit occasio Majoris tumultus.* (a) Nam si cuique privatorum indulgeretur, quæ sibi erepta putat, sine Judice repetere, societas civilis perpetuis motibus quateretur. Ratio ipsa ergo dicitur, & spoliatores & Invasores in Jus vocandum, eique possessionem, licet injustam, relinquendam esse, donec Judicialis sententia restitutionem præcipiat. Hinc Leges spoliatis invasisque non scuta, arma, manusve militares, sed interdicta, unde vi, aliaque possessoria Juris remedia ostendunt. Et inter Imperii Germanici Senatûsconsulta proprium locum sibi vindicat processus spoliorum in Ordinatus. Cam. P. 2. titulus 8. Ergo quod Vindiciarum Assertor pro absurdo habet, illud ipsum totâ die observata observandaque æquitas loquitur.

(19) *Non dissolvitur iniquitas*. An verò dissolvitur iniquitas, si, qui se læsos jactant, vim, quibus invident, faciant?

Bbb

Fru-

(a) *Non est singulis.* 176. pr. ibique Gloss. DD. ff. d. Reg. Jur.

Frustra fictæ suscitantur sententiæ in excusationem factorum legibus contrariorum.

(20.) *Affectatis & structis æternarum litium moris.* Haud obscure fatetur Adversarius, Electorem Palatinum affectasse cognitionem Judiciale, suos verò Clientes moræ illius impatientes fuisse; sed, quid moræ? imo judicii impatientes, Mora enim æterna non erat metuenda in Judicio Austregarum, Spolii querelæ per leges publicas destinato, & ab Electore Palatino semper expetito, siquidem cognitionem illam intra anni spacium coerces Ordinatio Cameræ d. P. 2. tit. 8.

(21.) *Nihil quicquam de Palatinæ Domus.* Multis præsumptionibus contrarium evincere nihil attinet, Exitus acta probat. De Ladeburgensi Communione non erat quæstio, sed de Juribus præcipuis; Excludebantur interim Palatini totâ Urbe. In oppido **Obernheim** nihil erat, quod unquam prætendi posset, prætensumve esset; Primæ id tamen destinabatur direptioni. Idem plurima alia per Palatinatum vastitate suâ conqueruntur loca. Scilicet nihil de Electoratus Juribus, rebus, aut personis appetunt, qui totam Provinciam infestis armis pro virili diripiunt, quique primùm acerbissimis atque infandis vexationibus Vicinum defensionis telum arripere cogunt, eoque arrepto in omnes Ejus fortunas jus sibi asserunt, quasi omnia dedisset, qui quicquam negarat arma tenenti.

(22.) *In communi periculo.* Vanitatem communis periculi frustra jactari, P. 1. c. ult. & passim demonstratum est.

(23.) *Nec mos, nec ratio jubet.* Nec mori, nec rationi hac in parte satisfactum esse suprâ docuimus.

(24.) *Præsumptione metus.* Quando Elector Palatinus satis indicii ex nonnullis è Numero Nobilium capiebat, paucorum tantùm artibus & ausis nomen totius Nobilitatis adverso Palatinatui foederi accommodatum esse, non poterat non datâ occasione singulorum explorare animos, quò tandem compertum est, quod supra relatam. Detectam sic fraudem Vindiciarum Orator novo velo obducere conatur, eosque, qui maximo numero
nihil

nihil sibi de fœdere isto constare ingenuè fatebantur, metu percussos id dixisse, persuadere vult. Ridiculè! quasi verò, quibus animus non defuerat arma in Electorem Palatinum sumendi, eos metus, dissimulare hoc, cogere posset. Scilicet quæ facere non metuebant, metuebant dicere. Commemorandum hîc est omnino editum Moguntia ad Historiam hujus rei pertinens specimen, quod multum lucis adfert ad intelligendam Universæ Nobilitatis voluntatem in hoc negotio. Electore Palatino sub initium barbarum ad necessariam sui defensionem Vasallos suos convocante, Moguntia preces ad Imperatorem directæ nomine Vasallorum Palatinorum cudebantur, iisque perquam copiosè ac invidiosè improbatâ Palatinâ causâ, rogabatur Cæsar, ut interdiceret Domino feudi, hoc in negotio Vasallos ad præstandam fidelitatem militarem convocare, nedum contumaces feloniam reos agere. Cæsar Libellum Legato suo tum apud Electorem Palatinum agendi transmittit, Ejusdemque responsum audire jubet. Communicatâ igitur re cum Palatinis demonstrabatur Legato, duas non contemnendas Vasallorum cohortes jam præsentis, nec Moguntinum Chiliarcham à **Wambold** / aliosque Adversariis addictos ad servitium hoc præstandum equites suos optimè instructos mittere gravatos, & paucissimos tantum absentes, adeoque mirandum esse, quis libello isti commune Vasallorum commemoratorum nomen præscribere, atque eas ipsas literas Moguntia exaratas esse, sub finem earundem aperte notare non erubisset. Non poterat non Legatus Cæsareus hoc ipsum demirari.

(25) *Dirigitur virulentia.* Acrius pungi se sentiunt, in quos dicuntur, quæ facti veritas, & propria conscientia refelli non patitur. Virulentia ergo dicitur, quum (quod res est) Elect. Palatinus Electorem Moguntinum Conventionibus non stetisse conqueritur. Sed quantum id absit à virulento, quantumque vero conveniat, prælucente Contractu anno 1653. Ratisbonæ inito jam in omnium oculis est. Ecce enim claram perspicuamque Conventionem: *Nos etiam Archi-Episcopus & Elector Moguntinus, nostri-que in Archi-Episcopatu Successores, caterorum, qui in Electoratu Comitum Palatini Rheni, vel circa eundem, extra Archi-Episcopatus Mo-*

guntini Territorialem jurisdictionem, ut & Ecclesias & Cœnobîa, nec non Principatus, Comitatus, & Nobilium ditiones vivunt, contra dicti Domini Comitis Palatini Dilectionem, Ejusque heredes & Successores, quod attinet Exercitium Juris Hominum propriorum, Bastardorum Emolumentorum, & Bonorum vacantium, eoque nomine prætensorum Jurium negotium, ei neque directè neque indirectè Nos immiscere, neque cum ipsis causam communem facere, sed quicquid illi adversus se invicem prætendendum putaverint, id ipsis expediendum relinquere, Dilectioni verò suæ in Exercitio dictorum prætendendorum Jurium nullum impedimentum creare debemus; Exceptâ tamen necessitate Officii Archi-Cancellariatus nostri, quæque inde dependet, Directionis Imperialis. Nunc tamen Eminentissimus & Reverendissimus Elector Moguntinus cum omnibus Palatini Electoris Adversariis ratione Juris Hominum propriorum, &c. non tantum extra necessitatem Archi-Grammatei officii causam communem facit, ipsique non minus, quàm suæ se immiscet, sed (ut facilè conjici potest) auctoritate, gratiâ, potentiâ, viribus, Amicis, quibus præpollet, suis, Wildfangiatui, aliisque Palatinorum Juribus adversæ Confœderationi primum ac potissimum momentum pondusque addit; quod, quin è diametro modò dicto Pacto contrarietur, nec ingenii sui figmentis, nec lectissimis Verbis, nec ullo alio colorandi studio effecerit Vindictarum Assertor. Conventio enim continet claram Regulam & Exceptionem. Regula est: *Ego Elector Moguntinus, &c. aliorum negotio de Hominibus propriis, &c. contra Palatinos Me nec directè nec indirectè immiscere, nec cum iis causam communem facere, nec Electorem Palatinum impedire debeo.* Exceptio unica & sola est: *Quantum Archi-Cancellarii Officii mei necessitas postulaverit, tantum contra Electorem Palatinum hac in re alios juvare mihi integrum erit.*

In Regula primò observandum Verbum, quo designatur persona se obstringens. Est autem generale, Nos. Non dicitur Mos, ut Archi-Episcopus, vel Nos, ut Elector; Sed Nos, sine distinctione Officiorum, dignitatumque præsentium, aut futurarum. Et nisi omnis dignitas, officium, & conditio per Nos intellecta esset, ridiculè excepisset prudentissimus & sagacissimus Princeps *Archi-Cancellarii Officium*, quod nihil pertinebat ad

ad dictum tractatum. Eundem generalem intellectum non suadet tantum, sed imperat etiam sani sensus in dicta formula retinendi necessitas. Nisi enim Regulam illam vires suas extra Archi-Episcopi Moguntini negotia extendere dicamus, vim omnem ei auferemus. Siquidem Archi-Episcopus Moguntinus ratione Archi-Episcopatus sui causam cum aliis communem facere, aliorumve liti de Hominibus propriis suam sociare jam antè non poterat, ademptâ per eam ipsam Transactionem litis, & causæ communicandæ occasione. Neque vento inserviunt verba illa: *Nec directè, nec indirectè*. Quæ omnes clandestinas artes, subtilioresque modos, per quos Elector Moguntinus cum aliis Wildfangiatum Palatinum fortè impugnare posset, apertè vetant, Electoremque Palatinum eorum penitus securum faciunt. Quomodo enim Hic opinari potuit, aliis opus esse verbis, vel clausulis, ad præcavendam omnem rationem, quæ Electorem Moguntinum cum aliis Palatinorum Adversariis conjungere posset? Exceptio etiam Regulæ robur addit in omnibus casibus non exceptis. Atqui exceptio hæc de solo Officio Archi-Cancellarii est; Confirmat ergo Regulam ratione Episcopalis VVürtzburgensis, similisque dignitatis; Et si quis naturam hujus exceptionis penitiùs intueatur, satis elucet, & Electorem Palatinum stipulatum, & à Moguntino promissum esse, ne Hic ullo modo, de quo pacisci liceret, Potentiâ & Autoritate suâ aliorum contra VVildfangiatum conatus juvaret. Ille enim tantum casus exceptus est, qui in promissum cadere non poterat. Turpe enim, & contra jurisjurandi religionem Gravissimi Imperii Archi-Cancellarii factum videretur, si Is officii auxilium, omnibus Imperii Civibus debitum, Palatinorum Vicinis negaret, eosque Imperii Cancellariæ usu privaret. Sed quantò minùs necessaria judicari poterat illa exceptio de Archi-Cancellarii Officio, tantò certius est, omnem aliam exceptionem, sub cujus umbra Moguntini societas ab aliis ambiri poterat, exclusam esse. Et quis credat, duobus prudentissimis Principibus singulare Pactum, ne alter alios suâ potentiâ juvaret, incuntibus, & solum illum casum, qui in promissionem cadere non poterat, sollicitè excipientibus, salvo tamen Pacto, plurimos modos, societatem cum iis, qui Conventione indè exclusi sunt, incundi admitti posse?

Si fortè pactum fuisset de nunquam movenda lite Electori Palatino, licita & tolerabilis adhuc videri poterat distinctio inter Officia & Diœceses, ne causam hujus aut illius Ecclesiæ deferere cogeretur Præsul. Sed in Pacto de non ineundo Fœdere, deque non facienda causa communi cum Adversariis Palatini, cum primis verò de Eodem non turbando, nihil ineptius, nihil absurdius excogitari potest, quàm si fictà distinctione inter Archi-Episcopum & Episcopum in eadem persona, cujus Potentiam & respexit Serenissimus Elect. Palat., & Adversariis suis præcludere voluit, & ne iis communicaretur, pactus est, Eandem ipsam tamen personam, eandem ipsam potentiam à partibus Electoris Palatini Adversariorum stare, eorumque Societatem exigere, juvare, & firmare posse dicas. Necessitatem aliquam abstinendi aliorum causis Electori Moguntino injectam, securitatem verò aliquam Electori Palatino Pacto isthoc cautam esse, nemo non videt. At nulla vel Illi necessitas, vel Huic securitas superest, si Illi integrum manet, ut Vormatiensi, & Herbipolensi, quidni & ut Nobilibus, genere vel affinitate conjuncto, & sexcentis aliis prætextibus, Palatinorum Adversariis se amicum, Socium, & Patronum exhibere. Quæ securitas inde Palatinis? Siccine dignum esset Pactum illud, ut inter res serias referatur? Siccine Pacta datamque fidem ludificare, Germano, nedum Archimistâ, Archi-Cancellario & Electore, & sacri ordinis Primo condignum videtur Vindiciarum Authori.

(26) *Nullo ex debito.* Quorsum hoc? An si ex debito non transegit Elector Moguntinus, ideo fidem datam servare non tenetur?

(27) *A Parte Moguntina.* Et à Parte Palatina prætentio Moguntina meliori Jure repudiabatur. Quid tum?

(28) *Gravi & benevola adhortatione.* Hujus altum est in Conventionis formula silentium.

(29) *Episcopatus Wormatiensis.* Adjectio Episcopatus non liberat Episcopum à servatione Pactorum antè initorum. Hujus Episcopatus causam agere potuit Elector Moguntinus; Sed eandem

dem cum aliis communem facere non potuit. Aliter enim pactum conventumque erat.

(30) *Neque nunc res in eo Statu.* Ita est. Elector Moguntinus & Confœderati nunc arma induerant, Lotharingicum militem adsciverant, & in spem Majora patrandi venerant; Fortè & interea Palatinum opprimendi ardor creverat, quæ tempore Pactionis aliter se habebant. Cæterum quoad Statum obligationis, eadem adhuc est persona, quæ pacta erat, se aliorum litem suam non facturam. Et Obligatio & Pactum eodem in Statu sunt.

(31) *Würtzburgensis Episcopatus Juribus. Nihil in Transactionem est deductum.* Rectè. Neque hoc contendunt Palatini. Illud verò in Transactionem manifestò deductum est, ne ille, qui Archi-Cancellarii per Germaniam & Archi-Episcopi Moguntinensis dignitate potiebatur, multisque aliis dignitatibus ornandus adhuc judicabatur, ne ille ipse, inquam, ullius Officii, aut Dignitatis prætextu Serenissimi Electoris Palatini Adversariis sese sociaret, Eorumve causam promoveret, nisi quantum unica & sola necessitas, ex Officio Archi-Cancellariatûs resultans, imperaret.

(32) *Spes eventui.* Pactum Electoris Moguntini nullius spei aut eventus limitibus circumscriptum, sed absolutum purumque est. Quam autem spem de aliarum litium compositione concipere potuit Moguntinus, cum Palatinum obstacula adversæ sibi potentiæ removere, & justissimæ suæ Possessionis liberum exercitium meditari videret?

(33) *Oppressionibus Vicinorum. Novis & violentis attentatis. Turbare & invadere aliena* Ecce lilia, flores, & perpetuum Vindictiarum ornatum. Si Verborum acerbitates tollas, quid remanet, quod vel Lectori fidem facere, vel Palatinam causam gravare possit?

(34) *Subditos Würtzburgenses Muckelochii.* Ast illi potiùs subditis

ditis Palatinis annumerandi, annumeratique olim fuere; Jura enim diversi in hunc pagum sibi ab antiquo vindicarunt. Electoratus Palatinus Sublimiora Territoria cum jurisdictione Criminali & annexis. Nobiles de **Hirschhorn**/ Vogtheicam civilemque jurisdictionem cum iis, quæ inde dependent. Episcopatus VVürtzburgensis Jus feudale sive Dominium directum in ea, quæ erant Hirschhorniorum. Unde colligere licet, extincto jam genere Vasallorum, eorumque Jure in Episcopatum translato, iniquum esse, ut Ille sublimiora Palatinatûs Territoria Jura, longèque plura, quàm fuerunt Nobilium, affectet. Quod etiam accuratè non unis tantum, & postremis quidem 29 Martii 1665. datis literis Episcopo Capituloque VVürtzburgensi expositum, variisque Documentis abundè demonstratum est sub signo literæ B. Addebatur enim ultimis Documentum antiquum, autoritate publicâ anno 1561. confectum, quod Electorem Palatinum Muckelochii, aliorumque Vicinorum pagorum *Principem Territorialem, summumque Dominum Centenæ & Protectionis, i. e. Landsfürsten/ Obersten Cent. Schutz und Schirm Herren/* esse significat, eidemque Summorum Mandatorum Jus, *das höchste Gebott/* expressis verbis attribuit. Addebatur etiam sub lit. C. Contractus inter Electorem Palatinum, & Nobiles Muckelochii, aliorumque Vicinorum pagorum Dominos Anno 1560. initus, tum antedicta, tum & Jus Collectandi, aliaque inde pendentia, ipsorum Nobilium confessione & pactis conventis ad Palatinatum spectare, abundè confirmans. Docebatur & aliis literâ D. & E. insignitis Documentis, Electoribus Palatinis tam ante, quàm post bellum, non vi, non clam, non precario, sed solenni ritu, vigore sublimiorum illorum Jurium, ab incolis Muckelochii Homagium quolibet præstitum esse tempore. Adjungebantur & alia Documenta sub literis F. G. H. I. & K. tam antiquam, quàm quietam Collectandi, aliorumque sublimiorum Jurium Palatinorum Possessionem probantia. Hæc omnia & VVürtzburgenses, & Vindiciarum Orator silentio summo præteriverunt, satisque esse rati sunt, si Muckelochienses, VVürtzburgenses subditos esse, magnificis verbis jactaretur.

(35) *Solvere Juramento subjectionis.* Cur non bonâ fide dicitur,

citur, quod res est? Extinctâ stirpe Hirschhornianâ, ejusque jam ad Episcopatum VVûrtzburgensem devoluto Jure in pagum **Muckeloch** / mittebantur ex Capitulo, vacuam Hirschhornianam possessionem qui ingrederentur, subditosque in fidem Episcopatus reciperent. Hi verò parum memores, Principem accepto feudo Nobilis, non Principis, sed Nobilium, Antecessorumque Jura consequi, de improvviso pagum ingrediuntur, & Homagii præstationem fieri flagitant. Ast Incolæ Sacramenti ab antiquo, & non ita pridem Electori Palatino, Principi suo Territoriali, dicti memores, clam Præfecto Palatino id facere abnuunt, illumque in proximo degentem advocandi inducias postulant, sed frustra. Nam Legati interea dato campanæ signo convocant, quos repente possunt, Jurare cogunt, atque illico se in viam dant. Elector Palatinus verò, compertâ rei iniquitate & novitate, de ea, datis ad Capitulum Wûrtzburgense literis, vehementer conqueritur, atque attentatorum horum emendationem fieri, & Muckenlochienses ratione Vogtheicæ Jurisdictionis, quæque inde dependent Jurium, Præsentibus Præfectis Palatinis VVûrtzburgensi Episcopatu ita Juramentum præstare, uti ea res sine fraude Jurium Palatinorum esset, postulat: Ubi nihil impetrat, tandem Juramentum vi clamque per Legatos VVûrtzburgenses Palatino in Territorio extortum, irritum pronunciat, datâ interim VVûrtzburgensibus aliud (si ritè & more solito velint) recipiendi copiâ.

(36) *Domino hereditario.* Domino non absoluto, sed Vogtheicæ Jurisdictionis.

(37) *Ac obedientia.* De Juribus, aut obedientia VVûrtzburgensibus debitis nihil remissum. Sola tum perperam extorti Juramenti iniquitas irrita facta est.

(38) *Assisis, quibus proprios.* Æquum erat. Nam ab immemoriali tempore Muckenlochienses ejusdem in Collectarum onere (quocunque illæ etiam nomine venerint) conditionis cum aliis Palatinis subditis fuisse, allegatis modò Documentis Electori Moguntino, Capituloque VVûrtzburgensi satis superque monstratum est.

(39) *Postulavit Moguntinus Elector.* Atqui ex antedictis manifestò constat, Electorem Palatinum læsum, non lædentem fuisse; Tametsi Elector Moguntinus læsionem sibi factam sine ratione prætendit, atque emendari voluit, imò literis minas addidit; Ad Documenta autem Palatinorum Jurium nihil respondit. Sic solent, quibus arma æquitatis & Justitiæ loco interviunt.

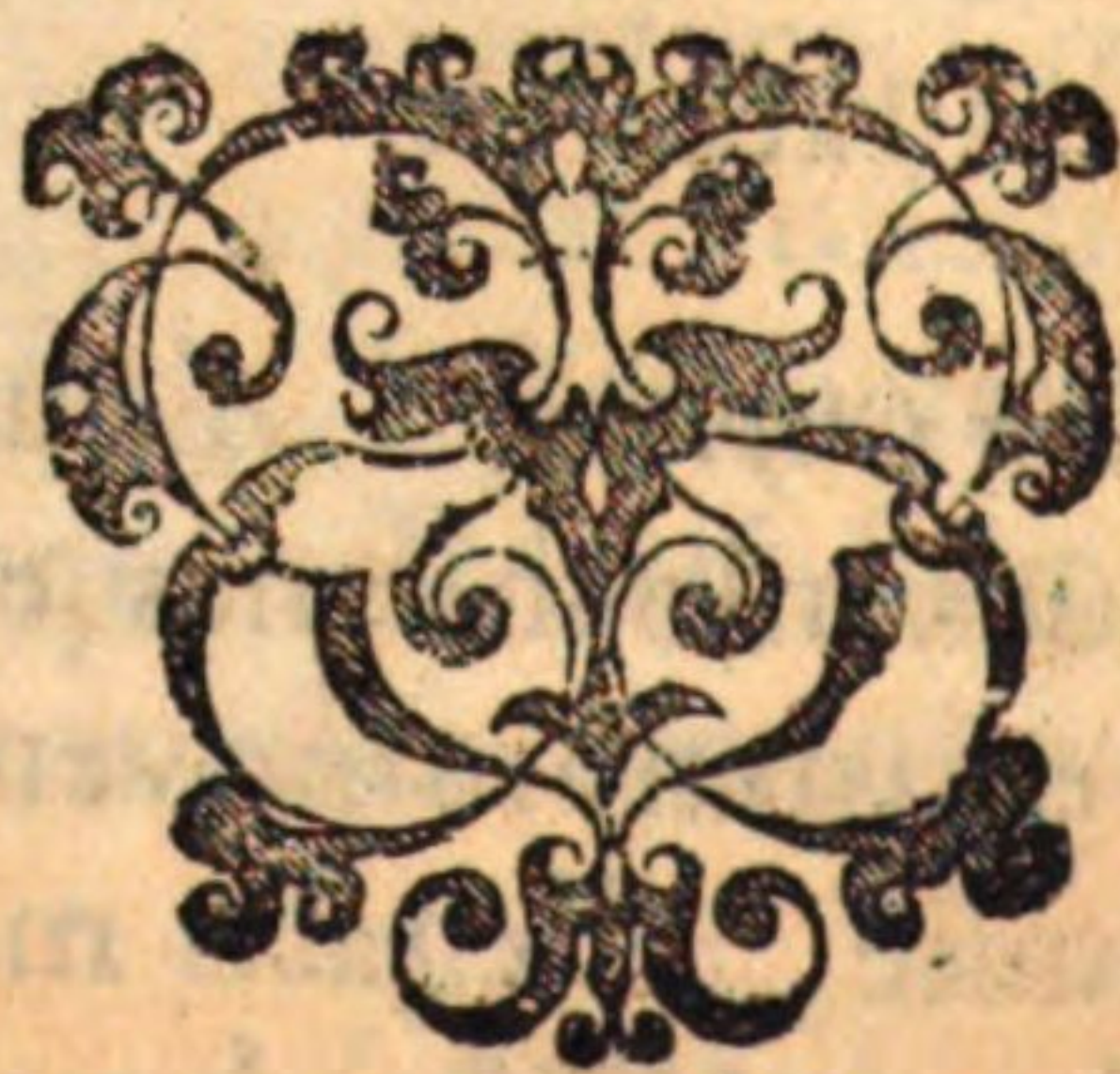
(40) *Mirum.* Ergone mirum est, Palatinos conqueri, quòd Elector Moguntinus, qui non minùs VVûrtzburgensi Episcopatu, quàm Archi-Cancellarii Officio Pacti tempore potitus hujus unius Officii, non autem VVûrtzburgensis Episcopatus ratione Palatinorum Adversarios juvandi occasionem reservarat, nunc reservationem ad Utrumque extendere, & Pactum eludere conetur?

(41) *Tot modis. Violarunt.* Ubi? Quando? Scilicet ex modò & passim dictis constat methodus Adversarii imputandi aliis, quæ ab ipsius Clientibus patrata sunt.

(42) *Wormatiensia Pacta.* De his infra.

(43) *Cavillatorio effugio.* *Factis vim intentans nulli Judici aut Judicio se submitteret.* Rancidam Verborum cramben recoquit Orator sine ullis specialis designationis probationisve condimentis.

(44) *Magnitudo & multitudo Gravaminum.* Apparuit jam, apparebitque suo loco eorum vanitas & falsitas.

CAPUT VII.

CONSPECTUS.

Privilegii Palatini prætexti Historia.

TEXTUS.

Veniendum enim nunc est ad illud *Privilegium Palatinum*, cuius in Possessione & Exercitio à multis seculis Electores Palatinos fuisse, gloriôsè Juris & facti titulum extollendo ingeminant. Miscetur quidem artificiosè hæc disputatio, ut modo plenò jure & literâ Privilegii niti, modò ad facta possessoria, & exercitium Præscriptione roborandum se referre velle Palatini videantur. Verùm hîc aliqua *de ortu & tempore Privilegii*, de ejus *exhibitione, sensu, interpretatione*, (tum necessariâ, tum commentitiâ) *de effectu* denique & *virtute ejus* præmittenda sunt: ut deinde ad liquidum perducatur, quid veri falsive habeat laudata totiens Observantia & Praxis, indeque repetita in Imperio & Legibus Imperii Auctoritas.

De multis seculis loquentes nemo tulerit. Licet enim in *Diplomate MAXIMILIANI Primi* mentio fiat *anteriorum temporum*, *indefinita* tamen est: neque ullum antiquius aut Originale Diploma, ex quo de initiis certiùs aliquid cognoscatur, produci; aut de usu & exercitio ante Maximiliani tempora (1) historica fide quicquam speciale doceri potest. Indè ergo nulla interpretationis subsidia (2) licebit arcessere; Sicuti nec ex proximè insecutis CAROLI Quinti temporibus primordialibus. Ut primùm autem adolescente Caroli Imperiò exerceri cœpit, (3) aut prætendi exercitium hujus Privilegii, de sensu ejus dubitatum est. Diligenter hoc notare convenit: *ex quo tempore extat aliqua specialior de conatu exercendi hujus Privilegii memoria*, *ex eo controversia de sensu* (4) observatur; quem alium volebant esse usurpantes, alium contradicentes. Deducit hæc res ad *interpretem* verum, authenticum, perpetuum. CÆSAR is fuit, (5) & esse debuit, & adhuc est, (5) & esse debet, si Privilegium hîc adest; Non enim magis hoc Ei adimi, quàm ipsa potestas concedendi Privilegii interverti potest; Quod clarius erit postea. Interea & naturales & Legales de interpretatione faciendæ regulæ non sunt silentiò prætermittendæ.

Ddd 2

ANNO

A N N O T A T I O.

AD Verbum (1) *De Usu & Exercitio ante Maximiliani tempora.* Atqui Parte primâ multis Contractuum, aliisque innumeris Documentis evictum est, longè ante Maximiliani tempora in usu fuisse dictum Privilegium.

(2) *Ergo nulla interpretationis subsidia.* Quando verò constat de Usu longè antiquissimo, optima inde interpretationis subsidia petuntur.

(3) *Caroli Imperio exerceri capit.* Historiam non satis ex fide texit Orator. Nam ut de cæteris Documentis antiquioribus Parte primâ contentis nunc nihil dicamus, ex Laudo ibidem pr. cap. 5. & cap. 6. §. ult. relato constat, Privilegium anno 1454. & 1480. pro antiquo habitum, & in contradictorio Judicio obtentum fuisse.

(4) *Ex eo controversia de sensu* Fabulas narrat, & erronea erroneis accumulatur, quòd Parte primâ abundè evictum est.

(5) *Cæsaris fuit. Et adhuc est.* Si quid dubium esset in Rescriptis Cæsarium, Cæsarium interpretatio non displiceret Palatinis. Ast nunc hujus loci non est, prolixè disputare, An Cæsar hujus Privilegii interpres sit, nec ne; cùm non de Verbis Cæsareis, aut intellectu Rescripti Maximiliani, sed de Usu antiquissimo quæstio sit. Cùmque Confœderati id agant, ut Cæsareæ Interpretationis prætextu Forum Judiciumque Ordinarium, ad quod semper provocavit Elector Palatinus, eludant; Quare Palatini, ne ordinariâ Judicium cognitione exclusi ex voto Adversariorum præcipites dentur, sibi cavere, & scripto publico nuper accuratè demonstravêre, Causam hanc ita comparatam esse, ut nec Ratio, nec Imperii Constitutiones, nec Pacis Tabulæ, nec summorum Tribunalium usus, nec antiqua præjudicia eandem ab Ordinario Judicio averruncari patiantur. (a)

CON-

(a) *Vide Forum Austregarum, &c.*

CONSPECTUS.

*Interpretatio vitiosa quibusdam considerationibus
suggestis rejicitur.*

TEXTUS.

QUando ergo dicitur in Privilegio, ut Elector Palatinus ipsiusque heredes Electores Bastardos, & alias peregrinas personas, quæ non habent persequentem Dominum, ut Wildfangios seu ascriptitios, qui in Eorum Principatu ac Provinciis, & adjacentibus Ecclesiasticis & secularibus Dominis, oppidis, Pagis & ditionibus nati fuerint, aut domicilium inibi ceperint, in urbibus & agris proprios Homines suscipere & constituere possint; & eorum Bastardorum, si absque heredibus & testamento legitimis decesserint; item aliarum personarum peregrinarum heredem non habentium aut relinquentium bona fixa & moventia, debita, pignora, & cetera, quæ juxta Jura scripta communia in Cameram Cæsaream inferri deberent, ad manus suas recipiant, utantur, fruantur ut suis, citra Imperatoris, aut cujusquam impedimentum.

ANNOTATIO.

PRIUSquam Adversariorum latum Considerationum campum ingrediamur, Maximiliani I. Privilegii verba, & quidem integra, ceu statuam Mercurialem observare necesse est. Nam quæ heic singulari charactere insignita proponuntur in Vindiciis, mutila & manca sunt, nec Maximiliani Rescripti sensum satis exprimunt, sed eatenus saltem, quatenus Confœderatorum causæ velificentur, excerpta sunt. Privilegium autem integrum Capite 3. P. 1. relatum est. Ex eo ante omnia observanda sunt, (1) quid Imperatori ab Electore Palatino propositum, (2) quid ab Hoc petatum, (3) quid ab Imperatore concessum sit. Proposuit autem Elector Ludovicus, beatissimæ memoriæ,

Ecc

invi-

Inviētissimo Imperatori Maximiliano, Se Majoresque suos, tanquam sac. Rom. Imp. Electores & Vicarios, à Maximiliano & Majoribus Ejus, Imperatoribus Regibusque Romanis non tantum laudabili Privilegio, Gratià atque Provisione præditos fuisse, sed etiam eorum Possessionem, Utilitatem, Securitatem & Usus habuisse, atque etiamnum habere, ut omnes Bastardi, & aliæ peregrinæ personæ, mares & fæminæ, quæ non habent persequentem Dominum, nemine excepto, ut Wildfangii, qui in ejusdem Electoris Palatini Principatu & Provinciis, & adjacentibus Ecclesiasticis & secularibus Dominiis, oppidis, pagis, & ditionibus, in Urbibus, vel agris nati fuerint, vel qui domicilium ibi cœperint, Homines ipsorum Palatinorum Electorum proprii, ad Eumque pertinentes fiant, Ipsisque eorum Bastardorum, cum absque descendantibus, aut legitimo, rito, firmoque Testamento decesserint, nec minus aliarum personarum, quæ heredem non habent, aut relinquunt, omnes hereditates & bona mobilia ac immobilia, nomina & pignora, aliæque, ubicunque sita, absque ullius rei exceptione, ceu Principibus Territorialibus hereditario jure obveniant.

Primò hîc observari meretur, quòd Elector non Diploma, aut Cæsarum Rescripta se accepisse narret, sed ad suum Majorumque suorum Usus & Possessionem, quæ sine gratia & Privilegio haud fuere, siquidem omnibus Statibus data non erant, provocet. Unde frivolam constat esse eorum sententiam, qui ajunt, Privilegium hocce se referre ad antiquius, quo non extante, neque hoc admitti posse, juxta Electorum regulam, quæ vult, Instrumento ad aliud se referenti fidem non esse habendam, nisi constet de eo, ad quod illud refertur. Verum ineptè ad hanc Rem; Non enim hîc de duobus Instrumentis agitur. Nam si ve Privilegium Palatinum ante maximiliani tempora scripto comprehensum sit, si ve non, neque Elector, neque Cæsar ad id respexerunt. Sed quemadmodum in Aurea Bulla Cap. 9. & 10. non aliud Documentum Electoralium citatur Jurium quàm antiqua Consuetudo, & diuturni, longissimique temporis cursus; Ita hoc quoque Fundamentum precum suarum sternit Elector.

Secundò in narratis hisce observandum, quòd eodem loco habeantur Bastardi, & Wildfangii, qui in aliorum, quique in Palatinorum terras veniunt, nascunturve. De Utrisque dicitur:

Homi-

*Homines proprii ipsius Electoris Palatini, ad Eumque pertinentes fiunt. Unde colligere in proclivi est, minimè necessarium fuisse, singulorum Jurium species in utrosque enarrare: Sed Satis dictum est, quòd Palatinis proprii fiant, ad Eosque pertineant. Non mirandum ergo, si Elector Palatinus quandoque in proprios Homines, vicina incolentes loca, sublimiora quædam Jura exercet, cum suis subditis communia; cum & Rescriptum non distinguat inter eos, qui aliena, quique Palatina loca habitant, quam rem (quod tertio heic non prætereundum) vehementer confirmant subsequencia verba: *Ceu Principi Territoriali*. Nemo ergo non videt, Rescriptum hoc non repugnare, ut Elector Collectas, aliaque Jura ab Hominibus propriis, ubi Usu id inductum, exigat, cum idem Rescriptum Eundem Domini Territorialis titulo honoret, *Eidemque, ut Domino Territoriali, Jus confiscandi tribuat*. Sed ne quis hæc narrata tantum putet, videndum etiam erit, quid petierit, & impetraverit Elector. *Ad quæ* (inquit Cæsar) *Nos submissè imploravit & rogavit, ut Nos tanquam Electus Romanorum Imperator, Ipsæ ac heredibus ipsius, Gratiam, Honorem, Privilegia, Immunitates, Consuetudines & Jura hæc confirmare, corroborare, stabilire, & de novo donare clementer vellemus*. Nulla hîc mentio Instrumentorum, Rescriptorum, Diplomatum; Sed *Gratiæ, Honorum, Consuetudinum, Jurium*, quæ omnia centum & amplius annis ante Maximiliani tempora obtinuisse Electores Palatinos, Parte Primâ dictum est. Rogavit autem Elector, hæc non tantum confirmari, sed & de novo dari, neque tantum de novo dari, sed & vetera confirmari, ut utroque & veteri, & novo Jure se tueri posset. Quid autem Imperator ad hæc? *Respeximus, inquit, has submissas, diligentes & æquas preces, nec minùs grata, fidelia, & indefessa servitia, quæ ipse Nobis, Sacroque Imperio multifariam, sæpè, promptè præstitit & probavit, & in posterum præstare potest & debet*. Et idcirco deliberato animo, benè maturo consilio, certâ scientiâ, & proprio motu, prædicto nostro dilecto Avunculo, Affini, & Electori, Comiti Palatino Ludovico, Ejusque Heredibus qui Electores sunt, antememoratam Gratiam, Honorem, Privilegia, Immunitates, Consuetudines & Jura Bastardorum, & Wildfangiorum accidentium, & hereditatum clementer confirmavimus, corroboravimus, stabilivimus, de novo dedimus concessimusque; scienter stabilimus, &c. Neque hîc ul-*

la mentio alterius alicujus Rescripti aut Instrumenti; sed uti Elector hæc Juris & Consuetudinis fuisse narravit, eaque confirmari, & de novo dari petiit; ita etiam Cæsar maturo consilio, certa-que de scientia, cognita precum æquitate, ea confirmavit & de novo contulit, deditque, sine distinctione inter VVildfangios Palatinatûs, alteriusve Territorii. Cætera hic repetere, aut vim Clausularum & formularum, quibus Cæsar Confirmationem & Renovationem illam adversus quascunque exceptiones abundè munivit, fusiùs explicare, ad Ostentationem magis, quàm de necessitate esse videtur. Nunc breviter in memoriam revocatis, quæ in Concessione Rescripti Maximiliani narrata, petita, & data fuere, ad diluendas Considerationes, Adversarii accedemus.

Consideratio Prima.

CONSIDERANDUM est primò, quòd Privilegium hoc de bonis vacantibus, seu hereditate Bonorum vacantium agat; Quare & MAXIMILIANUS I. & CAROLUS V. summatim totum Privilegii argumentum exprimunt: *Bastardorum, & Adscriptitiorum VVildfangiorum hereditates, Bastards und Wildfanger Fälle und Erbschaften.* Quæ consideratio ut excludit variorum Juridum aliorum in Bastardos & Adscriptitios prætensionem, ita consilium & scopum Legislatoris primarium ostendit.

A N N O T A T I O.

AIt Adversarius, totius Privilegii Argumentum exprimi per Bastardorum, & Adscriptitiorum VVildfangiorum hereditates. Sed illud quàm longissimè à vero abire, verba Privilegii evincunt.

Primò enim ex modò dictis certum est, hoc datum & confirmatum esse Electoribus Palatinis, ut *Wildfangii, & Bastardi secundum veterem Usam & Consuetudinem Homines Ipsorum proprii fierent, adque Ipsos pertinerent.* Unde nemo dubitare potest, simul Electoribus

ctoribus Palatinis data esse omnia & singula Jura, quæ vel Generali Germaniæ consuetudine, vel speciali Palatinatûs observantiâ Dominus in Homines proprios exercuit. Hinc neque ipse Vindiciarum Author, ejusve Clientes unquam negarunt, Electorem Palatinum Censum corporalem exigere posse. Nam licet nulla ejus in Rescripto Maximiliani mentio fiat, dissimulare tamen nec possunt. nec volunt, eos, quos Cæsar Homines proprios fieri dicit, ad præstationes isti mortalium generi consuetas teneri. Eâdem autem Ratione cætera omnia, ad quæ heic loci Homines proprii ab antiquo tenentur, Rescripto huic Cæsareo consentanea, nec Argumentum ejus solis Bonorum Vacantium Emolumentis includi posse, Confessio Adversariorum, & sensus, & Verba Privilegii satis evincunt. Tum etiam datum confirmatumque est Palatinis Jus Bonorum Vacantium, non tanquam unica species eorum Jurium, quibus Homines Palatinis proprii subjecti esse deberent; id enim perquam absurdum, & inauditum fuisset. Et quis credat, Maximilianum voluisse novum Hominum propriorum genus statuere, quod nihil si enarrata hîc Jura, scilicet hereditatem vacantem post fata, præstaret? Quis credat ipsum Jura, aliis debita, excludere voluisse? Et, si quæ excludere voluisset, cur Censum corporis contra universalem consuetudinem exclusisset? Sed Jus illud caducorum datum concessumque est, tanquam separatum Privilegium, quod sine speciali Concessione vel acquisitione inter cætera Hom. propr. Jura unâ cum Hom. propriis concessum non fuisset. Jus enim illud Bonorum vacantium planè separatum est à cæteris Hominum propriorum præstationibus: Ita, ut multi Homines proprios habeant absque Jure caducorum; Imò, ut multi Jus Territoriale habuerint absque Jure Bonorum vacantium, quod veteres Imperatores adeò sibi vindicarunt, ut id ne ex Privilegio quidem Civitatibus competere posse judicarint. Extat in eam rem Diocletiani & Maximini hæc Constitutio (a) ad Rationalem suum: *Scire debet gravitas tua, intestatorum res, qui sine legitimo herede decesserint, Fiscus nostri rationibus vindicandas: nec Civitates audiendas, quæ sibi earum vindicandarum jus, veluti ex permissu, vindicare nituntur. Et deinceps*

Fff

quæ-

(a) Text. in l. 1. C. de Bon. Vacant.

quacunque intestatorum bona civitatibus, obtentu Privilegiorum suorum, occupata esse compereris, ad Officium nostrum eadem revocare non dubites. Idem Jus Imperator Fridericus inter Regalia sua numerat. (b) Idemque inde meritò Jurisperiti inter Imperatoriæ eminentiæ reservata collocant. (c) Neque desunt, qui statuunt, *et si condemnationes pecuniariæ, quæ sunt in terris alicujus Comitis vel Baronis, ad eundem spectent; Jus tamen confiscandorum & publicandorum bonorum ad Principem spectare.* (d) Et Tiraquellus (e) ait: Non commitendum duximus, Fiscum, de quo jam sæpè suprà diximus, qui saltem ceteris deficientibus ei succedit, qui mortuus est, in Territorio vel Jurisdictione ipsius, quæ nos bona vacantia nuncupamus, non omnem intelligi, qui habet Territorium, vel Jurisdictionem; sed tantum Fiscum Principis. Equidem ut Imperatorum Jura paulatim magis magisque, ceu per alluvionem, ad alios pervenerunt; ita posterioris ævi scriptores, non tantum Territoriorum Dominos, sed & eos sæpè, qui Jurisdictionem civilem & Criminalem tantum habent, id Juris sibi asserere & exercere observant. (f) Attamen id nec Authoribus omnibus placere, nec locis omnibus convenire, sed ex usu æstimandum esse, certum est. (g) Sanè Maximilianî tempore neque ipsos Territoriorum Dominos adversus Fiscum Imperatorium hoc in negotio satis tutos fuisse, Privilegia Comiti de VViede, ut & Constantiensibus data (uti ipsæmet Vindicix referunt) satis demonstrant. Imò sub hujus seculi initium Spiræ defuncto Doctore Mentzero, Fiscum Imperatorium bona ejus Vacantia, insuper habito Territorii Civitatis Jure, vindicasse, Electorem autem Palatinum eadem, utpote in Civitate Palatina-tui adjacenti sita, sibi Jure Privilegii asseruisse, constat. Ex quibus manifestum sit, Rescriptum Maximiliani neque unum tantum Privilegium dare, neque ideò Bonorum Vacantium mentionem facere, ut Jura in Homines proprios, ex usu aliàs competentia

(b) lib. 2. Feud. tit. *Quæ sint Regalia* 56.

(c) Natta. Conf. 549. num. 21. Menoch. confil. 302. num. 23. & seqq. Decian. confil. 123. n. 11. lib. 3. Rosenthal. de Feud. c. 5. n. 8. & lib. 9. c. 1.

(d) Alvarott. in §. si quis aliquem. de Pactenand. quem refert. Besold. p. 3. conf. 91. n. 47.

(e) Tract. Le mort saisit le vif. P art. 2. declarat. 15. num. 11.

(f) Knipschild de Jur. Civit. Imp. lib. 2. cap. 15. n. 6. & seqq. Klock. de aerar. cap. 136. num. 20. & seqq. & Vol. 1. n. 22. conf. 66. Wesf. in Par. ff. de jure fisc.

(g) Vide Gothman. Vol. 2. confil. 55. per tot.

petentia, restringeret; sed Duo diversa Privilegia, alterum Hominum priorum, cum suis Juribus consuetis acquirendorum, alterum Bonorum Vacantium, quæ Camera Regiæ cessura fuissent, (quod posterius nec omnes Hominum priorum, nec omnes Territoriorum Domini certò habebant,) tribuere, atque verba posterius hoc exprimentia ad augenda Jura Palatina in Homines proprios, non adimminuenda, concepta esse. Hæc Ratio, Verba, Sensus, Utusque Privilegii, tam ante, quàm post Maximiliani tempora, confirmant, quæ nullis verborum aucupiiis aut irretitionibus eludet Vindiciarum Assertor.

CONSIDERATIO SECUNDA.

Considerandum est *secundò*, Imperatorem id largitum esse hanc Concessione, quod Fisco suo debebatur: *Bona autem vacantia* Bastardorum & Peregrinorum, prætenso significato sic dictorum, *tempore Maximiliani & insequentium Imperatorum*, absque omni exceptione, neque attentio Jure tertii, *Cæsareum ad Fiscum pertinuisse, probari nullo modo potest*; Imò de contrario constat. Non aliter certe, quem Ipse habuit, potuit alii Jus concedere.

ANNOTATIO.

Bona Vacantia quorumcunque ab antiquo ad Fiscum Imperatorium pertinuisse, neque de iisdem Territoriorum Dominos Maximiliani tempore certos satis fuisse se prolatis ab Adversario exemplis, aliisque probatum est. Palatinos autem Electores, nomine & loco Cæsarum, Bastardorum, Wildfangiorumque hæreditates caducas & longè ante, & post Maximiliani tempora sibi vindicasse, tum Cæsaris Maximiliani aliorumque Rescriptis, tum aliis sexcentis documentis Parte primâ evictum est.

CONSIDERATIO TERTIA.

Considerandum *tertiò* est, quòd Priorum Hominum & Wildfangiorum mentio fiat non dispositivè, & impositis quasi Mancipatus & adscriptitiæ conditionis & indefinitis oneribus, sed discretivè; ut hæc notâ ab illis, qui certos Dominos habent, dignoscerentur.

A N N O T A T I O.

Nugatoriam hanc subtilitatem quis non rideat? Scilicet ille dispositivè non facit mentionem VVildfangiorum & Bastardorum, qui dicit: *Consuetudines & Jura prædictorum Bastardorum, & Wildfangiorum, accidentium & hereditatum confirmamus, stabilimus & renovamus.* Et paulò post: *Censemus, constituimus & volumus, ut ipse Elector Palatinus, Ejusque heredes, qui Electores sunt, tales Bastardos, ut & alias peregrinas personas, quæ persequentem Dominum non habent, veluti Wildfangios in numerum Hominum propriorum recipere & constituere debeant ac possint.* Hocine est nihil disponere, sed discretivè tantùm dicere? At inquit Adversarius: Adscriptiæ Conditionis hominum onera non definiuntur? Neque id vehementer opus, neque satis possibile erat, propter discrepantiam multorum locorum observantiam. Dato homine proprio, dantur Jura & onera ei annexa, quemadmodum concessio Subdito, absque operosa enumeratione operarum, homagii, aliarumque præstationum, consueta simul onera concessa esse, intelligitur.

C O N S I D E R A T I O Q U A R T A.

Considerandum quartò est, peregrinos, qui non habent persequentem Dominum (quæ periphrasis Wildfangiorum est) non posse aut debere de illis intelligi, qui mutandi Domini libertate gaudentes in Territorio non Palatino confederunt, subjectionemque Domino Territorii professi sunt. Nam hi habent Dominum: Cujus jurisdictio eos semper & ubique complectitur & insequitur. Quin etiam Status Imperii jam ante Privilegium MAXIMILIANI habuerint plenissimum Jus recipiendi cives etiam peregrinos, quod eis interverti tali privilegio non potuerit, sufficientissimè demonstrari potest; Sicut & illud, quòd ad Vicinorum Territoria (1) & Dominia talis descriptio accommodari nequeat.

A N N O T A T I O.

ET hîc demirari licet sive acumen, sive impudentiam Vindiciarum Oratoris, qui arreptis verbis nonnullis, omissis autem plerisque aliis, ex Privilegio argutatur, nullum, qui

qui ad Vicina Palatinatûs loca habitatum venit, VVildfangium esse posse, cùm ipsum Privilegium apertis verbis, sano indubitato sensu exprimat, Wildfangios esse, qui in prædictis Ipsorum (Electorum Palatinorum) Principatu ac Provinciis, nec minùs, qui in adjacentibus Ecclesiasticis & Sæcularibus Dominiis, Oppidis, pagis, Ditionibusque nati fuerint, vel domicilium ibi fixerint. Quorsum accurata, sæpiusque repetita illa enumeratio Vicinorum locorum, si nullus ibi VVildfangiatui locus: Cæterùm hoc monendus est Adversarius, Usus Germaniæ non pati, ut verba illa: *quæ persequentem Dominum non habent*, de Domino Territoriali intelligantur. Quemadmodum enim illa concepta esse constat in casum, quo aliquis, exempli gratiâ Primus ex Secundi pago in pagum Tertii venit, ibidemque domicilium figit; ita quoque constat, & inprimis Maximiliano Imperatori usitata vox Germanica, *Nachfolgenden* / innuit, Dominum persequentem non esse Tertium, sive Dominum Territorii, in quod Primus venit, qui potius Dominus excipiens, quàm persequens Primi dicendus esset; Neque Secundum, sive Dominum Territorii, ex quo primus venit; quia nullum persequendi Jus habet, cùm subditus semel sedem aliò transtulit: sed persequentem Dominum esse, unum & solum Quartum aliquem, cujus Primus ille Homo proprius est. Sola enim proprietas, solum illud Dominium efficit, ut hominem, quòcunque sedem transferat, non aliter, quàm aliam rem, quæ in numero rerum suarum est, sibi vindicare possit. Talem Dominum autem qui non habet, Ille non habet persequentem Dominum. Hæc optimus Privilegii Interpres Usus, & ante, & post Maximiliani tempora semper confirmavit.

At (dicitur in Vindiciis) Status semper habuerunt Jus recipiendi Cives peregrinos. Rectè. Habent adhuc, sed salvis Juribus Cæsaris, Cæsarumque Donatariorum. Neque Jus Civium intervertitur, cùm Civis ille alteri sive feudi, sive proprietatis, sive alio nomine, quodammodo obstrictus est.

(1.) Ad verb. *Quòd ad Vicinorum Territoria.* Videntur Vindiciæ innuere, quòd, qui ex Vicini alicujus loco venit, per
 Ggg descri-

descriptionem Wildfangii, Maximiliani literis contentam, VVildfangius esse non possit. Sed eadem infœlicitate, quâ innuebant, illos qui in loca Vicina veniunt, VVildfangios non fieri. Literæ enim Maximiliani non distinguunt, vicino, an remoto ex loco veniant VVildfangii. Secundum illas sufficit, si homo adveniens persequentem Dominum non habeat, & in loco VVildfangiatus Jure affecto domicilium figat. Non opus est, ut trans mare currat. Quod & Palatinatus, & aliorum locorum observantiæ consentaneum esse, P. 1. c. 2. §. 3. perspectum est, ubi hæc Stammii verba extant: *Quantum ad Germaniam, consuetudine in plerisque locis hoc etiam invaluit, ut si quis aliunde veniens dimittat se terrâ, ubi incolæ sunt Homines proprii, non, ut de Burgundia modò dictum, bonorum, sed solius habitationis, & inde percipiendæ commoditatis, & protectionis intuitu, ex libero Conditionis servilis fiat.* Hinc constat, quod Germaniæ consuetudo non terat, ut habeatur ratio loci, Unde VVildfangius adveniat; sed sufficit, si locus, in quo larem figit, Hominum priorum Juri subiectus sit. Atque hoc confirmant vetera Documenta P. 1. cap. 5. relata, complura tam proxima, quàm Palatinatus loca designantia, quæ ab Antiquo VVildfangios dederunt.

CONSIDERATIO QUINTA.

CONsiderandum est quinto, Wildfangiorum descriptionem in Privilegio esse concisam; & propterea ex antiqui temporis sensu styloque, imprimis verò ex actis postea ultro citroque celebratis explanandam. Inde autem cognoscetur, *non alium esse aut dici posse Wildfangium, quàm qui in Imperium Romanum venit ex locis ab Imperio disjunctis; aut qui ex tali nascitur.* Ex una enim Imperii ditione in aliam venire; non inducit peregrinitatis characterem, Wildfangiis proprium. Qui enim de uno Imperii loco in alium migrat, potest quidem ex consuetudine nonnullorum locorum proprietatis quâdam notâ signari, Wildfangius autem fieri non potest. Tales enim semper habere Dominum persequentem intelliguntur; quod de Wildfangiis dici nequit. *Non habere Dominum persequentem hi dicuntur, qui nimirum non habent, qui in aliena Republica & Imperio possit præten dere Jus illius persecutionis, quæ Membris ejusdem Reipublicæ Jure publico convenire solet.* Placuit enim Gentibus, eam persequendi facultatem remittere & restringere; sive mutuò dissimulare: interdum etiam in facinorosis, nisi peculiaris ratio obstaret: quorum tamen alia, & aliunde explicanda est, quantum ad persecutionem, conditio.

ANNO.

A N N O T A T I O.

Ficta, vanaque hæc esse, modò demonstratum est.

CONSIDERATIO SEXTA.

Considerandum sextò est, Palatinum Electorem neminem posse *Proprium* facere hominem ex prætenso Privilegio, nisi quem antè susceperit *Wildfangium*. Est ergo Mancipatus Privilegii longè diversus à Mancipatu in Germania alicubi consuetudine introducto. Hic enim tantùm dicitur de Mancipatu illis accommodando, qui peregrinitatis Wildfangicæ caractere insigniti sunt.

A N N O T A T I O.

Ita est. *Wildfangiatus* est modus recipiendi & acquirendi Homines proprios, quod secundum Privilegium Palatinum fit vel nativitate, vel domicilii translatione. Utrumque etiam alibi in Germania receptum esse, constat ex dictis *Stammii* verbis, iisque, quæ P. 1. cap. 2. dicta sunt. Sed etsi speciale quid esset in Palatinatu, quid tum? Sufficit Palatinis Usus suorum Jurium constare.

CONSIDERATIO SEPTIMA.

Quare considerandum est septimò perpetuum Palatinum sophisma, quò *Proprios* homines cum *Wildfangiis* confundi videmus, & tam hos, quàm illos malè, & præter communem rationem ac consuetudinem describi.

A N N O T A T I O.

Sophista omnium pessimus Palatinos accusat perpetui sophismatis, cujus nec vestigium, nec usus, nec utilitas deprehendi potest. Ubi illa perpetua confusio? & si extat; quæ

utilitas inde ad Palatinos? Et si quæ, an injustè? Ergo ne ingens facinus est, VVildfangium Hominem proprium dicere, qualis revera est? Non magis, qui VVildfangium talem hominem proprium dixerit, peccat, quàm qui infantem hominem. Fortè id vult Vindiciarum Orator, quòd VVildfangiorum Jura ex Codicillo Maximiliani recitari non possint, quæ de alijs Hominihus propriis recitantur. Sed rejectæ jam sunt quisquiliæ illæ cavillatoria occasione primæ considerationis. Vel eò forsantendit, quòd in VVildfangios plus competere Electori Palatino, quàm in antiquos Homines proprios, statuatur: Sed repugnat ratio & usus. Illa quidem, quòd absurdum videatur, in eos, qui ab antiquo Homines proprii fuere, non licere, quod in recens factos; Vel etiam filium, qui natus est ex VVildfangiis, non esse ejusdem conditionis, cujus parentes sunt: Hic verò, quòd talis differentia nunquam observata fuit, ceu Documenta P. I. recitata iudicant.

CONSIDERATIO OCTAVA.

Considerandum etiam octavo est, quod suscipiendi facultas tribuatur Palatino, non susceptos eripiendi. Ut autem suscipi possint, venire debent ad vicinas ditiones, aut ex vicinis ditionibus, eò modò, quo Vicinorum Jura non lædantur.

A N N O T A T I O.

Suscipit Homines proprios, non eripit Elector Palatinus. Eriperet, si eos suos faceret, qui jam alios persequentes Dominos habent. Neque Vicinorum Jura lædit, qui sua exercet: quod Electorem Palatinum facere, Parte primâ, & passim abundè demonstratum est.

CONSIDERATIO NONA.

Considerandum nonò est, quòd vicini & adjacentes Domini nullò verbulò adstringuntur ad suscipiendos, aut tolerandos in sua ditione Palatinos Adscriptitios: id quod ex Consiliariis Palatinis aliqui agnovisse & explicasse feruntur. Si autem non necesse est vicinis, suscipere Palatinos Adscriptitios aut fovere, neque necesse erit pati, ut in vicina ditione de alienis subditos suos augeat proprios homines.

A N N O T A T I O.

Privilegium quidem non expresse adstringit Vicinos ad suscipiendos & tolerandos Palatinos Adscriptitios, quod quilibet videt: sed tamen tacite eandem necessitatem injicit. Dicit enim Cæsar, Palatinos & debere, & posse homines advenientes in vicina loca in numerum Hominum propriorum suorum suscipere. Addit mandatum severum & pœnale, ne quis Elector, Princeps, aliusve Palatinos in isthoc *Privilegio, aut Consuetudine turbet, aut impediatur, sed Eos istis quietè uti frui, & per omnia gaudere sinat.* An non autem impediunt, An non utendi fruendi usum intervertent, adeoque, an non contra Rescriptum Cæsarum facient, qui Adventantes ut VVildfangiorum numero excludant, pagos suos ipsis claudunt? Sed etiam si Cæsar verbis istis VVildfangiis aditum non parasset, foresve aperuisset, ipsa tamen æquitatis ratio & receptæ Juris Regulæ volunt, ut concessio aliquo Jure, omnia illa tacite simul concessa intelligantur, sine quibus expresse concessum Jus expediri non potest. (a) Sic servitute oneris ferendi in vicini loco quæsitâ, & illa vicino imposita necessitas intelligitur, ut non tantum non impediatur onus recipiendum, sed & columnam vel parietem ruinosum (si immissio oneris exigat) reficiat; (b) Ne scilicet in arbitrio Domini, prædii servientis sit, inutile reddere Jus Domini, cui servitus quæsitâ est. Quid ergo absurdius aut iniquius foret, quàm Palatinorum Vicinorum arbitrio relinquere, ut VVildfangios è locis territoriisque illis, in quibus eos habendi Jus quæsitum est Palatinatui, in hujus fraudem expellerent aut excluderent? Atque hæc Usui etiam consentanea sunt, veluti multis Documentis Jus illud introducendi, *Der Einzug* / P. 1. cap. 5. confirmatur.

Hhh

CON-

(a) l. 1. in fin. l. ult. ff. de Off. Ejus cui mandat est Jurisdict. Everhard. in loco à Concess. anteced. ad concess. conseq. Wes. consil. 67. num. 14.

(b) text. in l. Eum. 33. ff. de servit. Urb. præd. l. 6. §. 2. l. 8. ff. Si servit. vindicet.

CONSIDERATIO DECIMA.

COnsiderandum *decimò* est, quòd omnis cujuscunque Privilegii sensus sit vitiosus, qui pugnat cum Jure tertii. *Cæsareorum Privilegiorum perpetua* hæc est *clausula*, vel addita, (ut infinita exempla testantur) vel ex natura rei subintelligenda: *quòd fiat omni cujuscunque Jure salvo*. Atque hinc etiam altera cautio nemini ignorata aut negata: Privilegia strictè interpretanda, neque in amplitudinem diffundenda, si præsertim Tertii intersit; cujus Jus si lædatur, Exceptio sub- & obreptionis fundata haberi solet. Quæ communi Juri consentanea fortius exaudiri debent in Jure Statuum Imperii nostri; cujus diminutio utilitatem publicam lædere & pro infecta esse creditur; Cùm talis vel potestas vel voluntas Imperatori nunquam tribuatur, aut tribui possit; Fatentibus ipsis Imperatoribus non tantum in clausula Privilegiorum supradicta, sed etiam in altera itidem perusitata, quâ dicunt se confirmare, *quæ ex jure & equitate confirmare, renovare, stabilire possint*.

A N N O T A T I O.

SAtis jam Parte primâ cap. penult. & ult. in primis demonstratum est, Causam Palatinam ita comparatam esse, ut per eandem iis, quæ constat ad vicina pertinere, nihil derogetur, nihilque aliud exoptare Electorem, quàm ut suum cuique tribuatur. Quemadmodum autem Privilegia etiam justissima iis, qui ægrè ferunt se ab aliis prærogativâ aliquâ vinci, cum læsione conjuncta, & dolorem adferre videntur; Unde etiam Augustino, & Pontificio Jure vulnera dicuntur; (c) Nonnullisque visum est, vix ullum Privilegium esse, per quod non aliquis se læsum dicat; (d) Ita procul dubio malè habet nonnullos Vicinos Privilegium hoc Electorale. Quando tamen nullius ea in re peccatum est, meritò sortem eam æquo animo ferre, aut saltem justæ redemptionis remedia ægritudini illi opponere, minimè verò laxatis affectuum impatientisque mentis habenis, turbas, pluraque inde mala excitare convenit.

CON-

(c) Cap. Piet. u. caus. 32. q. 4.

(d) Acat. Enenck. de Privileg. lib. 1.6.12. n. 18.

CONSIDERATIO UNDECIMA.

Licebit *undecimo* ejus temporis consuetudinem (1) considerare, ubi nihil tam singulare in hæreditate Bastardorum & Wildfangiorum quærebatur, quod cæteris omnibus Juribus & Statibus præjudicare deberet. Quare etiam CAROLUS V. (2) Imperator, cum Electori Palatino dictatu Auræ Bullæ sua Jura post Electionem confirmaret, & nominatim pleraque recenseret, nihil de his addidit: cum tamen, prætenso sensu ut eximium ac singulare, vel inter prima poni debuisset. Et MAXIMILIANUS ipse Primus *Privilegium simile* (3) de Bastardorum & Ascriptitiorum hæreditate eodem Anno, eadem formulâ, duobus penè mensibus antè, dederat Johanni Comiti de *VVide* & successoribus heredibus; renovatum à CAROLO V. Wormatiæ 3. Maij 1521. Omnia, ut modò dictum est, sunt eadem: nisi quòd vicinarum terrarum mentio nulla sit, sed terrarum Comitis. Unde de interpretationis superioris ratione non fragilem conjecturam petere licebit. De Bastardorum bonis confiscandis eodem formularum genere extat Diploma 8. April 1521. *Constantiensibus* datum.

ANNOTATIO.

(1) **A**D verbum: *Ejus temporis consuetudinem* Quam consuetudinem narret Adversarius, incertum est. Hoc verò est certissimum, Palatina Jura niti antiquissimâ Consuetudine, quod Parte primâ multis evictum, & in ipsis Maximiliani, aliorumque Cæsarum Rescriptis annotatum extat.

(2) *Carolus Quintus.* Nimis leve est argumentum: Cæsar in Confirmatione Regalium non specialiter locutus est de hoc Privilegio, Ergo non Extat. Hæc quidem ratione multis multa perirent Privilegia. Et Carolus Quartus in Aurea Bulla Electorum Privilegia confirmat, sed tam pauca nominatim, ut id Viri Docti mirentur. An cæteris non nominatis inde periculum? An non sufficit, in genere Jura, Privilegia, usus & Consuetudines confirmari? Sed tamen, si quid ad rem facit, à Carolo V. nominatim confirmari; Ecce Carolus Quintus Anno 1521. 4. Novembr., Rursum anno 1530. 20. Novembr., & tertium anno 1544, 4. Maij. id non tantum specialiter & nominatim, sed integro

tegro Diplomate repetito, confirmavit, ut Part. 1. c. 3. §. 2. & seqq. videre licet.

(3) *Privilegium simile.* Quàm præclarè hæc exempla Justitiam Causæ Palatinæ adstruant, P. 1. cap. ult. & supra P. 2. dictum est.

CONSIDERATIO DUODECIMA.

Est & duodecimò considerandum ingens *discrimen* propriorum hominum illis temporibus usitatum: quorum *qui adstrictiore vinculo ligabantur* & excellentiore significato proprii erant, illis ne licebat quidem in alienam jurisdictionem protectionemve recipi, & receptio citra consensum Domini corporis facta pro nulla habebatur: sicut cognoscere licet ex Privilegio Comiti Philippo de Hanau & hæredibus dato ac confirmato à FRIDERICO Tertio, MAXIMILIANO Primo, & CAROLO Quinto. Lenior erat nexus & dicis causâ signatus *in ius*, qui in alieno Territorio consistebant, & Territorii Domino subditi muneribus realibus & personalibus obligabantur; Cui autem proprietate corporis tenebantur, ejus nullam agnoscebant Jurisdictionem: namque *de jure communi & consuetudine Germanie notoria certissimum est, proprietatem corporis nihil commune habere cum jurisdictione*: Atque de hoc postremo genere Palatinos ascriptitios fuisse, clarum est.

A N N O T A T I O.

Allegantur in Vindiciis aliorum Privilegia & Consuetudines, quæ nec satis probantur, nec si probarentur, ad rem facerent: cùm alia Consuetudo Palatinorum specialis Part. 1. c. 5. luculenter probata sit. Sed & P. 1. c. 2. de aliorum locorum Observantia tantum dictum est, ut, quæ hoc loco narrantur in Vindiciis, minimè consentanea videantur.

Nam quæ Homines proprii, in vicino viventes, Dominis suis Territorialibus præstare coacti sunt olim, & adhuc coguntur, certè Majora sunt, quàm ut dicis causâ præstari videri possint.

DECIMATERTIA CONSIDERATIO.

Tertia decima consideratio eò pertinet, ut recordemur, *Adjacentibus & vicinis*, quorum fit mentio, *nec Palatinò Privilegiò adimi priora ipsis concessa*, quæ ante tetigimus, & præsertim super ipsis *WVildfangiis Privilegia*; nec omninò præjudicari potuisse: cùm primi, remotioris seu pristini non translati, & secundi seu po-

posterioris Domini temperamentum quæri talibus Privilegiis, satis appareat. Sicut privilegium aberrantis & amissi pecoris vindicandi, & naufragii ad terram appulsi colligendi non illuc spectat, ut qui repetit & assumfit, à privilegiato spoliatur, sed ne privilegiatus, postquam acquisivit, in infinitum respondere de titulo teneatur.

ANNOTATIO.

FRustrà urget Vindiciarum Author, Privilegiis Vicinorum anterioribus non debere derogari per posterius Palatinorum, cum nulla anteriora adduxerit. Producat illa, & tum dispicietur, an vincant antiquum Usus, Privilegiumque Palatinum, cui & hoc singulare additum, ne quæ Privilegia, aut literæ, sive anteriores, sive posteriores, contra illud valeant. vide P. 1. cap. 3. §. 5.

TEXTUS.

Quibus & similibus, ut oportet, consideratis, planum erit, Palatinas Palatini Privilegii interpretationes meritò vitiosas æstimari, vel quia novæ, vel quia verbis Privilegii non fundatæ, vel quia contra naturam Privilegiorum, contra propositum Legislatoris, contra usum ac disciplinam Imperii, contra salutem publicam, & leges & naturalem æquitatem institutæ sunt.

ANNOTATIO.

IMò consideratis frivolis illis plerisque considerationibus, nec non iis, quæ ad singulas easdem annotata sunt, planissimum fit, Vindiciarum narratis falsam hanc substructam esse hypothesein, quòd scilicet Cæsar Maximilianus Primus sæpeditum dederit Privilegium, quòdque Palatini ex eo, & ab eo tempore Jure suo in Bastardos, & Wildfangios uti cœperint, illud succedentibus annis mirè ampliaverint, & ampliandi causas, literam Privilegii perperam interpretando, confinxerint contra naturam Privilegii, contra propositum legislatoris, contra Jus denique & æquum. Sed quid hisce falsius? quid acerbius? An non enim ex documentis antiquis constat, centum & ampliùs annos ante

Maximiliani tempora Palatinos & Jura Wildfangiorum, Bastardorum, Hominumque priorum habuisse, & eadem exercuisse, quæ nunc Rescripti recentioris interpretationi tribuuntur. Ex primo Alzeianæ Præfecturæ documento constat, anno 1422. Electori Palatino ab Hominibus propriis, Vicinorum loca incolentibus, Collectam solutam esse. Ex Arbitrorum sententia P. 1. cap. 4. & 6. relata constat, anno 1454. Privilegium Palatinum de Bastardis in aliorum Territoriis & usitatum, & pro antiquo fuisse habitum. Ex vetere libro Æstimi anni 1494. secundo loco inter documenta ab Alzeianis relato apparet, jam eo tempore Electorem Palatinum VVildfangiatūs, Bastardorum Emolumentorum, Collectarum tam Majorum quàm Minorum, Operarum exigendarum, Itinerum, Sequelæ, Lustrationum, aliaque Jura non tantum habuisse, sed ea jam tum etiam pro antiquis agnita fuisse. Idem ex plurimis aliis constat. Hæccine demum ex interpretatione Privilegii Maximiliani deducta sunt? An non ipse Cæsar Maximilianus Rescripto suo testatur, Electorem Palatinum Privilegii Usus & Consuetudinem antiquiorem narrasse, & confirmari petiisse, & confirmatum accepisse? Cur ergo Palatini ex Maximiliani Rescripti interpretatione præsidium quærerent, in re, quæ jam antè Usus suum certum, certamque interpretationem habebat? Non sunt tamen dissentanea, sed maximè consentanea, Consuetudo, Ususque, & Rescriptum Maximiliani. Nam & hoc Usus, & Consuetudinem nominatim confirmat, & Usus Privilegium illustrat; Ut adeò quicquid Usus & Consuetudo ante Maximiliani gratiam Palatinis attribuit, illud & Privilegio tribui intelligatur. Et si Palatini nec Maximiliani, nec alterius Imperatoris Rescriptum rogassent, sed solo immemoriali Usu se defendissent, quisquamne ipsos tutos esse dubitaret? Accessit autem tot Imperatorum Confirmatio & Privilegium, non ad imminuenda aut restringenda, sed potius ad augenda, statuminandaque; quæ jam olim obtinebant. Facebant ergo iniquissima illa Vindiciarum Verba de Interpretatione contra propositum Legislatoris, contra Usus, & cætera. Ubi namque locorum Palatini ita interpretati sunt:

TEX-

TEXTUS.

QUando enim (ut sub uno conspectu totam injuriarum seriem constituamus) incipiunt argumentari: illa in loca Wormatiensis, Spirensis, aut aliorum Gravatorum Territorii venit aliquis ex alia vicina ditione, aut in una eademque ditione de loco ad locum propinquum migravit; Ergo est Palatinus VVildfangius & Homo proprius: statim sequitur longa coacervatio: ergo in alieno Territorio recipiendus & tolerandus est; ergo in alieno Territorio conditione Palatini subditi habendus; ergo non censu modò corporis, sed tributo & muneribus onerandus; ut Palatino magis, nec nisi ex hujus nutu Domino Territorii obsequatur, adigendus; ergo Territorialis Jurisdictio ruat, dummodò stabiliatur Mancipatus Palatinus; Ergo Status vicini enerventur, (1) spolientur, deficient, dummodò invalescat, & his spoliis fagineetur Dominatus novus, qui Adscriptitios habet in fronte, servos absolutos in fundo.

ANNOTATIO.

DE factis, quæ heic Palatinis imputantur, jam ad singulas considerationes satis dictum, significatumque est, nonnulla eorum falsò imputari, cætera tum Juris æquitate, tum Usus antiquitate defendi.

(1.) Ad Verbum: *Status Vicini enerventur. Servos absolutos.*
Hæc calumnia P. 1. c. 6. satis refutata legitur.

TEXTUS.

TAM facunda concatenatione consequentiarum paulò post augebitur subditis Palatinatus, quibus bello exciderat: & vicinos Pax exuet robore, quo bell clades sarciverant & expleverant. Nihil horum ex Privilegio: quod nec describit ita VVildfangios, seu Adscriptitios, ac proprios, nec ullo talium onerum gravat; quin imò vivorum libertati favet, mortuos imagine & specie quadam servitutis notat. Nullus ergo in tota causa Palatina Privilegii, nullus Juris titulus: omnia contra Privilegium hoc, & cuncta Vicinorum Privilegia: omnia contra Jus Imperii ac Statuum, contra æquum & bonum geruntur.

A N N O T A T I O.

Hic proponitur conclusio ex præmissis considerationibus. Sed quemadmodum eas vanas & futes esse, superioribus edoctum est; Ita sequitur quoque, hanc conclusionem vanam furilemque esse, nec quicquam falsius aut impudentius dici posse, quàm illud ex vindiciis, quòd *nullus in tota causa Palatina Privilegii, nullus Juris titulus, omnia contra Privilegium hoc, & cuncta Vicinorum Privilegia, omnia contra Jus Imperii, contra Æquum & Bonum.* Quorsum enim tot Cæsarum Confirmationes, & Donationes de novo? Quorsum tot Investituræ? Quorsum tot Vicinorum Contractus? Quorsum antiquissimus & quovis scripto Privilegio potior Usus, tot Documentis evictus, illustratus? quæ autem sunt illa Privilegia! Quodnam illud Jus publicum! Quis ille Status, cui Jura Palatina contrariantur! Somniare videtur Adversarius ea, quæ vigilans vult.

§. 3.

C O N S P E C T U S.

Fundamentum subsidiarium ab Observantia & Possessione accitum prosternitur ex Actis Imperii publicis, præsertim in Camera Imperiali, quoad Insinuati Privilegii receptionem, Punctum Citationis; Intermixtis enormissimorum excessuum narrationibus; Declaratoriâ Ferdinandi II. Imperat. 1630. Ex domesticis Palatinis Rationibus, ubi de Testamento Friderici Electoris; variis Consultationibus de Privilegio in usum deducendo.

TEX.

TEXTUS.

Juris tamen vocabulo non abstinetur, sed diversis appellationibus *Jus Vicaria-
tus Imperii*, (quod disceptandum nunc relinquitur allegantibus, ad quem
pertineat) & *Electoatus*, Antiqua consuetudo, Observantia deprædicatur. Cu-
jus rei, cum in *Privilegio nullum fundamentum* extet, subsidium à *Possessione &
Observantia*, mirum quâ methodo, repetitur. Cum autem *possessor verus dici
nequeat*, qui ab initio *Possessionis suæ patitur controversiam*; nec possessio ab ini-
tio violenta ac vitiosa jus ad præscribendum tribuat; igitur *mala fidei* manifesta
est causa Palatina: siue spectemus *Acta Imperii publica*, siue domesticas Palatinas
confessiones, consultationes, actiones. Hæc enim omnia rem totam tam red-
dent evidentem, ut ad Solis radios cæcutire putandus sit, qui desiderandi quic-
quam aut dubitandi ullum prætextum superesse crediderit.

ANNOTATIO.

Hic §. 1. P. 1. Cap. 6. ex professo amplèque refutatus legi-
tur.

TEXTUS.

Cum Episcopus Spirensis superiore seculò turbatus esset in sua Jurisdictione
Territoriali, dum contra eum subditi defendebantur obtentu Juris Mancipa-
tûs, quod defensor affectaret, CAROLUS V. Imperator constitutione publi-
câ per modum Privilegii 7. Maij 1544. *sanxit: ne prætextu Mancipatus, aut alie-
rius necessitudinis, aut protectionis subditos aut incolas Spirenses quisquam recipere &
tueri auderet.*

ANNOTATIO.

Laudabat modò Vindiciarum Assertor Confœderatorum an-
tiquiora Privilegia: iisque contrariari Palatina Jura dice-
bat. Mirum id tum videbatur, quòd nullum eorum un-
quam in lucem prodierat. Nunc autem, ut mirari desinamus,
Apparatum suum explicat. Ecce Privilegium Episcopi Spirensis

Anno 1544. 7. die Maij datum. Sed ubi cæterorum! neque enim cum solo Episcopo Spirensi res est. Ubi & ipsius Episcopi, Privilegio Palatino quæ jactabantur antiquiora! Et ubi formula hujus recentioris! Cur eandem inspiciendi non datur facultas! Tenuem sanè admodum esse, nec Palatina Jura Derivare, nec pEpiscopo singulare quidpiam tribuere oportet, cum tam pauca de ea verba fiant. Fortè preces & narrata Episcopi continet, quæ manifestam sub- & obreptionem ostendunt. Neque enim quisquam Confœderatorum est, qui pluribus Conventionibus & Approbationibus, tam suis, quàm Capituli sui, Palatina Jura in Homines proprios agnovit, quàm Episcopus Spirensis, ut supradictum. Si antiquiora Privilegia vincunt recentiora, certè Spirense anni 1544. vincitur à Palatino anni 1518. Vincitur & Spirense, si recentiora potiora sint. Palatinum enim à Ferdinando Anno 1556. cum expressa derogatione omnium, quæ in contrarium impetrata, acta gestave essent, renovatum, auctum, & à sequentibus Impp. semper repetitum est, ut patet ex P. 1. c. 3. Si porrò contra Jus Conventionibus anterioribus & posterioribus quæsitum nil potest Privilegium, quid Episcopus obtinebit contra plura sua Capitulique Pacta, P. 1. c. 4. §. 31. & seqq. enumerata? Hocce igitur unici Episcopi Spirensis Privilegio suspectam potius causam suam reddit, quam adjuvat Adversarius.

TEXTUS.

IN Camera autem Imperiali nunquam attendi consuevisse Palatinum Privilegium, & facta Palatina tali schemate præscripta damnata fuisse, ex Actis & scriptoribus Cameralium Decisionum notissimum est.

Ex Actis Anni 1564. Cum Cellarius & Scultetus Hemspacensis, ditionis VVormatiensis, quendam, qui sine venia & concessu, præter consuetudinem Sultzbachii larem figere caperat, submovere & expellere voluissent: & Gruem intra limitem Hemspacensem captam Scribæ Provinciali Heidelbergensi petenti mittere noluis-
sent, Palatini Hemspachium vi turbulentâ ingressi, Cellarium captum, ut centum florenos stipulatâ manu promitteret, coëgerunt: inde Sultzbachium profecti, mul-
titu-

titudini convocatae, Wormatiensi Jurisdictioni subjectae, ut communis Juris participem haberent illum, qui proprio ausu illuc venerat, præcipere conati sunt. Igitur injunctum est *Mandatò Camera*: solveretur Cellarius extortâ vi promissione: *Excipiente Palatino*, quasi Cellarius illum Palatino Mancipatui obnoxium, de quo contendebatur, ex domo in Territorio Palatino sita abducendo, deliquisset, *replacatum est*: illarum domuum, licet intra limitem Weinheimii sitarum, habitatores Wormatienses subditos, Homagiò obstrictos, & Sulzbacensi ditioni contributos, receptione ibi impetrandâ opus habere: quæ cum meritò negata esset ei, quem Palatinus nexu Mancipatûs noluerat solvere, nihil iniqui habere pœnam, sine invasione ulla adversus se ingerentem exercitam. Abducto interea in custodiam Heidelbergensem Cellario, *Paritoria decreta obeditum est*. Exhibitis deinde illinc *Causilibus*, hinc *defensionalibus* articulis, cum utrinque responsum, commissiones ad testes audiendos impetratae, etiam rotulus Examinis à parte Wormatiensi productus esset, *Palatinus post petitam tertiam dilationem probandi hesit*, suasque *prætensiones monstrosas* prosequi, spem vincendi omnem abjiciens, planè destitit.

Anno 1578. cum *Peregrinus* quidam *Zornheimii*, in ditione *Moguntina*, non receptus, postea, instigantibus Palatinis, *tanquam Adscriptitium Palatinum* se obtrudere volens, carcere esset Mulctatus, *Palatini* invicem *Moguntinum* quempiam Hominem proprium intercipiunt & in custodiam condunt. Qui *Mandatò Camera* absque ulla exceptione *Palatini* statim liberatur: nullis intra terminum præfixum insecutis, quo ad jus prætensum, *Causilibus*.

Anno 1585 *Mommenhemii* duodecim proprii *Palatini*, cum Præfecto suo, eidem cōditioni obnoxio, *adversus Nobiles Dominos istius pagi Territoriales* rebellârunt. Cumque *Curia Dallbergia* villicus, Judicii Scabinus, Magistratui potius suo & Judicio Pagenli parendum, quàm seditiosorum partes amplectendas statuisset, illi rebelles impetu in villam seu curiam Dalbergiam factò, *Villicum captivum* Alzeyam abduxerunt. Tunc injungitur *Mandatò Camera*: Villicum dimittendum. *Excepit Palatinus Elector*: Sibi *Mommenhemii* competere *Superioritatem* Territorialem, *Jurisdictionem*, *Homagium*, *Conductum*, *Vectigalia*, *Solutionem avena*, *Homines proprios*, *vigore Privilegii Wildfangiorum*, cum Juribus singularibus in eos, in specie jus capturae in domiciliis propriorum, Villicum esse Mancipatui Palatino obnoxium, ideoque cum Alzeyam vocatus non compareret, meritò in vincula datum, sed dimissum. *Quibus non obstantibus Paritoria*, & cum tempore præfinito non doceretur de paritione, *altera Paritoria* decreta est. *Post paritionem*, cum in puncto Citationis *Elector Palatinus* anno 1587. *Exceptiones* suas articulatas locò *Causalium* repetiisset anno tamen 1590. in hac ipsa causa, ubi *Privilegium suum* intentius allegavit, desperatione adductus *instrumentum renunciationis* litis obtulit. Et cum deinde *Palatinus* Superioritatem *Mommenhemii* affectare iterum tentaret, anno 1591. ausus *Scultetum*, *judices*, *praconem* mutare, & hunc Alzeyam *captivum* abducere: is tamen *Mandatò Camerae*, cui mox paritum est, liberatur.

Anno 1586. cum *Officiales Palatini* bis impetu factò *Zornheimium* in territorio *Moguntino* situm adorti, primâ vice unum, alterâ duos *Moguntinos proprios*

Homines Palatino se Mancipare, ut exigebatur, nolentes, Alzeyam abduxissent in vincula, ibique alterum, ut conditioni annueret, censumque corporis & tributum promitteret, compulsum, persolutis impensis dimississent, alterum retinissent; *Mandatum de restituendo & relaxando* in Camera Imperiali ab Electore Moguntino extractum est. Et cum Palatinus in termino reproductionis de partitione non doceret, neque tamen, quod extirpando obtenderet, haberet quicquam, tantum abest, ut ad subreptitium suum jureque nullum Privilegium provocare fuisset ausus: *Paritoria* contra Palatinum decreta, Burggravius Alzeyensis custodiam quidem relaxavit, & verbô obligationem injunctam remisit, re autem ipsâ censum à propriis Hominibus aliis exigi solitum statim exegit, & in posterum exigi jussit: utroque, ut in armis præstò essent, postea evocatò. Tum *secunda Paritoria* jussus Palatinus plenariâ remissione exactæ obligationis Mandato satisfacere: paruit: In puncto Citationis autem obmutuit, & prætensum jus intactum reliquit.

Anno 1583. mortuò in pago Moguntino, Bornheim, proprio Palatini Homine, Scultetus Moguntinus Inventarium fieri jussit: & Palatinos idem tentantes cum impedivisset, de via publica abreptus Alzeyensi custodia traditur. Mandato de liberatione editò, cum causa criminalis exceptionis locò allegaretur, sed non probaretur, anno 1595. *Paritoria* emissà est; & partitione non secutâ arctiores processus petiti sunt.

Anno 1609. duobus subditis Wormatiensibus Hemspachii, qui contra interdictum sui Magistratûs Matrimonium cum Palatinis Hominibus propriis contraxerant, prohibetur usus bonorum universitatis communium, & Palatinis proprii ingressus. Tum Cellarius de via publica in carcerem Heidelbergensem abreptus, Mandatò Camera liberatur. Et tamen postea 1612. triginta pedites, octo equides Hemspachio immittit Palatinus, convocataque multitudini propositâ quinquaginta imperialium multâ præcipit de non excludendis usu bonorum universitatis iis, qui Matrimonium cum Palatinis propriis contraxerant contra VVormatiense Statutum; de iisdem bonis eripiendis ei, cui Episcopus tribuisset; de recipiendis Palatinis propriis. Interpositâ à VVormatiensi parte protestatione, Palatinus sex Equitibus, quinquaginta peditibus altera vice immissis, Cellarium & Scultetum ex arce Heidelbergam abduxit, ibique detinuit, donec cautionem de sistendo præstarent, & impensarum solutionem promitterent: repetitis præceptis. Eodem modo Landenbachii actum: Restitui jubentur, refusis impensis, intercepti Mandatò Imperialis Camera: quod insequitur *Paritoria*. Exceptit Palatinus: sibi tribus in Pagis competere jus appellationum, priorum Hominum, jus capitale, jus caduci, Bastardorum, itemque Cælibum hereditates, Jus Wildfangiorum, jus persequendi, inducendi, educendi, sequelam, lustrationem, vectigalia, conductum, operas, jurisdictionem criminalem, atque ita omnem Superioritatem Territoriale, quam Cellarius & Scultetus violaverint: Wormatiensi Episcopo nihil relinquere, nisi collectas, multas, jus præcipiendi & vetandi in civilibus, cum operarum quarundam præstatione. Quibus non attentis *secunda Paritorie* decreta obtemperatum est: productisque dehinc causalibus & Elisiis, cum utrinque responsum esset: Litern Palatinus diffidentia adactus destituit.

Anno

Anno 1609. cū *Palatini* Homines *proprii in Steinbockenheim* Domino suo *Territoriali Rhingravio* angarias & operarum præstationes denegarent, & propterea pignorum captione mulctarentur, *Palatini* per vim ingressi *Steinbockenheimium* Sculteto inferiori pignora capta eripiunt, pignoris restituunt; adempto insuper ipsi Sculteto Equo: quem mox *Camera Imperialis* per *Mandatum pœnale* restitui iussit, & restitutionem fieri fecit.

Ex eadem materia ibidem anno 1614. cū *reluctantium coryphæus* pignoratus esset, *Palatini* per vim *Sculteto* duos equos abstulerunt & *Alzeyam* averterunt; *Propriis* autem *Homnibus Wendelshemii* & aliis *Rhingravio* subiectis, ne *Rhingraviis* in posterum operas præstarent, interdixerunt: *Camera* itidem per *Mandatum* subveniente, & *partitionis præstationem* præcipiente.

Anno 1614. *Palatinus* Elector pagum *Rönigsbach an der Hart*, ad *Nobiles de Hirschhorn* tunc temporis *pertinentem* armatâ manu invasit, Præfectoque *Nobilium* captô ac in vinculis detentô. *eorum subditos & simul proprios Homines*, ut *mancipatui Palatino nomina darent*, censum corporis solverent, & militi violento præmium commissæ vis publicæ pensitarent, coëgit: Sed *Camera Imperialis* *mandato pœnali* *Gravatis* cum effectu subvenit. *Palatinus* verò auctoritate judiciali à tentata invasione alieni Juris repulsus & *petitor ex imaginario possessore effectus*, in *puncto citationis*, ultra exhibitionem *Causalium nihil* (quod tamen ipsi incumberebat) egit, sed ex diffidentia causæ, atque subreptionis manifestissimæ, qua tanquam lubrico fulcro unice innitebatur *Privilegium*, conscius, *Vadimonium* subterfugiendo deseruit.

Inprimis verò memorari hîc merebatur *Mandatum super Constitutione de Pignorationibus* anno 1615. emissum, cum *annexo Mandato de non offendendo sub pœna Banni Imperialis*. Longâ serie ibi recensentur, quæ in *subditos Moguntinos attentata*, *omni genere violentiarum*, *turbandæ alienæ Jurisdictioni Territoriali*, & *sub pretextu Juris Mancipii*, quibusvis *juribus invadendis*: præsertim quòd *Palatinus* in *propriis* suos *Homines*. *Moguntini* verò *Electoris & Ecclesiæ S. Albani* *subditos Bodenheimii* habitantes affectaverit *jus jubendi & vetandi*, cognitionem in causis *crediti & debiti*: & *hereditatum*, constitutionem *tutorum & curatorem*, *jus exigendi tributum* ab *emigrantibus*, *collectarum Imperii, Provincialium, & ædificando Manhemio destinatarum*, *sequelæ*, *operarum & angariarum*, *lustrationis* in ipso *municipio*; quòd aliquando illos *Proprios* triginta amplius *homines* *Bodenhemio* *Alzeyam* captivos abduxerit, & ab iis *centum florenos sumptuum nomine*, *centum Imperiales mulctæ titulo*, stipulatus sit, *Judicio Moguntino* in posterum se sistere vetuerit, *præfectum & subpræfectum* constituerit, *Homagium* à *Propriis* exegerit, *validâ armatorum manu* bis *Bodenhemium* invaserit, *carcerem* effregerit, captivos ob *maleficia* eduxerit, *aliaque crimine Pacis publicæ violatæ* notanda, tantum ut *novâ quædam Jura* per vim acquireret, commiserit. *Exceptionibus Replicando depulsis*, *Decreta* anno 1619. *Paritoria*, & postquam *Revisio* denegata esset, *altera paritoria sub comminatione Arctiorum Processuum* injecta est.

*Ex plurimis pauca hæc attingenda fuerunt, ut partim intelligeretur, quæ præ-
tensionum accumulatione per occasionem & prætextum Ascriptitiorum & propriorum
hominum in immensum processerit vis Palatina; vicinis Statibus & Immediatis, quan-
quam stylo subinde variante, cum de proposito nihil mutaretur, intentatâ; par-
tim observaretur perpetua contradictio & resistentia extrajudicialiter & in judicio,
quæ possessionis allegationem non finit uspiam fundari; inprimis etiam, ut co-
gnosceret, quid summum Imperii Tribunal de Privilegio Palatino & prætenso exten-
sioque Jure senserit.*

A N N O T A T I O.

SI temporis operisque hujus angustia permitteret, illudve ad
causam præsentem vehementer necessarium videretur, ex-
actius recenseremus, quid in enarratione factorum, quorum
occasione Mandata illa data sunt, vel omiserit, vel addiderit,
vel ad scopum suum contorserit Adversarius. Quando verò eum
hac in re fidem suam decoxisse ex prædictis satis liquet, nec
multum ad rem facit, quæ facti series præcepta Cameralia præ-
cesserit, dummodò sciatur, ipsa Decreta, quibus se Palatinam
Possessionem prostraturum gloriatur Adversarius, nec Privilegio,
nec Possessionis obesse, omissâ factorum convitiis nunc
persecutione, Tela, quibus Possessio Juraque petuntur Palatina,
longius aberrare à scopo, nec quicquam ferire, clarâ demon-
stratione certum reddemus. Primò omnium autem necesse est;
ut numerum, ordinem, & dignitatem eorum, quos Vindicia-
rum Assertor Victores & Triumphatores ex actis sententiisque
Judicialibus gloriosè producere conatur, ritè observemus. Nam
nisi iis, cum quibus nobis nunc res est, eorumve Majoribus ja-
ctata Victoria parta sit, Vana Vindiciarum ostentatio erit; Cum
sententias inter alios latas, aliorumque res gestas in suum verte-
re commodum, aut interpretari, nemini Jus aut Ratio permit-
tat. Examinatis verò decem enumeratis Mandatorum exemplis,
in secundo, quarto, quinto, & decimo, Electoris Moguntini;
in primo & sexto Episcopi Wormatiensis; in 7. & 8. Comitibus
Rhingravii; in tertio & nono Nobilis unius & alterius Causam
agi constat. Salva ergo hætenus Possessio, salvaque manent
Jura Palatina in locis Electoris Trevirensis & Coloniensis, nec
non Episcoporum Spirensis, VVürtzburg., Argentorat, Ducis
Lotha-

Lotharingæ, aliorum Rheingravorum, totiusque Nobilitatis per Sueviam, Franconiam, & ad Rhenum, exceptis duobus pagis. Et cum Electoratus Moguntinus litem jam suam non faciat, omnis fructus illorum Decretorum in unum Episcopum VVormatiensem, unum Rheingravium; binosque Nobiles redundabit, Potiori & maximâ Confœderatorum parte nihil auxilii inde, quod speret, habente. Cum verò horum Majores (quantum ex allatis exemplis colligere licet) vel suo, vel suorum Vasallorum nomine Præcis Electoribus Palatinis multò longiùs latiusque, quàm nunc sit, Jura in Bastardos & VVildfangios tum exercentibus, dicam non scripserint, nec sententiam impetrarint, certè actis sententiisque illis Possessio Palatina in illorum ditionibus confirmatur potius, quàm prosternitur. Secundò cominus etiam videndum est, quibus de locis Episcopus VVormatiensis cum Rheingravio, & binis illis Nobilibus Judicialem illam victoriam obtinuerit. Sunt autem VVormatiensia illa loca **Hemsbach** & **Gulzbach**/ quæ uti ab antiquo partem Præfecturæ Heidelbergensis, constituere, multisque Palatinatui Territorialium Jurium speciebus in hanc usque diem subjecta sunt; ita quoque nullam eorum in Catalego locorum à VVildfangiatu Vindicandorum mentionem fecerunt Vindiciæ. Ergo & hætenus per acta Decretaque illa salva manent Jura Palatina in omnibus Episcopatus VVormatiensis pagis, in Vindiciis enumeratis. Excipiuntur porrò Rheingravio unus, qui **Steinbockenheim**/ & duo Nobilium pagi, qui **Wommenheim** & **Rönigsbach** nuncupantur, de quibus dicta Mandata sententiæque allegari possunt. Salva ergo hætenus intactaque Jura Palatina manent in cæteris omnibus. Sed & tertio contemplan-
 da est res ipsa, quæ Mandatis illis, vigore Constitutionis de Pignorationibus obtentis, prohibetur. Ea enim est indoles horum interdictorum, ut usum non habeant in aliis causis, quàm si quis (1) in eodem loco, & (2) ab eodem, & (3) ejusdem Juris gratià iterum turbetur aut pignoretur; quod consensus Pragmaticorum & summorum Tribunalium usus abundè confirmat, addito illustrandæ rei exemplo, quòd interdicta per sententiam talem venatione in certo loco, non tamen ad probandam inter-

ditionem aucupii ea allegari possit. (a) Ex quo animadvertere licet, etsi Mandatum sententiaque contra jus apprehendendi & coercendi Homines proprios, similemve speciem Juris directum fuerit; hoc ipso tamen contra omnes alias species Jurium in Palatinorum Homines proprios directum intelligi non posse; Cum certum sit, pro diversitate loci & usus in hos plura, in illos pauciora exerceri. Observatis autem accuratè illis, quæ (secundùm Vindiciarum narrata) processibus illis contenta fuere, apparet, in Rheingravii pago **Steinbockenheim** Palatinos non Hominibus propriis, sed pagi ipsi Sculteto pignora eripuisse, in Nobilium verò pagum **Königsbach** / armatâ manu invasisse, Præfectum Nobilium captivum duxisse, & in Vinculis detinuisse eorum subditos simul & Homines proprios, ut mancipatui Palatino nomina darent, Censum corporis penderent, & violento militi præmium vis commissæ solverent, coegisse. In pago **Mommenheim** etiam Scabbinum per Rebellionem, post & Schultetum captivum Alzeiam abductum, & atrocem vim factam esse. Si hæc ita, ut narratur in Vindiciis, se habent, supremum Tribunal facti atrocitate contumotum nihil contra Jura Palatina, sive VVildfangiorum, sive Bastardorum, statuit, sed acerbiores agendi modum, sine quo Jura Hominum propriorum exerceri posse & debere videbantur, compescuit. Salva ergo per istos processus manent Possessio Ususque Privilegii, dummodo civiliter exerceatur, etiam in dictis tribus pagis, sicuti eundem in hunc usque diem continuatum esse, ex ipso Vindiciarum Catalogo constat. Atque sic tandem magnificus, qui ostentabatur, triumphus Judicialis in umbram & fumum abit. Neque tamen (quartò) tempus obtentorum processuum illorum sine observatione prætermittendum, sed questione dignum, & cur Moguntinus Anno 1574. primùm, VVormatiensis verò Episcopus, Rheingravius, & Nobiles illi longè post, Mandatâ sua petierint, cum tamen ex parte prima constet, jam integro seculo ante illam ætatem Palatinos Juribus suis usos fuisse, indagandum videtur. Collatis supradictis, aliisque litium in Camera cœptarum exemplis, videmus circa medium sæculi Decimi sexti demum crebriores

(a) per text. in l. cum quaritur. ff. de Excep. Rei Jud. Gail. de Pignorat. cap. 24. n. 1. & seqq.

res solito itiones ad Judicium Camerae factas, pluresque actiones Electoribus Palatinis per Vicinos, maxime Ecclesiasticos & Catholicae Religioni addictos, intentatas esse. De causa hujus rei forte non vana divinatio esset, si dicatur, & Vicinorum Statuum, & Electorum Palatinorum, & ipsius Judicii talem coepisse fieri conditionem tum temporis, ut qui antea periculosum duxerant, de praetensionibus suis adversus Palatinos Judicio experiri, tunc audentiores facti, magnam ex lite hac Judiciali spem concipere potuerint. Quemadmodum enim multum animi capit actor ex odio inter Judicem & Reum; ita circa medium dicti saeculi Elector Palatinus, reformatis emendatisque Sacris in Provinciis suis, partes Protestantium secutus, commune illud & Historicis Germaniae celebratum odium Gravissimum incurrebat. Accedebat specialis lis inter Electorem & Judices istos de Vectigalium immunitate postea Caesaris & Imperii interventu composita. Natus tunc etiam est novus ex nova de Pignorationibus Augustae anno 1555. prolata Constitutione procedendi modus, quo, sive justè, sive injustè quis pro exercitio Juris sui Hominem, aut rem pignoraverat, salvo Jure ipso protinus restitutionem facere jubebatur. Habent praeterea cujusque rei incrementa & decrementa sua, si non fatalia, certa tamen tempora; videturque, aetatem post Caroli Quinti tempora liberiori dominatui Territorii apud minorum etiam gentium Deos, quam Privilegiis Caesareis multò clementiorem extitisse, quod ex plurimis Palatinorum, aliorumque exemplis abundè observare licet. Qui ergo possessionis prosterndae fundamentum ab isto demum tempore mutatur, indeque contradictiones arcessit, possessioni autem integro saeculo antiquiori nihil oppositum fatetur, Causam suam magis dubiam, quam probatam reddere judicari potest. Tandem, & quintò, quod genus, quæ indoles, quæque vires sint Mandatorum illorum Decretorumque Cameralium, exactius accuratiusque examinandum venit, ut clarà tandem luce perspici queat, quid, quantumque momenti ad rem praesentem adferre possint. Est autem judicii pignorationis talis natura, ut contendentibus duobus Imperii Statibus de Jure quodam, & si alter innocentem aliquem, ad quem isthæc controversia non pertinet, subditum, aliamve rem capiat, Hominem carcere detineat, similive facto,

M m m

defen.

defendendi affecti sibi Juris gratiù, procedat, secundùm Ordinationem Cameræ Imper. P. 2. tit. 22. relaxatio restitutioque Hominis, vel rei captæ in dicta causa, pœnali præcepto juberi, capientique, qui & pignurator dicitur, simul certa dies, quâ non tantùm præcepto paritum, captumque restitutum esse, sed & causas, & jus, quo nisus ad capturam, vel pignorationem processit, doceat, præfigi possit. Sic duplex hîc vertitur quæstio Prima, pignurator an Mandato paruerit, mandatamque restitutionem fecerit; Secunda, an jus, quod præten dit, & cujus causâ ad pignorationem ventum est, habeat. Prima quæstio peragitur judicio, quod Pragmatici vocant Processum Mandati, vel etiam Paritionis; quia ibi, sepositâ quæstione Juris, de Mandato & ejus paritione tantùm tractatur. Secunda quæstio disceptatur alio Judicio, quod vocant Processum Citationis, vel Causalem, à citato pignoratore reddituro causas capturæ dictum. Priori processu cogitur Pignurator, sive jus, de quo controversitur, habeat, sive non, Præcepto obedire & restitutionem facere. Neque enim exceptionibus, nisi valde paucis, locus est, ad restituendi necessitatem effugiendam. Exhibentur sæpius exceptiones, sed plerumque per sententiam, quæ paritoria dicitur, rejiciuntur. Sive tamen Decreto paritorio adactus, sive suapte sponte Pignurator restitutionem faciat, utrumque semper sit absque præjudicio Juris, de quo quæstio est. Nam & possessorium Judicium, & petitorium, disceptatioque de possessione & proprietate planè integra manent, nec illis quicquam vel ultronea, vel coacta paritio derogat. Quare & Formula sententiæ in processu Mandati pignorantem ad capta restituenda tantùm adstringit, restituta autem in perpetuum non addicit, sed capiendi potius cautionibus de restituendis pignoribus, si in altero Citationis Judicio jus ejus probatum foret, prospicit. Unde constat, non tantùm jus Actoris, qui Mandatum illum impetrat, sed studium, Status Imperii, à quibus vis metuitur, à via facti ad Judicis tribunal revocandî, imò sæpè & captivis innocentibus consulendi, in prioris processus Negotio maximè verti. Verùm in processu Citationis causa retinendæ possessionis agitur. Hîc enim pignurator docere cogitur, se ab antiquo Jus illud capiendi pignora exercuisse; si Judicium refugit, flagitante Adversario, silentio

lento perpetuo damnatur; si causam agit, nec probat, fertur in illum sententia: non decuisse ipsum pignorare & Actorem turbare, ideoque ab ejusmodi turbationibus & pignorationibus in locis & Juribus, de quibus quæstio fuerat, in posterum ei omnino abstinendum, eoque nomine Actori cavendum, pignora verò relaxata minimè restituenda esse. Hæc descriptio Mandati ob pignorationem dati uti ne latum unguem ab Ordinatione, & quotidiano stylo Camerae recedit, & ab omnibus Jctis uno ore confirmatur, ita exinde luce meridianâ clarius fit, ineptissimè adduci exempla illa in Vindiciis relata ad probandum sensum Camerae de Privilegio Palatino, atque prostetnendam ejusdem Possessionem. In omnibus enim exemplis ultra causam Mandati nihil gestum, nec ullam sententiam vel de perpetuo silentio, vel de injusta possessione Palatinorum dictam esse, adeoque & Possessionem & Petitorium salvum hucusque mansisse, ipsa Vindiciarum narrata convincunt. Ne una ergo quidem specie Jurium Palatinorum, vel in uno minimo pago, per acta illa Judicialia, sive quoad proprietatem, sive quoad possessionem attingitur, vel supremâ cute vulneratur, tantum abest ut Possessio universalis prosternatur. Atqua ipse Vindiciarum Assertor responsionem hanc, quàmque nihil ad rem faciant acta à se allegata, prævidisse, eumque in casum saltem hoc obtinere voluisse videtur, Palatinos Judicio Citationis sive possessorio quasi diffisos, indeque malam Causam habuisse præsumendos esse. Sed re penitiùs inspectâ, ne sinistrâ quidem præsumptione Causa Palatina laborare deprehenditur. Nam etsi acerbitas unius vel alterius facti (ut narrat Adversarius) fortè præcepto judiciali in loco aliquo coercita fuit, nihilominus tamen Palatinos Jurium suorum Privilegii que usum in hanc usque diem retinuisse, ex Documentis, & ipsis Vindiciis constat. Cur ergo de Possessione litigarent, quam actu ipso retinuerunt? Nam & ita Judicium Causaliū dereliquerunt, ut Possessionem non tantum tuerentur, sed & ideo à lite discedere se Camerae indicarent; Quod luculenter confirmat Instrumentum renunciatae litis in causa Mommenheimensi productum. Vindiciæ quidem eo id fine productum interpretantur, ut Palatini quodammodo Jure suo cessisse, litemque deseruisse videantur; cùm tamen Palatini Jus suum eò potius

obtinuerint, quàm cesserint. Contenta enim Instrumenti hæc erant: Homo proprius Mommenheimensis, **Wolff Gebhard** dictus, qui captivus Alzeiam ductus, & per Mandatum redditis impensis restitui jussus erat, 14. Maij, 1590. præsentibus tabulario publico & testibus testatum faciebat, se renunciare liti, in Camera coeptæ, nec ullas impensas, captivitatis suæ tempore factas, à Seren. Principe Electore Palatino repetere, neque sibi in animo esse, Electori Palatino, hæreditario Domino sui corporis & protectionis reluctari; sed se Eidem, ut alios Homines proprios, humillimè commendari, & , ut fidelem subjectum decet, se erga Eundem gerere velle, dato simul mandato Procuratori Palatino ad litem Cameralem, ut hæc Judicibus exponeret, quemadmodum is, exhibito Instrumento, hæc Ipsa exposuit. Quin imò, etiamsi fortè Palatini, quantum per Leges & Constitutiones licuit, inter illas temporis adversitates, quas antè diximus, Judicio abstinuissent; an non illud potius prudentiæ & spei meliorum temporum, quàm causæ pravitati tribuendum esset? Neque enim longè antiquissimâ Possessione, plurimisque Contractibus & Approbationibus Vicinorum munitissimæ causæ suæ diffidere, aut tali præsumptione gravari videtur. Viderit autem Adversarius, quo modo, ne Confœderati pessimæ causæ suæ diffidere, aut tali præsumptione gravari videtur. Viderit autem Adversarius, quo modo, ne Confœderati pessimæ causæ conscientiam habuisse gravissimis ex causis præsumantur, effecturus sit. Quotusquisque enim est, cui credibile, aut probabile fieri possit, istis, quæ diximus, temporibus, Istis Judicibus, (inter quos ipse Episcopus Spirensis sæpè Præses fuit) Istis Adversariis, non aliquâ definitivâ sententiâ Jura Privilegiaque Palatina vel sublata, vel saltem restricta fuisse, nisi evidentissima Æquitas & antiquissima Observantia obstitisset? Quis credat, cum in manu Actorum fuerit, Electorem Palatinum in algatis exemplis vel ad silentium perpetuum, vel ad causæ probationem, & extremam sententiam adigere, eos fiduciam causæ suæ habuisse, cum horum nullum unquam fecerint? Quis dubitet, Confœderatorum Majores causæ desperatione tacuisse, Palatinos autem Possessione, Exercitioque suo contentos fuisse, & , si quid ex asse forsan prosecuti non sunt, temporum injuriæ cedere,

dere, quàm iniquâ sorte cum Adversariis contendere maluisse? Si libertatem Territoriorum suorum contra Wildfangiatum Palatinum defendere posse credidissent Confœderatorum Majores, certè se in facti alicujus circumstantia aut acerbitate non fundassent, nec novæ constitutionis aut præcepti beneficio usi fuissent; sed rectâ viâ, actione negatoriâ, similive sustulissent, quicquid in ipsorum terris exercebant Palatini. Quin & hoc argumento, quod protinus causæ diffidat qui litem intermittit, si quid effici possit, Elector Palatinus sine dubio superior evadet, pluribus processibus Mandatorum ejusmodi ab Adversariis impetratis, & eâdem facilitate, qua petierant, desertis. Neque istud heic omitrendum, quòd Processus ille de Pignorationibus optimo quidem consilio ad tuendam Pacem publicam inventus, sed in pessimum abusum conversus est. Nam qui possessione Juris, vel alterius rei, alium sine legitimo processu deturbare studet, ille suo facto legitimum possessorem ad pignorandum cogit, postea pignora & captivos processu hocce restituere adigit; quod Scriptor novissimi Processus Cameralis tali exemplo illustrat: *Cajus & Mævius* (inquit) *inter se contendunt de Jure venandi in certo quodam loco. Cajus perspicuens, Mævium esse in possessione venandi, ideò si viâ Juris procederet, se in possessorio succubiturum; quò autem occasione hujus constitutionis (de Pignorationibus) possessionem sibi acquireret, venatur in isto loco. Mævius Cajo retia aufert, canes, ferasque captas abducit. Cajus impetrat Mandatum super hac constitutione; Mævio autem suis exceptionibus rejectis injungitur paritio. Hoc modo Mævius per viam indirectam ex sua quieta possessione dejicitur; Et Cajo illa possessio, possessorio nondum debite discussa, tribuitur. Hoc quidem non de vera & absoluta possessione, sed qualicunque intelligendum. Nam salva per paritoriam sententiam manere & possessionem & proprietatem, ex dictis & Ordinatione Camerae Parte 2. Titul. 22. constat. Quicquid tamen horum sit, iniquissimum est, à Cajo ita in dicta causa vexari Mævium. Qui exempla in Vindiciis relata expendit, non ovum ovo similius esse videt, quàm illa hisce sunt; Cùm & Palatini ad pignorandum & capiendum indignis irritamentis provocati sint; quæ iniquitas publico Statuum nomine in Comitibus Ratisbonensibus (b) damnata, de eaque justis remediis*

N n

(b) R. Rapsch. zu Regensp. de Anno 1654. S. Demnach. 1326

diis abolendâ seriò actum decretumque est. An autem suspicio-
ne caret, quòd in allatis exemplis non aliâ, quàm unicâ illâ ad
iniquitatem (testibus ipsis Imperii Constitutione & Statibus)
proclivi viâ itum est? Hæc præsumptio spolia illa sunt, quæ ex
præjudiciis suis reportat Adversarius. Glorietur nunc de senten-
tiis ratione trium controversorum pagorum obtentis; Possessio-
nem Palatinam certè sic non prosternet, etsi plura id genus ad-
ferat.

TEXTUS.

Cùm enim anno 1574. *insinuatio Privilegiorum Palatinorum*, quibus hoc etiam
adjunctum fuit, in Camera facta esset, publicata est post sententia: Re-
cipi, in quantum de Jure liceret, Insinuationem, salvâ supremâ Sacri Imperii
Jurisdictione, salvò cujusvis interesse, & reservatâ perpetuò cuique facultate,
exceptiones sibi competentes opponendi: Nec aliter, cùm Insinuatio iteraretur,
decretum est. Ita scilicet *omnia Imperii Jura postulant, neminis Status Privilegium
ultra quàm Constatuum Jura & Superioritas Territorialis patiuntur, accipi, explicari,
valere*; Qui sensus Camera inter tot controversias amplius etiam tum in puncto
Mandatorum, tum in puncto Citationis apparuit.

Quantum enim ad Mandata, quæ totiens Gravati Status & immediata Im-
perii Membra adversùs vim Palatinam, extensionem juris Mancipatùs non fe-
rentibus intentatam, in Camera impetrârunt, *vel nihil, quod exciperet, habuit
Electo Palatinus, sed sine Exceptione statim paruit*: uti factum esse in plurimis cau-
sis Acta docent: *vel rejectis, quas attulerat, exceptionibus, Paritoria publicata sunt*:
quod in pluribus causis evenisse iterum ex Actis constat; *vel si Paritoriis non ac-
quiesceret Palatinus, ultiores Paritoria decreta sunt*, Exemplò causarum in Actis;
Revisione etiam, quam aliquando, ut dictum est, petierat, denogatâ.

In puncto Citationis autem sive negotio Principali rarò negotiosus fuit Palati-
nus; sed *vel causales*, cùm injungerentur, *exhibere neglexit*, *vel postquam attu-
lerat, litem destituit*; Ut satis intelligi queat, *neque in possessorio, neque in petito-
rio instructum fuisse Palatinum. Privilegii quoque illius horribilis sepius ne men-
tionem quidem fecet, aut, si excipiendo allegasset, nulla ejus ratio est habita à judice*:
imò ipse aliquando renunciavit liti in causa, quam Privilegio suo fundaverat.

*Ad extremum, remoto omni pudore & respectu justitiæ, summique Tribunalis re-
verentiâ excussâ, vis illa continua, Paci Publicæ adversa, indefinenter exerceri
cœpit, donec necessitas sociandæ Defensionis, fatigatâ tandem Patientiâ Gra-
vatis imponeretur. Exemplum præbere potest causa Fiscalis contra Electorem Pala-
tinum*

finium & Consortes Citationis ad videndum. se incidisse in pœnas fractæ Pacis publicæ cum Mandato Cassatorio, Restitutorio. & de non amplius turbando super Apertura Portarum Deidesheimii, & Mancipatu sive Wildfangiatu, de anno 1655. Ubi Tabellarius Camera Processum insinuans variè ludibrio habitus, projectis à tergo ejus Instrumentis, post insinuationem denuò armata invasio facta; post quintum à termino partitionis mensem typis impressa Informatio producta est de Conductu & Aperturâ in Deydesheim. Et, quanquam omnes cives pro Hominiibus propriis Palatinis consignaverant, juramentoque formali subjectioni accommodato adegerant, nullo tamen verbo Jus Ascriptitiorum, & Privilegium in judicando pridem repudiatum attingebatur. Nunquam deinde à turbationibus, violentiis, Pacis publicæ violationibus cessatum.

ANNOTATIO.

Multa hîc pro more suo verba, vanasque jactationes de visis modò actis sententiisque facit Adversarius, intermixtis subinde convitiis, & ad nauseam usque repetitis, quorum meritò quemque Lectorem benevolum jam tædet, pigerque. Quare nec gratum, nec necessarium heic fuerit, vel Palatinorum innocentiam, vel Vindictarum Assertoris iniquitatem pluribus deprædicare. De utroque quid sentiendum sit, ex antedictis intelligitur. Negotium Deidesheimense quod attinet, visum est ex P. 1. c. 5. Jus Conducendi Palatinum per ipsum oppidum observatum, & jam olim Janitorem cum clavibus Civitatis Neostadium captivum deductum esse, quòd illud nonnihil impedivisset. Ex quibus, ut & publico scripto, quod Ser. Elector ea de re in lucem prodire jussit, abundè liquet, non Palatinos Spirensium, sed hos illorum juribus ea in re derogare, violentiæque causam & occasionem præbere voluisse. De ludibrio Tabellarii Cameralis quæ narrat, neque ingenuè, neque explicitè satis, ut cætera ferè omnia, profert Orator. Displicuere quidem Palatinis mandata illa Cameralia, quæ in eo negotio, in quo illi contra Pacta Pacis suorum Jarium usu prohibebantur, Eisdem per importunas Turbatorum preces turbatæ Pacis insinuare videbantur, varia tamen ludibria tabellario facta esse non constat. Sed quicquid eorum fecerunt Palatini, id dictâ Apologiâ satis defensum extat. Verùm omissis, quæ ad rem non faciunt, novi illius ad improbandum Privilegium ab insinuatione petiti documenti robur & sensum

sum potius contemplemur. Judicium Camerae Imperialis Privilegium Palatinum inter tot controversias tam in puncto Mandatorum, quam in puncto Citationis improbasse ait Vindiciarum Orator, eandemque improbationem ex duplici sententia ejusdem Judicii ad factam insinuationem Privilegii lata colligit. Prius illud ineptissimum, & à vero alienissimum esse modò planum fecimus. Posterius haud melioris esse notæ, nunc perspicuè demonstrabimus. Urgent Vindiciæ, quòd summum illud Tribunal Privilegium Palatinum exhibitum purè acceptare detrectaverit, cumque hac conditione receperit, *in quantum de Jure liceret, salvâ supremâ Sac. Imperii Jurisdictione, salvo cujusvis interesse*. Non hæc addita fuisse putat Adversarius, nisi Judices præjudicium Imperii, & aliorum eo Privilegio contineri, idque præcavendum esse judicassent. Quibus stylus Camerae Imperialis incognitus est, fortè verosimile fiat, supremum illud Tribunal dictâ formulâ non quidem improbasse Privilegium, sed tamen hæsitacionem & dubitationem aliquam de eodem prodidisse. At illi, qui, quid in aliis causis Camerae consuetum, quidque de Palatino Privilegio factum sit, verè intelligunt, satis vident eâ formulâ id receptum esse, quâ recipi solent optima & validissima alia Privilegia; Adeò, ut demirari liceat Vindiciarum Oratoris, quidlibet in persuadendi argumentum rapientis, vanitatem. Sexcenta enim & plura insinuationum exempla, sententiarumque de iis à Camera dictarum qui evolvit, in omnibus eandem semper reservationis formulam servatam esse, atque etiamnum servari planissimè cognosceret.

Primò, quod Bartius refert, exemplò anno 1555. die 29. Martii hæc formâ pronunciatum est: *In causa Insinuationis Privilegii nomine Consulis, Senatusque Civitatis K. 28 Novembris judicialiter petita illa ipsa cum reservatione Sacri Imperii Superioritatis & Jurisdictionis, nec non cujuslibet interesse & exceptionum, quovis tempore contra illud producendarum, in quantum Juris, acceptata, atque desuper eo modo documentum decretum est*. Eadem formula totidem verbis, eodem Anno 20. Septembris in causa Civitatis D. & anno 1557. 25. Januarii in causa Domini E. in I. eodemque anno. 13. Decembr. & in causa Abbatis in St. D. anno 1559. 27. Octobr. in causa Domini

mini C. R. ad T. H. &c. anno 1560. 5. Aprilis, eodemque anno 24. Aprilis in causa Privilegii de non appellando Electorum & Ducum Saxonix; Item eodem anno 13. Novembr. in causa Ducis E. & in causa Comitis in P. anno 1561. 19. Maij. & anno 1562. 13. Maij. & sic quidem omnibus subsequentibus temporibus, tam in Ecclesiasticorum, quàm secularium Electorum, Principum, aliorumque causis servata est; Imò non solum in casibus insinuatorum Privilegiorum, verùm etiam Statutorum, & Transactionum; ut Vindiciarum Assertor ineptissimo hoc suo argumento innumera Electorum, Principum, aliorumque Statuum, tam Ecclesiasticorum, quàm Secularium Privilegia, Transactiones & Statuta prostraturus sit, si eodem Jura Palatina prosternere possit. Hinc ergo fuci, hæ ineptiæ antiquissima Jura Palatina everterent? Minimè omnium ferenda est ista cavillandi licentia Orationis, quâ sæpius jactat, in Camera Imperiali nullam Privilegii, Jurisque Palatini in Homines proprios habitam esse rationem. Quo modo Palatini in hanc diem Possessionem suam defendere, & retinere potuissent, si nulla in Camera habita ejus fuisset ratio? Et quid Judicium Cæsareum flocci pendere posset Jus, pluribus Cæsarum Rescriptis & Investituris, nec paucioribus Statuum Approbationibus confirmatum? Non jam longâ serie recensēbimus omnes eos, qui irrito conatu coram Tribunali illo cum Palatinis Jure experti sunt; sed unò tantùm vel altero specimine probatum dabimus, neque Palatinos Camerae Judicium in hac causa subterfugisse, neque Camera Palatinorum Privilegium nihili fecisse. Eo ipso anno 1574. quo Adversarius Camerae Imperialem insinuatam Wildfangiatus Privilegium dictâ modò sententiæ clausulâ si non improbasse, saltem in dubium vocasse, inepta argutatione adstruere voluit, supplicavit Elector Palatinus Camerae, ut Nobilem quendam, Wolffium Conradum **Grecken de Rochendorff** / in pœnam Privilegio Maximiliani insertam condemnare vellet, quòd VVildfangium Palatinum, Martinum **Schwabe** Hohenstadensem, pago suo excludere tentaret, adeoque in Privilegium Palatinum peccaret. Quid Camera Imperialis? An rejectis precibus, veluti libertati Territoriali adversis, aut vitioso Privilegio nixis, repulit Supplicantem? Imò verò die 16. Septembris anno 1574. Edictum citatorium de-

crevit, in eoque nomine Imperatoris hâc formulâ usa est: *Quando Nos unumquemque in obtentis suis Privilegiis Cæsareis, aliisque Immunitatibus & Concessionibus secundum Jus & equum manutenere, & contra prævaricatores jure ordinario sine mora juvare tenemur, & in animm nostrum induximus, atque etiam impetravit, (Electör Palatinus) ut Suae Dilectioni illa (citatio) hodie sequentem in modum decreta sit; Proindè autoritate Rom. Cæsareâ hisce Te Contr. Greck peremptoriè vocamus & citamus, ut die vigesimâ septimâ à tempore insinuationum Tibi harum Cæsarearum literarum, quarum tibi novem pro primo, & 9. pro secundo, & 9. pro tertio & ultimo termino Judiciali designamus, vel si dies nefastus erit, proximo Judiciali ab eodem vel ipse, vel per Mandato instructum Procuratorem tuum in prædicto Camera nostræ Judicio compareas ad audiendum & videndum, Te Greckium propter prævaricationem & delictum illud tuum in dictam pœnam 50. Marcarum auri puri, antè memorato Privilegio Cæsareo insertam incidisse, jure & sententiâ pronuciari & declarari, vel ad legitime reddendum sufficientes rationes, si quas habeas, cur illa declaratio fieri non debeat &c. Comparsente Reo, & observantiam & libertatem pagi sui Palatino Privilegio opponente, tum & pagum suum non esse Vicinum, aliaque excipiente; Electör, impetratâ Cæsareâ Commissione, plurimos testes examinari curavit, & Usus Privilegii sui tum in ipso Rei pago, tum in cætera Vicinia obtinuisse, probavit; quibus visis Reus, se doli expertem, ignorantem Privilegii, & si non alio, vel hoc solo nomine à pœna excusandum esse, obtendit. Electör tamen non sine temporis & sumptuum dispendio causam ad conclusionem perduxit; Licèt, quis casus sententiam remoratus sit, non satis constet. Illud etiam memoratu dignum est: Cùm Præfectus Palatinus Ingelnheimensis hominem Palatino proprium, sed Nobilis Bickii, Vice-Domini Moguntini in Rhingovv Subditum, **Hans Ungereuß** nominatum, è pago Heidesheim propter spreta Palatina Mandata captum carcere multasset, dictus Nobilis, re ad Camerae Judicium delatâ, Mandatum sine Clausula ex constitutione de Pignorationibus contra Electorem impetravit. Electör preces Actoris sub- & obreptitias fuisse, Seque ab antiquo præter alia varia Jura, Jus Mandata & interdicta Hominiibus propriis dandi, eosque coërcendi obtinuisse, excepit: Actor ad hæc respondere nolens declarationem pœnæ ex man-*

dato urgebat; sed Judices 25. Maij. 1593. respondere interlocutoriâ sententiâ jussere. Tum replicavit, Heidesheimium, feudum Moguntinum, sibi ex beneficio Electoris Moguntini absolutum Imperium in omnes ejus loci incolas, adeoque & in Homines proprios Palatinos esse; verum Electore Palatino Jura sua in homines illos fortiùs tuente Actor causâ cecidit, & Judices Cameræ Anno 1595. die 21. Augusti dictâ sententiâ Mandatum irritum pronunciatunt, & actorem, quòd temerè litigaverat, in expensas condemnarunt. Accidit circa idem tempus, ut alius Nobilis, Steinkallenfels dictus, subditos aliquot, eosdemque Homines Palatino proprios in carcerem compactos duriùs tractaret. Compertis iis Palatini arcem Nobilis ingressi captivos liberant. Ille rem ad Cameram deferens conqueritur, subditos Jure Magistratùs, propter maleficiùm à se in carcerem conjectos, per Electorem Palatinum vi abductos esse. Petit mandatum sine clausula de relaxando. Quid Judices? Unus eorum æquum postulari, annuendumque censet, Reliqui contra; Imò *sentiunt*, (ut verbis utar Mindani) (c) *petitum sine clausula Mandatum de relaxando denegandum esse; quoniam supplicans narraverat, Electori in subditos aliquot suorum pagorum competere Jus protectionis & Leibengensschafft; & quod à supplicante subditi fortè injustè incarcerati fuerint, ideoque Palatinus rectè fecerit. quòd hanc vim à Clientibus suis avertit: Adjunt & alia exempla, in quibus Elect. Palatinus tum Vicinorum contra se obtenta Decreta vigore Juris in Homines proprios intregit, tum Ipsemet alia contra territoriorum Dominos obtinuit. Unde liquet, nequaquam esse verum, quòd nec Privilegium, nec Mancipatus Palatinus in Camera attendi, sed Facta tali schemate præscripta semper damnari solita fuerint.*

TEXTUS.

AD publicum hujus Imperii sensum de Palatini Mancipatùs jure ejusque extensione demonstrandum Illustre præsertim Documentum suppeditat *Declaratoria FERDINANDI II. gloriosissimæ memoriæ Imperatoris: cùm in contro-*
Ooo 2
versis

(c) *Mindan. l. 2. cap. 14. n. 5.*

versis Germersheimensibus implorante *Archi-Episcopo Trevirensi* super abolendo Mancipatu, & relaxandis arrestis ac Repressaliis, Ratisbonæ rescripsit in hunc modum: Quoniam altissimè memorata Cæsarea Majestas clementissimè ad animum revocavit, quæ in hac causa actitata & allegata sint, atque adeò deprehendit, quòd Ejusmodi Mancipatus magis per potentiam, quàm per alias vias licitas per priores Comites Palatinos introductus sit; Itaque sua Majestas propensa est non minùs Electori Trevirensi, quàm aliis eatenus annuere, ut itidem talis Mancipatus aboleri, & omnia arresta ac repressaliæ relaxari queant. Id quod S. Cæsarea Majestas dilectissimo Fratri *Archiduci Austria*, EEOPOLDO, instantissimè remonstrari, Eumque non minùs ad hoc disponi & permoveri curabit. Quid ergo de Palatina præensione & Mancipatu senserint illi, quorum intererat, summa Tribunalia, ipse Imperator, clarum testatumque est: Ut Possessionis Ufusque, & Observantiæ prætextus ne ad momentum quidem convalescere possit.

A N N O T A T I O.

Ilustre documentum damnati Imperii sensu Privilegii Palatini Declaratoriam Illam esse, gloriatur quidem Adversarius, sed non persuadet. Neque enim ex Vindiciis, neque aliunde liquet, qualis tandem hæc sit declaratio. Epistolane familiaris, an alia? Secretariine alicujus, an alterius Ministri, an verò ipsius Imperatoris, aut nullius horum subscriptione munita? quibusnam, verisne, an falsis narratis subnixa: Auditione Archi-Duce, an inaudito data? Executionine mandata, an, ut subreptitia, rejecta? Necessariam de his dubitationem non tantum ipsa Vindiciarum verba injiciunt, sed & rem totam suspectam faciunt. Dicitur enim: *Quoniam altissimè memorata Cæsarea Majestas clementissimè ad animum revocavit.* Non dicitur, Nos, Ferdinandus Dei Gratiâ, declaramus; Quæ formula in declarationibus Privilegii non levis momenti, usitatissima. Prior autem illa tanti momenti negotio parum consentanea, sed talis est, quali Consilium vel Ministri Cæsarei uti solent, cum quid nomine Cæsaris perscribunt. Dicitur, *quæ in hac causa actitata & gesta sunt.* Quæ verò est illa causa? Quantum ex antecedentibus & consequentibus videre licet, actum est de Mancipatu, Arrestis & Repressaliis in Præfectura Germersheimensi. Non ergo actum est de Privilegii universalis interpretatione in omnibus locis; Ne quidem de Privilegii Ufu in præfectura Neostadiensi. Fortè no-

vi Ministri Germersheimenses, veteris Observantiæ ignari, limites exceſſerant. Pergitur: *Atque adeo deprehendit, quòd ejusmodi Mancipatus magis per potentiam, quàm per alias vias licitas per priores Comites Palatinos introductus sit.* Quis verò est ille ejusmodi Mancipatus? An, quem novi illi Officiales Germersheimenses exercebant? An, quem Elector Trevirensis descripserat pessimum, & aboleri petierat? Unde verò illa deprehensio & cognitio Cæsaris? Condemnantur hîc Palatini violentiæ, planè indefensi, nec auditi. Fortassis aliter se Privilegio usos docuissent; Fortè & alias & solidiores suorum Jurium rationes reddidissent, si auditi fuissent. Quis enim credat, novum Palatinatus Possessorem inter bellicos tumultus hujus Privilegii introducti originem usumque satis scivisse, nedum Cæsarem? Sed uti fuit illa cognitio planè incerta, ita incerta est decisio, quæ sequitur. Dicitur enim: *Itaque sua Majestas propensa est annuere.* Non dicitur: *Itaque sua Majestas ex certa scientia, maturo deliberatoque consilio, auctoritate Cæsareâ declarat.* Nihil ergo minùs continet jactata formula, quàm cognitionalem declarationem Palatini Privilegii. Imò illa verba, *Cæsarea Majestas propensa annuere*, arguunt potius, familiarem fuisse Epistolam, quâ Imperator, tempore belli intestini ab alienatis à se pluribus aliis, Electori ab Imperatoriis partibus stanti benevolæ suæ mentis testimonium in confirmationem societatis, & qualemcunque gratificationis spem ostendere voluit. Nam & revera per verbum, *propensa annuere*, præter spem nihil datur. Additur: *Non minùs Electori Trevirensi, quàm aliis.* Et hæc circumscriptio aliena est à gravitate declarationis Privilegii maximi momenti. Quinam sunt illi alii, quibus annuens Imperator onus Palatini Privilegii exemit? quibusque æquiparandum fore Trevirenssem hîc spes fit, incertum, nec quisquam eorum apparet. Sanè ex documentis P. I. cap. 5. relatis constat, & ante, & post annum trigesimum viguisse Jura Palatina inter cæteros Vicinos. Incerta ergo spes etiam fit Trevirensi. Dicitur porrò: *ut itidem talis mancipatus aboleri, ac omnia arresta ac repressalia relaxari queant.* Qualem verò mancipatum intelligat Cæsar, incertum quoque est; neque intelligi potest, an Jus Hominum propriorum cum omnibus annexis eradicandum, an tantum restringendum fuerit? Prius iniquius est, quàm ut iniquissi-

mus prætendat Adversarius. Et quâ ratione Imperator omnia Jura contra clarissimas Conventiones Spirensium tollere potuit? Posterius ex verbis colligi non potest. Neque etiam intelligitur, quo genere abolitionis debuerit tolli; an permutatione? an venditione? an sine ulla compensatione; Quid ergo hîc declaratur contra Privilegium, cujus ne mentio quidem fit; Nihil. Quæ de arrestis & repressaliis dicuntur, ostendunt potius, Jus hoc quovis modò defensum, quàm improbatum esse. Pergitur: *Id quod Sacra Cæsarea Majestas dilectissimo Fratri Atchi-Duci Austria instantissimè remonstrari, Eumque ad hoc disponi & permoveri curabit* Hæc-cine sapiunt Declarationem Cæsaris! Tali-ne formula Electorum Privilegia incidi solent? Hæ-ne sunt clausulæ, quibus Imperatoria autoritas in causis Statuum decernens utitur? Nihil minus. Et quid quæso tandem datum est Spirensibus hæc qualicumque Declaratione: *Imperator curabit*; Spes omnis in futurum conferebatur. Atqui nullibi constat, eventum huic factæ spei respondisse. Imò contrarium liquet ex P. i. cap. 5. relatis documentis. Quid autem curabit Imperator! *Remonstrari*? Quid si autem Remonstratio illa locum non invenerit; Quid si illa meliori remonstratione elisa fuerit; Ideoque curabit etiam *disponi, ac permoveri*. Atqui non constat, permotum aut dispositum esse Archi-Ducem quoad exercitium Privilegii, quod & postea adhuc viguit. Quid si Archi-Dux dispositionem illam accuratâ Juri Palatini deductione evitasset; Sicuti etiam longâ copiosâque deductione demonstrari curavit, contra omne Jus, & Æquum, contra Utilitatem Imperii publicam & Imperatoris, contra Jus ipsorum Hominum priorum, Imò contra propriam conscientiam Trevirensis Electorem, Spirensisque simul Episcopum Jus Regale Palatinum in Homines proprios Palatinatûs possessoribus extorquere velle. Quæ deductio etiamnum inter Palatina documenta probè asservatur. Si Imperator Privilegium vel tollere, vel restringere voluisset, aliquâ saltem autoritatis, aut necessitatis voce usus esset, Exercitium pænali Mandato, aut saltem seriâ & Cæsareâ hortatione interdixisset; At non interdixit, nec interdicens quidem spem, aut promissionem fecit. Sic parturiunt montes, prodit ridiculus mus. Promittit Vindiciarum Assertor, se Declaratoriâ Cæsaris Palatini Privilegii Possessionem

Observantiam prostraturum, & nihil, nisi incertam illam spem & promissionem de remonstrando, disponendo & permovendo adfert. Imò Possessionem magis confirmat, cum arrestis & repressaliis eandem per ipsius Cæsaris fratrem defensam fuisse, claris verbis innuit. Et si vel minimum ^{v_{er}} ad lædendum jus Palatinum conferre potuissent illæ, qualescunque & cujuscunque sint literæ Declaratoriæ, id omne tamen per expressam Paci Monasteriensi adjectam legem penitus sublatum est. Siquidem cavetur Articulo tertio: *Restitutionem ex capite Amnestiæ in omnes ditiones, bonæ, Jura & Privilegia, &c. non obstantibus, sed annullatis quibuscunque in contrarium factis mutationibus, fieri debere; & art 17. Ut contra eam Transactionem, ullumve ejus articulum nulla Mandata, Rescripta, Decreta, Litis pendentia, &c. audiri vel admitti debeant.* Quid ergo jactat Adversarius literas, quæ ex Paciscentium decreto ne audiendæ quidem sunt? Ecquid levius in causa gravi adduci posset; Neque tamen hisce nihil egit, sed sensum Imperii, Cæsaris, & Tribunalium de Privilegio eum fuisse ostendit, ut illud neque sententiâ, neque interpretatione tollere, aut restringere voluerint, aut potuerint. Et quî possent aut vellent contra tot Cæsarium Rescripta & Investituras, totque Statuum & Vicinorum Approbationes, nec non antiquissimam & perpetuam Observantiam! Quin imò Vindiciæ ipsæ sub finem capitis 4. referunt, *Divum Cæsarem Ferdinandum tertium*, utcunque decretâ Anno 1654. Commissionem, clementissimè tamen testatum esse, non id agi, ut *Jura Adscriptitiorum & Bastardorum, quæ sibi vindicat Elector, adimerentur.*

TEXTUS.

Nunc, quid *Domestica rationes & consultationes Palatina* suppeditent, dispiciendum est; Cum *Comites & Nobiles Immediati*, Palatino vicini, animadverterent id agi, ut *imminutò Immedietatis statu in Landsassiorum conditionem redigerentur*, ingentes, præsertim tempore administrationis Johannis Casimiri, controversiæ ac discordiæ sunt exortæ. Cujus rei memoriam repetens *Electo FRI-
DERICUS*, hodierni *Electoris Palatini Avus*, Testamento inter liberos condito in-

seruit cōfessionem & cohortationem omni Exceptione majorem, in hanc sententiam: Postquam habitā desuper diligenti pervestigatione comperimus, subjectionem hujus generis usu horum locorum non comprobari, & præcipua requisita à conventibus provincialibus, Homagiō, contributionibus, aliisque rebus desumi solitā hīc defigere; igitur aliquot ante annos declaravimus ut Comites illi ac Nobiles in possessione quieta suæ libertatis, vel quasi tempore regiminis nostri non impedirentur; Estque hæc bona nostra voluntas, ordinatio ac sententia, ut etiam charissimi heredes nostri, eorumque Tutores similiter, omnes ac singuli, sine ulla molestia, eadem libertate gaudere illos sinant.

Si hujus ultimæ voluntatis auctoritas staret, & testimonio! illustrissimo crederetur, non haberent nunc conquerendum Comites & Nobiles, se à sua antiquitū ad se optimis rationibus derivata Immedietate ad intolerabilem Landsalliatum, & servitutem prætextu Mancipatūs Palatini detrudi. *Principis cordata & notanda est sententia.*

A N N O T A T I O.

EN novum specimem Prostratæ possessionis Privilegii Palatini fulcimentorum. Inter Domesticas rationes, pro Adversariis militaturas, producit primo loco ultimum Elogium Electoris Friderici Quarti. Sed ne ipsæ quidem Vindiciæ de eo vel Verbulum referunt, quod ad præsentem quæstionem faciat. Enimverò quæ ibi narrantur de Testamento Electorali, agunt de eo Jure, quod quisque Territorii Dominus habet in subditos suos; probatio autem esse debebat de eo Privilegio, quod Electores Palatini ex singulari planè Consuetudine, Cæsarumque gratiā habent in subditos Aliorum. Ibi agitur de eo Jure, quod solos Comites Nobilesque concernit; hīc de eo, quod Electorum, Principum, aliorumque Vicinorum ditiones Sæculares & Ecclesiasticas afficit. Ibi de illo Jure, quod ipsos Dominos cum omnibus subditis uni Principi subditos facit; hīc de eo, quod nec subditos omnes, nec ullum Dominum alteri subjicit; sed uni alterive subditorum, Hominum propr. conditionem tutelamque adjicit. Et (ut Verba Vindiciarum premamus) ibi sermo est de Conventibus Provincialibus, Homagio, & Contributionibus, Comitibus & Nobilibus indicendis; hīc de Bastardis, Wildfangiisque. Si seriò & scienter hæc confundit Vindiciarum scriptor, Quis eo impudentior aut fraudulentior; Si ignoranter, & Juri Ho-

Hominum propriorum Landsassiatum involvi arbitratus, quis ineptior aut absurdior; Multa quidem iniquissimè de Electorum Palatinorum prætensionibus ficta jactataque sunt; sed eò impudentiæ nullus tamen devenit, ut omnes eos, quorum in Territoriis numerant Homines proprios, sibi Landsassios, ut vocant, efficere velle dixerit. Et sanè ea, quæ Electoris Friderici Quarti narratur, hortatio Testamentaria, sive ad rem faciat, sive non, moderno Serenissimo Electori exprobrari nequit. A quo enim Comitum, aut Nobilium ille postulavit, quæ postulari noluit beatissimæ mem. Avus Ejus! Ubi, & quando illis conventus Provinciales indixit! à quibus Homagium efflagitavit! Quibus Contributiones extorsit! Aut quando horum vel verbulo quid prætendit! Nihil eorum vel cogitatum, nedum dictum factumve: Et tamen Vindiciarum Assertor stupendo calumnian-di furore in hæc erumpit: *Comites & Nobiles nunc habere quod conquærantur, se à sua antiquitàs ad se optimis rationibus derivata Immedietate ad Intolerabilem Landsassiatum & servitutem Prætextu Mancipatûs Palatini detrudi.* Quis unquam de hac Mancipatûs Palatini extensione audivit! Ecquid turpius hæc calumniâ dici fingive potest! Horrendum profectò est, Principem Electorem tam diris falsisque convitiis onerare. Neque tamen figmenta ejusmodi de lana caprina, sed singulari studio excogitata sunt; scilicet ut Comites & Nobiles omnes & singuli in VVildfangiatum insurgere, nomen, & (quod palmarium fortè) pecuniam, sumptusque militares armorum locietati conferre, quin imò universam potiùs fortunam Licentiæ & Imperio Confœderatorum permittere, quàm antiqua Palatinis Jura, Pacem & quietem publicam integra relinquere inducantur. Hæ artes sunt fallendi & decipiendi incautos, non autem legitimis Documentis prosternendi Jurium sive Possessionem, sive Proprietatem.

TEXTUS.

Fertur & Consiliariorum animos variè traxisse reproducta totiens deliberatio, quid tandem de Privilegio sæpe jactato faciendum. Ingenuè tamen falsos olim nequit dubitari, quæ hodie tam districtè negari videas. Usus, morem,

exercitium, observantiam, Privilegii interpretem, imò instar ipsius Privilegii hodie ingeminant. Verùm quondam hoc ipsum detrahere auctoritati Privilegii autumabant, quòd nullus usus, nulla observantia probabile aut validum illud effecerit. *Reuberus, Cancellarius Palatinus*, hoc Jus nunquam in actum seu exercitium deductum esse, & à summis infimisque, etiam privatis, impugnari, neque, ut in suis Territoriis exerceatur, permitti, inquit, à Cæsare postulandum, ut facultatem exequendi Palatino tribuat, suadet; Sed à Cæsare id quidem postulare factum importunius, & impetratu arduum potuisset videri,

Itaque Officialibus Anno 1582. (1.) mandatum est, ut viâ facti grassarentur, præmissâ de inusu testatione, sive querelâ. Neque alii poterant unquam negare (2): Privilegium hoc Palatinum & observantiam impugnare & negare omnes vicinos à summo ad imum, & opponere interdicta de non admittendis propriis, de non contrahendo cum ipsis Matrimoniò, aliave communicatione concedenda. Imò satis constat (3), ab omnibus Electoribus Palatinis per aliquot ætates tentatam & mandatam hujus rei deliberationem ad liquidum nunquam perducì potuisse.

Satis constat, & illud non paucos (4) sensisse: *Primò*: ex Privilegio non probari, quòd Palatini Ascriptitii aliis in Territoriis admittendi & tolerandi sint; liberum imò esse, suspicere vel excludere; itaque *secundò*, liberam introductionem priorum ex solo usu, si daretur, demonstrandam: Ut & *Tertiò*; quæcunque Jura in proprios ex Privilegio non memorante frustra arcessi: *Quartò*, strictè interpretandum Privilegium, tanquam odiosum & molestum præsertim si Palatinus velit omnia Jura jurisdictionalia in Ascriptitios suos exercere, adeoque nihil obtineri posse, quod usus non aparobet. *Quintò*, aliud esse, suscipere Ascriptitios, aliud, mueta aut pauca Jura in ipsos usu obtinuisse, seu utilitatem ex ipsis capere: illud Privilegio, hoc consuetudine locorum niti.

Illud *callidè suggeritur*. (5): Viam juris ad obtinendam hujus Privilegii auctoritatem sumptuosam, parum honorificam, intutam, Transactionem alienationi comparari, de dubiis fieri præsumi, cum omnibus inconsultam, tum potentioribus arduam; Igitur facti via grassandum adversus infirmiores, ut actores constituentur, quicunque volunt, & Palatinus excipiat potius, quam agat.

Prodit autem planissimè causam, quod præter omnem rationem & speciem addebatur: *Si Palatinus vel duos actus de introductis Hominibus propriis in aliquem locum exercitos, sive contradictum, sive non contradictum sit, probare queat, jam habere eum id Juris ex præscriptione, seu immemoriali possessione ac observantiâ, quæ Privilegio equiparetur; & hinc urgeri rem posse sive facto, sive jure.* Si hæc jurisprudentia valet, nulli in Imperio Statui quicquam suum aut integrum est. Sed quæ talibus subsidiis indiget causa, quin de Privilegii & omni aliò titulò desperaverit, nequit dubitari. Unde etiam nudi & meri facti consilia ita dispensabantur, ut à Moguntino Electore, Duce Württembergiæ, Marchione Badensi, & Civitatibus quibusdam Imperialibus abstinendam esse hanc methodum, & infirmioribus incumbendum, suaderetur.

ANNOTATIO.

Pergit ineptire Adversarius, & eorum, quibus Privilegio Palatino nihil sanctius, nihil antiquius fuit, autoritate id confodere nititur. In usum illud deductum negat, reclamantibus innumeris P. i. relatis Documentis, & ipsa rei evidentiâ. Palatinos tamen Consiliarios id asseverare jactat; Contrarium testantibus omnium eorum dictis factisque. Ad Cancellarium, Reuberum, provocat. Benè est. Non refugiunt Palatini hujus Viri Judicium. Neque enim unquam ullus ad Consilia Palatina admissus est, qui pluris fecerit hoc Privilegium, quive illud latius interpretatus sit. Nam præter Bastardorum Emolumenta, & VVildfangiatum, Palatinis non solum omnes aliorum in Vicinia hereditates caducas, sed quæcunque etiam alia bona, quæ jus scriptum commune Camera Imperiali addicit, deberi; tum etiam in omnibus indistinctè locis Vicinis, sive jam usus eorum ibi vigeret, aut viguisset, sive non, secundum verba Privilegii hæc exercenda esse putabat, & exercendi media legitima proponebat, simulque, quæ pro præscriptione libertatis adduci posse videbantur, refutabat. Verba ejus in Consilio, quod respexisse videntur Vindicix, hæc sunt: *Caterum hic ad quatuor distincta Jura, licet ea secundum Jus commune Cesaris Fisco debeantur, Palatinatui concessa, respiciendum. (1) ad Wildfangios & Homines proprios. (2) Ad Bastardorum Emolumenta. (3) Ad hereditates eorum, qui sine heredibus decedunt. (4) Ad Ceteros omnes, casus, caeteraque bona, secundum jus commune scriptum Camera Imperiali inferenda. Quoniam autem NB. omnia hæc Jura ferè in universis Præfecturis Palatinis Partim ignorantia, partim negligentia Officialium, uti dedebant, neque in usum deducta, neque defensa; adhuc tot tempore à plerisque summi & infimi Ordinis, atque adeò ab ipsis privatis impetuntur, & Territoriis eorum excludi tentantur; Ideoque necessarium duco, ut quatuor illi distincti casus, imprimis verò posteriora duo puncta, sive intra, sive extra Palatinatum observentur & recipiantur, non obstante, an in loco aliquo ea usu recepta. an neglecta sint.* Hinc Can-

cellarium non negasse Usus Privilegii, vel eorum Jurium, quæ nunc exercet Elector Palatinus, nedum in iis locis, de quibus nunc quæstio est; sed omnia quatuor illa Jura, & quidem inprimis ea, de quibus nulla nunc est quæstio, non obtinere in omnibus Vicinis locis, idque culpâ Officialium, & contra Jus Palatinorum factum esse, asseruisse liquet. Si lubet Adversario, producat plures ejusmodi testes, & quod æquitas & Juris scripti ratio postulat, stet testimonio ipsorum, ad quos provocavit.

(1.) *Ad Verbum: Itaque Officialibus Anno 1582.* Quid anno 1582. mandatum Officialibus, quæque testatio de usu Privilegii Palatini facta sit, docent Statuta Palatina eo anno edita, Mandatumque illud tit. 8. Ordinationis Provincialis completentia. Dicitur autem ibidem statim in principio: *Palatinos Usus & Possessionem illius Privilegii non tantum habuisse, sed etiam tum habere.* Præmissâ tum querelâ de negligentia Officialium, Mandatur ibidem, ut in posterum omnium Bastardorum & Hominum priorum accuratam descriptionem & designationem habeant, eosque non minus, quam Palatinos subditos, in Observantiis, Juribus, & Privilegiis eorum contra quoscunque tueantur & defendant: Ratione Censuum, Mortuorum, aliorumque præstandorum verò id observent, quod quæque Præfectura vi Privilegii & Usus acquisiverat, quodque Conventiones cum Vicinis initæ dictarent. Hoccine est Mandatum de Via facti? Hæccine Testatio de non Usu?

(2.) *Neque alii poterant negare.* Nec olim, nec nunc negatum est, multas inter Vicinos & Electores Palatinos natas esse de Hominibus propriis controversias; Neque enim per naturam mortalium aliter fieri potuit. De iis autem locis, & Jurium speciebus, quæ vel Conventionibus, vel Observantiâ antiquâ munita fuere, disceptatio nulla fuit; Quò tamen nunc progressa est Confœderatorum audacia.

(3.) *Imò satis constat.* Hoc certissimum est, sub finem sæculi decimi sexti deliberatum aliquoties esse de reducendo Privilegio in ea loca, eamque amplitudinem, quam ab antiquo id habuisse,

buisse, multis verò Vicinorum machinationibus sensim amisisse perspiciebatur, quod tamen effectum dare non potuit, tum culpâ Officialium, tum obnitiâ aliorum. Sed si ita pro augmento laborarunt veteres Palatini, & Illi quidem, quorum dictis & factis se tueri conatur Adversarius, cur non æqui bonique consulit Electoris moderni longè moderatiora consilia de servanda solùm antiqua Observantia, & non amittendis iis, quæ Usus diuturnior, & certissimæ Conventiones indubitata reddiderunt.

(4) *Satis constat, & illud non paucos.* Qui sunt illi non pauci! Quibus rationibus? Quibus limitationibus & restrictionibus hæc sensere! Sanè literam Rescripti Maximiliani non omnia exprimere, quæ Palatinis debentur, non minùs hodie, quàm olim dictum est. Et quæ Elector Palatinus nunc exercet Jura, ea justè exerceri, non minùs olim, quàm hodie, à Consiliariis judicatum est.

(5) *Illud callidè suggeritur.* Cavillandi nec finem, nec modum facit Adversarius. Et fortè ex suis consiliis meretur aliorum. Nihil autem callidè, nihil injustè à Consiliariis Palatinis suggestum, sed candida, cordata & honestissima consilia data esse Electori, res ipsa loquitur: Turbantium vim illicitam licitâ vi repellendam: ubi ea res scandalum, vel Pacis turbationem excitare videretur, Jure experiendum, nec flagitantibus amicæ compositionis media deneganda: tardissimè tamen ad Transactiones descendendum esse, uno ore ferè omnes consuluerunt. Quid à bonis in bona causa contra aliorum machinationes melius aut æquius consuli posset? Senatus supremæ Curie Judicialis in Consilio ea de re anno 1598. hisce verbis usus est: *Quando ergo Palatinatui tale Jus Wildfangiorum & intrandi, Des Einzuas / questum est, iniquè verò turbatur & impeditur, videndum tertio, quomodo Jus illud defendere & manutenere possit. De eo censemus, Electoralem Palatinatum sine respectu, contra omnes, ubi potis est, se defendere, taliaque Jura manutenere & tueri debere, relicta aliis agendi conditione* Quantum autem ad Moguntinos, Württembergenses, & Badenses attinet, quoniam defensio isthæc nulli, quàm miseris Hominibus propriis gravior est, cum iis Jure experiendum, agendumque erit ad pœnam Privilegii,

vilegii, actionibus confessorii, præjudicialibus, utilibus, Ex L. diffamari, Ad exhibendum, Interdictis possessorii, &c. quemadmodum etiam Mandata ex Constitutione super Pignoratione contra Moguntinum aliquando impetrata sunt. Author etiam erat Senatus Curiae illius, Elector hac de re consuleret tam inter Assessores quondam Cameræ quàm tum inter Advocatos ejusdem Celebrem Jctum, Joachimum Willerum. Factum, responsumque est ab eo hisce: Si Verbis, si amicâ interpellatione Vicini Magistratus a turbando dimoveri non possunt, in iis locis, ubi id sine periculo fieri potest, Palatinatui jus esse de facto se manutenendi; siquidem hic modus retinendæ Possessionis inter Germaniæ Magnates usitatissimus est. Illis in locis verò, ubi manutentio illa facti periculosior, & non sine scandalo perfici potest, Jure experiundum esse. Rheingraviis diu multumque desiderantibus permutatione quadam Jura Palatina redimere, (de quo etiam P. 1. c. 4. §. 23. dictum) Electore autem Consiliariorum suorum Judicia ea de re explorante, conclusum est in hanc formam: Quandoquidem ex adjunctis Præfecturarum Remonstrationibus n. 11. & 18., nec non D. Schoneri Relatione n. 23., & imprimis n. 14. liquet, Electorali Palatinatui minimè expedire, in desideratam Rheingraviis permutationem Hominum propriorum consentire, quòd gravis sic Palatinatui aditus pararetur, quo facile jacturam facere posset Jurium suorum, quibus nunc in pagis aliorum potitur, veluti Angariarum, Collectarum, Censusuum, Lustrationum, Itinerum, Sequelæ, Hereditates dividendi, Tutorum dandorum, &c. In quibus Privilegii utilitas & præeminentia, qua Palatinatus præ aliis Electoribus, Principibus, & Nobilibus gaudet sita est; Quapropter summi Aulæ Præfecti, Cancellarii, & Consiliariorum submissa sententia est, ut respondeatur Rheingraviis: Re examinata compertum esse, nequaquam expedire Palatinatui, ut in propositam permutationem consentiat; non autem displicere Electori, ut oborta controversia conventu aliquo amicè componatur, quo à parte Palatina, quod æquum, expectari, & si hoc medium acceptum esset, id significari, tum tempus locumque conventui dici posse. 28. Martii, 1608. Subscripsit Princeps ipse, ad cujus auctoritatem & Testamentum provocatum est in Vindiciis, huic consilio, Sibi que idem videri dixit. Sexcenta ejus generis adduci possent, si tempus locusque permitteret. Ecce, quàm viriliter Domesticis rationibus prostraverit Palatina Jura Adversarius.

(6) Ad Verbum: *prodit planissime*. Tandem præsumptione contra Palatinam causam certat, & sic arguit: *Veteres Consilarii dixere, ubi Palatinus duos actus de introductis Homnibus proprius exercuisse probatur, ibi Eum rem Jure & facto urgere posse, licet contradictum sit; Ergo causa est injusta, quod injustis ejusmodi fundamentis & subsidiis indiget.* Sed triplicem heic errorem manifestò admittit Adversarius. Primum quidem, quòd ex iis, quæ de Jure fortè respondit Consiliarius quispiam, hic factum colligit. Dixerit fortè Consiliarius, Palatinis exercitio duorum actuum jus quæsitum esse; non tamen dixit, nec inde sequitur, duos tantum actus exercitos, totamque Juris Palatini firmitatem huic unico fundamento inædificatam esse. Alter error est, quòd iniquitatis damnat id, quòd Legibus consentaneum, communiter approbatum, & summis infimisque Judiciis receptum est; Secundum quæ dubitari non potest, duos actus ad acquirendam possessionem sufficere; Imò sufficere unum, plerisque visum est. (b) Accedente ergo temporis lapsu ad possessionem, quis dubitare potest, præscriptioni immemoriali locum esse? Contradictio etiam possessionis acquisitionem nec impedit, nec acquisitam adimit. Tertium vitium in argutatione Vindiciarum est, quòd ipsæ Consiliariorum sermonem de una tantum specie, Jure scilicet introducendi, *der Einzugs Gerechtigkeit* / fuisse, apertis verbis indicant, & nihilominus, totam causam laborare, inde præsumi volunt.

(b) cap. Consultationibus, extr. da Jure Patronat. Abb. in cons. 4. col. 2. lib. 1. Barr. & Alex. in l. §. si quis ff. de Itin. act. privat. Meichsner. tom. 3. decis. 9. n. 200.

§. 4.

CONSPECTUS.

Colliguntur Rationes adversus Privilegium, quòd sensu prætenso nec datum sit, nec dari potuerit, & si datum esset, necessario aboleri deberet, posito negotio in evidenti conspectu.

TEXTUS.

Sicùt ergo nullum Juris nomen (1) in hoc toto negotio versari, meridianâ luce clarius est; ita *omni rationi*, consuetudini, *Imperatorum officio*, *Imperii Statui*, Statuum fundatæ communibusque Juramentis firmatæ libertati è diametro *repugnat*; & sine sensu dicitur, adeoque affirmando negatur, ponendo tollitur: *Uni Statui à Cæsaribus datum esse Privilegium, cujus vigore Jura Territorialia*, fructus jurisdictionales, Emolumenta omnia, *vicinis Statibus* Privilegiis anteriorum Cæsarum *concessa*, & continuò usu & exercitio à pluribus seculis quietè possessa, minuantur, *intercipiantur*, extinguantur. Tale Privilegium non auditum, non visum est in mundo, nedum in Imperio nostro. Hoc dare potuisse, aut voluisse ullum Imperatorem, injuria Augustissimi nominis fuerit, si dicatur.

Non potuit dare: quia Statui (2) cuicunque sine Judicio, sine cognitione, sine ulla causa Jura à Prædecessoribus & Imperio concessa, continuoque Imperii usu præscripta, eripere & in alium transferre, nunquam Imperatorium fuit, aut esse potuit; Præsertim ab eo tempore, quo Immedietate, sive incomparabili illo libertatis genere Statibus semel constitutò, perennare ejusmodi conditionem singulorum, lex Imperii fuit. Inde enim non amplius erat in Imperatorum potestate, Statum aliquem iis Juribus, quibus Status est, quæque Statui Imperii innexa erant, ex mero arbitrio diminuire, aut deturbare.

Non voluit dare: (3) Cujus voluntas Juri & Justitiæ, præsertim autem uti aliis fundamentalibus Imperii legibus, ita Legi Regiæ Germanorum consentanea

tanea semper præsumitur: cujus propositum de conservando singulorum Statuum statu, irrefragabili regiminis & scripturæ publicæ testimonio describitur; cujus prudentia tam iniqui & publicæ noxi Privilegii dandi vel minimâ suspitione superior est. Itane MAXIMILIANUM Primum, & CAROLUM Quintum, maximos & laudatissimos Principes, partem viscerum suorum abrumperè, & artuum plurium robur detruncare voluisse, ut unum membrum immodicò auctu excresceret, vel somniando quisquam concipiet animò?

Fingat aliquis, (4.) *Impetratorem* illis temporibus *quempiam* (quamvis hoc à virtute Imperatoria procul abest, aberitque, nec alio consiliò ita figuratur, quàm ut monstri Imperio obtrusi deformitas conspectior sit) *in aliqua Provincia Status cujusdam Imperii* omnes, qui larem ibi ponere cœpissent, longiùs proprius *adventantes*, Dominum habentes vel non habentes, sive essent ejus Status proprii Homines privilegiò, permutatione, aliisque titulis, sive non essent, *pro Imperatoris & Ascriptitiis Hominibus consignavisse*, & reluctantes vi traxisse, & ab ipsis ita vindicatis exegisse non tantum censum Corporis, aut modicam quandam recognitionem, sed omnia Status illius jura & superioritates hoc principiò & prætextu in eos exercuisse, Tributa ordinaria & extraordinaria, collectas imperiales & circulares, decimam detractionis & mercedis opificum, hospitaturam, jus armorum, lustrationem, sequelam, delectum, operas exegisse; Tutores constituisse, inventaria confecisse, hereditates divisisse, venationes, aucupium, piscaturam, vectigalia, conductum, religionis arbitrium, ita usurpasse, ut ipsum Statum illum & Dominum Territorialem nihil tale exercere, exigere, usurpare pateretur; imò Ascriptitios illos suos Homines, Domini Territorialis subditos, ne quicquam ut subditi, ut Domino facerent vi metuque adigeret. Quisquamne est, quin videat, *Imperatorem neminem, salvò illò Statuum statu*, qui diutissimè antè Palatinum Privilegium valuit viguitque, *hac facere potuisse*, quibus eriperentur Statui alicui ea, quibus est Status? Quanto minùs itaque, *ut alius hac faceret, Privilegium dare potuit, aut voluit, aut dedit?* quamquam enormitas Exempli novissimi longè ampliùs patet, dum nullas Juris (5) aut æquitatis vices (5) agnoscit, aut admittit Palatinus in Hominibus propriis.

Ecce enim! *habeant ex Gravatis aliqui, ut Rheingravii, proprios Homines in Territorio Palatino*, quamvis plerumque illuc intercipiendo pertractos: Hi Rheingraviis nihil (6) pendent, nisi censum seu impositionem corporis: *At quos Palatinus habet in Territoriis Rhingravorum* (7) *propriis Homines*, ab his exiguntur omnia collationum & tributorum genera (8), de quibus dictum. Jam verò quam est *ab omni disciplina publica, Pacisque benè ordinatæ statu alienum*, ut *Præfectus Palatinus*, qui sit subditus Gravati Status, ejusdem Status alios subditos per vim adoriatur, (9) de via publica abripiat, in Palatinam custodiam deducat? ut contra Privilegia perpetua (10) & vetustissima *exigatur vectigal* (10) *de frumento Aula & Mensæ Gravatorum destinato*; imò, adversus meritò detrectantes, apertis vi saccis, eripiat?

Ex *Gravatis Statibus* (11) consueverant aliqui propriò perpetuoque Jure *maleficos* in pagis captos *ad munitiorem custodiam* per suos subditos *deducere*, indeque post cognitionem & sententiam eodem modò & comitatu ad locum delicti

licti reducere, & capitis damnatos ibi ad supplicium educere; nemine impediante, nullâque ullius conductus Palatini mentione auditâ. Postea tamen *Palatinum Jus Conducendi*, quod & ipsum Privilegio, aut juri Mancipatus persæpè, ut complementum, solebat accedere) *per vim obtrusum*, adeò districtè exerceri cœpit, *ut Gravatis non liceret fontes vel ad unum passum è pago educere*: quò fit, ut sæpe evadant custodiam minùs munitam, impunitatisque illecebrâ flagitia foveantur. Quòd si ex Palatino Territorio fugitivus reposcatur, *Palatini non satis habent conducere usque ad Territoria Gravatorum, neque satis habent conducere usque in territoria ad Pagos & oppida; sed vi apertis portis in loca alieni territorii media perducunt*, sublatâ omni supplicii in agris sumendi facultate; semper intentis paratisque Palatinis Equitibus, vi usurpatum jus conducendi exercitio violentorum & turbativorum actuum firmaturis: qui etiam per ipsos pagos alieni territorii conducere, & per hospitia dividi solent. Quò tendant hæc, nisi ad Gravatorum Statuum superioritatem territorialem extinguendam, & ampliùs, nemo monstrare poterit. qui magnitudinem & periculum exempli ad omnes Imperii Status pertinere consideraverit.

Sed enumeratio singularum Violentiarum alii loco destinata (12) est: Ut & designatio interceptorum Palatinò Mancipatu in Gravatorum territoriis priorum Hominum: ita ut in plurimis locis vix exigua pars subditorum, Palatina servitute libera supersit, si cum Mancipatis Palatino comparentur. *Privilegium* quidem tale (13) *nec emanasse unquam, nec emanare potuisse*; evidentius esse videtur, quàm ut verbum addi debeat. Quin imò *si extitisset unquam, aut extaret sensu prætenso Privilegium, abrogari illud* (14) *quantocyus*, & in spongiâ incumbere, tanquam Imperii Statui ac Legibus, Juri Ordinum, naturali æquitati contrarium, litium ac dissidiorum fomitem, grassaturæ, diffidationum, pignorationum mantellum. IMPERATORIS & Imperii interesset.

A N N O T A T I O.

AD Verba: *Sicut ergo nullum Juris nomen.* (1) Quando verò ex parte prima, & hætenus relatis Documentis certissimis, & centum ampliùs testibus contrarium demonstratum, necessarium consequens est, ut, sicuti Jura Palatina Cæsarum Rescriptis & Investituris innixa, Statuum Approbationibus munita, Sententiis in contradictorio Judicio defensa, & antiquissimo Usu stabilita, perque Pacem Monasteriensem Restitutionis Palatinæ non minima pars facta, jamque ultra decennium, Cæsare sciente & permittente, contra omnes Adversariorum conatus exercita sunt; ita quoque omni rationi, Consuetu-

suetudini, Imperatorum officio, & Imperii Statui repugnaret, si hæc nunc auferantur; nedum coadunatorum quorundam Statuum Vi, armis, & bello intestino eripiantur, minuantur, intercipientur, extinguantur. Hæc rata *habere*, hæc *approbare Imperatorem*, injuria Augustissimo nomini illata fuerit, si dicatur.

(2) *Non potuit dare, quia Statui.* Qui obscurum probat per æquè obscurum, nihil probat. Adversarius, Cæsares Palatinis Privilegium illud dare non potuisse, inde probare vult, quòd Cæsares alteri Statui suum eripere non potuerint. Ast non modò incertum, an Cæsares data Palatinis, Vicinis Statibus eriperint, (neque enim in Vindiciis tale quid probatum apparet) sed & superius evidenter demonstratum est, Palatinos ab antiquo, ex beneficio Cæsarum, hæc Jura possedisse, Vicinorum autem absolutum illum Dominatum Territorialem, qui in Vindiciis utramque facit paginam, satis serò adhuc ignoratum fuisse. Illud quidem non negatur, Cæsarem sine judicio legitimo, quod Statuum est, eripere non posse; Inde verò nihil præsidii ad Confœderatorum causam redundare potest; quin imò ante ordinariam Cognitionem latamque Sententiam, nec Cæsarum, nedum privatorum authoritate, Privilegii Usus Electorali Palatinatui eripiendum esse, optimè & necessariò concluditur.

(3) *Non voluit dare.* Ait Adversarius, Cæsarem non voluisse dare. Quo argumento? Quia injustum fuit. Atqui hoc ipsum non tantum in quæstione est, sed & nihil injusti, nihil iniqui inesse Juribus Palatinis, imò, quæ contra ea à Confœderatis intentantur, dicta factaque summâ iniquitate scatere, satis hætenus evictum est. Et cui non ineptum videtur, post tot Investituras, Concessiones, Confirmationes, & Renovationes Imperatorum, longævo etiam usu illustratas & explicatas, nunc demum quærere, an Cæsares dare voluerint?

(4) *Fingat aliquis.* Fingat Adversarius sexcentos casus, fingendo tamen Palatinorum antiquissima Jura non evertet, ut ut ter Maximus Fictor sit: Quæ verò hæc ejus impudentia est, quòd fingendo

do Palatinos insimulat, quasi omnes adventitios, etiam qui Dominum persequentem habent, quique Statibus aliis proprii sunt, sibi adscribant: omnia Vicinorum, quorum in Territoriis Homines proprios habent, Jura & Superioritates in eosdem exercent, eodemque prætextu, præter alia, venationes, aucupia, piscaturam, Vectigalia, conductum, religionisque arbitrium ita sibi rapiant, ut horum nihil Vicinis Territoriorum Dominis reliquum sit! Hæc de Palatinis perquam splendide ficta esse, satis jam probatum est, & res ipsa loquitur. Quotusquisque enim eorum locorum Vicinorum, quos Palatini Homines proprii incolunt, est, in quibus illa Jura exercentur quidem eorum alicubi aliqua, sed non ex vi Privilegii Wildfangiatûs, nec ideo, quòd annexa Juri in Homines proprios; sed quòd aliis legitimis modis, veluti Pactis conventis, longo Usu. similibusque obtenta sunt. Si, quod probando efficere nequit, fingendo tentare visum est Adversario, fingendi saltem licentiam in immensum, apertamque calumniam ne extendat.

(5) *Dum nullas Juris vices.* Si hoc est Juris & æquitatis vices tribuere, cum, quod mihi singulari Privilegio ab antiquo quæsitum est, quodque negare non potest Vicinus, ego eidem, etsi id nunquam suum fecerit, tribuo; tum eâ quidem æquitatis ratione Adversarius, magnam Clientum suorum partem valde beaturus, postulare poterit, ut, quemadmodum illi Electoriam dignitatem Palatino non negant; Ita hic illis hanc vicem, huncque honorem reddat. Sed videat Orator, an Confœderati, Elect. Palatino illis omnia, quæ usu obtinuerunt, permittente, idem tamen ab iisdem nequaquam obtinente, Juris aut æquitatis vices in Hominibus propriis admittant?

(6) *Hi Rheingraviis nihil.* Fortunæ suæ, Majorumque suorum, non Palatinis imputent, Rheingravii, quòd Electoribus, quoad Privilegia in aliorum Territoriis exercenda, adæquati non sunt.

(7) *Territoriis Rheingravorum.* Habeant Rheingravii aliqua Territoria; plerosque tamen pagos in Præfectura Alzeiana, in

in quibus Palatinorum Homines proprii degunt, eorumque intuitu Rheingravorum Majores non alios Dominos Territoriales, quàm Electores Palatinos, agnovisse, P. 1. cap. 4. visum est.

(8) *Tributorum genera.* Non indistinctè, nec universaliter, sed secundum cujusque loci Observantiam.

(9) *Per vim adoriatur.* Non abit ab ingenio. Si & multa, & acerba, & generaliter narrando potius, quàm facti veritate superior quis evadere poterit, jam herba Adversario porrigenda erit.

(10) *Contra Privilegia perpetua. Exigatur Vectigal.* Ubi? Quando? à quibus illa Privilegia Palatinis exhibita? An novum, aut per se iniquum est, ut Comes Electori vectigal pendat? An novum, aut iniquum, si Vectigalium defraudatores executione, aut rebus Fisco addictis, coerceantur? Cur non explicatiùs exponitur locus, tempus, aliaque ad negotium pertinentia, quò ex iis judicare liceret, an vel Elector eo loco de iis rebus vectigal exigendi Jus, vel Rheingravii Immunitatem habeant.

(11) *Ex gravatis Statibus consueverant.* Quinam sunt illi? Quando? Quibus in locis ita consueverunt? Ubi nullis verbis opus est, copiâ Verborum fatiscit Adversarius; ubi verò opus est maximè, & Palatinis defendendi, & lectori judicandi occasionem adimit, incertis narrationibus vagatur, & pro lubitu quidlibet fingit, cujus nemo minùs, quàm Elector Palatinus se conscium sentit.

(12) *Alii loco destinata.* Et suo loco vanitas ejus demonstrata est, uberiùsque demonstrabitur.

(13) *Privilegium quidem tale.* Quale scilicet finxit Adversarius. *Evidentiùs esse videtur.* Cui videtur? Non Cordato lectori. Et unde illa evidentia? Certè non ex Vindiciarum otiosis narratis, convitiisque.

(14) *Abrogari illud quantocyus.* Bona verba. Si Electoralis Domus Palatina Privilegiis & Ornamentis suis antiquis exuenda, saltem ne ita festinetur casus. Liceat cum pace Confœderatorum, & positis parumper armis, verbulum pro defensione Privilegii illius, vel solâ antiquitate, & solatio multorum miserrorum inducias aliquas promerente, dicere. Deservescet, ut speramus, bilis, & mitigabitur sententia.

CAPUT VIII.

CONSPECTUS.

*Palatarum violentiarum generalis Repetitio ,
Specialia Documenta additis narrationibus , in
Jure Conducendi affectato per turbationem Ju-
rium omnis generis , Religionis præsertim , Ju-
re Communionis & Condominii , ubi Juris Præ-
cipui affectatio , artes , specimina , Exempla
Causæ Wormatiensis : Causa
Laudenburgensis.*

TEXTUS.

Quemadmodum autem unicuique Statui Jura sua (1) Territorialia & Regalia intacta manere , per leges Pace novissimâ repetitas firmatasque , & Imperii disciplinam publicam æquum , justum , necessarium est : Ita turbatio Pacis Publicæ , & fulcorum Imperii concussio indubia est , si Statuum aliquis alterius Constatûs aut Immediati Ius , Privilegiis , Investituris , Exercitio , & Usu quieto redicatum & notorium , merò & nudò factò invadat , sibi vindicet , & turbativos ejusmodi actus ex consilio iniquissimo , ejus specimen antea attigimus ; juris quæsitî titulò induat.

Quo genere violentiæ nuilum aliud ad extinguenda omnia Securitatîs publicæ præsidia , & reducendum Ius Manuarium , de quo tot querelæ in Constitutionibus Imperii , & Annalium memoria extant , certius præsentiusque excogitari posset. Ita perierit omnis labor , quem tot Imperatores , tot Comitîa , Con-
ventus

ventus, inde ab emendata Imperii disciplina usque in hunc diem, spe æterni successus exantlârunt. Cujus periculi *Justum metum* inauditô pacatis temporibus exemplô *incutiunt Imperio Attentata Palatina*, tum aliis in rebus, tum in *Iure Conducendo* affectando, de quo modò est mentio facta. Ex plurimis unum Documentum non finet rem in obscuro esse.

Episcopo Spirensi Ius Conducendi, (2) sive defensionem, tutionem, & præstationem securitatis *in Territorio Spirensi*, & *viis Regiis*, stratisque publicis, *argumentô* meriti Imperii & *Superioritatis Territorialis competere*, tum quatenus de omnibus Juribus ac prærogativis Principis & Principatûs à multis sæculis investitus, confirmatus, descriptus & honoratus est, tum quatenus semper id exercuit, & in queta ejus possessione, extra novissimas turbationes; de quibus querela, fuit; nemini unquam fuit dubitabile; Adeò quidem, ut etiam *post novissimam Pacem* tum *Palatinos* tum *alios Principes* *conduxerit*; ut petentibus Officialibus Palatinis & Reversales porrigentibus, quidam *malefici* per Territorium Spirense Conductu Episcopi Spirensis transmissi sint: Ut *mercatores ad mundinas Francofurtum* *commeantes* Spirensi Conductu adhuc quotannis constanter utantur.

In vigore Juris tam manifesti & confessi, ad solum Episcopum Spirensem spectantis *Palatina* de subito exoritur *prætentio*: Electorem *Palatinum per omnem*, qua qua patet, *Episcopatum Spirensem habere Ius Conducendi*: quæ verborum à Palatinis jactorum importunitas *violentia factorum* statim affirmatur, vindictô iniquissimè armatis agminibus, minis, ostentatis *locorum occupationibus*, Conductu per omnes præfecturas Spirenses, ubi paucos ante annos Spirensi Conductu Palatini ipsi (3) muniebantur; & oppidi *Deidesheimensis portis* eodem obtentu *confactis*, ut suprà dictum.

Quam alieni Juris (4) Principalis in alieno Territorio usurpationem combatatur, quasi per bonam consequentiam, *Ius puniendi delicta*, in *viis* (5) *publicis, vicisque & Pagis perpetrata*. Nulla hîc ullius juris imago, nullus concessionis, servitutis, familiaritatis titulus, qui vel *dicis causa* appingeretur ad *Ius tale conducendi colorandum*. Sola & mera *vis*, & *alieni juris invasio* *Ius vocatur*. Atque tam expeditô novi juris mysterio adeo nullum (6) Episcopo Spirensi superest *Ius puniendi* aliud quicquam, nisi *intra privatos parietes*, aut in *Cauponis* admissum; ut malefactorum rei post commissum facinus *in plateas* procurrant, atque, *se in Palatino solo stare*, ultrò exprobanter, Officialibus Spirensibus illudant, qui & ipsi, nisi ferant istas rerum verborumque acerbitates, in vincula Palatina abrepti male mulctantur.

Imò, *ne liceret quidem* (7) ad hunc modum *Episcopo Spirensi Hominem armatum per proprium Territorium deducere*. Ita, cum nuperis delectibus Turcicis Episcopus propter transitus aliorum præsidia suorum locorum augeret, *armatis* istis *Spirensibus subditis* postea *arma adempta*, nec reddita sunt; non aliô obtentu, quam quòd Territorium Palatinum attigissent. Quo pacto inermis & indefensus, & ad Landsassii conditionem quodammodo redactus Episcopus Palatinis semper incrementibus Grassationibus exponeretur.

Neque Religioni sua libertas (8) servari potuit inter horrendas Conductorii hujus juris extensiones. Quoties enim ritu Christiano & Catholico Processiones instituuntur, armati Palatini sese Religioni operantibus objiciunt, cœtum dissipant, non sine impiis ac prophanis dictis, contumeliisque: quin & barbaris fanaticisque signi salutiferi, & sanctissimarum cæremoniarum violationibus, probris, contrafractationibus, contra Pacis religiosæ & civilis sanctiones, omnemque honestum morem, in Territorio Spirensi adversus Spirenses subditos grassantur.

Indiciorum quoque criminalium (9) omnis auctoritas & usus interit: dum Ascriptitii ex custodiis Spirensibus per vim eripiuntur; & si capitis damnatus ad supplicium educendus sit, Palatini minantur, se de via ipsum abducturos. Quare vel dimittendus est reus, vel in atrocissimis criminibus, non sine magnis impensis, in loco à vicinia Palatina remotiore plectendus. Cujus generis exempla magnò numerò suppetunt; unde constare queat, id agi Conductus Palatini prætectu, ut Episcopus Spirensis Territoriò & Jurisdictione Territoriali exuatur; subditique Spirenses, per omnia pro Palatinis habiti tractatique, à vero Domino ad alienum per vim abducantur, Cui consilio stylus Palatinus consonat, quando Jus Conducendi, & Territorium pro uno eodemque laudare solent. Excerpuntur pauca in exemplum: nam eadem tragiœ in alios vicinos sævitum constat.

Quid potest tot tantisque (10) hostilem in modum intentatis læsionibus ad Statuum vicinorum honorem, jura, statum evertendum rectè tendentibus, vel in speciem obduci? Interdum certè videtur ipsos auctores tam enormis, & plusquam hostilis prætensionis pudor cepisse. (11) Igitur quando occasione obtrusi, nec admissi in Territorio alieno Palatini conductus, ac violentiæ depulsæ, damnatorumque, qui vim fecerant, interceptos restitui Camera jussit Mandato; noluit aliquando in Exceptionibus Palatinus fateri, Conductus causâ eam vim illatam; neque ad punctum Citationis progredi ausus est.

Iterum hoc loco (12) intelligi potest, etiamsi similium Exemplorum cumulus huc non acervetur, quomodo Jura nova formet, & rapiat sibi & amplificet Elector Palatinus, & Vicinorum Statuum ac Immediatorum exuviis se vestiat, fimbrias denique suas ita dilatat extendatque, ut nudos, inglorios, inopes evadere necesse sit, quicunque infirmiores sunt. Atque hoc illis Magistris, qui proximi cujusque devorandi inventa suggerunt, est, jure agere; Intelligentes autem Gravati & sentientes, merâ vi dispoliari se, & de repetendis rebus ac necessariâ defensione tandem consilia agitantes, viam juris spernere, Pacem turbare, non vanitate minori, quàm atrocitate calumnie dicuntur.

Inter tanta rerum testimonia quemquam esse, qui non animadvertat, quàm latè pateat consequentia vasti propositi, videant, an persuasuri sint sibi aut aliis, qui querelas instituunt, quali ingentis injuriæ specimen esset, quod de extensione violentiarum Palatarum, plus ultra semper profecturâ, non immeritò ominati sunt Gravati. Non arcanum jam est, sed evulgatum Dominationis Wildfangicæ, ad eos etiam pertinentis, qui hætenus injuriis opportuni non fuerunt, consilium. Voluntas certa, prodita sermonibus, litteris, absque pudore

dore & metu. *Nihil præter occasionem deest; quæ si (quod Deus ne fiverit) eveniat, jam nominatim sciunt & sciuntur, quos præterea petat hæc tempestas.*

Si non planè potuit abstinere tentata suarum molitionum *dira cupido* ab his, quos ad resiltendum validos promptosque non tentari, inter provisas artes pridem probatum erat; quid futurum esset, ubi aliquâ mutatione temporum patefieret occasio, aut ubi spoliis singulorum firmata vis Palatina sibi ad plus audendum placeret? Quam nullus Legum, Imperatoris, Imperii, Pacis respectus ab invasione jurium alienorum vel minimò tempore retinere potuit, ea terminos nunquam agnosceret, nisi quos justa & necessaria vis adversus vim immensum grassantem opposita finiverit. *Absurdum sit verbis potius, quam actionibus credere; Nec sufficit ad malæ causæ patrocinium, negare facta, quæ in oculis omnium & obviò conspectu posita sunt.* Ut mirum sit rursus, *Religionis Catholicæ* Palatinâ vi *Turbatæ crimen*, tanquam falsò & artificiosè confictum, solâ negatione & convitiò devolvi.

Præter ea, quæ *prætextu Conductus* (13) violenter exerceri *Spirensi exemplo* liquet, & *Wormatiensibus* compluribus liquere queat amplius: an negari potest, *Mundenhemii & Maudachii*, (14) *Spirensi Ecclesiæ* sine controversia *subjectis* locis, *Pastorem Catholicum ejectum, Aatholicum intrusum*, & prætextu propriorum Hominum ibi defensum esse? An negari potest. *Wendelshemii*, (15) *Rheingravialis ditionis* pago, *ejecto Pastore Augustanæ Confessionis, Palatinæ religionis Pastorem constitutum*, & subditos ejus loci, ut matrimonia sua copulanda, liberos baptizandos obtruso isti pastori offerrent, & schedulas proclamationis nuptialis *Altzeyâ* redimerent, coactos esse? an negari potest, *Laudenburgii & Dirmstenii*, (16) *Wormatiensis ditionis*, baptismò infantum, copulatione spon-
 forum, sepulturâ in Cœmiterio communi, violenter vetitis, disjectis contumeliosè Catholicorum signis sepulchralibus & Crucibus, denegatâ ægrotantibus Sacramentorum exhibitione ritu Catholicò, contra Jura Communionis & indivisæ Jurisdictionis, contra Imperii Recessus, & Pacis novissimæ sanctionem, *Catholicæ Religionis exercitium impeditum*, &, quantum potuit fieri, *exterminatum* esse? Hæc, ne sint in publica notitia, nulla inficiandi audacia perfecit.

Multò minùs locum (17) habuerint *mina adversus verissimarum querelarum*, literis, aut sermonibus proditarum, *auctores* impotenter jactæ. An enim retulisse & deplorassee illatas sibi vi Palatinâ injurias, sit calumniari, diffamare, injuriam facere Electori, judicabunt, quicunque intelligunt, *ultimum servitutis plus quam Tyrannica semper habitum esse onus, si ne queri quidem lesis suas injurias liceat.* Sed ne id in Imperio, in Pace eveniat, consilia tutandæ libertatis omnes, qui habent eam, aut habere debent, conferre tempus est. Ab exponendis quidem publicè tot oppressorum generibus, amplificationibus, artibus, nemo Statuum se ullâ vl patietur dimoveri, quin scapham scapham vocet, ac Jura Palatina, non Jura, sive ultimæ iniquitatis specimina esse, demonstret.

Quòd nunc uberiùs (18) intelligetur ex Communione pro indiviso, si-
 c Jure communis Jurisdictionis: quòd ita debere esse communionem habentibus commune, ut neuter in communi Territorio solus quicquam possit con-

stituire, introducere, novare, aut communiter statutis derogare, in præjudicium denique alterius suscipere aut agere, ipsum nomen ostendit. (19) *In ejusmodi ergo locis, ubi Palatinus Elector cum Episcopo Wormatiensi Communionem habet*, quamvis, quomodo se gerere debeat, tum Jure communi, tum præterea Pactorum, pignorum Conventionum formulis (20) exactissimè definitum sit; servire se tamen judicabat, nisi utriusque ejus generis Juribus ablegatis extinctisve, novo jure *ex aequali superiorem, ex socio solitarium, ex obligato liberum & sui arbitrii* se redigeret: Ut huc compendio perveniretur, *singendum erat Jus Præcipuum.*

Quicquid enim solus ad excludendos socios faciebat contra naturam, & jura Communionis, ad Præcipua illa novi inventi, quæ sibi arrogabat, Jura statim referebantur. Si quæreres, *unde illa Præcipua originem suam arcefferent*, quæ, qualia, quanta essent: non pactio, aut exceptio in conventionem posita, non Transactio, non consuetudo nominabantur: nisi quòd Usu & Consuetudine haberi ea, quæ nullo usu, nullâ consuetudine uni unquam competebant, aliquando auditum est. *Enumeratio sedulo vitabatur*; Imò, quòd nimia argutantium incogitantia prodit fucum, in uno eodemque scripto Glossarum ad literas super negotio Laudenburgico effusarum, modò augendæ rei Multa jura præcipua vindicantur Palatino; modò minuitur ille cumulus, &, præter Pauca quadam Præcipua Jura Palatina, nihil aliis decedere, annotatur.

Ita Palatinis partibus sine titulo sunt Jura Præcipua, quæ, & quando, & quomodo cupiunt, attentantve in præjudicium proprietatis Domini: *vero autem isti Domino nihil prodest, si quid præcipuum ipsi Tabulæ Pactorum & notoria Observantia assignat.* Qua propter si iterum hîc quæras in tanta confusione rerum verborumque. *quid est Jus Præcipuum stylo Palatino? respondendum esset*: Jus præcipuum est, quod loco tituli juridici deficientis præscribitur omni turbationi, invasioni, abolitioni juris socialis & in Communionem positi, atque pro tempore ac re nata extenditur interpretando, & contrahitur.

Documento esse potest, *Urbs Laudeburgum*, cum munimento *Stein*, sive Arce lapidis nomen sortita, & pagis hominibusque & juribus appertinentibus. Hæc *Wormatiensem Episcopum* sine omni controversia agnoscunt *Dominum verum & proprietarium*: qui anno 1387. pro accepta mutuâ pecunia, *per modum Pignoris, in Communionem admisit Jurisdictionis Palatinum, cum pacto Reluitionis perpetuæ.* Extant Tabulæ pignoris accuratissimè de re tota testantes, Contra quarum clarissimum tenorem Elector *Palatinus* vindicat sibi, ut *Præcipuum, Jus Præsidii, & Armorum: Reluitionem*, quamvis disertis Tabularum oppignorationis verbis expressam, & Palatinis Reversalibus itidem extantibus repetitam firmatamque, *negat.*

Quod genus Disputationis sive artis, *ex certis incerta, ex nullis certa & consistentia redigendi*, si admittitur, omnes Pactiones & Instrumenta fidei data acceptæque simul & semel exspirabunt: Societatisque & Pacis vincula soluta vitam nec humanam, nec civilem esse sinent, *Libido enim habendi pro Jure erit*: Unde istæ actionum consiliorumque tricæ, quæ sequuntur.

Anno

Anno 1665. ex improvîso, absque ulla antegressâ causâ Elector *Palatinus* magnô armatorum equitum peditumque numero *Laudenburgum*, & in eo *Episcopi* *Wormatiensis* Aulam occupat, subditosque Episcopo juratos, ut in eo præsidium agerent, compellit. Omissô deinde præsidio repetitur eodem anno *violenta irruptio*, atque distributis per hôspitia communium subditorum armatis, dispositis per portas, muros, forum, aliaque loca stationibus ac excubiis, Aula *Episcopi* peculiari manu delectæ juventutis custoditur, pluribusque excubiis circumfunditur: portis ejus partim vi revulsis, partim oclusis, reciso ponte in hortum ferente, Officialibus *Wormatiensibus* libero introitu exituque, intentatâ vi armatâ & minis ferocibus, interdicto. Paulò post prope Aulam *Episcopalem*, pars urbis, nempe porta, quæ *Heidelbergensis* appellatur, cum parte muri, quo Urbs cingitur, & domibus quibusdam civium, præcisâ, munimentis & propugnaculis firmatur; murus pluribus locis perfoditur, coactis ad convehenda munitioni necessaria, sine discrimine festorum profestorumque dierum, communibus subditis. Nondum violentiarum finis: *Arx*, à lapide dicta, Palatinis militibus impletur, operibusque munitur, arboribus frugiferis & sylvestribus magno numerô excisis: & post aliquot hebdomadarum præsidium non tantum novis munitionibus, sed etiam veteribus turribus murisque funditus disjectis.

Insequentis anni mense Julio non procul ab Aula *Episcopali* *Laudenburgi* (*Palatina* enim nunquam ibi fuit) magnam muri partem, repertis ad id Instruementis, in ore communium subditorum, non sine contumelia & damno *Episcopi*, in fossam projecit. Cùmque ex Jure *Communione* & *Tabulis* oppignorationis, ipsoque usu, jura *Superioritatis*, collectarum, gabellarum, cognoscendi, constituendi, puniendi, pignorandi, jubendi vetandi, promulgandi, aliaque *Jurisdictionalia communia* communi consiliô exerceri tractarique, nec uni minus, quàm alteri præstari debeant; *Palatinus* tamen Elector hæcenus ista pleraque solus iniquissimè usurpavit; cives novos *Laudenburgi* receptos ab *Homagii*, *Episcopo* communiter præstandi, officio retinuit; civibusque communibus, quò minus ibi in Aula *Episcopali*, accitu *Episcopi*, aut *Ministrorum* comparerent, interdixit.

Pedagium Hofheimense, ante & post motus bellicos utrique Parti commune, suò unius arbitrio abrogavit, substituto novo vectigali, quod, exclusô *Episcopô* *Wormatiensi*, inscriptione *Palatinâ* solitâ promulgavit. Ex diverso jus constituendi totum *Magistratum Laudeburgi*, *Episcopo* soli debitum, & ante *Bohemicos* motus constanter exercitum; ut & jus constituendi *Sculptetum Neccarhufii*, (pagus est *Laudeburgensi* oppignoratione comprehensus) eidem soli *Episcopo* competens, interturbare ac impedire non destitit.

Quomodo in locis, quorum *Communio feudi nomine à Wormatiensi Episcopatu ad Palatinum* devenerat, aut quæ *Palatinus* vendiderat *Wormatiensi Ecclesiæ*, vectigali solò, nec sine onere, reservato, contra feudorum consuetudinem, contra jura *Communione*, contra *Emptionis* venditionis formulam se gesserit, novisque extensionibus putâtitiî juris, & violentiis solitis *Wormatiensia* Jura in suos casses pertrahere studuerit, multis magnisque exemplis demonstrari posset, nisi ex ingenti numero pauca attingere, jam ab initio destinatum esset.

Et *Laudeburgum* quidem iterum occupare decreverat; & jam, qui paucis in turre collocatis militibus accederent, præmissis, majores copias adducturus erat, nisi *Electo Moguntinus*, idemque *Episcopus Wormatiensis* prævenisset, atque præmissos Palatinos retinendo, præsidium Urbi imposuisset: *exaratis ad Electorem Palatinum literis*, quibus se *Laudeburgi* per turbationem & vim multivariam, contra jus *Communione* & pactiones, ad evertenda omnia Jura *Wormatiensia*, & absolutum dominium *Palatinum* inducendum, spretis omnibus contradictionibus & protestationibus, acta, licitis probatisque remediis tandem repellere, præsidioque tenere Urbem decrevisse, donec mutata ac destructa restituantur; salvo in cætera jure *Communione*, si damna reparentur, de servandis in posterum juribus *Communione* caveatur; *reservatâ sibi diserte*, quæ ipsâ formulâ *Oppignorrionis* reservatur, *Reluitione*, significavit.

Quàm nihil sit ad rem *responsum*, aut vel ad speciem sustinendam idoneum allatum, ex ipsa commemoratione hac videre potest, qui voluerit conferre. *Invertere accusationes sine fundamento, defensionem pro vi criminari, Pacis publicæ & novissimæ turbationibus opposita arma, violationem Pacis appellare*: Hæc perpetua sunt, quibus obtunditur lector, carmina.

A N N O T A T I O.

Quemadmodum autem unicuique Statui Jura sua. (1) In hoc atque sequenti paragrapho Adversarius id unum agit, ut probet, quàm injustum quàmque Paci & Utilitati publicæ contrarium, & ad introducendum Jus Manuarium proclive sit, si Statuum alter alterius Jura invadat, & nudo facto vindicet. At ubi evidentius horum admissorum specimen apparet, quàm illud, quod *Confœderati*, spreto *Judicio ordinario*, spretis æquissimis oblatis *Palatinis*, initâ armorum societate, illatis in Vicinum agrum infestis signis, direptisque oppidis & pagis, flammâ ferroque ad interversionem Jurium sæviente, non ita pridem ediderunt?

(2) *Episcopo Spirensi Jus Conducendi*. Habere *Episcopum Spirensen*, aliosque, sua Regalia & Jus Conducendi, non negat *Electo Palatinus*; Neque id Eum exercuisse negat. *Palatinos Principes* conductos esse, ignorat. Hoc verò constantissimè negat, Jus illud Conducendi ad solum *Episcopum Spirensen*, quod *Vindiciæ* volunt, pertinere. Contrarium luculentissimè probant annis 1491. 1494. 1521. 1607. initæ *Conventiones*, quæque anno 1655. pro Jure Conducendi per *Deidesheimium* edita est, Apolo-

Apologia Palatina, nec non complura insignia. Observantiam antiquissimam testantia Documenta, quæ, nullius mortalium memoriâ hoc Jus Palatinum à Spirensibus negatum esse, planè certum & manifestum faciunt. Etsi enim aliquando de extensione & consequentibus ipsius controversia fuerit, Jus tamen ipsum Conducendi Nullus Episcopus sibi soli sumpsit, aut Electorem Palatinum excludere voluit. Quid ergo iniquius, quàm ea, quæ semper certa fuere, nunc, ut incerta, evertere velle?

(3) *Ubi paucos ante annos Spirensi conductu Palatini ipsi.* Quando! Ubi! Quibus id factum! Vagatur more solito incertis narratiunculis,

(4) *Quam alieni Juris Usurpationem.* Nec finem, nec modum calumniandi facit. Quid impudentius, quàm illud, quod Palatinis in Episcopatu pluribus Conventionibus, & longissimo Usu confirmatissimum, neque à moderno Reverendissimo Episcopo, neque ab Antecessoribus unquam negatum est, alieni Juris usurpationem vocare, & non minus, quàm prætenfas extensiones impugnare!

(5) *Jus puniendi delicta in viis.* Ergone absurdum est, quod passim, ut æquissimum, servetur, Pactisque & Usu manifestis nititur! Juri autem Conducendi annexum esse jus indagandi, conquirendi, & persequendi grassatores per vias, agrorumque depopulatores, non tantum generaliter receptum (a), sed & quicquid ea de re exercent Palatini, illud Pactis, & antiqua Observantiæ consentaneum esse, memorata Apologia de Conductu Deidesheimensi, uti & P. 1. cap. 5. recitata Documenta, planum faciunt; ubi exempla ipsorum Officialium Spirensium, querelas ad Palatinos de delictis in viis admissis deferentium, recitata sunt. Ecce è plurimis aliis Documentis, exempli loco, Verba Conventionis Oedicobii A. 1594. initæ: *Extra Conductum in viis Regiis, veluti, quæ ducunt Kirrweilerium, Deidesheimium, & ad cuncta ejus generis loca, oppida, & pagos Episcopatus Spirensis, ad*

XXX

Præ-

(a) *Maul. Tract. de Jur. Cond. tit. 10. Myler. de Princ. & Stat. c. 59.*

Præfecturam Neostadianam, & circa eam jacentes, non autem in deviiis, ubi insolitus est Conductus, si delictum aut violentia admittatur, delinquentesque per Palatinos prius indagentur aut cognoscantur, tum Illis hos apprehendendi puniendique jus erit. Contrà, si Spirenses eos prius, quàm Palatini, deprehendant vel cognoscant, tum Spirenses hos apprehendent, mulctabunt & punient; Nihilominus tamen, alterutro horum casuum, utrique parti medium mulctarum competet, & ita delinquentem quæ apprehendit, vel offendit, punit & mulctabit. In deviiis autem, illisque viis, quibus Conductus usitatus non est, ut dictum, Jus apprehendendi & mulctandi Domino Episcopo soli competet & manebit. Ast tempore Conductus, vel quando Jus Conducendi exercetur, quæ in viis Regis perpetrantur delicta, de iis Jus apprehendendi, mulctandi & puniendi solius Palatinatus erit: Non autem in oppidis, pagis, nec deviiis. Si tamen casus in via, quæ per oppidum, vel pagum ducit, in ipso Conductus actu, cum scilicet alii Conductu muniuntur, inter conducentes, vel conducendos, vel alios, Conductum offendentes, contingat; tum solius Palatinatus; extra illum casum autem solius Spirensis, apprehendendi, mulctandi & puniendi Jus erit.

(6) *Novi Juris mysterio adeo nullum.* Quàm absurdè Exercitium illud Palatinum novi Juris mysterium dicitur, tam ineptum & ridiculum est, quòd Adversarius ex eo, quòd Palatini in viis criminalem aliquam jurisdictionem exercent, omne jus puniendi, & publicorum judiciorum usum adimi concludit.

(7) *Imò ne liceret quidem.* Armatos quò minùs Episcopus per suum Territorium duceret, nunquam per Palatinos stetit, dummodo id fieret salvis & intemeratis Provinciis, Juribusque Palatinis. Id verò non fiebat eo tempore, quo armis exuebantur Rustici nonnulli Spirenses. Officialis enim Palatinus Gernersheimensis Gallicas quasdam copias, Rhenum transmissuras, juxta antiquam, in eamque diem quietè servatam Observantiam, septem vel octo equitibus comitaturus, sicque Jus Conducendi exerciturus, in via publica, indubitato Palatinorum conducendi Juri subjectâ, commorabatur; quo cognito Episcopus Spirensis, qui & Gallicum militem inviserat, & armatorum quandam subditorum manum in propinquo habebat, occasione Palatinis
ægrè

ægrè faciendi, eorumque Jura turbandi uti volens, fortio-
rem manipulum misit, qui, ni Hei sui Juris usu abstineret, Offi-
cialis Palatinus, ipsum, & paucos istos equites armis aggrede-
retur & profligaret. Palatini quidem ad Conventiones, ad Usus,
ad Jus & Æquum provocabant, sed frustrà; tandemque, tum
animis, tum armis Spirensium in cædem præsentem jam inten-
tis, de vi & injuria Domino suo illatâ protestati; cedere coacti
sunt. Mittebatur paulò post lecta armatorum Spirensium sub-
ditorum manus, quæ in varios suos pagos reversura, partim vias
conductitias, partim ipsum Elect. Palatini Territorium caterva-
tim, incontultis Palatinis, transibat. Quo intellecto, Officia-
lis Germersheimensis manipulo triginta armatorum arma detra-
xit & arrestum indixit, brevi tamen post Homines ipsos, in-
ter quos & nonnulli proprii Homines Palatinorum erant, sine ar-
mis dimissis. Gravissimè, ut dignum erat, Factum hoc tulit
Elect. Neque enim uno modo læsus erat, sed præter apertam
vim, pericula, & contumelias Officio suo functuro Officiali in-
tentatas, turbatum Jus Conducendi, violatum Territorium,
violata via Conductitia, arma Hominum Palatinis priorum
in ipsos Palatinos conversa erant. Non tamen denegavit armo-
rum restitutionem, dummodo certior redderetur de non repe-
tendis ejusmodiurbationibus, aut contumeliis. Sed malue-
runt Spirenses armis illis carere, quàm æquissimo postulado lo-
cum dare. *Hoc est factum* illud, quo Vindiciarum Orator in-
mem & indefensum, & ad Landassii conditionem quodammo-
do redactum ait Episcopum. Hæ sunt illæ Palatinæ increscen-
tes grassationes.

(8) *Neque Religioni sua libertas.* Religionis libertatem Se-
renissimum Electorem Palatinum non tantum in alieno, sed &
in suo Territorio cuique, sive Catholicis, sive Augustanæ Con-
fessionis Sacris addicto, integram relinquere, eaque in re non
vulgari, sed singulari moderatione uti, multis rerum testimo-
niis manifestum est. Unde magis mirandum, quòd Vindicia-
rum Assessor eas Catholicis Sacris illatas contumelias Palatinis
imputare non erubuerit, quæ Scythicam potius Barbariem, quàm
Christiani Principis vulgarem, nedum Seren. Electoris Palatini

tolerantiam repræsentant. Sed tantò vehementius & licentius calumniari voluit hac in re, quantò plus invidiæ ex eadem in Electorem Palatinum redundaturum speravit. Calumniandi occasio indè sumpta est. Etsi quidem Palatini aliorum Sacra, aut Processiones, nec curent, nec moveant; magnos tamen cœtus ex armatis inermibusque conflatos, ex quibus nonnullos turbas dedisse, aliave delicta perpetrasse, sæpe observatum est in viis & locis illis, quibus securitatem tuendi & jus, & necessitas Electori Palatino incumbit, observare, ratio observantiaque dictat. More Majorum ergo misit Elector paucos Conductores, qui & Jus Palatinum custodirent, & observarent, si quid fortè fieret in viis Conductitiis. Hi rogant procedentium cœtum, ut, si quidem viâ illâ procedere velint, inclinato signo Jus Electoris Palatini agnoscerent, si id nolint, juxta viam irent. Sed hæc postulata, per se licet æquissima, pessimè sæpe cesserunt Postulantibus. Siquidem procedentium illi cœtus, numero longè superiores, atque incitationibus aliorum inflammati, Religionis prætextu præsentem Religionis cultum susque deque habuere, & omnem curam ad impugnanda Palatina Jura, & armis, fustibus, lapidibus, aliisque, quæ vel præmeditatio, vel casus dedit, telis miserè excipiendos Conductores, convertere, quàm vel extra viam, vel in eadem, salvo Conducendi Jure, (quod utrumque commodè poterant) procedere maluerunt. Non ergo Palatini Jure Conducendi ad turbanda aliorum Sacra, sed Confœderatorum nonnulli, omni Sacrorum & profanorum occasione ad turbanda, imminuenda, & evertenda antiqua Palatina Jura abutuntur, & cùm maximè lædunt, se lædi spargunt.

(9) *Judiciorum quoque Criminalium.* In hoc, aliisque Vindictiarum paragraphis nihil sani est, siue Facti narrationem, siue quæ inde deducuntur, conclusiones spectes. Factum hoc narratur: Palatinos Homines suos proprios ex Spirensibus Custodiis eripere, capitis damnatos suppliciis subducere, & à via tollere velle, pœnasque in remotioribus locis statui cogere. Utrumque falsissimum. Cùm enim Episcopo Spirensi non negetur Criminalis jurisdictio, merum mixtumque Imperium in Homines Palatinis proprios; Custodiam etiam, carcerem, cæteraque, quæ
ad

ad executionem criminalis illius jurisdictionis pertinent, intemperate relinqui, & Vindiciarum Assertorem ex uno alterove exemplo defensi ab Elect. Palatino Homini proprii adversus vim injustam Spirensium, more suo generalem calumniandi occasionem rapuisse, nemo non intelligit. Quisquamne mortalium Principem summæ rationis judicii que adeo ab omni ratione alienum credat, ut Jura Vicinorum interturbet, quæ Ipse Iis competere agnoscit? Sed quemadmodum Religionis prætextu Palatinorum Jura invadi, invasoresque nihilominus de se læsis conqueri, dictum est; Ita & Spirenses criminalia tua judicia non rectè se exercuisse, frustra que armatos à se convocatos esse putant, nisi simul In fraudem Conducendi, aliorumve Jurium Electoris Palatini quid perpetraverint. Sed unde horrendæ illæ conclusiones? *Omnem Judiciorum Criminalium usum interire? Reos capitalium suppliciorum dimittendos esse? Episcopum Spirenses Territorio & Territoriali jurisdictione exui? Subditos Spirenses per omnia pro subditis Palatinis habitos, tractatos, à vero Domino alienari! Atque hæc Conductus prætextu?* Quid est, ex minimis maxima, ex optimis pessima fingere, si hoc non est? Quid est, sine exemplo cavillari, & sine fronte calumniari, si hoc non est?

(10) *Quid potest tot, tantisque.* Bellum Oratoris inventum. Primum læsiones & prætensiones enormissimas inaudita licentiâ fingit formatque, tum, quid iis vel in speciem obduci possit, quærit.

(11) *Pudor cepisse.* Quando Adversarium non puduit innumerabilium cavillationum & calumniarum; cur heic pudet exempla & mandatorum causas, in quibus Palatinos Factorum suorum puduisse fingit, qualicunque descriptione ita designare, ut Illi saltem quò collimet, intelligere, atque rem omnem veriùs exponere possint? Unicum & perpetuum ferè Calumniarum præsidium est, incerta & vaga narratio. Quas enim violentias, quæ mandata, quas exceptiones narret, nec Palatinorum quisquam, nec alius intellexerit. Fingit, & jactat sine dubio, quæ nunquam cogitata, factæ sunt.

(12) *Iterum hoc loco intelligi potest.* Quæ in hoc, atque duobus

bus paragraphis sequentibus de extensione Palatinorum Jurium dicuntur, iis P. i. cap. ult. abundè satisfactum est. Si quæ autem atrox contumelia in Principem unquam dicta, scriptave, si quæ effrænata convitiandi licentia unquam visa, si quod ingens calumniandi specimen unquam datum; ejus certè insigne exemplum à Vindiciarum Oratore hîc statutum esse, omnes intelligent, qui, quid dictis illis paragraphis evomuerit, vident. Habent Principes suas vicinales controversias, & mutuas suas petitiones; Et tantò cujusque melius Imperium æstimatur, quantò minus ex iis, quæ Majores tutati sunt, amissum, aut conservari neglectum est. Pro Possessione uterque laborat. Quicquid ille, lite nondum compositâ, acquirit, hic ægrè fert, &, si potest, prævenit alterum. Hæc res non furti, aut rapinæ, sed vigilantia, legibus laudatæ nomine venit; nec in vitio, sed laude posita est. Si ergo Serenissimi Electoris Palatini Jus nec tot Cæsarum Rescriptis, nec tot Vicinorum Conventionibus, aliisque Approbationibus, neque immemoriali Utu stabilitum esset; vel ideo saltem, quòd Majoribus usitatum, nec sententiâ, aut transactione improbatum est, honesta ratio Possessionis defendendæ dicenda esset. Et, si laceratam Elector. Domum restaurandi piissimæ curæ suum encomium denegatur, ipsi saltem Electori parcendum, & à contumeliis in Eum abstinendum fuisset. Quando verò Adversarius in Principem Electorem, antiquissima & optimè fundata Jura sua defendentem, ad Judicium Ordinarium frustra provocantem, nihilominus à Magna armorum societate, violentis armis oppressum, tantâ Verborum atrocitate sævit, ut in Raptorem & Prædonem Imperii vix atrociora dici possint; Deus bone! quos aculeos in Confœderatos stringeret, quos titulos ipsorum acerbissimis factis præscriberet, quas rapinas, quæ spolia, quas hostiles grassationes, quæ machinamenta, quam denique sentinam malorum depingeret; Si ipsorum facinora eo, quo in Palatinos est, affectu ebuccinare constituisset.

(13) *Præterea quæ prætextu conductus.* Ait, eadem de Wormatiensi Ecclesia, ratione Conductûs, dici posse, quæ de Spirensi dicta sunt. Benè, ergo eadem responderi, & omnes exinde

inde intelligere possunt, tanto infœliciores esse Palatinorum conditionem, quòd plures vicinos habeat Ser. Elector, qui dum antiqua ejus Jura omni curâ eversum eunt, sua turbare clamant.

(14) *An negari potest, Mundenheimii, & Maudachii.* En impudentiam Adversarii! Quasi in re manifestissima quærit, an negari possit, Mundenheimii, & Maudachii prætextu hominum propriorum Pastorem Catholicum ejectum, & Acatholicum intrusum; Cùm tale quid, vel ibi, vel alibi facere, Electori Palatino nunquam in mentem venisse certum sit. Negotium autem mutati Pastoris Mundenheimensis, & Maudachiensis ita se habet. Constat, anno 1624. Augustana Sacra ibi usitata, Pastoremque, à Luthero dictum, fuisse. Quando ergo Pace Monasteriensi constitutum, ut ea Religio, quæ anno 1624. ibi recepta fuerat, restitueretur; Cæteris quidem Auxiliatoribus & mediis destituti, Augustanæ Religionis ritibus addicti Mundenheimenses & Maudachiani Pagani tempore Interregni 1658. rogarunt Ser. Principem Elect. Palatinum, quòd Ipsius autoritate & ope, secundum Pacis pacta, Augustana Sacra eorumque Ministrum, uti ea annu 1624. fuerant, recipere liceret: Annuit Elector æquissimis precibus, Restitutionemque claris Pacis verbis præceptam fieri jussit, nihil minùs, quàm de prætextu Hominum propriorum cogitans. Quod si cogitasset, sanè ad annum 1658. factum id non distulisset, sed simul cum cæteris, in Homines proprios Juribus, hoc longè antè exercuisset, neque Augustanos, aut alienos à Palatinis, sed Reformatos, & in Palatinatu receptos Sacrorum ritus, & Ministros introduci curasset.

(15) *An negari potest, Wendelsheimii.* Ecce novum impudentiæ specimen. Wendelsheimii Elector Palatinus vi Juris Episcopalis, ab immemoriali tempore à Palatinatu possessi, Sacra ordinavit, Sacerdotemque constituit, Possessionemque, quæ fuit Palatinorum ante motus Bohemicos; recepit, eaque in re & ab Electore Moguntino, & à Rheingraviis gravissimè læsus, turbatusque est. Attamen hinc Adversarius probare allaborat, Palatinos aliorum Jura Sacrorum invadere, alios turbare, & quidem injustè, & prætextu Hominum propriorum, Ut fides can-

porque Adversarii magis in conspectu omnium sit, rei hujus, uti gesta est, seriem specialius recensebimus.

Wendelsheimenses Pagani anno 1655. supplices exponebant Ser. Electori Palatino, Majores Ejus ab antiquissimo, & hominum memoriam excedente tempore in dicto pago Sacra ordinasse, & Reformatam Religionem profitentes Sacerdotes ibidem constituisse, defuncto autem eorum postremo, Gothofredo Massio, Anno 1619. Rheingravios, tempore belli, Lutheranum intrusisse: post, anno 1629. armis Hispanicis rejecto illo, Catholicum constitutum, eundemque anno 1631. Suecici militis occasione, per Rheingravios rursus abactum, in ejusque locum Augustanis ritibus addictum, suffectum esse. Vacante itaque officio, cum preces hæ offerrentur, rogabant, antiqua Sacra Sacerdotemque Reformatæ Religionis sibi restitui. Ser. Elect. Palatinus cognito Jure suo, possessionem, uti ea Majoribus suis ante belli motus fuerat, sibi que Pace Monasteriensi restituta erat, recipi, Sacraque ordinari jubet. Adversantur Rheingravii. Adversatur tandem etiam Elector Moguntinus. Illi Jus Episcopale, Hic Patronatus Dno de Lövenstein in feudum datum vindicabat. Utrisque ab Electore Palatino æquissime responsum est: Moguntino significatum, salvum Ipsi Vasalloque relinqui Jus Patronatus, quin & scriptum est Domino de Lovvenstein, ut Jure illo uteretur, Pastoremque dignum Electori Palatino confirmandum præsentaret; sed ille rem omnem in manu Electoris Moguntini esse testatus, præter excusationes satis humanas nihil faciebat, Electore Moguntino interim, prætextu Juris Patronatus non controversi, primum Literis, post severis Edictis permissos mandatarios Palatina Jura & Sacra turbare, Rheingraviorum verò Sacerdotem rueri allaborante, actuque ipso Jus Episcopale & reformandi usurpante. Rheingravii ipsi Jure experiuntur, Mandatumque inhibitorium, & restitutorium impetrant. Citantur Palatini, comparent, excipiunt, Rheingraviorum preces sub: & obreptitias fuisse; docent, Electoralis Palatinæ Domus dominium directum Pagi VVendelsheimii, & præter alia Territorialia Jura, Sacra ordinandi arbitrium ibi esse, ejusque ab antiquo possessionem habuisse, nec horum quicquam, testantibus

stantibus Investituræ literis, Rheingraviis in feudum dedisse. Hi integro ferè biennio ad solidissimas exceptiones tacent. Tandem, tempore replicandi dudum præterlapso, 17. Junii 1661. replicas exhibent, quibus ab anno 1588. ad nuperos belli motus, Sacra VVendelsheimii per Electores Palatinos ordinata, reformataque esse fatentur, nec cætera, pro Palatina causa modò dicta, dissimulant, modicè tantum, & in speciem Jus Territoriale vindicant. Post vadimonio deserto, Electoris Moguntini opem sententiæ Judiciali præferunt, nec occasionem turbandi Palatinum Sacerdotem intermittunt. Has iniquissimas vexationes &urbationes, quas Sereniss. Elector Palatinus in Causa Justissima, in Pago, Directo suo dominio subjecto, à Vasallo suo perfert: Hoc ipsum exemplum summæ iniquitatis, quam Elector Moguntinus, & Rheingravii contra Pacem Religionis, & Pacem Monasteriensem in Palatinum admiserè, impudentissimus Vindiciarum Orationis in argumentum aliorum, à Palatinis læsorum, rapit. Cessit Elect. Palatinus Electori Moguntino; Cum Rheingraviis in Jus ivit: Possessionem, quam ante tricennale bellum Palatinorum fuisse, & per Pacem nunc restitutam esse, ipsi Adversarii invitis dentibus fateri coguntur, tueretur: Ecquæ æquitas, aut Justitia Causæ manifestior esse potest? Sed & si nihil horum omnium esset, non ramen hoc exemplo probaret Adversarius, quod erat probandum. Non enim quæstio est, an de Jure Episcopali, vel Patronatus controversia quædam inter Elect. Palatinum, & Vicinos sit; sed an verum sit, quod per execrandam calumniam jactatum est, Palatinos, prætextu VVildfangiatus & Jurium in Homines proprios, Religionis reformandæ arbitrium sibi vindicare? Negarunt hoc scripto publico Palatini; Negationem verò illam solam negationem, hoc est, sine fundamento, imò convictum esse dicit, atque hoc ipsum subjectis exemplis demonstrare voluit Adversarius. Impudentissimè, Falsissimè.

(16) *An negari potest, Ladenburgi, & Dirmsteinii.* Pergit, quâ cœpit viâ, enarrare exempla, quæ nec ad extensionem Jurium in Homines proprios pertinent, nec Palatinos quemquam læsisse, sed potius ab aliis, dictis factisque vehementer gravatos esse docent. Jus circa Sacra Ladeburgi, & Dirmsteinii Ele-

ctori Palatino præcipuum, Episcopo verò VVormatiensi solum Sti Sebastiani Sacellum ipsius, Aulæque suæ religioni colendæ, à Palatinis ex gratia permissum, idque à tempore emendatæ in Palatinatu Religionis, adeoque jam ultra sæculum in usu fuisse, tam certum est, ut ab hominum memoria nulla hac in re contradictio facta sit, nisi nuper fortè, cùm nihil, quod Palatinorum erat, intemeratum manere potuit. Quæ igitur Juri huic Sacrorum annexa sunt, exercet Elector Palatinus optimo Jure. Neque hæc unquam latius extendit, quàm Majores sui, aliique Status Imperii, & ipsi Confœderati in suis locis, ubi Jure Sacrorum potiuntur. Quid æquius, quid justius? Contrà, quid intolerabilius Adversarii cavillandi licentiâ? qui Palatinos, dum Jure suo circa Sacra, ab immemoriali tempore sine contradictione possesso, utuntur, Reformatamque Religionem, ante sæculum introductam, tuentur, aliorum Sacra violenter invadere, & Communionis Jura violare, cavillatur, multaque in contumeliam Catholicæ Religionis facta fingit, quæ nulli Palatinorum unquam in mentem venêre, aut hoc quidem Principe, qui Legibus Imperii permissis Sacrorum ritibus illatam injuriam non aliter, atque ipsis Legibus factam æstimat, imperante, venire potuêre.

(17) *Multò minùs locum.* Vindictæ legitimæ adversùs diffamationes, & immensas contumelias, confictæ læsionis, aut servitutis prætextu in principem licentiùs effusas, omni jure locum esse judicabunt, quicunque intelligunt, Principum calumniatoribus nunquam quidem defuisse læsionis injustæ, servitutis, similemve obtentum, nec eò minùs ultricibus pœnis eos ereptos esse. Quicunque etiam sine partium studio Palatinorum dicta factaque cum Confœderatorum dictis factisque contulerint, Hos in illos primæ, mediæ, & ultimæ iniquitatis specimina dedisse, judicabunt.

(18) *Quod nunc uberius.* In hoc, atque sequentibus paragraphis Præcipua Palatina Jura, quibus gaudent Electores in locis suis, cum Episcopo VVormatiensi communibus, exquisitissimis quidem verborum aculeis, & scommatibus, at argumentis planè

planè ficulneis impugnantur. Nihil enim adfertur præter argumentum à nomine, & Oppignorationis tabulis petitur. Utriusque infirmitas nunc videbitur.

(19) *Ipsum nomen ostendit.* En arietem Oratoris. Ladeburgum, aliaque loca dicuntur communia Palatinis & VVormatiensibus; ergo Palatinus non potest habere Jura præcipua. Ridiculè! Ergone in omni communione utriusque socii partes sunt æquales? Et, si vel solum nomen omnia omninò peræquata vult, Arcem quoque, Hortum, aliaque, quæ Episcopus solus sibi vindicat, communia esse vellet. Ast hoc non vult; Ergo nec illud.

(20) *Pignorum conventionum formulis.* Iactatæ illæ Oppignorationum tabulæ utramque paginam faciunt in Vindiciis. Quicquid illæ olim tribuisse videntur Episcopo VVormatiensi, illud hodiè tribuendum; quicquid illæ olim non expresserunt, illud nec hodiè exprimendum esse, censet Orator; Eminentissimus autem Elector Moguntinus, & Capitulum VVormatiense nuper longè aliter sentiebant, cum Serenissimus Elector Palatinus, Pacti, & in ipsis jactatis Oppignorationis tabulis, & alio separato instrumento expressi observationem, Conventionisque illius clarissimâ lege non minùs debitam, quàm sæpius usitatam cautionem de non inferendis damnis & injuriis Palatinatui, justè quidem enixèque, sed tamen frustrâ peteret; Episcopo Capituloque VVormatiensi id, quamvis prætensæ Oppignorationis contineatur tabulis, quasi antiquitate sorderet, aspernante. Quando ergo Elector Moguntinus pactam promissionem de non inferendis damnis & injuriis, rem per se honestimam, piissimam, vel citra Pacti necessitatem observandam, nec ullâ præscriptione temporis abolendam, ad hæc sæpius usitatam, contra manifestas non modò Oppignorationis, sed & alterius Conventionis tabulas præstare recusavit; judicatu facilè est, quàm floccipensurus esset antiquas Pignoris tabulas illas, si contra ipsum, Exceptionibus Palatinis munitum, allegarentur. Non est Palatinorum mos Pactis conventis, siue veteribus, siue recentioribus adversari; dummodo ea vel contrario usu, vel aliis legitimis modis abolita non esse constet, quod de Pacto prætensi pigno-

ris minimè cognoscitur; imò contrarium, Electoresque Palatinos jam ab immemoriali tempore, non ut Creditores pignoris titulo, sed ut Dominos Ladeburgum cum annexis, cumque Præcipuis Juribus possedisse, ex multis, & non dubiis indiciis liquet, Juvat hanc rem, ut &, quo loco olim Electores Palatini Episcopos VVormatienses quoque Hi illos habuerint, paucis explicare. Fuit VVormatiensis Episcopatus olim quidem inter primos Germaniæ Archi-Episcopatus numeratus, antiquitate, amplitudine, & honore valde splendidus, sed post, ornamentis Archi-Episcopalibus: splendore, plurimisque aliis in sedem Moguntinam translatis, hæc ita succrevit, VVormatiensis verò ita decrevit, ut ea, Moguntinæ antè subdita, nunc appendix facta videatur. Sic ante centenos aliquot annos, rebus Wormatiensium Episcoporum vehementer attritis, ne inter crebriora bella, & dissidia tam cum Civitate VVormatiensi, quàm cum aliis, Ecclesia paucis bonusculorum reliquiis planè excideret, neve ipsa, tum effœta viribus, multorum injuriis exposita relinqueretur, alienam opem imploratura, Palatinorum Electorum Protectionem auspiciò ambivit, Horum in Clientelam se dedit, Horum Capellanum se Episcopus, Horum Capellanum se Capitulum scripsit, quod reliquum erat Arcis & Urbis, commune cum lisdem esse voluit. Neque ipsos, quam de Palatinorum defensione conceperant, fefellit spes. Quòd enim Salomon, Præsul VVormatiensis, anno 1353. testibus hodièque literis authenticis, Se Suosque in Tutelam Electorum Palatinorum dedit, tam feliciter cessit, ut totus Clerus VVormatiensis anno 1367. die Veneris à festo Sancti Jacobi datis, & omnium, singularemque Ecclesiarum sigillis confirmatis literis Testa, Bona, omnemque fortunam suam conservatam Electori Palatino in acceptistulerit, Eideque se porrò protegendum commendaverit, constitutis promissisque precibus anniversariis, vigiliis, Missisque certis diebus pro salute & incolumitate Electorum Palatinorum æternùm celebrandis. Eandem Protectionem Episcopus Echardus A. 1387. ipsa die, quâ Instrumentum super Pignore Ladeburgensi confectum est, luculenter agnovit, & pro Se & Successoribus suis confirmavit, simulque Electoribus Palatinis, unà cum Capitulo, Pacto perpetuo promisit, nullum vel Episcopum, vel Canonicum in Eccle-

Ecclesiam VVormatiensem receptum iri, antequam, se omnia Pacti illius contenta servaturum, datâ scriptâ cautione pollicitus esset. Extant cautionum ejusmodi adhuc haud pauca exempla. Quin imò idem Echardus haud multò post, Anno scilicet 1398. Jura, quibus gaudebat VVormatiæ, propter crebras Civitatisurbationes Electori Palatino permutaturus, Pontifici Max. Bonifacio IX. benefacta Protectorum suorum, Palatinorum Principum, singulari encomio prædicavit, Ejusque consensum in dictam permutationem rogavit; ad quod, placere Sibi consilium, rescripsit Pontifex, multisque Protectionem, quâ Electores Palatini Episcopos Ecclesiamque VVormatienses complexi essent, atque tum complecterentur, laudavit. Bulla Ejusdem authentica, hodieque superstes, die 2. Julii anno 11. Pontificatus Romæ data, hæc refert verba: *Idem Echardus Episcopus intra se pluries, & mature revolvens, qualiter in hac perplexitate positus nihilominus suo, & Ecclesie, nec non mensæ prædictorum Statui, & indemnitati posset in præmissis utiliter providere, ac etiam perpendens, quòd Nobilis Vir Rupertus, Comes Palatinus Rheni, & Bavarie Dux, semper fuit, & est Echardi Episcopi, & Cleri prædictorum præcipuus contra malignantium contactus Adjutor, & constans in eorum Jurium conservatione NB. Protector; in, & sub cujus NB. Dominio temporali pleraque consistunt terræ, & alia bona immobilia, & sunt etiam Jurisdictiones & Jura Ecclesie, nec non Mensæ, ac Episcopi, & Cleri prædictorum, & quòd idem Dux se aliàs hætenus reddidit eisdem Echardo Episcopo, & Clero multipliciter gratum, quòdque Dux ipse, & sui Successores, & heredes possint, & velint etiam ipsorum Echardi Episcopi, & suorum Successorum, Cleri, Ecclesie, & Mensæ prædictorum, prout Dux ipse hætenus fecit, hujusmodi bona & Jura tueri.* Quando etiam in Protectionem illam magnæ sæpius impensæ faciendæ fuerunt, æquos & gratos Clientes se aliquando præbuere VVormatienses, non tantum verbis, sed & factis Tutelæ suæ beneficium agnoscentes. Anno enim 1413. Electori Palatino media pars Jurisdictionis in pago trans-Rhenano, **Eich**/ Anno 1453. Pagus **Selsen**/ Anno 1468. quædam à Landgravio Hassiæ ad Episcopum VVormatiensem devoluta loca, veluti **Neu-Leiningen**/ **Ubersheim**/ **Hamm**/ Protectionis ergo cessa sunt. Et quoniam tum ex Pontificis Maximi, tum ex Episcopi confessione constat, Electoribus Palatinis præter Jus Advoca-

cati, sive Protectoris in Ecclesiam VVormatiensem, Territoriale quoque Jus in majorem terrarum bonorumque ejusdem partem esse, Ideoque non dubitarunt Episcopi Hos, suos Dominos Territoriales, Dominos Clementes, & Protectores appellare, sæpe & Judices litium suarum agnoscere. Sic anno 1508. Episcopus Rheinhardus, Geispoltzheimium quendam in lite cum Præposito Wimpfensi sibi graviter adversari conquerebatur, rogans, ut Elector, tanquam ejusdem Episcopi Dominus Territorialis, & Protector, *Als sein Lands, Fürst und Schirms Herz* / Eum contra vim tueri & manu-tenere vellet. Anno 1524. liti etiam offerebat se Episcopus coram Electore Palatino, ut ipse dicebat, *tanquam Domino suo Territoriali & Protectori*, disceptandæ. Anno 1552. Episcopus Dietericus Electori, Ottoni Henrico, sic scribit. *Vestra Electoralis Clementia commendatum sibi habeat in Clementia Capellanum suum, Eumque, ut & Ecclesiam suam Clementi Protectione complectatur, quemadmodum & Majores Ejus semper fecerunt. Constitueram Heidelbergam ad Elector. Vestram Clementiam me conferre, ut Eidem tanquam subditum Capellanum me exhiberem*: Et Formula hæc tum ante, tum post divortium, inter Catholica & Reformata Sacra factum, usitata fuit, quâ Episcopi Electores Dominos suos Clementes, seque eorum subjectos Capellanos appellabant.

Quæ pauca ex plurimis aliis, exempli loco relata, hoc efficiunt, ne quis miretur, Palatinos Laudenburgi, aliisque in locis Wormatiensibus Jus Conducendi, Armorum, aliaque habere Præcipua. Qui enim considerat, Electores Palatinos, Advocatos Armatos, Episcopos verò, Clientes; Palatinos, Territoriorum Dominos, Episcopatus autem VVormatiensis maximam partem Juri Ipsorum subditam; Palatinos inter primos Imperii Principes, Honore, Regalibus, armis, opibus, emicuisse, & suis, aliorumque rebus defendendis pares fuisse; Episcopos verò Horum Capellanorum, & Subjectorum nomine & ordine contentos, ne suis quidem, quæ restabant, bonusculis defendendis suffecisse, nec in omnibus quidem locis suis Jus gladii habuisse: quod Parte 1. Cap. ultimo §. ult. indicatum est: Ille facile intelligit, securitatem non tantum per dictum Episcopatum iter facie-

facientibus, sed & ipsis Episcopis, & Ecclesiæ VVormatiensi Palatinos armis suis, Conducendo, Præsidia Urbibus, Arcibusque imponendo, & quovis alio modo præstitisse. Confirmant id quoque bina Caroli IV. Diplomata, anno 1376. Bacharaci data, quibus defensio & custodia viarum inter VVormatiam & Spiram Ruperto Seniori, Electori Palatino, Ejusque heredibus commendatur, eaque de causa pro quovis equo, per eas ducendo, certum nummum, **Einen alten Königs-turns**/ dictum, pro quaque vini vehe autem Aureum Florentinum, recipiendi potestas conceditur, omnibusque Principibus, Comitibus, cæterisque Imperii Statibus sub pœna Mille Marcarum Auri, ne quid contra faciant, interdicitur. E quibus justissimus titulus, & origo Juris Conducendi, & Vectigalium Palatinorum in VVormatiensibus, Spirensibusque locis clarè conspicitur. Nam & in Spirensi Episcopatum Electores Palatini ab antiquo eodem Protectionis Jure usi sunt: Siquidem jam ab anno 1462. Episcopum Spirensi Se, suosque Successores in perpetuam Electorum Palatinorum Protectionem dedisse, Conventionis literæ hodieque testantur. Renovatum est Pactum illud anno 1465. 1479. 1505. 1508. 1531. 1553 quod dictis annis edita documenta demonstrant. Docet etiam Conventio de Anno 1607. Episcopo inter alia gravamina, Officialem Germersheimensem suo in Episcopatu Zigaros persecutum esse, eisque equum cum aliis reculis eripuisse, conquesto, à Palatinis hoc responsum datum esse: Jure Protectionis id licuisse; ad quod Legati Spirenses, se ea de re haud instructos, Protectionem illam nec approbare, neque eidem contradicere posse, regesserunt. Acquievit interim Episcopus datâ responsione, neque post satisfieri sibi rogavit. Ex hoc Protectionis Jure etiamnum sequitur, ut, si cui criminis reo Palatinatu interdicator, is simul tam Episcopatu Spirensi, quàm VVormatiensi hodieque excludatur, nec invito Electore Episcopus eundem recipere possit. Sic anno 1590. ex Palatinatu, & Episcopatu Spirensi relegato quodam, Matthia **Hünersfauth**/ propter homicidium, ut videbatur, necessarium, Episcopus ipse pro relegato Electorem deprecatus est, ut ei aditum post exilium annale in Episcopatum concesserit. Quàm accuratè verò vetera illa protegendæ Jura Protectoribus Palatinis, etiamsi aliam, quàm Clientes, Re-

ligionem amplexi sint, per Constitutiones Imperii, & Pacis Monasteriensis Pacta confirmata, quàmque Insignibus Privilegiis Maximiliani primi, & sequentium Impp. Electoribus Palatinis hæc specialiter stabilita sint, pluribus nunc confirmare nihil attinet. Sed è diverticulo in viam, ac Laudenburgum redituri, de sæpius jactato Pignore, eoque super factis tabulis pauca exponemus. Urbem illam in bonis Episcopi VVormatiensis fuisse, ita tamen, ut Electores Jura armorum, aliaque dicta, ibidem ex causis antedictis exercuerint, haud inficiantur Palatini; Obortâ autem controversiâ inter VValrabium Comitem Sponheimensem, & Salomonem VVormatiensem Episcopum, Comiti, heredibusque ejus media pars Urbis Laudenburgensis, & Arcis Steini, cum annexis, A. 1363. die S. Margarethæ utcunque cessit. Bello deinde Comitem VValrabium inter, & Nobiles quosdam natos, hi Urbis partem E ereptam, occuparunt, Electorique Palatino vendiderunt, qua de re Venditionis Instrumentum sic ait: *Nos infra scripti Wolff de Weckenheim / Gerhardus de Odenbach, Nobiles: Henchin de Weckenheim / Raffen de Dalheim, Johannes de Glingenberg / Johannes Wönnich / Itelius Wönnich / & Henchin Rode / Nobiles Ministri, profitemur palàm hisce literis, quòd Comiti Walrabio de Sponheim mediam partem Urbis Laudenburgensis, justo atque denunciato bello occupatam, eripuimus, eamque unanimiter nostro, heredumque nostrorum nomine Ser. & Illustr. Principi & Dn D. Ruperto Seniori, Comiti Palatino Rheni, S. R. I. Archidapifero summo, & Bavariæ Duci, Dn. nostro dilecto & clementi, Ejusque heredibus. verè ac honestè emendam dedimus 6000. Aureis communibus Florentinis justì ponderis. Quos omnes & integros ab Ipso accepimus, & in meliores usus nostros convertimus; Atque prædictum Dominum nostrum, Ducem, Rupertum, Ejusque Heredes, nostro, heredumque nostrorum nomine, ratione Sex Millium illorum Florenorum ab omni obligatione liberos pronunciamus. In cujus rei fidem & perpetuam firmitatem nostro, heredumque nostrorum omnium nomine prædicto Clementi Domino nostro, Duci Ruperto Seniori, Ejus heredibus, literas hasce nostrorum omnium Sigillis signatas damus. Data Heidelbergæ, die Purif. Mariæ, à Nativitate Christi 1371.*

Quemadmodum autem Elector ille justissimo Emptionis titulo mediam partem Urbis Ladeburgensis sibi acquisivit; Ita & Succes-

Successores Ejus, non ut Creditores, sed ut Domini ejusdem, se gesserunt, vendendo, in dotem dando, Leges & Statuta condendo, à Subditis & Civibus sacramentum, Veros, & Hereditarios Dominos designans, recipiendo, similiaque peragendo. Sic anno 1489. Elector Episcopo Wormatiensi ipsi vendidit partem suam censûs Ladenburgensis, *Ihren Theil der Bethe zu Ladeburga* / 50. Aureis annuis, addito pacto de retrovendendo. Idem Elector Anno 1507. partem suam Urbis Ladenburgensis vendidit, cum pacto de retrovendendo, ceu ex sequentibus videre licet. *Ego Diethericus de Hendschuchshheim* / & ego Gertrudis de Gemmingen, Uxor ejusdem, palàm profitemur hisce literis, nostro, heredumque nostrorum nomine: Postquam Ser. & Illustr. Princeps & Dn Dn. Philippus, Comes Palatinus Rheni, Dux Bavarie, Dn. noster Clementissimus, Clementie suæ mediam partem Urbis Ladenburgensis, & *Pargi Neckerhausen* / cum pacto de retrovendendo 5120. Aureis Rhenensibus vendidit, testibus literis super illa venditione consignatis, cujus initium: Nos Philippus, & finis est. Datum Germersheimi die Mercurii à S. Galli, Anno Domini millesimo, quingentesimo, septimo &c. Cum etiam circiter annum 1560. Sacrorum ritus Electores Palatini in Provinciis suis hereditariis emendarent, idem quoque Ladeburgi non tantum Condominii, sed & Præcipuo Palatinorum Jure factum; Episcopo quidem id ægerrimè ferente, sed tamen Pignoris aliquam reluitionem nequaquam prætendente. Publicata quoque anno 1582. Leges & Statuta Palatina non minùs Ladeburgi, quàm in aliis Palatinorum hereditariis Provinciis recepta, atque hætenus observata sunt. • Omne denique dubium tollit sacramenti formula, quâ tum moderno Electori, tum Majoribus Ejus se obstrinxere cives, subditi que communes. Est autem hæc: Vos omnes, & singuli, vestro, omniumque successorum vestrorum, ad hanc Communionem pertinentium nomine, promittetis & jurabitis Sereniss. & Illustriss. Principi & Domino, Domino Friderico, Comiti Palatino Rheni, S. R. I Archidapifero & Electori, Duci Bavarie, dum vivit El. sua Clementia, post mortem Ejusdem, Elect. S. Clementie Filiis & Heredibus, NB. tanquam verò, hereditario Domino & Principi Territoriali, quòd fideles, addicti, obedientes & prompti esse, Elect. S. Clementie damna avertere, commoda semper promovere, nec consilio, aut congregationi alicui, ubi parva magnave contra Elect. S. Clementiam tentantur, interesse;

sed omnia illa, quæ fideles subditos Domino suo hereditario facere oportet, quæque ex consuetudine, aut usu debent, præstare velitis, sine dolo malo.

Pauca hæc ex plurimis aliis, exempli loco in medium adducta, Electores Palatinos jam longè ante centum annos Dominorum, non Creditorum, jure, partem suam Urbis Ladeburgensis optimo titulo possedisse, atque Episcopos VVormatienses cogitationes de Pignore reluendo vel nunquam habuisse, vel certè ab immemoriali tempore deposuisse, &, si quæ extant tabulæ de Pignore, eas jam ante sæculum & quod excurrit, antiquatas esse, evidentissimè evincunt. De quo dubitare non potest, qui, quæ Creditoris, quæque Domini jura sint, intelligit. Et, si veræ sunt, quæ jactantur, tabulæ Oppignorationis, ex iis ipsis causam abolitionis haud obscuram petere licet. Continent enim conditionem, reluituro Episcopo VVormatiensi impossibilem; siquidem Cavere Eum volunt, se Urbem Arcemque eam in perpetuum conservaturum: quod quidem fieri, uti Electorum Palatinorum maximi interfuit, ne scilicet quemcunque incommodum Ladeburgi Possessorem non tantum in medio Palatinatu, sed etiam in proximo Regiæ suæ Heidelbergensis, à qua ea Urbs vix bihorium distat, ferre aut metuere teneantur; Ita effecto viribus Episcopo, qui Pontificis, totiusque Cleri confessione res suas tueri non potuit, contra plures Urbi, situ perquam commodæ, inter bellicas turbas semper inhiaturos, id præstare impossibile fortè & damnolum, commodiusque visum est, si Electori, relicto Condominio hujus Urbis, eandem conservandi, aliosque inde arcendi necessitas potius imponeretur, quàm si, factâ reluitione, Episcopatus difficillimæ gravissimæque cautioni obstringeretur. Ut autem Electores Palatini de supradicta cautione certiores essent, idem Instrumentum Oppignorationis, quod & antè monuimus, conventum refert ne Episcopus, neve Canonicus admittatur, qui antedicta scripto non cavisset. Si ergo, ut nuper excepit Elector Moguntinus & Capitulum VVormatiense, illud jam diu in desuetudinem abiit, multò magis Patet de reluendo, cujus id consequens est, eadem ratione in desue-

fuetudinem abiisse oportet. Jactantur quidem etiam ab Adversario literæ Reversales Electoris Philippi, anno 1481. Episcopo datæ; Sed si hæ tales sunt, ut feruntur, non aliud probant, quàm ante ducentos ferè annos de reluendo Pignore actum, cùm verò ab eo tempore ab Electoribus, manifestò sc pro Dominis gerentibus, ejusmodi Reversales ampliùs exactæ non sint, Dominium eorum sive tacitâ Episcopi Capitulique Renunciatione, sive alio Pacto, sive temporis Præscriptione abundè confirmatum esse. Calumnietur nunc, comminiscatur, acuat verborum aculeos, conquirat, quantum velit & possit, Vindiciarum Orator, Electorem Moguntinum tamen non justitiâ causæ, sed potentiâ & armis fretum, Palatina Jura Præcipua, & Condominium oppidi Ladeburgensis nunc excutere, Pacta inter Palatinos & VVormatienses, quantum Illos obligare videntur, urgere, quantum Se verò & hos, illudere, imò, cùm omnium confessione pleræque VVormatienses terræ Dominio Palatino subjectæ fuerint, nunc omnes sibi Vindicare, & exercentem vetera sua Jura Electorem Palatinum, de invasis raptisque alienis invidiosè traducere, multisque parasangis ab Antecedentium Prælulum VVormatiensium modestiâ & devotione in Electores Palatinos recedere, judicabunt omnes, qui sine partium studio hæc secum reputabunt. Siccine sine titulo Palatinis sunt jura præcipua: Siccine Palatinis est Præcipuum, quod sine titulo præscribitur turbationi, invasioni, & abolitioni Juris socialis? Hæ ne artes sunt, ex certis incerta, ex nullis certa & consistentia redigendi? Hæccine est libido habendi pro Jure, quod non est jus? En effrænata convitiandi audaciam! Et hæc quidem impugnandis Juribus Palatinis tantùm adhibetur. Quantò autem major est calumnia, quâ, quæ Palatini pro summo suo Jure, & justissimè, & sine omni specie earum, quæ in Vindiciis narrantur, violentiarum & occupationum, Ladeburgi, Steinii, & Hofheimii peregerunt, ita narrando depravat, contorquet, & pro lubitu auget, minuitque, ut ex justissimis injusta, ex optimis pessima emergere videantur. Longiùs illa prosequi nunc, nec vacat, nec necessarium est, Innocentiam Palatinorum. Notis ad literas Electoris Moguntini 22. Maij, 1665. editis, satis superque prodentibus. Sed & ipsæ in Vindiciis nar-

ratae circumstantiae causam Oratoris suspectam faciunt. Anno enim 1656. & sequenti, adeoque longè ante hujus Præfulis Imperium, facta enumerat. Si tantopere igitur, ut narravit Orator, à Palatinis Ladeburgi est turbatum: Cur tanta iniquitas ab Episcopo tum temporis non est vindicata? Cur hic Episcopus post duo lustra ferre non potest, quod ferre poterat Antecessor illo, cum fieret, tempore? Cur Ille Confœderata arma ideo non induit, vel, cur saltem loquacem aliquem Fabium non conduxit, qui multis Verbis injuriam recentem invidiosè narrando, omnium aures animosque delassare potuisset? Cur Ille, alias actiones in aula Cæsaris contra Electorem Palatinum intentans, hanc tam atrocem injuriam singulari Zelo non vindicavit? Et cur hic ipse Elector Moguntinus, ante occupatam Urbem, de Facti illa, ut narratur, iniquitate, nihil conquestus? Cur Jure non expertus? Scilicet *Ladeburgum iterum occupare decreverat Palatinus, & jam, qui paucis in turre collocatis militibus accederent, præmissis, majores copias adducturus erat, nisi Elector Moguntinus, idemque Episcopus prævenisset, atque, Præmissos Palatinos retinendo, Præsidium Urbi imposuisset.* Proh Deum, atque hominum fidem! Quid est, figmenta, calumnias, inanesque prætextus pacis fragis invasionibus præscribere, ex nullis certa confingere, & pudorem omnem exuere, si hoc non est? Palatinos occupare, (quod vel obsidione, vel stratagemate, semperque vi armata fieri solet) Moguntinos verò præsidium imponere, quod etiam sine vi fit, decrevisse ait. Ridicule! Jam antè dixerat, à Palatinis disiectos muros, fossas impletas, adeoque Urbem apertam, unicam solam turrin præsidio Palatino custoditam fuisse. Ita factum erat, tum ut Palatini præsidii onus evitaretur, tum ne alteri occupandi, præsidiumque imponendi occasio relinqueretur. Quis ergo Palatinæ occupationi? Quis obsidioni, aut Stratagemati locus? An non loco patenti, in quo jam antè Palatinum præsidium turrin tenebat, sine occupatione, quantum visum fuerat militum, Elector, si voluisset, sine ulla vi imponere potuisset? Eo ipso tempore potissima Muri pars destruebatur, cum fama crebrior, Moguntinum Palatinatui bellum illaturum, ejusque initium à Ladeburgi occupatione facturum, nunciaret. Ergone credibile,

aut

aut memorabile est, Urbi prius munimentum, fossam, murum, adimere, post occupationem ejus meditari? Vix bihorio Heidelbergâ, nec longius Manheimio, & ad trihorium Francken-thalio distat, inter tria munitissima Palatinatus loca, & fortissima maximaque præsidia situm Ladeburgum. Cui bono ergo Elector superfluum præsidium magnis impensis ei imponeret? Et si decrevisset tamen, quâ ratione id prohibere potuisset El. Moguntinus? Si non potuit prohibere, quo minus pauci Palatini milites turrim tenerent, minus prohibere potuit, plures, muro fossâque solo æquatis, urbem ingredi. Sed quod indicium decretæ à Palatino Electore occupationis adfert Orator? Paucos præmissos milites ingressuros, eosque majores copias secuturas fuisse, tum verò Moguntinum, interceptis præmissis, copiis illis viam, imposito præsidio, præclusisse. Proh cavillandi impudentiam! Jam multos menses, si non annos, meditatus erat Occupationem Ladeburgensem, ejusque meditationis suæ significationes varias, & non dubias dederat Moguntinus, cum tandem multo milite & Instrumento militari Ladeburgum aggressurus, obsessis jam omnibus viis, paucos illos milites Palatinos, in locum eorum, qui turrim, ut dictum est, tenebant, & statto die Heidelbergam ibant, ex recepta consuetudine vices mutandi, successuros, interciperet. Egregium ergo (si Diis placeat) indicium decretæ Occupationis Palatinæ. Hoc tamen Adversarius Ladeburgi, à Moguntino occupati, causam haud obscure statuit. At aliam occupationi illi causam prætexit Elector ipse in literis 22. Maij, 1665. ad El. Palat. datis. Illæ enim propter Murum dirutum, & Exercitium Jurium Præcipuorum factam occupationem narrabant. Quæ ratio cum nec ulli Cordato, nec ipsi Vindiciarum Oratori sufficiens videri possit, (quo enim æquitatis prætextu Moguntinus potuit arma sumere ad vindicanda ea, quæ Antecessorum suorum tempore Palatini quietè possederant, Jura, & de quibus nullus Judex aditus, nedum Sententia in Palatinos lata erat) hic nunc aliam, & indicium quidem futuræ occupationis commentus est. Sed apparatus illi bellici Moguntini ante proditum indicium vanitatem commenti arguunt. Quid machinæ illæ æneæ, cæteraque ad oppugnandum instrumenta bellica? Quid tot equitum turmæ? Quid tot

peditum centuriæ, insolito itinere per inhospita tesqua Ladeburgum vespertino diluculo cingentes, nondum paucis illis militibus Palatinis interceptis, nondum indicio secuturarum copiarum cognito, sibi volebant? Commentum illud nec cum rei circumstantiis, nec cum Electoris literis consentire, manifestum est. Heic non tam incogitantia, quàm nimia cavillandi impudentia prodit fucum Oratoris. Habet hîc, & alibi, quod conciliet: Nec est, quòd contrarietatis Notas ad dictas Moguntini literas accuset, cum, quæ antè simpliciter & sine ullo respectu multa esse Palatina Jura Præcipua Ladeburgi dixerant, (ut & revera non pauca esse, ex dictis constat) postea institutâ comparatione cum absoluto Dominio, cujus affectatio iniquissimè imputabatur, cumque iis, quæ communia sunt Electori Palatino, pauciora dicerent.

CAPUT IX.

CONSPECTUS.

De Insimulationibus Palatinis rejectis: Jura Gravatorum Statuum in conspectu ponuntur, ad Judicium de tota Causa informandum.

TEXTUS.

CONfinguntur etiam *fabula de periculosis in Domum Palatinam machinationibus* (1) quasi ab hac parte instructis: cum meminisse deberent, notio-rem esse Eminentissimorum & Serenissimorum *Electorum*, aliorumque *Gravatorum candorem & magnanimitatem* (2) quam ut ullius *Machinationis* aut *insidiarum* aliis *struatarum* (quibus degeneres tantum & omnis honestatis contemtrices animas grassari, inusitatum non est) vel levissimâ suspitione afflari tam generosa pectora possint. Si non placet aliis *sua conditio* (3) in quam *Pace novissima restituti*, non putent, illos *hiatus alienæ cupiditatis suis spoliis expleri debere*; cum, ex quo in quem statum pervenerint, & mox perventuri fuerint *Palatinâ vi prægravati*, in propatulo sit æquis iniquisque.

Episcoporum & Episcopatum Jura Superioritatis ac Territorialia iisdem nituntur radicibus, quibus omnium aliorum statuum Jura: neque minus ea, quam hæc, conservari, interest ejus Imperii statûs, quem amare ac tueri debebant, quicumque Imperio fidi volunt haberi. Non est igitur res tam facilis momenti, alterum Imperii oculum obscurare, & de Episcopis, qui optimo, ut quisquam, Jure Principes sunt, qui Status Imperii sunt, non Principes, non Status facere, ereptis, sine quibus nemo est Princeps, nemo Status. Qui enim cogitur ista

à Constatu pati, (4) quævis Palatina Episcopis intentavit ac obtrusit, ille amisit Dignitatem ac Jura, quibus à Landsassio aut subdito distinguebatur.

De aliis Statibus (5) ad prædictas querelas, & postquam cæ sprete sunt, jutam & necessariam defensionem adactis, idem est judicium. *Nobilitatis immediata decus inter nervos Imperii* (6) hætenus fuit. Cujus avita, & Imperialibus innexa commodis Jura qui diminutum aut oppressum eunt, næ illi pessimo publico officiosam manum commodant. Quod si enim eam, quæ ex Imperii Statibus & Membrorum Libertate contexta, & tot ætatum robore coalita est, Compagem labefactari aut solvi contingat, quid aliud futurum est, quàm ut omnium inter se validissimi Corporis artuum consensione sublatâ, ipsum Corpus contabescat?

Fieri autem & attentari (7) hæc tam vasta, tam violenta, non tantùm *vanâ allegatione Possessionis & Exercitii*, (prout vim meram & diram appellitant: cùm tamen ejusmodi actus violenti & turbativi, ac insuper omni legitimò carentes titulò, nequaquam ullam possessionem probent, quæ vel in Possessorio judicio, maximè cùm de Jurisdictionalibus agitur, attendi queat) sed etiã *prætextu Privilegii*; nec Imperatori, nec Imperio diutiùs esse tolerabile, omnia securitatis & salutis publicæ momenta, quæ in legibus, in Consiliis, in actu & proposito, profectuque status Imperialis esse, aut excogitari queunt, non tam loquuntur, quàm clamant; Cùm præsertim, *si Privilegium quodcunque cuiquam datum esset, tam fædò abusu & enormissimorum excessuum continuatione, ipso jure interiisse intelligeretur*. Ne enim Privilegio ullo quisquam abutatur in aliorum Imperii Statuum præjudicium & diminutionem, atque adeò, ne abusu Privilegiorum Respublica aliquid detrimenti capiat, perpetua & legitima Imperatoris & Imperii cautio est. *Modestia & æquitas aliorum Statuum* non obscurâ comparatione flagellare potest conspiciendam ex diverso importunitatem: quando antiquiora & similia Privilegia nunquam in molestiam Constatuum interpretando detorquere, vel extensione infinitâ querendi cuiquam aut turbandi occasionem præbere, in animum induxerunt.

A N N O T A T I O.

AD Verbum: *Fabulæ de periculosis in Domum Palatinam Machinationibus*. (1) non madidis, natantibusque illis verbis, nec nudâ fabularum appellatione rejiciuntur justissimæ de periculosis Confœderatorum machinationibus adversus Palatinam Domum querelæ. Atque utinam fabulæ fuissent; Sed dicta, scripta, facta, & ipsa rei evidentia (proh dolor!) aliud edocuit, omniumque oculis exposuit. Ut enim nunc nihil dicamus,

camus, quibus persuasionibus alii Vicini ad resuscitanda vetera odia, armaque contra Elect. Domum sumenda invitati, quantum opis consiliique iis, quibus quacunque ex causa animus ab Elect. alienior credebatur, promissum sit, si modò vim Palatinui inferendam augere velient; quæ omnia non fabulosis relationibus, sed certissimis testibus, literarumque monumentis cognita sunt: an fabulæ sunt maximam & periculosissimam factionem contra Domum Palatinam illecebris artibusque paucorum coivisse? An fabulæ sunt, plerosque Confœderatorum de damnis & injuriis illis (quas belli causam faciunt) nunquam conquestos, aliorum tamen machinationibus seductos, & fœderi agglomeratos, infensis armis *animisque Palatinatum invasisse*: An fabulæ sunt, quoscunque, quibus Sacra cum Palatinis non sunt communia, calumniâ illâ de reformanda per Wildfangiatum Religione ad arma contra Palatinam Domum, quasi pro aris suis sumenda inclamatos esse! An fabulæ sunt conficta pericula de VVildfangiatu in infinitum extendendo, quibus, ut non modò omnibus Vicinis, sed & à Palatinatu remotioribus, extra Imperium Germanicum degentibus, animus ad debellandum Palatinum, quasi omnium focis & Territoriis inhiantem addereretur, actum est! An fabulæ sunt clandestini illi Moguntinenses susurri, quibus, Palatinos veneno infectis literis Electorem Moguntinum è medio tollere conatos esse, Cæsari, Imperio, aliisque Extraneis falsò impositum est? An fabulæ sunt hæ ipsæ Vindiciæ, quibus, novo inter Germanos exemplo, Princeps Optimus, nullius noxæ convictus, nullo Judice condemnatus, ad subeundum Ordinarium Judicium cum omnibus Adversariis semper paratus, sic apud Cæsarem, Imperium, & Reges, Populosque externos traducitur, tantisque Criminationibus gravatur, ut omnibus, has vel fugitivo oculo intuentibus, manifestum sit, nihil aliud iis agi, quàm ut in Electorem Palatinum Ejusque Domum, ceu hostem, communique odio dignum prædonem, si non totus, magna saltem pars Christiani Orbis armetur. An fabulæ sunt, hæc aliaque odiorum semina, irritamenta armorum, nocendi inventa, ubique terrarum, ubique in perniciem perditionemque Electoris Palatini, transmissis tot

D d d d

quo-

quoquo versum Cursoribus, Oratoribus, literisque, quovis veneno nocentioribus, sparsa & jacta? Denique an fabulae sunt, hostiles in Palatinatu grassationes, occupationes, direptiones, incendia, & sexcenta criminationes illas subsecuta mala? Quid periculosissimae, atque Diis immortalibus vindicandae machinationes sunt, si haec, quae negari non possunt, quaeque in omnium oculos incurrunt, non sunt!

(2) *Gravatorum Candorem & Magnanimitatem.* Esto Eminentissimis, & Serenissimis Electoribus, aliisque Confœderatis suus candor, suaque magnanimitas; dictum est machinationum, uti haud dubium est, ita, cujuscunque etiam ductu & auctoritate factum sit, nec candidum, nec magnanimum videtur.

(3) *Si non placet aliis sua conditio.* Andabatarum more, clausis oculis, hic pugnat, nec, quem feriat, videt Orator. Elector Palatinus restitutus Pace Monasteriensi semper acquievit; At permultos Confœderatorum, Bastardorum Wildfangiorumque Emolumentis, ejusdem Pacis Pactis, eaque subsecutâ Immissione & Investiturâ Palatinæ Domui restitutus, inhiare, novæ Territoriorum suorum affectatæ libertatis, cupiditatisque hiatus explere, alios alia ex Palatinatu spolia captare, omnes verò ea de causa bellum intestinum quærere, ex dictis factisque jam manifestissimum est.

(4) *Qui enim cogitur ista à Constatu pati.* Quæ verò illa vis Episcopo, & Episcopatibus intentata? Scilicet Jus in Homines aliquot proprios, Jus Conducendi, Jus Vectigalis nonnullibi recipiendi, ex Cæsarum Privilegiis, ex antiquæ Observantiæ, Pactorum Conventorumque lege exercitum. Quid his cum Landsassiatu commune? Cur hæc nunc magis subditos facerent, quam fecerunt olim! Cum hæc & ante nuperum bellum, & in ipso, & post idem, æquissimo Jure animoque tulerint Episcopi, cur nunc non ferrent! Sed tantopere à Majorum institutis horum recessit magnanimitas, ut subditos se fieri putent, nisi ruptis omnibus Pactis, & Transactionibus, perfractisque quibuscunque Privilegiis, & Usibus antiquis, quicquid molestum sibi videtur,
armis

armis depellant, & pro ratione ipsis stet voluntas, pro libertate, licentia in ipsam Electoralem Domum Palatinam quidlibet audendi.

(5) *De aliis Statibus.* Rectè ait, de aliis idem, quod de Episcopis, esse judicium. Nec enim meliori Jure, aut animo, contra Palatinos arma induerunt.

(6) *Inter nervos Imperii. Cujus avita & Imp.* Esto inter nervos Imperii Nobilitas immediata, quid inde ad rem præsentem? An nervus ille lædatur per Palatina Jura in enumeratis uno & triginta pagis? Quid si hi, vel alii totidem, vel plures, planè ab alienarentur, uti multa id genus alienata, atque ab Elect. Palatinis empta esse constat, Nervusne Nobilitatis immediatæ indè imminutus dicetur! Si autem pessimo publico manum cominodare eos, qui avita & Imperialibus innexa commodis Jura Nobilium diminutum eunt, ait Orator, quid dicet de illis, qui Præcipuo alicui Membro, imò ipsi Imperii Columnæ, non tantum antiquissima Regalia creptum, sed & gravi bello præsentissimum exitium creatum eunt? Quibus condignis verbis pessimorum omnium maximum, atque pestem hanc exprimet? Quod enim Membrum Electore Nobilius? Quæ læsio intestino bello periculiosior? Quod periculum tantæ factionis conatibus gravius? Quod majus facinus esse potest?

(7) *Fieri autem hæc, & attentari.* Allegationem Possessionis Palatinæ minimè vanam, vanissima autem esse, quæ tum hoc paragrafo, tum passim in Vindiciis contra eandem adducuntur, satis hætenus, inprimis Parte 1. Cap. pen. & ult. demonstratum est.

CAPUT X.

CONSPECTUS.

*Tanquam in bilance ponuntur Palatina spolia
Wildfangica. Spoliatorum tenues & acci-
sæ reliquæ.*

TEXTUS.

ATque, ut omnes in obvio conspectu contemplantur, quæ hætenus dicta sunt, & quò tendat denique Wildfangiatus Palatinus, in ipsa exemplorum luce animadvertant, appendere quasi Tabulam Ratiocinii operæ pretium est, & tanquam in bilance, quid spoliatis reliquum sit, quid ad spoliantem pervenerit, consignare:

In Eminentissimi Electoris MOGUNTINI, Episcopatu & Principatu WORMATIENSI, ejusque sex Rhenanis Pagis quos Comites NASSOVICI Saræpontani feudi titulò pro dimidia parte ab Ecclesia Wormatiensi possident.

Universè sunt subditi, mares & feminae, seniores, ju- nioresque:	Intercepti Palatinò Wildfangiatus:	Remanent Episcopo Wormatiensi, & Co- miti Nassovico.
In Horchheim 367	352	15
Wiß Oppenheim 150	149	1
Weinsheim 86	85	1
Rorheim 276	266	10
Bobenheim 120	120	0
Mörsch 85	81	4
In Communione Laudenburgensi:		
In Lampertheim 372	372	0
Hoffheim 234	234	0
Nordheim 237	237	0
Nectarhausen 92	75	17
In Communione.		
Rhein-Türkheim 120	120	0
		Dein.

Deinde

In Borgen. Aglasterbau-			
sen	188	188	0
Studernheim	50	50	0
In Pagis Electori Palatino, & Ecclesiæ Collegiæ S. PAULI Wormatiæ, pro æqua parte communibus.			
Stätten. Eich.	289	289	0
In Pago Ecclesiæ S. Martini Wormatiæ in solidum ad eam pertinente			
Bubenheim	56	56	0
Summa.			
Subditorum	2722	Interceptorum	2674
		Remanentium	48

In Serenissimi Ducis LOTHARINGIÆ Comitatu FALCKENSTEIN.

Universim sunt subditi, mares & feminæ, seniores, ju- nioresque : in	Intercepti sunt Palatino Wildfangiatu :	Remanent Duci Lotharingiæ :
Herrheim 98	64	34
Dahlheim 94	94	0
Hillesheim 81	81	0
Freymerheim 228	215	13
Groß Nievesheim 142	138	4
Klein Nievesheim 134	122	12
Hohensülzen 151	109	42
Ilbesheim 91	34	57
Jorweiler 38	24	41
Obergrewenler 14	14	0
Kalckofen 28	28	0
Eckelsheim 98	89	9
Biebelsheim] 124	97	27
Fürfeld 19	19	0
St. Alban 48	36	12
Gerbach 64	51	13
Fußgânheim, pagus com- munis cum Comitibus de		
Reiningen 30	30	0
Steinbach, in quo pago pro- prios habet Dux Lotharin- giæ 30	8	22
Summa		
Subditorum 1512	Interceptorum 1253	Remanentium 259

In Episcopatu & Principatu SPIRENSI

Universè sunt subditi, mares & feminæ, juniores, se- nioresque :	Intercepti Palatino Wild- fangiatu :	Remanent Episcopo Spirensi :

Eccc

In

In Præfecturis Kirweiler, Dedesheim, Marientraut,
earumque pagis

Kirweiler	252	121	131
Hambach	370	198	172
Diedesfeld	163	105	58
Menkammer	385	201	184
St. Martin	135	81	54
Benningen	177	94	83
Groß Fischlingen	91	67	24
Weyer	142	86	56
Seinsheim	195	143	52
Brevenhausen	105	105	0
Dedesheim	316	199	117
Heinfeld	216	122	94
Rothbach	99	76	23
Harthausen	109	40	69
Hainhoven	31	13	18
Dudenhofen	67	34	33
Berghausen	84	48	36
Heiligenstein	77	61	16
Schifferstatt	292	156	136
Walzheim	178	69	109
Mundenheim	122	115	7
Maudach	76	76	0

Summa

3682

2210

1471

In Præfectura Lauterburg.

Steinfeld	248	180	68
Capweiler	167	109	58
Schaidt	250	189	61
Rheinabern	104	33	71
Hakenbühl	47	14	33
Henau	77	26	51
Herxheim und Herren- weyer	417	205	212
Muthheim	193	127	66

Summa

1503

883

620

In Præfectura Deidesheim.

Städtlein Deidesheim	561	250	311
Niederkirchen	188	136	52
Rupertsberg	195	81	114
Forst	139	122	17
Königsbach	215	182	33
Hochvorff	63	53	10
Eindenberg	19	19	0

Summa

1380

843

537

Summa

Summa omnium.		
Subditorum	6565	Interceptorum 3936
In RHEINGRAVIORUM ditionibus		
Universè sunt Subditi, mares & feminae, seniores, junio- resque: in	Intercepti sunt Palatino Wildfangiatu.	Remanent Rhein- graviis.
Wörstatt	307	147
Ober-Saulheim	87	36
Eicheloch	93	72
Bornheim	76	55
Lonsheim	95	87
Flonheim	345	262
Liffhofen	166	89
Wendelsheim	180	167
Steinbockenheim	137	110
Hochstätten	82	58
Rheingänheim	103	96

Deinde in sequentibus ad vallem Monasteriensem.

Münsterthal, pertinentibus pagis

Münsterappel	56	54	2
Niederhausen	95	58	37
Oberhausen	26	26	0
Winterborn	23	18	5

Summa

Subditorum	1771	Interceptorum	1335	Remanentium	436
In Pagis IMMEDIATÆ NOBILITATIS IMPERII variis, ad varios No- biles immediatos pertinentibus, ut Exempli gratiâ					
In universum sunt subditi, mares & feminae, seniores, junioresque: in	Intercepti sunt Palatino Wildfangiatu:	Remanent Nobilibus immediatis:			
Partenheim	378	301	77		
Bechtolsheim	290	288	2		
Mommenheim	208	165	43		
Schornsheim	199	177	22		
Nider-Saulheim	370	314	56		
Udenheim	163	163	0		
Förtsweiler	181	121	60		
Wösköngernheim	23	18	5		
Köngernheim an der Sel- gen	80	80	0		
Friesenheim	69	69	0		
Hanheim	94	94	0		
Wendersheim	110	92	18		
Gauersheim	98	92	6		
Bermersheim	86	86	0		
Essingen	243	219	24		

Eccc 2

Schwey

Schwoyppenhauseu	158	105	53
Würgweiler	74	74	0
Zürfeld	208	145	63
Gommersheim	159	150	9
Trenspach	64	64	0
Estell	22	15	7
Geroltsheim	204	204	0
Nider-Wessen	41	41	0
Ober-Wessen	31	31	0
Rudelsheim	64	64	0
Steinbach	52	28	24
Weingarten	234	230	4
Trenmersheim			
Klein Zischlingen	48	36	12
St. Alban			
Gerbach	64	50	14
Subditorum	4014	Interceptorum	3515
		Remanentium	499

Atque in hos omnes, qui pro VVildfangiis intercepti mancipabantur, ex-
ercentur hæcenus omnia illa Jura Superioritatis, quæsuprà sæpius nominata sunt: acce-
dente Vectigalium exactione, & Conductu: Dominis autem Territorialibus ne pa-
reatur aut præbeatur, quod parendum & præbendum est, efficitur: incurfio-
nibus violentis, turbationibus, extorsionibus, confractionibus, verberibus, vul-
neribus, pignorationibus, dirum in modum sævitur! Sicut infinita possent exem-
pla afferri, præsertim etiam contumeliarum & vexationum, Serenissimo Lotharin-
gia Duci, & copiis Ejus illatarum.

Feriet omnium oculos tam *enormis & manifesta diminutio*, ut jam nihil
dubitationis superfit, interitum non Gravatis modò, sed perturbationem Impe-
rio imminere, nisi ad extrema grassanti Dominatui Wildfangico fortiter obviam
eatur, ac per injuriam erepta jure restituantur. Si enim liceat pro Wildfangio
„ arripere, & arreptum Mancipatu gravare, & Mancipatu gravatum Territo-
„ riali Jurisdictioni Vicinorum eximere, quicumque in Vicinia de loco in locum
„ migrat, aut in viciniam venit; nemo Vicinorum de Statu suo & subditis un-
„ quam certus esse poterit: imò, si putabit, se habere pagos & subditos, ad
„ Libidinem præpotentis alieno Dominio ex tempore accedent. Et desolato bel-
„ lorum casibus aliquo loco, impossibile erit cives inducere, nisi ad alterius po-
„ tentiam augendam alendamque: nec addi ullus subditus poterit locis non-
„ dum adeò numerosè cultis, quin alter sibi subjectum velit; adeoque factum
„ jure optimo Vicini civem, externò VVildfangiatus vinculò illigatum, in om-
„ ne genus obsequii, onerum, munerum, præstationum, ut antea patuit, ab-
„ strahat.

Ita nulla in mundo supererit ratio oppressis, acquirendi subditos; nisi ex
lapidibus & terra, ceu fungi, ut est in fabulis, nascentur. Ad eum miseria-
rum & servitutis gradum redigi in Imperio Statuum aliquem, (quid multos?)
aut Immediatâ Libertate præditum quemquam, auditu cogitatuque per est in-
tolerabile,

olerabile, ac pudendum. Atque hæc quidem *non in bello & inter arma, sed pace mediâ*, sanctissimisque & novissimis vinculis adstrictâ, patrari tolerarique; & patrari quidem tam atroces injurias Juris obtentu & schemate; quale sit, non potest verbis exprimi. *Ludus scilicet jam erit jocusque, terras, homines, opes, in alieno venari; cum de lepore, in Territorio alterius capiendo, magna & sæva aliquando sint coortæ controversiæ.* Proximum igitur erat, ut, cum spatiosissimus ac pulcherrimus Germaniæ Tractus Palatinus esset factus, succrescenti novæ jam Viciniæ, extentis tam importunè finibus, *idem fatum adventaret, & contagione mali involverentur, qui hætenus nihil timendum poterant credere.* Est enim potentia, alienis opibus saginata, insatiabilis, ac incendii ritu nullum pervagandi finem facit, nisi inter principia supprimatur.

Et ecce! ventô tam secundô gaudens hætenus *Palatinus Franconiæ* quoque versûs vela vertit, & in EPISCOPATUM WIRCEBURGENSEM invehitur: ibique *in pago Muckeloch, omnes subditos, mares & fœminas, seniores, junioresque (sunt 46. personæ) sibi violenter adscripsit proprios.*

" Ne igitur se in belluas reformari Venatu tam indignô, divinisque & humanis legibus adversô in posterum patiantur, qui statum à Deo acceperunt in " Imperio optimè fundatum, nec ullius alterius statu minorem, ipsorum quidem præcipuè, sed præterea omnium, Imperii Salutem, Statuum honorem, " Juris omnigeni auctoritatem amantium, cautio esse debet. "

ANNOTATIO.

ECce robur Vindiciarum, quo firmissima quæque Privilegia & Jura se perrupturum sperat, quodque omnium oculos ferire confidit Adversarius. Hætenus nudis verbis pugnavit, nunc numeros addit: Cum antè generalibus & incertis narrationibus vagatus, & eminùs pugnasse visus sit, nunc, specialibus Pagorum nominibus recitatis, cominùs congregi, & cornicum oculos configere velle videtur; sed dum confingendis ostentandisque fictis Palatinorum spoliis intentior est, Confœderatorum causam invidiâ, non justitiâ niti prodit. Quid enim enumeratio Pagorum? quid ostentatio tot millium Hominum propriorum ad Justitiam causæ facit? Nihil quicquam sanè; cum non de Numero, sed de Æquitate, non, quot Homines proprios, sed quo Jure habeat Palatina Domus, quærat. Est illa invidorum, non æqui bonique æstimatorum indoles, ut iniquum putent, si major sit Vicinorum possessio. Quid ergo ex Indice illo pagorum ad commendandam Confœderatorum causam extorqueri poterit? Si penitiùs eum intueare, destrui per eundem, quæ passim in Vindiciis narrata sunt, liquet. Quàm

invidiosè traducuntur Palatini, quòd Wildfangiatum per Vicina Vicinorum Territoria in infinitum extendant? Sed inspecto hoc Indice, observatisque locis Wildfangiatui obnoxiiis, & situ eorum, figmentum proditur. Electoribus Trevirensi, Colonienſique, Præſuli Argentoratensi, Suevicæ, Franconiæ, & Rhenanæ Nobilitati, aliisque, tanta à Wildfangiatu eſſe damna & pericula, ut Illi non amicitiaè modò, ſed & Pacis leges eo nomine rumpendi, arma induendi, bellaque intestina moliendi juſtam cauſam habeant, perſuadere voluit Orator; ſed hoc ipſo Indice egregiè refutatur. Qui enim, Quot, Quantique illi ſunt Pagi, quibus damna illa data indigitat? Novitatis exercitium Palatinorum jurium, quòdque id nunc longiùs latiùſque, quàm olim, graſſetur, inſimulatur; ſed collato hoc Indice cum documentis Parte 1. cap. penultimo relatis, evidentiffimè liquet, & hæc in Vindiciis enumerata, & multò plura alia loca, ab antiquo iſdem, quibus nunc utitur Sereniſſ. Elector Palatinus, Juribus, obnoxia fuiſſe. Novorum incolarum adventu in deſertos bello pagos numerum Wildfangiorum ſupra antiquum modum augeri ſpargitur; ſed obſervato numero Wildfangiorum, hominumque priorum, quem hic Index, quemque memorata vetera documenta exprimunt, multò & altero tanto plures olim, quàm nunc, numeratos fuiſſe conſtat: Secundum documentum Præfecturæ Alzeianæ 60. 70. 80. plureſque, imò centum ſeptuaginta viros proprios, viduis, aliisque fœminis, & liberis non numeratis, unum quandoque pagum continuiſſe indigitat. Quis ergo dubitat, in eodem & tum quandoque pauciores fuiſſe, extra hominum priorum conditionem viventes ſubditos? Quis non videt, quæ reſpectu veterum pauca & tenuia ſunt, eorum nunc novam & inſolitam magnitudinem falſò jaçtari? Cæterùm, quæ ad hunc Indicem notari poterant de pagis non vero Domino adſcriptis, (exempli gratia, *Sich* / inter Wormatienſes reſertur, cùm ſine dubio hæctenus de Palatino fuerit, atque adhuc ſit Territorio) de falſo numero hominum priorum in nonnullis locis, quæque ſunt ſimilia alia, ſilentio præterimus, ſatis eſſe arbitrati, quòd totam illam recenſionem pagorum & hominum æquiſſimæ Palatinæ Cauſæ non tantùm non obeſſe, ſed potiùs eandem juvare, quòdque detecto graviore errore calculi,

Justitia causae palatinae, sive defensio juris regalis palatini in homines
proprios etc

Mannhemium 1738

2 Ded. 225

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10323633-1

VD18 14609908-001